

F. THOMÆ CAMPANELLÆ
DE SENSU RE-
RVM ET MAGIA,
Libri Quatuor,

PARS MIRABILIS OCCVLTAË PHL
lophiæ, Vbi demonstratur, Mundum esse DEI vi-
yam statuam, beneque cognoscentem; Omnesque
illius partes, partiumque particulas sensu donatas esse,
alias clarjori, alias oblcuriori, quantus sufficit ipsarum
conseruationi ac totius, in quo consentiunt; & ferè o-
mnium Naturæ arcanorum rationes aperiantur.

TOBIAS ADAMI RECENSUIT, ET
nunc primum euulgauit.

FRANCOFVRTI,

Apud EGENOLPHVM EMMELIVM, Impensis
Godefridi Tampachij.

ANNO M. DC. XX.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

THE
MUSEUM
OF
THE
CITY OF
NEW YORK
AND
THE
MUSEUM OF
THE
METROPOLITAN MUSEUM OF ART
1000 MUSEUM OF THE CITY OF NEW YORK
1000 MUSEUM OF THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART
1000 MUSEUM OF THE CITY OF NEW YORK
1000 MUSEUM OF THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART
1000 MUSEUM OF THE CITY OF NEW YORK
1000 MUSEUM OF THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

HENRICO ET RVDOLPHO à BINA

Trebæ , Bretingæ &c. Et Bugæ

Ramsdorfi &c. Dominis, Fratribus Germa-
nis, Eqq. Misnicis.

S. P. D.

PRODIIT nuper Pro dromus A-
cademia nostra, cui submittendus
erat Epilogismus Philosophia Na-
turalis, Moralis, Politica & Oc-
conomica, cumq̃ Pars eius in pro-
cinctu esset ut emitteretur, qua mo-
ra ab Auctore primum ipso id ro-
gante, & fatali deinde casu inic-

ta sit, ut ad aliquod tempus iam differre illius e vulgatio-
nem oportuerit, Vos ipsi VIRI NOBILISSIMI mecum
scitis, Interea ne multorum desideria nimis diu suspensa te-
neamus, placuit dare præclarum hoc opus quatuor libro-
rum De SENSURERVN, quorum quartus DE

* 2

MAGIA

EPISTOLA

MAGI Mejsi. Insignem partem Mundana & admirabilis, satisque nunquam explicabilis Harmonia animata, qua si recte cogitabitur, non dici potest, quantus inde concentrata veritatis concentus animo pio exaudiatur.

Dogmata Eius etsi vulgaribus philosophis paradoxa, videri possint, noua tamen non sunt, sed a prisca illis Sapientibus fideliter pensitata & exculta, ideoque digna, quae a Sophistarum nostri temporis ignorantia vindicentur, sicut & Fran. Patritius in Pampsychia agnoscit antiquum & verissimum esse Stratonis Physici dogma; Nihil viuere sine sensu.

Et Trismegistus in clauae; *εν τῶν τῶν ὄντων, ἢ τῶν ἀδύνατον* Sed plura de argumento hoc, quo Scholis Pythagoricorum & Platoniorum incognitum non est, attingere, nunc non lubet, ab Auctore in his libris satis excusso & tractato: Quod si omnia omnibus non placent, ut nec nobis, cogitabunt tamen quanta hic extra omnem controuersiam insigniter dicta sint, & quae ad plura alia excitare possint. Quis vero hominum est qui ad amussim in omnibus mirabilissima huic rerum structura ingenij perticam adaptare queat? cum Solius sit Aeterna Sapientia Prime suae hac ipsius opera quae fecit, recte & plene intelligere: nos interim in Schola Ipsius discentes progredimur quo possumus. Aliorum quicumque in Auctore nostro exagitando haecenus se declararunt ex ignorantia professorum iudiciorum

DEDICATORIA

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

eiorum manifestationes. nos non latent : Et fortassis in his etiam occurrent præsertim in quarto libro, quibus animus malus cavillandi occasionem aucupabitur; sed talem vellem primum secum bene habitare, cogitareque ut inconueniens sit ex suo modulo & pede reliquos metiri omnes. Sinceritatem suam & philosophicam ^{πρῆξιαν} in multis detegit hic noster; naturamque rerum ut Philosophus considerat & respicit ipsam, non huius vel illius quia sua scripta legat, imaginationem falsam, vel affectus qui sequi possint sinistre impios siue castos, siue lasciuos, ideoque ut ille ait: ἄγ, οὐδὸς ἔπι τῶν οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ δέχεται. Sic ipse: An non Sol æquali splendore lucet etiam in locis fœtidis; nec maculatur? Similiter & Mens putanda est veritatis rerum desiderio flagrans.

Vos autem **BINA VII FRATRES, VIRI NOBILISSIMI**, merito nunc omnium primos sigillatim hic alloquor iunctos, ut fratres, & veritatis intelligentes; utpote Sapientia Primæ Amatores quorum ut vterque rerum mearum apprime conscius, ita alter & istius aliquandò cum Optimo hoc sed afflictissimo iuxtaque fortissimo philosopho cœpta cōversationis & tractationis philosophicæ consors fuisstis, & porro estis, & absque quibus esset, fortassis hæc nondum nunc prodirent.

Pluribus vero commendare talia apud vos supersedendum existimo, quos scio ex his & aliis. Eius scriptis, eruditionem. Hominis continuis **XX**. annorum tot tantisque car-

* 3

ceribus;

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

ceribus, exquisitus item tormentis, summaque omnium rerum tum librorum, tum aliarum inopia non detritam estimare posse. Vnde & cuius alij Ingenium, ludicium, Memoriamque Viri iudicari licet, & non ignaue ante istas calamitates transactam vitam. Ista vero omnia, ut & alia quibus homo pro conditione lubricitatis humana affici possit, respici nolim, sed quid dicatur; ut quantum ex rationes qua afferuntur, momenti habeant vel non habeant, in tantum & valeant vel non valeant.

Quod igitur mihi ex voluntate eius licebat, Amici & hominis incomparabilis scriptum hoc non ex postremis, in sinum vestrum depono, & pro multis & variis in me beneficis vestris nullo tempore ex animi mei memoria eximendis dedico, utque apud quos potestis alios eundem pro miseriarum suarum subleuatione commendetis rogo. Non postulo à vobis vulgato more libri protectionem. Si enim veritas inibi proponitur, seipsam ea defendet nulla inuidia delendam: Quantillum vero temporis est vnius hominis vita pro veritatis defensione? Quod si falsa sunt, qua hic scribuntur, nec ego malim ea perennare, nec vos si velletis, in violata prestabitis cum tempore tandem, quod omnia occulta etiam ad veritatem propalanda in lucem profereat, counellenda.

Testem ergo post cetera qua dixi, hunc etiam volo idoneum, nihil eorum qua nuper à me publice promissa fuerunt,

DEDICATORIA:

runt, frustra dictum esse, cum omnia fidei vestra concedi-
ta sint, sed fortassis plura, quam essari placeat. Vos qui me
intimius nostis, scitis quam in his à vulgi iudicio alienus
sim. Boni igitur consulite, de quibus gaudeo mihi contigisse;
qui recte de talibus iudicare valeant. B. Valet, & in Tem-
pore Aeternitatem cogitate. Dabam Vinaria Thurin-
gorum a. d. XX. Novembris. Anno Epoch. nostra:
M. DC. XIX.

Tobias Adamj.

INDEX

INDEX CAPITVM HORVM QVATVOR LIBRORVM,

DE SENSV RERVVM

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

VICQVID est in effectibus, esse & in causis; ideo-
que Elementa ac Mundum sentire.

2. Argumenta nulla contra primam propo-
sitionem militare.

3. Perperam à Lucretio sensum rebus auferri, peius à
Galeno; & quid hac de re Sapientiores senserint.

4. Sensum esse perceptionem passionis cum discursu
rei existentis actu, & non potentia purae informationem;
cuiusque differentia.

5. Ex actionibus, passionibusque Entium, omnia sen-
tire ostenditur, ac sine sensu Mundum esse chaos, nec
generationem, nec corruptionem fieri.

6. Rerum operationes, in quibus ipsarum manifesta-
tur sensus, non a Deo, nec ab Angelis, nec ab Anima Muñ-
di, nec ab intellectu agente, vt alii opinantur; sed ab ipsis
formis naturalibus: ac non sine Deo fieri.

7. Instinctum esse impulsum sentientis Naturæ, &
qui instinctu res agi ponunt, sensu ponant oportere.

8. Quæ-

8. Quæcunque accidentia ab instinctu fiunt, effectus esse sensus partium, totiusque Mundi.

A P P E N D I X D E

Magnete.

9. Cuncta Entia abhorrere vacuum, ergo sentire, mutuoque gaudere contactu: Mundumque animal esse.

10. Dari vacuum violenter, non naturaliter, & sensum rerum probari contra Aristot. vtrinque.

11. Omnem naturam sentire, si vacuum prohibet, contra Peripateticos.

12. Spatio sensum attractiuum inesse, ac potius à rebus amari quam odio haberi.

13. Mundum esse animal mortale, & quid extra ipsum esse queat.

L I B E R S E C U N D V S.

Cap. 1. Quæ & quomodo dicenda remanent.

2. De Sensu materiei.

3. Neq; animam neq; sensum, neq; formam vllam de materiæ sinu educi, sed ab agentibus effundi causis.

4. Ex fabrica & origine animalis, Animam esse spiritum tenuem, calidum, mobilem, aptum pati, proptereaque sentire.

5. Spontaneas generationes, earumque euentus idem ostendere.

6. Stulte Aristotelem generantis motioni Animæ productionem & corporis fabricam committere.

**

7. Mor.

Index Capitum.

7. Mortem, aliasq; passiones animalis idem declarare.
8. Entia omnia ab igne motum habere, animamque motiuam esse spiritum calidum.
9. Eundem spiritum esse animam cognoscentem, irascibilem, & concupiscibilem, & motricem, contra Galenū.
10. Ex concoctione, nutritione, augmento & decremento spiritum esse animam: operarique vt principale agens; nec posse ab anima regi, nisi ipse sentiat præceptum.
11. Diuerfos modos sentiendi, significandiq; ostendere vnicum sensum in omni re.
12. Omnes sensus esse tactus: at sensoria, & sentiendi modos differre.
13. Ossa, pilos, neruos, sanguinem & spiritum, omnes sentire, contra Aristot.
14. Positio Aristotelicorum de sensu, sensorii, & sensatione.
15. Non fieri sensationem informatione; nec perfectiua tantum passione, nec extare sensum agentem; nec sensum esse puram potentiam incorpoream; sed Ens passibile, quæ non est; & sentire mutatione modica & augmento.
16. Si sensus esset potentia passiuâ incorporea, indiuisibilis, non posset nisi semel sentire; nec multa, nec contraria simul, nec simulacra eorum, sed corpori tenui mobilique hæc omnia conuenire.
17. In diuersis sensorii non potentias diuersas informatrices, sed vnum eundem spiritum corporeum sentire &

92
Index Capitum.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

& cōferre obiecta quia idem obambulat omnia organa:
& non dari sensum communem, vt Arist. scribit.

18. Animam non esse corporis formam, sed dominam
& accolam: excepta mente humana.

19. Peripatericos ex vna anima indiuisibili plures par-
tes efficere, aut animas aut facultates differentes.

20. Memoriam in sentiente spiritu reponendam, eun-
demq; sentire & recordari.

21. Eandem animam sentientem & memoratiuam
esse imaginatiuam, & discursiuam.

22. Sensum, intellectumq; Aristoteli motum, esse idē;
& vniuersale ab vtrisque & particulare cognosci, nec vlla
ratione Aristoteli ponendum esse intellectum incorpo-
reum separatum ad immortalem.

23. Esse in brutis sensum, memoriam, disciplinam, dis-
cursum & intellectum vniuersalis, sed non diuinorum,
sicut in homine: qui præstat eis etiam in omnibus acti-
bus & quare.

24. De anima humana sententiæ variæ.

25. De immortalitate ac diuinitate hominis, eiusque
summo bono.

26. Præparatio ad immortalitatem animi lucidandā.
Omnia Entia esse & operari tanquam instrumenta Pri-
mæ Sapientiæ, Summumque bonum esse in eternitatem
conseruari, omniaque hoc appetere, & suo consequi
modo.

27. Ex imitatione Auctōnis naturæ, cognoscitur ho-
mo illi conuenire.

** 2

28. Re-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

Index Caputum.

Cap. 28. Respondetur Pythagoricis, aliisque opinantibus de anima humana.

29. Responsio & Epilogus operationum demonstrantium hominis immortalitatem ac diuinitatem.

30. Sensum esse cognitionem veram abditam vel additam memoriam, languidam, discursum, extraneam; intelligētiam, remotam; omnesq; communes esse menti humanæ ac spiritui, ipsamque huius esse formam & immortalem. Respondeturque argumentis præcedentibus contra eius immortalitatem.

31. De obliuione & deceptione mentis, & vitiiis & virtutibus, & Physionomia.

32. Num anima mundi existat.

LIBER TERTIVS.

Cap. 1. Cœlum, stellasq; ignis natura constare ac sentire.

2. Cœlum, stellasque motu regulari, irregulariq; à propria virtute sensitua conseruationis propriæ gratia ferri omnes singulasque.

3. Cœlum propria virtute moueri, stellasque à seipsis intra cœlum, ac fortasse Angelicas mentes illis inditas esse ad actus, &c.

4. De stellarum sensu, & Accolis earum, & cur celantur à nobis.

5. De sensu lucis & ignis & tenebrarum & frigoris & terræ.

6. De sensu Aëris & Ventorum, sensui spiritus animalis consimili.

7. Aërem

Index Caputum.

93

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

7. Aërem esse spiritum communem, & deferre vitam spirituum animalibus inclusorum ab altero interum.

8. De Prophetia animalium & hominum, & ex differentia, hominis diuinitatem agnoscere.

9. Aërem affici rebus præsentibus futurisque atque nobis communicare.

10. De sagacitate Melancholicorum purorum & impurorum; & de dæmonoplexia, & consensu aeris nobiscum.

11. Prophetiam naturalem in spiritu supernaturalem in mente fieri, & perperam ab Aristotele & Galeno confundi, & de Sybillis & Pythonissis.

12. Omnes aquas, liquoresque sentire, & de Sympathia & Antipathia ipsorum.

13. De sensu lapidum & metallorum, & de amicitia & odio.

14. De plantarum sensu, sympathia, & antipathia mutua, & alias ad res.

Appendix de remora detinente nauim.

LIBER QUARTVS, QUI EST

De Magia.

Cap. 1. De Magia in communi, eiusque diuisione.

2. Ad Magiam cœlestem requiri amicitiam Dei, & quomodo, & qualem, & in quibus, vnde miracula fiant supra naturam.

3. Miracula facta absque Dei amicitia, non

3

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

Index Capitum.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
miracula, sed naturalis Magiæ opera, aut Diaboli, aut astutiæ imperitos ludificantis.

4. Miracula circulatorum ludos esse astutia confictos, multaque sapientiam continere, & discrimen inter vera, apparentiaq; miracula.

5. De Magia Diaboli silendum esse, & emulam esse diuinæ, & naturæ viribus occultis inniti.

6. Scientias, artesq; omnes naturali magiæ seruire, sed quasdam magis.

7. De naturalibus affectibus, quos mouet Magus, vt perficiat opus suum.

8. Magia naturalis ad prolatandam & breuiandam vitam in vniuersali.

9. In Cadaueribus sensum reperiri, & de putredine.

10. In rebus diu consumptis remanere sensum antecedentem & recentem; experimenta mirifica ad Magiam.

11. Non modo remanere sensum absente aut consumptoficiente, vnde deciditur: Sed etiam multiplicari & alia in se conuertere: comprobatur in morfu Appulæ araneæ, & canis rabidi, aperiturq; mirabilis quædam latens Magia, nulli huc vsq; nota.

12. In lege lepræ Moysen docere sensum affectumque communicari & multiplicari in res dissimilimas & distantes, consensumque comprobare.

13. Vniuersales Canones ad inueniendum introductionem & immutationem affectuum.

14. Canones, quibus animalia, plantæ & mineralia ad magicum vsum applicantur.

15. Ex

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

Faint, mostly illegible text from a manuscript or index, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

F I N I S

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

DE SENSU RERVM

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

*Quicquid est in effectibus esse & in causis: ideoque
Elementa ac mundum sentire.*

Nec nullum aliis dare posse, quod ipsum in se non habet, alibi à nobis demonstratum est, ac sapientes fere omnes fatentur: experientia quoque nos docet satis. Nunquam enim lucem vidimus gignere tenebras, nec calorem frigus, nec spinam lenire, nec graue leuare. Nec colligunt de tribulis ficus, ait Messias. Idemque in omnibus patet. Potest quidem moles, quæ calida est, fieri frigida, sed non frigus à calore produci, nec calor in frigus conuerti. Calor quoque frigida interuentia obsessus roboratur & crescit: at non frigus quidem ei caliditatem addit, sed ipse per se augetur, cum natura sui diffusius ac multiplicatiuus sit; quod rebus non contingit sterilibus per se.

Cum vero animalia (ex omnium Testimonio) sensum habeant; sensus autem ex nihilo non oritur: necesse

sup

A

fario

fario adfirmandum est Elementa, ipsorum Causas, sentire, & quidem omnia. Nam quod vni ex Elementis inest, conuenire omnibus, demonstrabimus. Sentit ergo cœlum & terra & mundus, animaliaque inter ipsum manent, sicuti vermes intra ventrem corporis humani, qui hominis intellectum & voluntatem & sensum non percipiunt, quoniam ipsorum sentui non proportionantur.

CAPVT II.

Argumenta nulla contra primam propositionem militare.

AT inquit: Sol non est animal; neque planta: generat tamen animalia, plantasque. Item tenuis est, mobilis, & candidus; nihilominus indurat, & densat lutum, & nigros reddit Æthiopes sub Tropiciis, vbi immoratur diutius, ignis quoque torret: frigida & nix calefacit manum & pinguefacit solum, calidum nitrum refrigerat potiones; timor non frigidus frigefacit hominem: Viuus dat mortem alteri viuo. Multaque similia dissimiles producant effectus. Omnisque res fit ex eo quod ipsa non est. Ergo ex non sentientibus rebus, res sensitivæ oriri possunt.

Respondeo: Quæcunque fiunt intra Cœlum & Terram, quicquid habent, accipere his à duobus Elementis. Itaque animal non est sol, sed terræ portio, in quam agendo sol spiritum produxit intra crassitiem cum liquore: ex
qua

qua exhalatione non vobis furios, motum organizauit, ac
 communi aptam vitæ effinxit, vt inferius dicemus. Igitur
 planta & animal habent spiritum, calorem, motum, &
 tenuitatem à sole; & materiam à terra, arte solaris sensus
 concinnatam: Attamen nihil habent quod non sit in
 causis, licet non eodem modo, quo in causis est. Hic au-
 tem modus varius nascitur ex mistura ac castigatione
 contrariorum actiones aduersas edentibus, quibus Deus
 Benedictus donauit agentes causas, vt instrumenta ef-
 fent ad imprimendum in materia varios Ideæ primæ
 modos: quo in cunctis reb. eius Bonitas elucescat. Quod
 forte sol non intelligit, neque tellus. Sed ille solem ignem-
 que facere cupit: hæc vero terram. Itaque debilitantur,
 ac res producunt proinde mistas, formatas primæ Ideæ
 figuris, cuius organa sunt primaque sigilla. At sensus non
 videtur esse modus quidam Existentiæ, veluti sunt aliæ fi-
 guræ, sed res essentialis, visque actiua, vt mox palam fiet.
 Idcirco solem sentire necesse est & terram. Similiter sol
 non indurat lutum producendo duritiem ac siccitatem,
 sed detegendo duritiem terrenam, quæ immista sub a-
 quæ mollitie latebat. Ex terra enim dura, ac molli ex aqua
 componitur lutum. Ignis vero agens prius conuertit in
 fumum, ac cælum aquam sibi similiorem, minusq; suæ
 actioni resistentem: Tellus autem remanet cum sua pa-
 lam facta siccitate: quam tamen vehemens ignis lique-
 facere potest, & in fumum vertere, vt in fornacibus com-
 perimus & in salis & metallorum fodinis.

Solem calidum esse, alibi contra Arist. ostendimus: id-

coquuntur in igne communem, & tenuiorum, cum igni communi. Vbi autem minus vigens est, languidetantum calefacere. Eadem ratione dum partem tenuem mobilem ad se tollit, remanet immobilis, quæ illius motum particibat. Ita & nigrefacit non producendo nigredinem, sed manifestando nigredinem materialem, quæ sub candore tenuium calidarum partium latebat. Si hanc chartam albam comburas, cernes flammam albam exhalare, quæ tenuior est chartæ pars, materiam vero crassam nigram remanere. At si in ipsam magis agat ignis, efficit vitrum, siq; amplius, aerem tenuem, albumque; tametsi materiam omnem inertem esse, ideoque nigram in Physicis ostenderimus, nigredine quidem inerti & non actiua, qualis tribuenda videtur frigori. At ex his argumentis innotescit, neque in luto neque in carbone esse aliquid, quod non sit aut in sole; aut in terra aut in materia. Præterea inspicienda est solis actio iam facta, quæ semper est tenuitas, & candor, quando tamen perfecta est: multæ enim nubes adhuc nigrent; non autem facienda, quæ remanet priuata re facta. At in rebus similibus. licet paucissimæ reperiantur huiuscemodi, eius actio est perpetuo tenuitas, motus & candor. Nix autem non calefacit manum, sed ipse calor natiuus hominis, sentiens ab inimico frigore suum destrui hospitium, colligitur, crescit, accurritque in manum ad expulsionem illius. Pinguefacit nix, quia calorem habet natiuum, blandum, tali aptum effectui: Frigus vero illius est extraneum, non essentiale. Nunquam enim tantum frigus, quod ingreditur

diatur & constituat naturæ opera, videri potest, cum sol longe terram viribus exuperet. Nitrum vero refrigerat, quod vini frigus extrinsecum, aduerso illius motu, atque inimico odore turbatum, concentratur, & crescit. At si diu agitataretur, vt solet, frigus destrueretur, & vinum calefceret. Timor est fuga ipsa spiritus vitalis calidi ad partes interiores, ne ab inimica releatur: Ideoque partes exteriores remanent minus calidæ, & quasi frigidæ, præsertim acre frigido, vel minus calido subeunte: ac tremunt, quia non tantum habent spiritum, qui possit earum sustinere pondus. Est quidem accidentalis, non essentialis actio, qua viuus occidendo dat mortem. In arte vero non requiritur similitudo naturalis inter effectum causamque sicut hæc scriptura fit à me, qui sum homo, & non scriptura: attamen habeo in mente scripturæ similitudinem, ideoque huic chartæ ipsam do. Nec instrumento sed agenti principali similis est effectus. Itaque hæc doctrina meæ menti similis est, characterum vero lineamenta calami & atramento in colore, gracilitate, & obtusitate: Horum enim instrumenta sunt principales causæ quam ego: non autem configurationis. Igitur cum quis occidit alterum, mors est similis mentali cogitatu occisoris, & non naturæ: vulnus autem latum est oblongumque simile gladio. Quando autem casu occidit, similis est cogitatu primi motoris, cui nihil est à casu; vt patet ex Metaph. Cæterum cum calor occidit frigus expellendo à ligno vel penitus interimendo, quod euenit, si quis iaciat niuis globulum intra magnam fornacem accensam,

centiam, affirmate oportet, mortem non à calore oriri, sed à non esse frigoris. Calor enim vt frigus occidat, aliud nihil facit, nisi calefacere. Ergo per se dat ligno calorem, id videlicet quod est ipse & habet. At per accidens fit, vt pereat frigus, quod cum calore simul viuere non potest. Posse autem perire, quod potius impotentia est, vt in Metaph. dixi, aduenit frigori, quoniam ipse non est calor, id eoque secum manere nequit. Ergo hoc pendet ab aliqua non entitate, & ergo à communi nihilo, vnde res originem ducunt virtute primientis. Hic autem argutias has persequi non est locus, alibi discussas valde: Sed hoc modo inferre; Ens nullum dare, quod non habet.

C. A. P. V. T. - III.

Perperam à Lucretio sensum rebus auferri; peius à Galeno: & quid hac dere sapientiores senserint.

CONTENDIT Lucretius Epicureus cum suo Democrito, ex rebus non sentientibus sensum oriri. Nam ex non ridentibus (inquit) elementis, neque plangentibus nascuntur homines ridentes, ac plangentes, & ex non figuratis, figurata: multa que adducit exempla consimilia contra Anaxag.

Ego autem in eisdem persistero responsionibus, videlicet risum ac planctum præesse in Elementis, & figuras, sed non eo modo, quo in homine. Risus enim dilatatio est spirituum exultantium; dilatatio autem est in rebus raris.

raris. Ignis natura est, ut in maiori parte conferatur, di-
 latatur & latatur modo suo, contrahitur autem & trista-
 tur ab inimico potentiori: Ploratus autem est spirituum
 in cellas collectio ex apprehenso malo: qui proinde mem-
 branam premie cerebri, cogitque aquam inter illam ac
 caluariam in oculos efferri; sicuti cum tellus vda premi-
 tur, humoremque emittit. Figurae quoque termini sunt
 quantitatis; Elementa autem terminata & quanta sunt,
 at non eodem modo, vt pateat omnia reperiri in causis;
 sed modo vario. Hic animaduertere licet quod Lucretius
 cum Epicuro & Democrito non modo sensus principiis
 negant, sed omnia fieri ex concursu atomorum, quos in
 solis luce contuemur, & iuxta configurationes varias in
 situ & ordine, quos sortiuntur casu, dum in vacuo agi-
 tantur & copulantur; varias ostentare formas, apparen-
 tiasque: Itaque huiusmodi corpuscula rerum semina, ne-
 que calida esse, neque frigida, neque alba, neque nigra, ne-
 que sentientia: sed eiusmodi concursu oriri calorem, hoc
 est, ex acutioribus, frigus ex obrusioribus; ex rotundis a-
 nimam, ex illis vero ac vacuo multo intercepto aërem; ex
 multa ipsarum condensatione cum modico vacuo a-
 quam: ex plurima vero terram. Hanc opinionem à nobis
 in Phys. & Metaph. reprobata, hic non est examinandi
 locus. Hoc tantum assero homines vigere ratione & con-
 silio; in arboribus quoque sapientiae vi folia, flores & spi-
 nas fieri, compertum esse, & sapientiae actus in apibus,
 formicis, aliisque brutis adparere. Ergo necessario repe-
 riri primam sapientiam, quam ista entia participarunt, vt

&

& mundi & istorum fabrica docet. Casum vero non
 posse, ~~quandis porus, vobis~~ ~~litoras~~ ~~humas~~ ~~ordinat~~ ~~et~~ ~~g~~
 (vt in Lucretii exemplo persistam) ita eas copulare, vt
 hunc lib. componant. Ars vero semel ipsum componit.
 Ita non esse tribuendam mundi fabricam ordinatissi-
 mam, nisi arti primæ, quæ Deus est. Stultum est autem
 putare gladium & librum ab arte propter finem fieri;
 mundum vero & oculum, & cor, & plantam sapientius
 constructas, à casu. Vnde enim nos sapientiam habemus?
 non à nihilo. Ergo præest vniuersitati rerum. Inde
 assumo; calorem & frigus cum sint actiue res, ex passiuis
 atomis absque agente vi non nasci. Infinitosque aculeos,
 ac spinas nihil calefacere vnquam; nec obtusas farinas
 frigefacere. Nec tantam lucem subito volatilem cor-
 puscula esse posse, quibus peruium sit crystallum bene
 crassum, non autem gracilis charta. Item quomodo non
 destruitur sol, si substantia corporis eius ita spargitur, &
 non est vis actiua sui multiplicatiua, non imminuibilis,
 incorporea? Ac concedit Lucretius solem mane nasci, &
 casu circumferri, & in occidente extingui: ac quotidie
 nouum solem generari ex atomis. At inquam, cur vesperi
 tota die imminutus, non minor adparet quam mane?
 Et vnde tanta temporum distinctio, & ordo annuus, &
 menstruus, & diurnus, & repetitio eorum mirifice ordi-
 nata? Experientia quoque nautarum circumdantium
 terræ orbem post navigationem columbi iam detegit
 hanc stultissimam impietatem. Dehinc incusare licet Ga-
 lenum, aliosq; Peripateticos, qui concedentes qualitates
 actiuas

actiuas Elementis contra Democritum, negant tamen
 sensum. Aiuntque esse temperamentum ipsarum quali-
 tatum. Profecto Temperamentum est quædam relatio
 rerum temperatarum, quæ esse non potest virtus vitalis
 ac sensitua, nisi sentiant res ipsæ in tali temperamento
 vitæ: Et quamuis cytharæ fides materia aridæ temperatæ
 musicam faciant: non tamen ipsa musica res vna est, sed
 variæ aëris percussiones, à variis actæ fidibus. Actamdiu
 existit perseveratque, quamdiu pulsantur ab habente ar-
 tem, vel potentiam; ergo qualitates vnitæ nunquam sen-
 tient, nisi virtus sentiens insit illis, quæ viuificet, moueat-
 que: & quoniam à se moueri concedunt ipsas prædicti
 Philosophi, à seipsis sentire affirmant etiam oportet. Non
 quidem cum Anax. asseram omnia in omnibus actu esse,
 licet cibus distribuatur in carnem, os, neruum, pilum, si-
 milibus partiunculis similes petentibus, quod indicare
 videtur idem in mundo fieri, quoniam ex quolibet per
 successionem fit quodlibet; sed affirmem, ita euenire ex
 variis dispositionibus eiusdem materiæ: quibus alia pars
 apta sit conuerti in carnem, alia in os, alia in aquam, alia
 in fumum. Hæ autem dispositiones variatæ sunt semper
 à mundi exordio ob varias actiones & vices virtutum a-
 gentium. Vnde opinatur Anax. omnia in Chaos versari,
 & ex homiomeria nasci, & in homiomeriam reuerti. Ve-
 rus est sermo eius in hoc quod cum res non fiant ex eo
 quod non est, fiant ex eo quod est: at nequaquam asseren-
 dum erat, eodem præesse modo quod fit omne, atque la-
 tere, & deinde patefieri. Sed enim fit ignis ex ligno, qui

non est ignis, sed magis calidus, quoniam illud dispositum est magis à calore. Dispositum enim est partem habere rei faciendæ; vt in Metaph. declaratum est. At confriatus lapis, sicut & lignum emittit ignem, magis autem silex, quoniam plus ignis absconditi habet: quod odor sulfureus & cinis scintillarum ostendit. Fallitur Arist. quod motus generet calorem: nam plures & strenuiores plagæ minus ignis educunt ex aliis lapidibus ergo præest, & non fit à motu, sed materia in qua sopitus, adstrictusq; est ignis, percussa relaxatur, calorq; vim se manifestandi & effundendi cum particulis accendibilibus nanciscitur. Nullum ergo ens dat, quod non habet. Et quidem creatio esset non generatio, si ex non ente sui quid fieret, vt anima humana quæ intra corpus & in materia. Formæ ergo actiuæ ab actiuis sunt causis sese multiplicantes, vt ars & natura docent. Quamuis S. August. asserat omnium rerum semina occulta extare ab initio: Vnde videtur Anax. fauere nihilominus de antiquissimis dispositionibus interpretandus est. Stultitiam illorum qui ex non corpore faciunt corpus, alibi reprobauimus. Ergo sensitiuæ res continuo factæ, sensitiua elementa esse declarant, omniaq; ex eis producta. Quod & optimus Telephus docet: & Thales Milesius exemplo magnetis probauit, & Hippocr. in Periarchum calori sensum omnemq; cognitionem largitur vim. Et S. Clemens Rom. introducit Simonem Petrum loquentem ad Simonem Magum, quod vbi est ordo, & ratio, ibi est sensus; & quia omnis planta, animal, lapis & alia, ordine ac ratione constituuntur, sensum

sum habeant. Omnes item creaturae creatorem laudant, et obediunt, teste Sap. & Eccl. Dauid autem omnes inuitat ad laudem eius, & Daniel: quoniam sensu naturali illum agnoscunt, cum intus sit ipsis: dum esse gaudent, & non esse oderunt; & vita latentur; lætitia autem testis est lætissimi Dei, testate Apostolo. At quo videamus, non res à causa externa ad proprias operationes impellantur, ut forte Anax. putat à mente, & Auice. à Colcodea, & Alex. ab intellectu agente: Oportet declarare quid sensus sit, & quomodo omnis forma sensitiva sit.

CAPVT IV.

Sensum esse perceptionem passionis cum discursu rei existentis actu; & non potentia pure informationem; eiusque differentia.

VIDETVR sensus passio esse. Cum enim calorē aut frigus sentio, calidus, frigidusve fio. Non autem sentiuntur, nisi potentes sint ad mouendum, agendumque. Fabricitas quidem medici manus calorem non sentit, ut ego, quoniam non patitur maior calor à minori, & qui æque calidum tangit, non sentit calorem; ergo sentimus, quando patimur, & punitionem dum pungimur, & dulcedinem, dum dulcescimus, & odorem dum afficit nares; & colorē dum disgregat aut congregat visum: Sensus ergo passio, alteratioque est. Sed bifariam: Nam sensibile aut delectat, aut displicet, aut non ita validam infert passionem, quæ dolorifica, aut voluptuosa sit, sed consuetam. Illæ nos delectant res, quæ Symmetriam

B 2

nostri

nostri sensus in aliis organis taliter conuincuntur, ut
 PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 seruant. Idcirco blandus calor nostro similis delectat; displicent autem quæ destruunt, ut ferrum ignitum. Ita & omnia obiecta etiam sensuum interiorum, si utilia sunt conseruationi, placent, si noxia displicent. Sensus ergo non est sola passio perfectiua, ut Aristot. putat: sed etiam corruptiua. Porro cum quid sentimus, non totam illius vim & formam suscipimus; patet cum lapidem videmus. Ipse enim non potest se propria spoliare forma, nec qui spoliaret extat: sed lux refliciens eius tincta facie intrat in oculum, tangit spiritum, afficitq; facie lapidis qua & ipsa lux est affecta: Sicq; spiritus sentit non quid est lapidis informatus, forma, nam lapis fieret. Sensus itaq; non fit per informationem, sicut Aristoteli videtur, sed per immutationem. Per informationem enim fieret totalis destructio formæ precedentis, & introductio alterius. Tunc ergo ignem & solem cognosco, quando ab illis immutor, sed non omnino: nam fieret ignis: sed parum: & ex illa parua paucaque immutatione virtus sentiens mensurat reliquum potentiæ ignis, & ex aliis experimentis in aliis rebus combustis validissima simul esse argumentatur. Sensus igitur non solum passio est, sed fit simul cum discursu tam celeri, quod non percipitur. Totum enim ignem ex parte caloris, vel lucis percipere syllogismus est. Porro cum videmus, quæ alias vidimus, vel quid per simile, subito idem patimur. Sicut cum festum celebrari intuemur, alterius festi reminiscimur, & pariter lætatur; & nauem videntes nauis, quam nauigado passi sumus,
 & vo-

& vomitus, in quo similitudo ponitur. Et concubitus
 bestiarum insipientes, sepe concubitus cum muliere sua
 quis reminiscitur, & semen iaculatur sponte. Sensus ergo
 est passio. Memoria vero est sensus anticipatus; remini-
 scentia autem renouatus in simili. Discursus vero est sen-
 sus similis in simili, & ideo quot genera similitudinum
 sunt in mundo, aut essentia, aut qualitatis, aut quantita-
 tis, aut actionis, aut passionis, aut operationis, aut loci,
 aut temporis, aut situs, aut causa, aut figura, aut coloris:
 tot sunt etiam discursus & syllogismi: Omniaque anima-
 lia habentia spiritum liberum intra cellas proprias, ha-
 bent & memoriam, & discursum. Non autem plantae,
 quia ligatum in angusta crassitie obtusumque sortitae sunt
 spiritum. Et quidem animam esse calidum spiritum cor-
 poreum, tenuem, mobilem, aptum pati, ac sentire subito,
 sicut aer in 2. lib. declarabimus. Ergo non est pura poten-
 tia, ut materia, sicut Arist. videtur, sed res tenuis, patibilis-
 que ab omni re sibi dissimili, non autem a prorsus simili.
 Vnde spiritus spiritum, & aerem minus sentit, non ergo
 est pura potentia omnia percipiens. At mens, quam Deus
 hominibus immittit, non modo hoc sensu, & memoria,
 & discursu sensitiuo animali donata est, sed diuiniore; al-
 tiori que ut palam fiet. Igitur si sensus est passio, omniaque
 elementa, ac elementata patiuntur; omnia ergo sentiunt.
 At saepe patitur homo, quae non sentit, ut dormiendo
 morsus pulicum; & in ira multae paruae latent passionis.
 Ergo sensus non passio sola est sed perceptio passionis, &
 iudicium de obiecto passionem inferente. Quae si con-

feruatiua est, iucundaque, amplectitur, cupiturque: & dolorifica, destructiuaque, respuitur, abiiciturque.

CAPVT V.

Ex actionibus, passionibusque entium, omnia sentire ostenditur, ac sine sensu mundum esse chaos nec generationem nec corruptionem fieri.

ITA inimicus est calor frigori, quod alter alterum ad necem infectatur, qui autem minus resistere potest, fugit; qui autem ab inimico circumdatum se noscit, concentratur, crescit, viresque adsumit, vt calor sub terra in hyeme, & in nubibus inclusus: & frigus grandinum & sub cane, manifestant; omnes illas edunt actiones quas animalia: Ignis quoque & tellus perpetuis odi se mutuo interimunt. Ergo fateri necesse est, alterum a terum nosse, esse sibi contrarium, ac illius necem parare, vt ipsum feruetur: Vnde suboritur mutua ipsorum debilitatio & generatio mistorum, & corruptio eorum, qua tali in pugna transmutantur. Non esset ergo in mundo generatio & corruptio, nisi esset contrarietas, sicut omnes Physiologi adfirmant. At si alterum contrarium non sentiret alterum sibi esse contrarium, contra ipsum non pugnaret. Sentiant ergo singula. Præterea ignis aliquam terræ portionem superans, attenuat & sursum ad suum confimile cælum igneum vadit: Telluris vero gleba in sublimi posita deorsum impetu fertur: & veluti feræ fugiunt contrarias,

rias, & similes petunt, propriasque casas, & homines cum
 hominibus viuunt, lupi cum lupis, pisces cum piscibus,
 idem experimur in corporibus magnis. Omnia ergo sen-
 tiunt: alias mundus esset chaos. Ignis enim non sursum
 tenderet, nec aquæ in mare; nec lapides deorsum: sed res
 omnis vbi primo reperiretur, permaneret, cum non sen-
 tiret sui destructionem inter contraria: nec sui conserua-
 tionem inter similia. Ergo efficax argumentum sensus
 eorum dat mundi ordo, rerum productio, & controuer-
 sia ac pugna simillima pugnae animalium sentientium.
 Omnino asserendum videtur, animalia à corporibus
 primis habere hanc sentiendi vim, atque ita operandi: Et
 stulte Auerr. vocitare elementa corpora imperfecta. Has
 vero misturas ipsorum debilitatorum & semiconsum-
 ptorum, perfecta. Imperfecta enim sunt cum vires lan-
 guidas habeant, & non summas, quales insunt elementis.
 Magis autem si mista sunt ex contrariis rebus, mutuo-
 que se oppugnantibus, vt patet: vnde internam quo-
 que infelicitatem sustinent, quam Elemen-
 ta sustinent tantummodo ex-
 ternam.

CA-

Rerum operationes, in quibus ipsarum manifestatur sensus non à Deo: nec ab Angelis, nec ab Anima mundi, nec ab intellectu agente, vt alii opinantur, sed ab ipsis formis naturalibus at: non sine Deo fieri.

AT plurimi Deo tribuunt huiusmodi actus, qui intrinsece in rebus operatur, & Anax. videtur opinionis author; dum chaos à mente separata distingui statuit. Idcirco ab eadem forte diceret mente ignem sursum ferri, resque alias deorsum: quoniam ipsa distinguit ordinatque: Itaque eadem mens prima, copulando, & separando generationes & corruptiones operetur: quod Stoicorum spiritui adscribit Alex. Arabes, Theologi, & Galenus idem opinantur, dum aiunt; non lucere solem, sed Deum in sole: Nec loqui hominem, sed Deum in homine: nec moueri ignem, sed Deum in igne. Alii vero has operationes Angelis tribuunt, & Diuus Augustin. in lib. de cognit. veræ vitæ, videtur idem sentire, dum procellas, ventosque non à se, sed ab Angelis, ac dæmonibus moueri docet: & in 3. de Trinit. Themistius cum Peripateticis quibusdam ad intelligentiam non errantem confugiunt. Alex. & Aui- cen. ad intellectum & cholcodeam non longe ab Anax. At Galenus libr. de formatione fœtus, hanc mentem admiratur, eiusque animalium formationem committit, sicuti Platonici Animæ mundi, & S. Basilius & S. August. consonant: multi etiam Theologi Primæ semper operanti

ranti Sapien-
 nes omnes aut perperam declarari, aut errorem contine-
 re. Si enim omnia opera Dei perfecta sunt (vt Moyses &
 natura testantur) fateri oportet, eas rebus vires ab eo lar-
 gitas esse, quæ ipsarum conseruationi sufficiant. Quoni-
 am vero nulla facultas tam necessaria est in tanta rerum
 varietate, quam cognoscendi similia, quibus seruamur,
 & contraria, quibus destruimur: necesse est hanc sentien-
 di vim innatam esse rebus cunctis. Experimur in nobis
 fugam mali, & sequelam boni ab illorum perceptione,
 notitiaque suboriri. Non enim malum ignotum fugi-
 mus; nec rete non visum animalia vitant; nec pecudes
 lupum, aut iaculum non perceptum: Ita & tellus & ignis
 nisi sentirent, non fugerent, nec sectarentur. Præterea om-
 nibus inest rebus adpetitus, amor, odium, abomina-
 tio; omnis autem amor oritur ex cognitione rei amatae.
 Ergo amor naturalis à cognitione naturali. Ignoti nulla
 cupido, ait Poeta. Igitur cum concedant ignem adpete-
 re sursum, concedant oportet illum nosse, ibi esse suum
 conseruatiuum; in terra vero destructiuum. Ergo est ne-
 gare igni propriam naturam atque formam, cum asse-
 runt Deum ire sursum cum igne & lucere in sole; & qui-
 dem patentissimus error est, quoniam formæ naturales
 sæpe errant, tribuere Deo ipsarum errores. Sequitur etiam
 non sentire nec intelligere animam humanam, sed De-
 um in illa; ipsumque adpetere & operari nostras opera-
 tiones & adpetitiones, tam malas quam bonas. Hoc au-
 tem transcendit Caluini impietatem, qui tantummodo
 C asserit

asserit Deum impellere animam ad malum, non autem
 solum in ea agere malum: & hæc opinio ab Alcorano
 Machometi orta est, à nobis autem in Metaph. reprobata.
 Patet quidem quoniam si simile per formam est simili
 simile: per formam quoque sentiat suum simile, adpetat-
 que. Quorum autem adpetere est, est & nosse: neq; enim
 alia res cognoscit obiectum, alia vero appetit, sed eadem.
 Profecto Anax. separatæ menti tribuens opera Naturæ om-
 nia, necesse habet, aut violenter ad suum quemque or-
 dinem res trahere, & naturam tollere: aut affirmare, quod
 ipsæ sponte imperium mentis sequantur. Ergo sensum
 quo obediant, habent. Hoc enim obedire, est operari se-
 cundum naturam, quam Deus Enti ita operanti dedit:
 Aut fateri oportet, Deum fieri formam rerum cum ipse
 formarum loco operetur. Hoc autem peruersus est error,
 & Anax. pernouit: idcirco mentem ponit abstractam.
 Deus quidem omnib⁹ in rebus operatur, sicut causa pri-
 ma, dans esse & virtutem essendi, & operandi, & cooperan-
 di actibus illarum, quatenus ad Entitatem vadunt, non
 quatenus ad non esse: quod rebus naturalibus est deficere,
 nobis vero peccare: sicuti in Metaph. ostendi, peccatum
 non habere causam efficientem, sed deficientē: Attamen-
 cum isto verum est, formas ipsas operari & ignem calefa-
 cere & terram frigefacere, ac grauare, & mutuo se elemen-
 ta oppugnare: & non Deum in igne oppugnare Deum in
 terra: Hæc aliæque alibi positæ rationes ostendunt, res à se
 agere. Animam vero mundi, aut naturam communem
 rebus consulere, discendo à Deo: sed ad particulares actus
 parti-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

particulares causas agentes requiri; vt calor vere calefaciat, & non Deus in illo, sed cum illo. Ad quid enim calorem dedit igni Deus? frustrane? Si enim ipse calefacit in igne, calor vanus est; & calefaciet etiam in terra & frigore, quoniam non minus hoc quam illa seruit Deo. Construxit sane Deus orbem, & creauit res, viresque se conferuandi, ac mutandi se mutuo per tempora dedit, illæ autem vires perseverant tanquam Natura, donec tota rerum machina ad suum magnum mutetur finem. Natura autem participatio est legis æternæ, sicut lux in aula participatio est solaris lucis, teste D. August. estque simul potestas, & sapientia & amor rebus inditus natura ipsa. Absque enim prima aut sapientia aut amore, est viuitque nihil, nihilque operatur. Quapropter adscribere Angelis operationes rerum naturales errore non vacat, ideoque credo S. Augustin. operationes tantum supernaturales & extraordinarias intelligere. At ritu ordinario Mare à Sole & Luna intumescit, agitaturque, ventique mouentur, vt locum spatiosum suæ vitæ aptum nanciscantur, quibus angustia mors est. Aquas non absque sensu fieri libri sequentes indicabunt. Animalia vero à natura formari necesse est, remque omnem à sua forma actiua, iuxta præceptum Dei. Igitur dicere lapides deorsum ferri ab Angelo, & non à seipsis, ignemque fugere terram inimicam, quoniam ab Angelo trahitur ad fugam, fictitia assertio est, indignaque DEO, tanquam non largitus fuerit omnem necessarium vigorem actibus cunctis. Est quoque Angelos vilifacere, dum deputantur ad

C 2 facien-

faciendos naturales actus omnium rerum, viliſſimarum, quibus loco formæ deſeruiunt. Homines quoque ab- uicere, & animalia, quibus formæ viliores a deſſent, quam luto, & palcæ, quibus forma eſt Angelus. Item Angelus non eſt ſicut Deus rebus intrinſecus, qui abſque violentia omnem mouet naturam, cum ab eo, in eo, & per eum ſint; ſed extrinſecus eſt; ergo ſenſus omnis eſſet violentus. At ſi reſpondeas, ignem & tellurem obedire Angelis, opus eſt quoque aſſeras, quod eorum præceptum ſentiant, cum non trahant Angeli manibus, & inſtrumentis corporeis, nec res virtutem obedientialem habeant; niſi ad Deum, qui etiam ſolus miracula in eis facit, quoniam ſolus ipſas creauit: Si autem ſentiunt, ergo non indigent Angelis vt moueantur ad operationes naturales. At modo Angeli erunt cuſtodes ſingularum ſpecierum, & noſtrorum indiuiduorum, ſicut Diuus Hieronymus docet, ac ego expertus ſum, quod nunquam intellexeram. Concludamus ergo cuiſlibet in eſſe rei tantum ſenſum, quantus ſingularum conſeruatiõni eſt opus: Ita- que aliis plus, aliis minus, niſi poſteriores opinantes nos ſuperent.

★★

CA

CAPVT VII.

*Instinctum esse impulsum sentientis natura, & qui
instinctures agi ponunt, sensu po-
nant oportere.*

DOCTIORES alii introspicentes huius modi absurdita-
tes dixerunt, ad suas operationes res naturales agi in-
stinctu quodam secreto Dei, suis indito formis, & veluti
nos calcaribus & freno agitamur quolibet equos: Homi-
nes vero præceptis, verbisque: Ita Deum res omnes rege-
re impulsibus naturalibus, inditisque propensionibus,
homines vero libertate intellectui indita. D. Thom. vide-
tur ita sentire. Et absque sensu res ad suos conducunt fi-
nes. At hi in difficultates consimiles offendunt. Instin-
ctus enim naturalis est impulsus naturæ, nisi à Deo exte-
rius inferant, vt reprobata paulo ante opinio. At iuxta
dogmata eorum natura nihil est, nisi forma, aut materia,
& quia formis adscribunt operationes declinando alio-
rum errorem, necesse habent adfirmare formas omnes
sentientes esse. Nam concedunt cum Aristot. natura-
lia omnia agere propter finem, & contra Empedoclem
ostendunt plantas fructus ferre, vt æternentur, spinas vt
defendantur, folia vt tegantur, multaq; doctè affirmant
hac in re: Ergo natura cognouit finem: non enim ageret
propter illum, nec ad illum opera sua dingeret, nisi illum
cognosceret: Ergo instinctus est impulsus cognoscentis
naturæ; & cum opera Dei perfecta sint omnia, omnisque
C 3 natura,

natura, ut perfecte operetur, indigeat finis cognitione, omnem naturam sentire affirmandum est, ac ignem sursum tendere, à propria impulsus forma sentiente, bonum suum esse in peripheria, malumque in imo. Itaque calor & frigus omnisque res sensu operabitur. Quia Aristot. ipsorum præceptor in 2. Physic. docet plantas, omneque Ens propter finem operari; nec indigere discursu nouo ad eius notitiam; Sed veluti peritus Cytharædus absque consilio quamcunque opus est harmoniæ, scit statim, nil cogitando chordam pulsare, ita rem naturalem omnem proprios perire edere actus; quoniam ut & S. Thom. addit, natura est ars intrinseca rebus, ars vero natura est extrinseca; Et in libro de insomn. dixit Aristotel. Deum non immittere somnia, sed naturam, quoniam dæmonia est, hoc est, sapiens, multa in somnis nos docere. Et in libro de part. Anim. dat calori sensum, ut quodammodo omnia anima sint plena. Quare obstupesco quomodo in libro de An. postmodum plantis negat sensum, non modo elementis, ut magno contradicendi Pythagoræ pruritu gestiens. Si vero præfata Auctores sententiæ velint huiusmodi instinctum à Deo oriri immediate, ac minime in forma naturali esse impressum, omnia argumenta natura & Diuus Thom. contra Arabes, & Anax. sunt contra eos, si autem in forma impressum esse dicant, cum D. Thom. cum hæc impressio sit facultas operandi innata & non violenta, opus est adfirmare, ipsam esse sensum ac cognitionem. Sed respondent sagittam à sagittario directam ad scopum rei; nil ipsum intel-

intelligendo. Ego voco impios, Chocexemplum
 de decipi. Deus enim est intrinsecus rebus multo magis, quam proprie ipsarum formæ (ait S. Augustinus) nec ducit ad finem nisi per ipsarummet naturas, imprimendo vim, non modo tendendi ad finem, sed & sciendi tendere in finem, sicuti ars in Cytharædo est pulsandi, & in planta florendi, & frutificandi, ut ipse Aristoteles monet: alioquin Deus æqualis esset nobis, qui non potentes dare virtutem sagittæ, damus violentiam, quæ parum perseuerat, ipsamque sagittam destruit: vnde impedita non amplius ad scopum tendit: Natura vero semper contendit ad eundem finem, nisi penitus destruat. At quoniam, teste Salomone, sapientia Dei attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter, putandum est, omnes illi naturas obedire eundo ad suos fines, ea actas virtute, quam ad obediendum habent. Quapropter veluti absurdum est asserere, quod ignis calor non calefaciat, nec terra proprio frigefaciat frigore, sed alieno ignoto impulsu; ita absurdum est adterere, quod natura sentiat finem, & operetur gratia illius absque sensu, quem ipsa habet, aut quod non habeat; & vere sensus omnis est participatio primæ sapientiæ, ut Salomon testatur; ac Diuus Thom. omnem formam participationem diuinam esse docet, & quoniam Deus potens est & sapiens, & amans optimus, ego ostendi in Metaph. omnia Entia, Potentia, Sapientia & Amore constitui, & vnum quod-

quodque esse, quoniam potest esse, scire esse, & amare esse. Itaque præliatur contra non esse, & quando illi defecerit posse, aut scire, aut velle esse; perire, aut transmutari in Ens plus illarum habens, concedunt quidem hi Philosophi omnibus inesse rebus potentiam adpetitumque vitæ & esse, at negant sensum longe magis concedendum. Non enim potest esse id, quod ignorat res sibi vtilis & noxias, nec quod sibi vtile est amare potest, nisi sciat illud vtile esse sibi, nec odisse quod nocet, nec fugere, nisi se ab eo destrui sentiat: quod cum omnes res faciant, non modo quando se destrui sentiunt, sed etiam cum ad destructionem se disponi præsentiscunt; Hic cogimur creatorem suspicere, ac celebrare qui suam imaginem aut vestigium cunctis impressit rebus nec facultatem necessariam aut vtilem prætermisit, quam non largiretur eis. Vnde clamat in Prophetis: Quid ultra debui facere & non feci? Se ipsum laudat quidam (Sotus in pr. de Iustit. & Iur.) ex hac schola, quod ipse hoc arcanum intellexerit, nullum scilicet animal à proprio fine aberrare, nullumque aliud Ens, nisi hominem; quoniam compositus est ex sensu & ratione secum mutuo pugnantibus, positusque est in sua libertate. Cætera vero à Deo regi, ideoque non errare. Grandem profecto stultitiam: cum sæpissime errare videantur, & quid ipse vidi asinum, alium asinum subagitantem contra naturam in ano, & felem proprios comedere natos; & ceruum subagitare præpostera Venere asellum. Omitto quod plantæ suis frustrantur floribus, aliosque actus mille contra naturam reperi in brutis; licet illis culpa

culpa nulla sit, sed poena tantum semini periculi, homini autem ad culpam imputatur grauem coram Deo, qui docuit illum super iumenta terræ, vt ait Iob. Ergo non est asserendum bestias diuino tantum instinctu duci, sed proprio sensu, & eo peruenerunt præfati sapientes, quod videntur tollere sensum non modo rebus cunctis, sed & ipsis bestiis. Quoniam timēt, ne si concedant illis sensitiuum discursum, mentem quoque arbitrio liberam tribuant, qualis est humana: Nec vident, quanta differentia est inter humanam mentem, & hunc sensum communem. De quibus in Metaph. & in sequent. libr. Arist. quoque prudentiam dat habentibus memoriam. Hæc autem inest vt ex præteritis syllogizēt futura. S. Isidorus has cunctas cognitiones largitur bestiis, & discursum, & voluntatem, nedum ad peritum, nec tamen errat, quoniam animali modo & non humano intendit, & sapientiam vnā esse diuinā: De qua omnia Entia participant, ideoque similes habent actus. Sed de his posterius.

CAPVT VIII.

Quæcunque accidentia ab instinctu sunt, effectus esse sensus partium, totiusque mundi.

CONANTVR alii ostendere instinctum extare in natura absque ratione & sensu. Nam magnes trahit stupidum, insensatumque ferrum, & ipse ad polum mirabili

D instin-

instinctu impulsum. Ex multisque instinctu impulsu
 fa nolens ori bufonis illabatur, deuoraturque; & taurus
 fugax, si ficulneā inuenierit, sub ea instinctu naturæ quie-
 scit, deposita ira: Delphini amant pueros; Animalia mul-
 ta pluuias, ventosque prædicunt, nec tamen sunt prophe-
 tæ. Et Gallus gallinaceus, paruum animal, Leonem fero-
 cissimum terret, aliaque huiusmodi addunt exempla.
 Quibus respondeo: Hæc exempla declarare omnia sen-
 sum & consensum omnium naturarum, ipsumque instin-
 ctum esse sentientis naturæ impulsum. Non quidem ma-
 gnes polum prorsus respectat, sed aliquibus à polo gradi-
 bus declinat versus insulam quãdam in Septentrione, ex
 magnetibus totam constitutam. Iecirco talis est magne-
 tis sensus, quod semper suam uoluit ad uniuersitatem,
 & ueluti ignis in cœlum adspirat, & lapis in terram, & a-
 quæ in Mare: Ita magnes eo spectat, ubi est ipsius portio
 maxima vel uniuersitas, & propter consensum, quem
 illa habet insula cum stellis polaribus, quibus subiacet ac
 fouetur omnis magnes eas ad stellas spectare uidetur. Ita-
 que si aliorsum magnetem ueritas, ipse extemplo suam ad
 posituram reuertitur: Sicuti homo decidens uultu in
 terram, subito erigitur ad cœlum, iuxta sui posituram,
 & rami arborum flexi ad proprium situm reuertuntur.
 Non noui, quoniam non licet misero nauigantes in-
 terrogare, num & ad polum spectet Antarcticum, sed
 bene credo, ultra æquatorem adductum, ad alterum re-
 spicere polum, sub eoque alias magnetis fodinas esse.
 Quoniam consimiles sunt res fere omnes, oppositis sub
 paral-

parallelis aequidistantibus utrinque abaequatoribus. Aequator
 Austro sol descendendo magis, & in Borea ascendendo,
 & immorando magis, multam adducit varietatem hemisphaerorum, quam & stellarum diuersitas in multitudine & robore auget. Nascitur magnes intra marmor & ferrum, qui tamen viuidior est; iccirco ferrum non ad ferrum tendit, consimilis perfectionis, a quo plus virtutis & virium accipere nequit, sed ad magnetem, tanquam ad simile perfectiusq; simul: Et sicuti animal in altum attolli nequit: at si cibus est ab alto pendens, colligit vires eleuaturque: ita ferrum colligit vires & spiritu corpulentiam vincit vt superpositum ad magnetem eleuetur; vbi patet sensus illius. Magnes, vt aiunt, alio illius non trahit ferrum, quoniam ipsius odor ferro suauis, ab alio odore victus non potest ferro communicari. Sed hoc falsum esse experientia admonet. At si igni adponas magnetem, viridis flammula educitur, ipseq; amplius ferrum non trahit, quoniam spiritu viuido ab igne priuatus est, at si magnetis liquor eidem super iniiciatur, regreditur intro, & deinde trahit magnes, quonia est assities humoris occludit poros, per quos tenuitas attractiua regressa est intro. Ego quoque experimento didici, magnetem manducare ac ferri limatura nutrir, tanquam ex suo simili minus perfecto, ita vt homo animalibus vescitur. Porro si altera ex parte ferrum attrahit, ex altera expellit, vt aiunt: non tamen sic est, sed ferrum magnetem perfricatum altera ex parte, illius partis symbolum imbibit, itaque delatum in alteram partem regreditur ad priorem, qua prius affectu

erat, sicut nos ad trahimur partibus, quo plus delectationis
 præuenti delectatione sumus. Potest & polos habere &
 posituram mundialem, quoniam à Deo, ut mirabiles di-
 uicias suas declararet, ita factus est. Remoram aiunt te-
 nere nauim, nec potest alia de causa fieri, quam stupore
 sensus toti communicato machinæ, aptæ ab illa, per o-
 mnes pati poros, afficique. Ita & torpedo piscatoris ma-
 num stupefacit, graui vapore, ac manus spiritus per funē
 delato aggrauante. Sicut dicemus de animalibus tractan-
 tes. Mustela calida est, & viuax, & odor exhalans ex bu-
 fonis ore frigidiusculus est, crassiusculusque aptus nutri-
 endo eius per calido spiritui, eidemque proportionatus: I-
 taque cernens bufonem timet à principio ei coniungi, &
 circumcursitat timendo & amando: Donec bufo præ-
 de cupidus os aperit, ipsaque finit se voluptate sensus vin-
 ci; non tamen certa mori: sicuti nec papilio lucis amore.
 Ita crocodilus ibici os aperit, quæ cupida vermes deuora-
 re gingiuis illius adhærentes, libèter accedit, beneficium-
 que commune fit. Acquiescit sub ficu taurus, quoniam
 odor illius ita mulcet illum, sicut nos rosarum; & veluti
 per aromatum apothecas transeuntes, sistimus gradum
 ad odorem; ita bos ad ficulneam, qua & libentissime ve-
 scitur. Quid mirum si leo timet Gallum, cum nos ti-
 meamus aspidem & araneam, bestiolas nobis magnitu-
 dine & viribus longe inferiores? Spiritus multi crassique
 leoni insunt, à cibus crudis crassisque, & calore, quo abun-
 dat, multo; Gallo vero tenues acutique, itaque spiritus
 huius tenues in aerem sparsi, leonis penetrant spiritus,
 reddunt-

redduntque reuerentes. Idem inter duos homines euenit
 vt alter in alterius aspectu concidat animo: Nam lumen
 ex alterius oculis reflexum affectumque viuacitate viuacioris in oculos minus viuacis ingrediens lædit occulto
 modo, reuerentemque hunc reddit, & magis ad passio-
 nem dispositis vt amantibus vel formidolosis, id contingit magis, sicut qui nauseam est passus, conspiciens mare
 vomit, ex anticipato sensu. Vox etiam pusilli animalis terret, sicut nos suberis stridor quando inciditur, quoniam
 acute aerem mouet, qui spiritum nostrum penetrat, pungitque & fecat, sicuti punctus ipse sectusque est. Et Costa
 noster à stridula canum & puerorum voce terrefit, magis autem suspiriis. Qui & canem obseruauit ad sonitum
 campanæ ita affectum vlulare consueuisse. Animalia patiuntur frigus ac calorem ab aere, quoniam ventri de-
 dita sunt, & aliud non cogitant, sicut homo; ideo ex aeris affectibus tempestatem præsentiant, studentq; consule-
 re tunc ventri, & vociferantur, declarantq; nobis, sicuti nos expectantes bellum, aliudue noui. Aer n. per poros & respirationem communicat cum spiritu nostro in capite, ipsumq; humectat, aut attenuat, aut calefacit, aut refrigerat, aut aggrauat, & qui attendunt, perferunt temporum ex aere mutationem. Nam hernia aliove morbo affecti, bene austrum norunt, quo tumescunt, frigusque quo plagæ veteres constupescunt. Ita luna tumefacit maria, variasque mutationes, variatis splendoribus adducit, & res humidiores eiusmodi affectum patiuntur magis quàm sicciore. Sol mutationes magnas, grandes, & consuetas inducit,

inducti, in unum potius, cuiusmodi capere blandum, & faciens, & minus attenuans. Adde & siderum congressus, varietatis causas. Ex eiusmodi sympathia & antipathia in mundo sensum, consensumque esse declaratur. Iccirco res marinæ terrestribus sunt similes, ita ut piscis episcopus, & catena, & lorica, & verpa reperiatur. Hæ autem res per similes sunt caloribus ab atris demissis, & hoc pacto res confirmantibus, non ad quantum ipsæ habent, nam is ignis magnus est; sed ad quod imminutum in terram perfertur; itellæ autem in Deo omniaque Entia ideas habent.

Appendix.

Postquam librum hunc conscripseram annis multis, peruenit ad me per manus Tob. Ad. nostræ Philosophiæ Symmistæ, libellus G. Gilberti de Magnetica Philosophia. Vbi vir minificus in experientia multiplici occupatus, contra priscos de magnete scriptores optime disputat; suas tamen theses ad Copernici doctrinam aptat à Timæo & Philolao nostratibus manantem. Nolui opiniones meas mutare; neque textum reficere, ne alienos labores præripere tanquam meos videar. Gaudeo sane quod & ipse non ad quasvncq; fictiones magnetis motum refert, sed causas inuestigat experiendo, & motum eius ad terram perpetuo obseruat & ex necessitate positionis naturalis heri statuit, quod & nos scripseramus; Attamen ad polos cœli & ad magneticam Insulam nos sensum magnetis referebamus, ipse vero ad polos terræ: & per placet experientia

nientia quod magnos in ardore: ad mari in qua
 terra distans recta ad polos respicit: vbi vero terræ propin-
 quat, vt in littore Brasiliensi & Ghineæ ad terram decli-
 nat, vt manifestum sit eius sympathiam cum tellure non
 cum cœlo celebrari: neque perpetuo aliquantis gradibus
 a polo recedere, vt alii testabantur. In pluribus autem
 mihi vir sagax non satisfacit: Primo quia sensum & sym-
 pathiam (quæ non sensus est, sed affectio ex sensu prod-
 iens: Omnis enim adpetitus proles est sensus boni, vt o-
 dium sensus mali, hoc est, rei destruentis) quasi spernit.
 Attamen cum Thalete animatum magnetem concedit,
 & plus extra suum corpus extendi, quam nostram ani-
 mam docet. Hoc autem falsum est. Quoniam sphaera
 actiuitatis animæ nostræ vsque ad cœlum, vbi sidera per-
 uestigat, extenditur, & in terram vsque quo vox & impul-
 sus humanus & visio & auditio protenditur. Mirum,
 quomodo magnetis anima videtur Gilberto liberior quã
 humana: quæ etsi non trahit ferrum odore, trahit homi-
 nes & ceruos sono, & fascino afficit à longe, & voce etiã
 Diabulos & Ange'os ad se vocat; ad pauca respexit in hoc.
 Præterea cum duas terræ dat virtutes in alia corpora o-
 peratiuas, alteram Electricam, qua per vapores, quasi
 manus, deorsum omnia corpora trahit ad se, sicuti
 electrum paleas per vapores tenuiores aere: alteram
 vero magneticam, quia sicut magnes ferrum ad sui
 positionem adaptat, ita tellus magnetem & ferrum:
 Non enim per vapores fit talis actio, sed per figura-
 tionis conformationem. Videtur mihi vir doctus
 ex parte

exparte cuius ponitur. Eleoſum per vapores nõ
 attrahit: Siquidem vapor egreſſus, ad corpus vnde ema-
 nat, non reuertitur, ſed ſtatim ſurſum attollitur vi caloris
 vti nos dicimus, vel à graſſioribus corporibus quibus ce-
 dit, extruſus vt docent Epicurei, & cum eis Copernicæi.
 De quibus in Metaph. Niſi iſte homo putet lucem ab e-
 lectro, vt à ſole effuſam, ad electrum trahere, vt radius
 ſolis ad ſolem. Sed hæc attractio in obſcuris ædibus non
 fieret, neque in nocte, vbi electrum lucernæ non exponi-
 tur; ſiquidem lux eius de ſe, niſi à ſole adiuta, non tantum
 poteſt. Præterea magnes ipſe trahit electrice etiam Gil-
 berto ferrum interpoſita tabula etiam lapidea. Vapor au-
 tem ſic penetrare tãtam craſſitiem & ſubito nequit. Qua-
 propter alia cauſa electricæ attractionis inuenienda erat:
 & quam à Lucretio ex parte accepit, reiicienda. Tellus
 quoque non trahit ad ſe niſi ſimilia corpora. At videmus
 deorſum ad terram ex aere ferri non modo terrena, ſed et-
 iam carbones ignitos & vinum, & piper & omnia cali-
 diſſima, quibus quantulavis inſit craſſities, vt motus ipſe
 potius delapſus ſit, vt in 2. libr. dicemus vel regreſſus ad
 naturam in vere terreis, non autem per vapores attractio.
 Quæ autem dicit de poſitura magnetica mirabilia ſunt:
 ſique experientia ipſum non ſefellit; (Nam dicunt nau-
 tæ in trõpiciſ lincis magnetem mutare vires & inclinatio-
 nes) vtique fatendum eſt, ita magnetem ad terram con-
 uerti, vt heliotropium ad ſolem, & lunaria ad lunam. De
 quibus in 3. lib. At non recte vir ſagax videtur mihi tel-
 lurem propterea magneticam facere, quia magnetem ſic
 ad ſui

ad sui positionem conuertitur, sicut in portis et foliis & ceteris
nam herbaceas facere, quoniam herbas ad sui motum
conuertunt. Neque propterea quod non alia metalla &
corpora tellus ad se inuitat, solummodo magnetica sit
tellus. Nam etiam Sol omnes producit herbas, non ta-
men ad se rapit; sed quasdam, nec propterea de natura il-
larum, quas rapit, ipse erit, cum etiam alia calidiores, sint
soli similiores; sicuti neque lux de natura papilionis; sed
oportet aliquid esse in heliotropio, quo ad solem propen-
det & voluptatem in papilione à luce excitari, & in ma-
gnete à tellure. Præterea cum in nostra Philosophia sta-
tuerimus terram esse natura frigidam, obscuram & im-
mobilem in sua puritate; quæ autem partes eius in metal-
la & plantas & lapides, & in rubras & albas; aliisque colo-
ribus affectas terellas conuersæ sunt, terram non esse ve-
rè; sed Entia secunda: nequaquam affirmare possumus
terram esse magneticam. Magnes enim ex floribus fit,
à sole ingenerato liquefacienteque, in terræ visceribus fa-
ctis, sicuti & cætera metalla. Impossibile est autem ef-
fectum solis esse id, quod maxime terra est. Neque enim
contrarium à contrario fit. Si autem terra sit in centro
calida, vt Pythagorici putant, & quasi animal variis con-
stans partibus, nec propterea magnetica erit. Non enim
homo offeus est, quia os in compositione eius quoque
reperitur. Præterea lapides, ex quibus montes maximi
constituuntur, vt Alpes, Apennini, Taurus, Libanus, Cau-
casis & alii totam terram cingentes & incrustantes & vs-
que ad ima viscera intrantes, longe plures & grandiores
E telluris

telluris portiones sunt, quam magnæ, ut potius lapidea, quam magnetica videri debeat, sicuti homo potius carneus quam à renibus reneus dici debet. Motus ergo magnetis ad telluris positionem, qualis heliotropii & lupini ad solem existimandus est, & ex sympathia non solum similitudinis naturæ: sic enim à terra electricæ traheretur; sed positionis naturalis oriri apparet. Neque negandum est ad partes polares cœli polos terræ per positionis sympathiam referri: quoniam talem ex origine posituram accepit. Quod autem ex origine habemus, naturale est, ut in Epilogismo, & in Metaph. docuimus. Hoc autem pulchro experimento ipse Gilbertus cõfirmat, dum ferreos clauos eam posituram in aqua super subere seruare docet, quam sortiti sunt in officina ferraria, dũ à fabro sic positi cederentur. Mira res, veritatisq; plena; vnde mundi cõsensum in suis partibus intelligas. Quod etiam cadauer humanũ probat, dum aquis natãs perpetuo in cœlum faciem spectantem tenet, & à tali positione deturbatum, ad eandẽ mox redit, ut pluries expertus sum ut in 4. lib. dicemus, occulto regi sensu, quibus manifestus deesse videtur. Narrat etiam de ferro posito in templo Mantuæ conuerso post tempora in magnetem, & seruante posituram quam diu tenuerat in templo, ut scias magnetem non esse terram puram, uti neq; ferrum, sed à calore Ens constitutum; & positionis vim magnam. Neq; Ptolemæum spernas, ubi Ecclipsin in Orientali angulo superiuuenes & res nouas; in medio cœli super Reges & res validas, & altas & viriles: In Occidente super senes & res vetustas indicationem haberes.

beres; quod ex symbolo positionis veritatem habet. Sic D. Thom. in opusc. de Fato (si eius est) gemellos ex diuerso situ cordis in ventre varias fortiri conditiones Philosophatur. Ex his quacunque ratione fiant etiam Gilbertica, sequitur, sensum cunctis inesse rebus quod in nostro presentis opere solum contēdimus. Quæ alii scriptores de magnetem tradunt, negligenda sunt præter illud quod aiunt magnetem suis suspensum polis 24. horarum motum circula-rem edere. Quod Gilbertus sagax explorator negat. At si fieret, non propterea tellus circulo feratur, cum magnes terreus non sit Sed de his in Metaphys.

CAPUT IX.

Cuncta Entia abhorrere vacuum: ergo sentire, mutuoque gaudere contactu, mundumque animal esse.

NEMINI non persuasum esse debet naturas omnes particulares ac communem sensu donatas esse si animadvertat singulas omnesque simul ita vacuum inter ipsas exhorrescere quod & contra impetum naturalem partialem ad replendum accurrant, quo ipsarum communitas & resp. integra seruetur: Quoniam in totalitate ipsarum seruantur, & gaudent mutuo contactu ex vita communi. Quapropter conspicitur aer in profundum aperti maris & in terræ cauernas impetuose insilire, & contra naturam descendere ad prohibendum inane,

E 2 quasi

quasi per totum orbem, ut aqua quæ
 terram habet, vt communi succurrat vtilitati; aqua ve-
 ro per canales ex quibus exuctus fit aer superne, sursum e-
 leuari; sæpeque sustinere se in sublimi, vt in clepsydra, vase
 multa inferne habente foramina, superne vero modo v-
 num, quo obturato, ne aer ingrediatur, aqua per inferio-
 ra foramina nil descendit; innumerabiles sunt de hac re
 experientia, ex quibus orta est ars de spiritalibus. Igitur
 adfirmare licet, mundum esse animal, totum sentiens; om-
 nesque portiones eius communi gaudere vita, & sicut
 in nobis brachium non vult ab humero diuidi, nec hu-
 merus à scapulis, nec caput à collo, nec crura à coxendici-
 bus; sed omnes inuicem ad se mutuo colliguntur, diui-
 sionemque vitant; ita totum mundum horrere diuisio-
 nem, quæ aduenit illi, cum inter corpora partialia inane
 intercudit, & quidem nisi timore aut dolore quopiam
 aer afficeretur, cum deficit sibi alterius corporis conta-
 ctus à vacuo, non tam celer succurreret toti, alio-
 rumque corporum expeteret

contactum.

CA.

*Dari vacuum violenter, non naturaliter, & sensum
rerum comprobari contra Arist.
vtrinque.*

OPINANTUR Peripatetici nec naturaliter nec violenter
posse inane reperiri, quoniam adducta exempla do-
cent, Entia omne malum sustinerè magis quam inane:
Attamen nolunt sensum consensumque rebus tribuere.
Irridentque Platonem aliosque mundum animal adpel-
lantes, reddentes autem rationem, quare non datur in-
lane, dicunt, quod si daretur grauis absurditas eueniret, vi-
de' icet quod fieret motus in instanti absque tempore,
quoniam simul lapis cadens de tecto in pavementum
domus reperiretur in suo fine, quod declarant, quoniam
mobile tardius mouetur intra corpus crassum, quam in-
tra tenue: velocius enim fertur intra aquam, quam intra
mel, & velocius intra aerem, quam intra aquam; ergo si
vacuum esset, nullo resistente corpore medio, ac largiente
tempus motui, mouetur subito, quod est contra defini-
tionem motus. Sed hæc ratio non est Philosopho di-
gna cum quia non respondet ad odium vacui, & amo-
rem pleni, require sensum adparentes; & ratio à quæ-
stione distat valde, veluti si quis interrogatus, quare man-
ducat, responderet, quia nisi manducaret, perderentur
dapes: tum quia fallacissima est, vt ostendit Auenpaccs &
D. Thom. Non modo enim dat motui tempus resistan-

tia in medio, sed & in fine, & in medio, & in fine, quod si in fine, cum in fine
 goris in tempore proprium edit actum. Similiter & ter-
 minorum impossibilitas: Nō enim simul in tecto &
 in pavimento distantibus, potest idem corpus reperiri: &
 adde naturam spatii, longi, lati, profundiq; à cuius extre-
 mo ad extremum transeunti opus est per medium transi-
 re, & per medii medium, ergo non subito, sed velocior ef-
 fet motus. At quæ absurditas est, si quis motus non autē
 totius naturæ in instanti fiat? Ipsi hoc concedunt illumi-
 nationi, sed de hoc in Metaph. Reliquū est ergo, vt sensus
 communis prohibeat vacuum. Quapropter posse violē-
 ter dari assero: Nam ex eadem Clepsydra mel cadit deor-
 sum occluso superiori foramine, ex qua non cadit aqua,
 quoniam illud grauius est, nec potest à natura sustineri, ad
 aliud malum minus vitandum; & in syringe obturato ex-
 tremo foramine si stylum attraxeris non venit, ne interci-
 piatur inane, at vi attractus venit, & postea sibi relictus,
 impetuose regreditur, ergo inane interfugit, quoniam ita
 regreditur: folles quoq; vndiq; constipati obturatiq; pi-
 ce, nequeunt eleuari, nisi magna vi. At relictī impetuose
 contrahuntur odio intercepti vacui. Cucurbitula quoq;
 attrahit carnem, quia vacua est aeris, ignisq; extinctus a-
 missa raritate, ipsam replere nequit. Aliq; exempla docent
 res pati vacuum, sicut scissuræ aeris à pilis Bombardarum
 & lapidum iactu, quos insectatur se coniungēdo, & sub-
 ita lignorum scissio: Quoniam veluti corpus nostrum
 naturaliter diuisionem abhorret, at violenter ipsam pati-
 tur: ita mundano accidit corpori.

CAPVT

*Omniem naturam sentire, si vacuum prohibet
contra Peripateticos.*

ALII Peripatetici frigidam Arist. rationem cernentes addunt non dari vacuum, quoniam à natura prohibetur, nec dicunt à qua natura, sed quidam dicunt à natura vniuersali. Sed hoc est petitio principii. Idem enim aut intendunt à Deo prohiberi aut ab Angelis, aut ab anima mundi, nos vero iam demonstrauius hosce actus pendere à formis rerum particularibus, atq; ad naturales actus formas sufficientes habere vires, Deumque in eis operari non absq; ipsarum formis. Quapropter existimandum est, omnem formam sentire sibi noxiam esse diuisionem à toto suo, omnesque conatus adhibere, vt concorporetur, si autem natura particularis vacuum abominatur, quælibet natura sensum habeat oportet, quo patiendo inane sentiat, cum tam celeres sunt ad succurrendum. At magnus lapis non succurrit vacuo, ob nimiam corpulentiam, succurrunt autem parui. Quoniam clavis vacua exucto aere, labro affigitur, trahit & pendet. Ita que res tenues, quæ plus molestiam sentiunt, & celeriores sunt succurrunt illi magis.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

*Spatio sensum attractiuum inesse, ac potius à rebus
amari quam odio haberi.*

DIFFICILE quidem perceptu est, num ipsum naturale spatium horrescat vacuum fieri, cum creatum sit ad iustinenda corpora; itaque quando inane est illa attrahat sibi: Nam & in materia sensum adpetitumque reperiemus. Ego quidem sentio spatium natum ad locandum trahere ad se corpora, non quidem instrumentis, sed adpetituo sensu. Nam & illi inest potentia, sensus & amor, essendi tale, quale à Deo creatum est. Ex quo Arabes quidam putarunt spatium esse Deum ipsum, quia omnes sustinet res, nullis contrariatur, omnesque recipit benigne, nec vnquam moriuntur illi, & per illud, sed hoc corpus modo respectu illius corporis mortuum est. Maximum est non quantitate corpulenta sed incorporea, & infinitum extra mundum omne existimatur: Amans, beneficiumque rerum omnium. Equidem ipsius admiror excellentiam, at Deum esse ipsum minime credo. Et in Metaph. hanc reprobauit opinionem. At agnosco ipsum esse basin omnis esse creati, omniaque præcedere esse salutem origine & natura. Nam si creatus est mundus oportet (ait Auerr.) asserere, quod præfuerit inane, quoniam non intelligit Auerr. vbi Deus esse potuisset, nec spatium immateriale ab eo potuisse creari. Qui autem mundo creationem tribuunt, sicut ego existimo ac credo, parui-pendunt

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

pendunt istum modum. Deus enim infinitus est,
 & non dimensionibus præditum incorporeis receptacu-
 lum appropriatum rebus materialibus sicuti spatium: At
 longe præstantiorem magnitudinem Deus habet, præce-
 dentem has omnes. Ab eoque datum est vacuo spatio
 posse locare corpora & attrahere, & esse basem vniuersa-
 lis Entitatis. Deus non est in loco, sed locus in ipso, & non
 sicut locatus in loco, sed sicut in suo principio largiente
 esse, & conseruationem illius, omniumque Entium.
 Nec spatium, cum indigeat repletionem Deus existimari
 potest, qui nullius indigens est: nec repugnat spatium si-
 mul cum corporibus creatum esse: nisi apud eos quide
 Deo humiliter sentiunt, quoniam abiecti sunt animo,
 paruique. Igitur si spatium tam diuina creatura est, conii-
 cere licet, res cum voluptate ad ipsum trahi, vtque occu-
 pent spatium, quod basis entitatis est, res accurrere ad im-
 plendum, quasi acquirentes libenter nouum regnum ex-
 istentiamque: & non modo sensu mutui contactus vni-
 ri mundum, sed & gaudio ex repletionem vacui, nec res ac-
 currere ad prohibendum vacuum, sed ad dilatandum se
 in ampliori regno in ipso cum amorem sese amplificandi
 & multiplicandi & plures viuendi vitas in spatiosa existi-
 tia experimur cunctis inesse rebus: quæ sese multiplicant,
 generant effunduntque in locum inimici, omne aliud
 expellendo, seque solas esse appetendo, ob securitatem se
 conseruandi, æternandi, & Deificandi, si possent: Omnes
 enim imitantur Deum æternum, infinitumq; , & illi tan-
 quam causæ propriæ per similes fieri percipiunt. Itaque
 F cum

cum voluptate spatium res attrahere possumus alta cogitatione sentite, ut in Metaphys. probatum est. In prima huius libri compositione latina, quam Bononia subripuerunt, ac simul libros alios falsi fratres, eosque reficere nunc cogor, quoniam recuperare unquam nequimus, dubitavi, qua ratione res potius ad contrariarum rerum, à quibus destruuntur, contactum accurrunt, quàm vacuum permittant, & tunc dixi magis contrariari inane corporibus quam contraria corpora. Ignis enim cum terra conuenit in eo quod vterq; est corporeus, & formis donatus actiuus, vacuum autem neque corpus est neque forma.

Quapropter intra se vacuum sentientes dolent, quasi timentes annihilari, quoniam vacuum quasi nihilum est ad corpora, & hanc rationem assignaui, qua cœlum, licet extra ipsum foret spatium non expanditur in eo: Gaudet enim cōtactu mutuo partium propriarum, timetq; nullitatem, si foras expandatur. Et Democritum irrisi, qui pelle ne euenter, circumdat cœlum; nunc autem illam sententiam possibilem esse arbitror, attamen perplacet magis asserere, quod mutui contactus delectatio inter corpora insit, & cum spatio simul, nec non & timor amplioris existentiae. Ac video non corpora præbere mundo unitatem, cum ipse contrariis sit compactus, sed magis spatium ipsum, quod & inter corpora etiam separata interponitur, & colligat mundum vnicæ coexistentia basilari. At recta existimatio fuit partes mundi contineri consimilitudine, sicut aquæ gutta super herbam:

bam: cui Salomon non parat mundum, eorum Deo
 eademque ratione collecta est stella omnis.

CAPVT XIII.

*Mundum esse animal mortale, & quid extra ipsum
 esse queat.*

VULT Aristoteles extra mundum non reperiri plenum
 locum nec vacuum, nec tempus, nec motum, sed ni-
 hil: Imo Alexander pluresque illius a seclæ contendunt,
 non posse Deum extra mundum quippiam producere;
 primamque sphæram non esse in loco, quoniam non
 habet quo ambiatur, at semper in se circumuolui, &
 communis videtur esse sententia, mundum non moueri
 motu recto: Quamuis Democritus & Epic. infinitos
 mundos extra nostrum systema extare doceant. Nos
 autem minime credimus Dei potentiam hoc in paruo
 globo exhaustam esse, terminatamve, licet Copernico
 longe maioris quantitatis, quam cæteris appareat: Sed
 foris alia Entia posse existere, Deumque posse infinitos,
 multiformesque creare mundos. At num sint, quis
 sciat, nisi reuelet, Deus? Qui intus & foris esse creditur,
 non sicut in loco sed sicut infinitum Ens, principium-
 que, cui omne innititur Ens. Corpus tamen IESV
 fatemur esse super omnes cœlos, vbi Legislatores po-
 nunt felicitatem, & Pythagoras Entia diuina. Argumen-
 tum Stoicorum, quod si quis ab extrema sphæra iacula-

retur lanceam foras, conuincit aliquid ibi esse & non nihil. Si enim abicit lancea, spatium ibi est, in minus, a remittente corpore impediatur, oportet. Nihilum autem non est ibi, vt aiunt. Tunc enim Sphæra nihili esset infinita, & nihil erit circulare, sicut Sphæra cui adiacet, Ergo ens est. Nec cogitatione assequi possumus esse nihil neq; in mente, neque extra mentem, neq; in in Deo, neque extra Deum. Ens enim finitum esset, & Deus finitus, cui adest non ens. Profecto si ignis vsquequaque infinitus esset, non extaret, Tellus eius contraria nec res alia sibi dissimilis. Ergo si Deus infinitum Ens est, non ens non est, neq; fuit vnquam. Sed Deus ex nihilo dicitur fecisse mundum, quoniam ex nulla materia præexistente, nullaque ex forma creauit eum, sed ex sui esse fecunditate per simplicem emanationem ad hoc esse illum tulit. Quæ de re satis, cum in Metaph, luculenter hanc doctrinam tractauimus. Dicam tamen impossibile scitu esse, num recto moueatur motu mundus. Nam qui intra nauem sub tecto fertur, non percipit motum eius, & in IV. libris, quos de re Astronomica scripti contra Aristot. & Telesium & Ptolemæum & Copernicum, diligenter hoc Cortesio discipulo indicaui, simulque ostendi, nec posse ex visu sciri, num stellata sphæra in gyrum feratur, an tellus eadem enim ad parentia fit motu visu, ac visibili; attamen ex qualitatibus motum, cælo affirmavi, negavi vero violentum. motum & diuisionem sphaerarum, ostendendo vnam modo esse; stellasq; sponte moueri sua, sicut pisces in mari. Abstuli concentricos, excentricos & epicyclos; Physicas de Phaenomenis reddidi cau-

di causas; ostenditq; perpetuo solem descendere deorsum magis, ad cremandam tellurem; ideoque non semper ab æquatore ad Tropicos excurrere, grad. 23. & m. 28. semperque obliquitatem defecturam, quoniam prope terram arcus est angustior, nec reuersurum sursum aliquando, vt Copernicus sentit: Nunquam enim obseruatum est ipsum ascendere, sed descensum modo tardare, & à Ptolemæo ad nos, descendisse 31. parte ac dimidia fere, quarum yna est pars terræ semidiameter; easdemque obres anticipari solstitia, & æquinoctia, quæ in antecedentia feruntur, sed irregulariter in 6365. annis grad. 77. fere; omnesque in anteriora ferri stellas, alias velocius alias pigrius, quæ de re videntur hæc relinqui, ac ab occasu in ortum ferri, qui motus est subdeficientiæ non autem existentæ, & prædixi mundi mortem per ignem; sicut Heraclitus sensit, & S. Petrus prophetauit; Ergo hoc animal magnum deficiet amisso altero contrariorum componentium vt in aliam præstantiorem à Deo perducatur formam, teste Dauid. Cæterum totius cœli mutatio & anomalia Aristoteli ignotæ, iccircoque ipsum æternantis, clare indicant mundi interitum. Quod autem Telesius dixit maris ope colligatum permanere cœlum cum terra, quoniam instaurat telluri per vias spōgiosas, quod à sole aufertur, ac deinde mare idem recipit à pluuiis & fluuiis restitutum; pulchra est sententia etiam D. Basili. Quod autem Telesius addit, quod cœlum non existente hoc in medio cœli terræque corpore humido, recederet à terra, vacuumq; inter eos remaneret; non mihi probatur. Contrarietas.

r. PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 Ira enim non dissoluit mundum, in eo ad viam
 incitat; & partes ad pugnandum alteram contra alteram,
 & ad succurrendum inani, certando præ altera, alteram
 occupare illud, & se amplificare, generare, & effundere ab
 inimica timentem, ac spontanea ira congregari conspiciuntur.
 Hoc ergo animal ita se ipsum perimet sicut febris, quæ
 feruor spirituum est armatorum ad bellum contra ini-
 micum humorem, dum in perniciem inimici pugnat,
 totum dissoluit compositum. Hoc arcanum de febre la-
 tet medicos, putantes rem esse perniciosam, quam ego
 iudico vtilem: nisi enim accederetur spiritus contra mor-
 bum, & motus pulsusque non velocius solito, vehemen-
 tiores, & crebriores ederet, & calorem non augetet con-
 tra inimicum humorem: remaneret ipse victus, subitoque
 mortuus. Quod repentinis accidit in mortibus, quando
 non datur tempus spiritui armandi se, ac feruendi: itidem
 quando in ipso feruore vincitur, nec fit diminutio febris
 ordinate. Indicium copiarum malignorum humorum vin-
 centium extinguentiumque subito spiritum in angustiis
 vasibus, aut in congressu aperto copia prauorum humo-
 rum obnubilantium. At in mundo oppositum contin-
 get aliquo pacto. Nam cæli candidi formosique feruor ex-
 superabit terram atram turpemque & præsens interibit
 constructio fabricæ, totumque erit cœleste ac nouum, vt
 sanum sub alia specie. Stultum est asserere mundum sen-
 sus expertem esse, quoniam caret oculis, auribus, pedibus
 & manibus. Hæc enim instrumenta conueniunt spiritui
 animali; materia crassa, circumsepto; ideoque indigenti fo-
 ramini-

raminibus, quæ sensoria sunt ad sentientiam exteriorumque instrumentis ad motum & sustentationem crassæ molis quam vectat. At mundo ad motum sufficit rotunda figura, manus eius radii sunt & virtus diffusiva, ad operandum se extendens, non quidem inclusa ponderosis brachiis, impediens robore eius, oculi sunt stellæ ac luminaria, quæ vident & videre etiam dant nobis, qui crassa interclusi mole per fenestras sensoriorum aspiciamus ægre tunicis carceris nostri impediens ea quæ in toto aere ac cælo patent absque fenestris & specillis vidente: si quidem & visus tactus est, perceptioque, ut in seq. patebit libro. Tam stultum est sensum rebus negare propterea quod carent oculis, auribus, & ore, quam stultum est, negare motum vento, propterea quod caret cruribus, pedibusque & igni manducationem, propterea quod caret dentibus, & visum manenti in platea, propterea quod fenestris caret, per quas prospiciat, & aquilæ, eo quod specillis caret. Idem furor alios impulit ad credendum, Deum habere corpus, oculos, manus, &c. Deum obsecro vivum, verumque, ut declaret qualiter non modo rebus omnibus largitus est potentiam & amorem essendi, quales ab eo factæ sunt, sed & sensum bene essendi, ut serventur in gloriam ipsius. Hoc autem nunc examinandum est in cunctis denique rebus.

Finis libri primi.

DE

DE SENSU RERVM
LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Quæ & quomodo dicenda remanent.

CVM declaratum sit generatim rebus inesse sensum, nunc dicendum videtur speciatim de cuiuscunq; rei sensu, & quid & quomodo sentiat; quidditates rerum & operationes & actiones filebo, nisi quatenus sensum declarant. Nam in Physicis & Metaph. hæc omnia docuimus; quæ in hoc libro præsupposita esse volumus.

CAPVT II.

De Sensu materiei.

MATERIAM vniuersalem, locum omnium formarum, sicuti spatium est locus omnium materiarum, molem esse corpoream intelligimus. Eam enim Peripateticam materiam quæ non est quid, nec quanta, nec qualis, in mente tantum reperiri, primus dicit Auerr. & alii. Si autem in mente est subiici rebus extra mentem genitis nullo potest modo. Procul dubio corpus substantiale nunc calefit, nunc frigescit, nunc aqua fit, nunc tellus, nunc ignis, & planta, & animal, &c. aptum est ergo in omnem mutari formam, nihil ipsius pereunte. Ergo huius creatum finis gratia, non patitur in vim formarum susceptione

ptione, sed gaudet. Eius enim omni libenter operatur, af-
 ficiturque, quod sibi naturale est. Hinc orta est sententia
 Platonis & Aristot. materiam adpetere formas sicut fœ-
 mina masculum: quoniam illius est perfectio his ornari:
 quæ participationes sunt diuinæ pulchritudinis. Ergo ip-
 sa sentit, cum adpetat. Omnis enim adpetitus à cogni-
 tione suboritur. Irridet hanc opinionem Auicenna di-
 cens, ipsam carere appetitu, quoniam caret sensu, nec ad-
 petere formam quam habet: iam enim possidet, nec quā
 non habet, quoniam ipsam non sentit. Quin Telesius re-
 cte docet, quod si calor bene possidet aliquā materiam,
 fit vnum cum illa: totamque vsquequaque penetrat, ex-
 tinguitque adpetitum frigoris; & hæc sententia vera est.
 At cum materia non est bene deuicta ac possessa ab vlla
 formarum adpetere inuenitur quod sibi conuenit, ac sen-
 tire. Res deorsum cadentes id declarāt, q̄ sæpe calidæ sunt,
 vt carbo accensus, & vinū ac similia: q̄ quo magis terræ
 appropinquunt, eo magis concitant motū: Hoc à similitudi-
 ne formali, q̄ cum terra habent, euenire nō potest: cū tel-
 lus sit frigida, siccaq; res vero cadentes interdum calidæ
 humidæque: Nec à calore, qui potius sursum ire cupit, er-
 go materiæ tribuendum est: Quæ, quando non est de-
 uicta à calore, quantus possit ipsam sustinere in sublimi,
 aut mouere, nec à frigore à quo possit immobilitari, ipsa
 sibi relicta non potest se pensilem sustinere, quoniam
 hoc esset agere: ipsa autem ad patiendum non ad agendū
 nata est, & illo, nō hoc gaudet: ergo cadat in terram com-
 mune fulcimentum necesse habet. Et quo propinquat ei-
 dem

dem, & concitant motum. Et dicitur in Aristotele, quod
 fugæ concitantis; Ergo falsa est Peripateticorum opinio
 quorundam res graues motum accelerare, cū à vicina ter-
 ra consimili confortetur; ita enim glebis concitatio, par-
 tibusq; modo terrestrib. conueniret; at in omni cernitur
 corpulentia, etiā inimica terræ & aquæ, licet ad extinctio-
 nē properet sui; Ergo materiæ est à sensu. Tribuere enim
 id copię aeris semper magis accumulatæ super cadente re
 vt aiunt, negat ratio opposita: nam è contra plus aeris ad-
 densatur sub re cadente, aptiusq; tardare impetum. Profe-
 cto hic adpetitus, vt Auicennæ respondeamus, nascitur à
 sensu non animali sed naturali. At cum omnes sensatio-
 nes à prima sapientia emanent, similes sunt ad inuicem, i-
 ta & ad petitiones. Et materiam dicimus nō adpetere for-
 mam quam habet: sed frui illa, & ex eis fieri compositum
 & consensum, quo idem sapiunt, idemq; volunt; adpete-
 re vero alias formas, quādo disposita est ad illas, nō autem
 penitus informata: vt tepesfacta plus caloris appetit, quo-
 niam & ipsa tepiditas augeri cupit. Item existimandum
 est, eius adpetitum sensu inque conformari, ad sensum o-
 mnis formæ, ac ipsam non pati dolorem nec voluptatem
 per se dum transformatur, sed ex accidenti, vt experimur
 in carne nostra incisa aut cōtusa, non modo temperiem
 informantem dolere, sed & calorem, & corpoream molē
 ex quibus ipsa constat temperies. Communi ratione idē
 suadetur, nam cum habeat ipsa potentiam & adpetitum
 Essendi, ad finē, cuius gratia creata est à Deo; sensum quo-
 que habeat essendi materiam, & non nisi materiā esse cu-
 piat, sicut & omnia entia sentiūt Esse, amantq; esse & ab-

ominatur non esse. Materia quoniam mens est, in formisq;
 apta ad omne artificium formamq; recipiendum; est ergo inui-
 sibilis, quoniam in visum non potest agere passiva res, ergo nigra,
 tenebricosaq;: Tenebrae nam ita apertis, sicut clausis spectantur
 oculis: nec tenebra est actiua qualitas, sed passiva, materie conueniens,
 & calore lucido priuatus carbo ostendit materialē nigredinē quae luci mixta rubescebat. Ergo putandum
 est ipsam adpetere colore, variisq; ornari formis. Item cum passio sit
 sensus, ipsaque ad patiendum aptissima sit, ad sentiendum quoque idonea est.
 Dicunt alii nata esse materiam ad recipiendas formas: ideoque adpetere non adpetitum,
 sed instinctu, sicuti sagitta a sagittario impulsam. Hoc reprobatur
 eis dem rationibus, quibus in precedenti libro ostensum est, instinctum esse
 sentientis naturae impulsum. Atque si hoc illi naturale est, necessario sentire
 Opinionem Lucretii, quod omnia corpora deorsum appetant sed tenuiora a grauioribus
 sursum extrudi, alibi reprobauimus, ipseque reprobatur ignis nullis
 machinis compressionibusque deorsum premi patiens, volensque, sed
 ciuitates & montes eleuans, ut sursum petat, dum non extruditur sed
 intruditur a grauioribus. Reprobauimus etiam quod asserunt, omnia
 materialia corrumpi, quoniam materia aliam adpetit formam: Sed diximus
 illas modo corrumpi res, quae contrarium habent prepotentius. Ideoque viscera
 terrae non corrumpi, quod a contrario distant valde: Solemque perpetuo
 vitere, quoniam tellus eius inimica eas non habet vires summas, quibus
 ipsam transmutare interimereque possit. Formas non educi de sinu
 materiae, sed ab agentibus ingeri causis, alibi scripsi, & sequens docebit sermo.

Neque animam, neq[ue] sensum, neq[ue] formam ullam de materia sinu educi, sed ab agentibus effundi causis.

TVRPITER sibi contradicentes qui materiam prope nihil ponunt nec quid, nec quale, nec quātum, omnique priuant sensu, dicunt e contra, formas essentielles accidentalesque de materiae gremio educi, animamq[ue] sensumque ex ea oriri, & non a causis agentibus. Nam dum elementa priuant sensu, ac simul ex cis animalia sentientia constitui cernunt, coguntur ex materiae sinu virtute agentis animam producere. Hanc opinionem alibi à nobis reprobata[m], vt totum declarem sensum, hic examinare oportet. Palam est quidem materiam conuerti in formam non posse, naturam passiuam in actiuam, nec formam perpetuo in materia manere, nam perpetuo informata esset, & non pura potentia, vt volunt, & cum à frigore informatur, impossibile est intus cōtinere caloris formam. Nam regnum in ipsa contrarium omnes illius penetrat latebras, iuoq[ue] conformat esse: Ergo nullatenus successura forma in materia praeest; sed e contra videmus, omne simile suū p[ro]ducere simile, & cū ignis generat ignē, non ducere de ligno ignē, sed ipsūmet praeber[e] ligno ignē, seipsum multiplicando & effundendo. Nec quidem ex tenebricosa mole lux educi queat; ita & frigus non educere de nostra manu frigus, sed seipsum ingerere, & effundere

funderē in manum experimur. Nam & quomodo ex te
 calida educat frigus & non potius det? Ergo sensus & a-
 nima non later in materiæ sinu, sed producitur à gene-
 rante causa sui ipsius diffusiva; Alioquin esset creatio ex
 nihilo, aut manifestatio formarum infinitarum, & simi-
 lium & cōtrariarum simul abditarum in quavis materiæ
 parte, nec infinitis formari potest, vt aiunt. Dicunt mate-
 riam esse in potentia ad formas non autem actu. At (in-
 quam) hæc ipsius potentia passiuæ est, & receptiuæ for-
 marum, si quis det, non autem actiuæ & formalis & dati-
 uæ. Igitur dicere quod ipsa est in potentia formæ omnes;
 est dicere, quod ipsa potest recipere formas omnes, non
 autem dare; & hoc affirmo. Alii inepti adducunt semi-
 num exemplum, vt frumenti, in cuius grano est frumenti
 forma quam edit actu cum terræ seminatur. Stulta fal-
 lacia: Semina enim habent ideam generantis ac virtu-
 tem actu, licet ligatam in materiæ densitate: Quæ excita à
 terræ calore & mollificata eius densitate, ipsa virtus vigo-
 rem sumit operandi, & quod in generante faciebat, faci-
 endi, ideoq; molem ad sui principii similitudinem effin-
 gendi. At in osse, in lapide, in pluma non fit forma fru-
 menti, quoniam non habent intus virtutem frumenta-
 riam. Et quidem ex quolibet quodlibet oriretur, si à ma-
 teriæ potentia & non agentis emitteretur forma. Et fabu-
 losa est stultitia, quod de materia incorporea, vt ipsi di-
 cunt, educatur magna mundi corporeitas, & de insensata
 sensus, & anima, & de non calida calor, non autem de ca-
 lido agente; & quoniam agens tunc perfecte producit,

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 cum bene materiam disposuerit, affirmandum est, ab eo formam introduci, propriam effundente similitudinem. At quoniam corporeitas materialitas est, vt in Metaph. probauimus, eamque vident triangulum fieri, & quadratam & circularem, cogitant formas quoque actiuas esse materiae filias. Nec intelligunt materiam esse corpus substantiale per Essentiam, aptum ad recipiendos innumeros terminos quantitatuos figurasque. Item nec intelligunt, quod ponentes ipsi formam aequae ac materiam principium rerum, dum de materiae sinu ipsam educunt, non principium ponunt, sed finem & effectum, & non causam primam. De quibus affirmant quod ex alterutris non fiant. Quapropter antequam ulterius progrediat, de anima & animatis dicere necessarium arbitror.

CAPVT IV.

Ex fabrica & origine animalis, animam esse spiritum tenuem, calidum, mobilem, aptum pati, proptereaque sentire.

LIQUIDO constat lucem caloremque solis non in aere gigni, & in terra eductos de materiali gremio, sed ab ipso effundi sole. Praesertim intra frigidam glaciem ex cuius latebris oriri, nisi stupidissima affirmaret bestia. Hic calor sub terram penetrat & abscedente sole remanet, disponitque ipsam in varias formas; vbi liquidam reddit, producit aquas, oleum, gummi, vbi indurat, lapides, metalla,

talla, &c. vbi aëre, & humore, & calore, & ventum
 quorsumlibet mobilem: vbi autem ingenerat spiritum
 qui exhalare nequeat, vel disrumpit vel intus remanet:
 Ergo quando producit animalia, spiritum intra corpu-
 lentiam generat: animal enim mouetur sicut spiritus, &
 quiescit sicut corpulentia; Continetque intra se liquo-
 res, sicut aquam & oleum. Componitur ergo ex vasis
 solidis continentibus, & ex contentis liquoribus, & ex
 spiritibus impetum facientibus, vt bene loquitur Hip-
 pocrates. Anima ergo est ipse spiritus tenuis & calidus
 ingeneratus in humore intra crassam molem, vnde egre-
 di prohibitus ipsam effingit, formatque ad vsus perma-
 nentiæ vitæque communis: & quoniam ipse suo calore
 se attenuans exhalat & humores consumit, & corpus ex-
 ficcat, efformauit vasa, quibus possit alias res sibi confi-
 miles conuertere in substantiam corporis, & humoris &
 sui: Ergo ædificauit os, quo deglutiret, dentes vt conte-
 rat, reddatque aptas transire eas in partes, in quibus fit im-
 minutio; ventrem vt coquat, venas vt transferant, iecur
 vt absoluat, perficiat, distribuaturque: arterias vt viuifi-
 cent, cor vt in spiritum attenuet, pulmonem, vt ven-
 tilet, purget, retineaturque; caput, in quo habitet ipse
 princeps, ossa ad sustinendam machinam; futuras ad
 flectendum & erigendum, nervos, in quos excurrat,
 trahaturque, quo opus est quasi funibus, pedes quibus
 se ad cibum & ad amica Entia conferat; & ab ini-
 miis fugiat, carnes ad custodiendam machinam,
 ne lædatur ab æstu & gelu, & obuiantium contu-
 sionibus;

fiantur in quibus poræ sunt, pilos pro: lcuiercatinge, vel
 plumas ex excrementis, vel squamas facit; aliaque organa
 ad alios vsus expellendi excrementa, & admittendi res v-
 tiles; sensoria autem quibus agnoscat, quæ profint quæq;
 obsint. Itaq; non est putandum sensum esse, habere ocu-
 los, aures, nasum, linguam, cum & in mortuo animali,
 neque oculus videat, neque auris audiat, nec nasus olfa-
 ciat: Sed sensum esse perceptionem passionis, in ipso ta-
 men spiritu viuidiorem. Qui aures efformauit, & in eis
 tympanum, in quo motus sentiat, & per motus mobilia,
 absque læsione; & speculum oculorum ad excipiendum
 lucem affectam illuminatis rebus, quas ita simul videat
 non læsus: Nasum vero qui admittat vaporem exhalan-
 tem omnibus ex rebus, vnde ipse iudicet, num possint sue
 instaurationi vtiles esse, aut noxiæ; dum ab eis aut viuifi-
 catur, aut infestatur, sic & linguam spongiosam ad imbi-
 bendum contritum cibum, ipseq; ex sapore (qui calor e-
 scæ natiuus est incorporatus) pernoscat, utilisne sit cum
 sua substantia nutriendo ipsi suæq; domui viuæ, quæ cor-
 pus generatim adpellatur, nec ne. Quos ergo vulgus ap-
 pellant sensus, sunt partes corporis graciliores, ac perforatæ
 per quas ingredi queant res sensibiles, cum parua læsione
 ad sentientem iudicantemq; animam: Non autem sen-
 sus: Verum omnem sensum passionem esse & fieri tan-
 gendo tot modis, quot tangi potest spiritus, alibi de-
 monstrauimus, nec non & hic de-
 monstrabimus, &c.

*Spontaneas generationes, earumque euentus
idem ostendere.*

NATIVITAS, mors, passiones, operationesque animalis omnes declarant, animam esse calidum, tenuem spiritum, aptum quavis passione affici, & sentire, & corpus vectare: Proptereaque dicitur anima, quod animet agitetque impetu, quorum accurrit collectus. Ideoque alia Entia licet sentiant, animalia non vocentur. Semen hominis aliorumque animalium frige factum, non est prolificum; nec calefactum nimis: quoniam aut extinguitur, aut exhalat spiritus innatus: sed blando fofum calore formatur in animal; idcirco in utero, in seminibus, & ouis humi calefactis fit generatio. Oua namque gallinarum sub calido fimo, aut sub calido sabulo, sicut in Ægypto consuevit, non tecus viuificantur, quam ab incubante gallina. Oua sericorum in calabria prope ignem excitantur ad formationem. Ipsa ergo anima calidus spiritus videri debet. Caro putrescens, in loco præsertim calido, vermes producit, & vrinæ calor in puluere pulices, & vnctuosus sudor humanus pediculus. Quos ego vnus non produco, ac mihi appofiti aut fugiunt, aut cito pereunt: meus enim calor illis non conuenit; cum fim ego corpore absolutus exficcat; & spiritibus abundans viuidis, excrementaque tenuia resoluta, non apta ad præducendam corticem constipandamque vlla vnctuositate.

H

te in-

te includendo spiritui. Aristot. autem (de gener. anim.) id
 con PATROCINADO POR EL CANAL (in canis) hapsimoiogendratinotg
 tur animalia, quia est in humore spiritus, in spiritu calor,
 vt quodam modo omnia animæ sint plena, &c. Vide-
 mus sane intra cascum & ligna, & carnes putrescentes ca-
 lorem agitari (Nam cum sit natura actiuus, agit semper
 nunquam suæ natiuæ actiuitatis oblitus) itaq; tenuem
 producere spiritum, qui exhalare nō valens, dum molem
 suam agitat, sequestrat tantum à communi reliquo cor-
 pore: ac proinde organa format, quibus in ea viuere pos-
 sit. Hoc autem facit calor à seipso tanquam princeps cau-
 sa, non ab alia principali impulsus, modificatusque:
 At veluti in nubibus & in scæno compresso ignem gene-
 rat, nulla ipsum regente aut moderante ignis forma: Ita
 in putrefactionibus animalia generat, non ab alia instru-
 ctus anima. Ergo non est organum, vt alii putant, nisi so-
 lius Dei, sicut & omnes formæ Aristot. quoque in IV. Me-
 teor. ait, excreta caliditas in putrefactione componit &
 architectatur corpora animata. Componere autem cor-
 pus, liquido constat esse animæ opus in habitatura; & ali-
 bi (de partib. animal.) ait: In omnium semine esse calorem
 fecundum, proportionem respondentem elemento stella-
 rum. Patet ergo calorem producere animalia, & non ex
 materiæ gremio, sed ex materia attenuata & calore con-
 stitui animam. Cernimus quoque ranas ex aqua crassa,
 viscosa in calidum puluerem æstate cadente, facta corti-
 ce ac spiritali tenuitate intra ipsum produci. Saepè quo-
 que vidi crines equinos in aqua pluuiali tepida animari
 fieri-

ferique anguiculos. Nam dum mollicantur ab humore & calore imbibito, cum sint perforati, humor intus attenuatur spiritusque fit. Quin & fila & funiculos lineos intra tepentes aquas in insecta animalia transire vidimus non semel. Vere ergo omnia animæ sunt plena; quoniam omnibus inest calor. Quod autem mirabilius est, non modo blando ex calore, sed etiam robustissimo viuificari pyraustas in fornacibus cypriis Plinius obseruauit; qui quidem solido cortice gracilique ambiuntur fuso ex liquore induratoque extracti. Vbi etiam pater eundem calorem solis & ignis: vt alibi ostēdimus omnem ignem à sole deriuari, contra Peripateticos. Vitam esse natui caloris (ergo animæ) permanentiam dixit Aristotel. Et à calore demortua animalia reuiuiscere palam est. Igitur quoniam ex nihilo non fit anima, nec ex anima mundi, aut ex Colcodea, vt in Metaphys. docuimus; semper autem à calore generari videtur, In glacie enim & niue animalia non oriuntur necessario affirmandum videtur calorem eius causam agentem esse, ipsamque flatum.

* *

H 2

CAP.

*Stulte Aristotelem generantis motioni, anima pro-
ductionem & corporis fabricam
committere.*

ARISTOTELES autem hanc ab eo assertam doctrinam oblitus, dum de animalium, deque hominis generatione loquitur, negat in semine esse animam, quæ ipsum in tam pulcram efformat statuam, sed neque in primo neque in secundo actu animatum esse vult, hoc est neque vitam, neque vitales operationes habere, sicuti qui nec artem cytharizandi habet, neque cytharizat. Coactus autem declarare quomodo semen inanime animam deinde producat, ac admirabile corporis opificium formet, Respondet hoc semen facere posse in virtute generantis, qui emittit semen; Et quærenti quomodo generans absens aut mortuus post coitum, potest semini dare virtutem animandi & architectandi, dum animam cum semine non iaculatur, respōdet sufficere motum, quem impressit in coitu; qui remanet in semine, sicuti in virga mota agitataque, quæ aliquantum postea, nullo tangente mouetur. O stultitiam incredibilem! Quo pacto enim motus, qui quasi nihil est, potest animam, nobilissimum Ens producere & corpus fabricare, distinguendo, copulando, & affabre elaborando tot ossa, neruos, venas, arterias, viscera, tam mirifica, industria & potestate tanta, quod Philotophi meliores Deo potius committendum

dum esse putant tantum opus, quam calor aut anima.
 Eoque minus Aristoteli id asserendum erat, quo in putri-
 dis generationibus spiritum agnoscit. Hic autem do-
 cet ex menstruo sanguine, quem anima mulieris emittit
 tanquam vitiosum, nec ab animæ viribus conuertibile
 in nutrimentum eius, posse motionem, quæ nihil est, o-
 pificium tam mirificum efformare. Præterea ut ab eius
 exemplo non recedamus, motio virgæ absente motore
 continuo paulatimque decrefcit deficitque & perit. Sed
 in vtero, cui nullam vim actiuam ipse tribuit, & in o-
 uis semper huiusmodi motus perseuerat, crescit & perfici-
 cit, absoluitque opificium. Non ergo motio est, sed res
 bene potens, beneque sapiens. At timet Aristot. ne eadem
 res sit agens patiensque; idcirco semen non esse materi-
 am foetus, nec animatum putat. Verum tamen in plan-
 tarum seminibus videmus germina oriri, spiritu eius ex-
 citata, ad formandam ex ipso plantam, & agit calor, ma-
 teriaque patitur. Nec dedecet naturalem motum ab in-
 terna fieri forma, cum natura intrinsecum sit illi princi-
 pium motus: male arguit ergo ex eo, quod ædificator est
 aliud ab ædificio & Doctor à discipulo, non posse inter-
 num calorem fabrefacere corpus. Exempla eius sunt ab
 arte petita & à violentia, causis actiuis extrinsecis, non
 autem à natura arte intrinseca: Sed alibi hanc opinionem
 reprobauimus. Hic autem concludere liceat, animam
 ex infecto menstruo qui abortus & sterilitatem foeminis
 affert, & canibus rabiem, & germinibus tabem, non pos-
 se oriri, nec corpus formari, præsertim ope motionis, que
 actus

actus est languidus deficientisque, nihil proximus; calorem vero causam esse principem, non organum, qui semen conuertit in partes corporis animatas exanguisque; ac deinde sanguinem purum non menstruum, in rubras sanguineasque, vt in Phifico epilogifino declarauimus, & in disputationibus.

CAPVT VII.

*Mortem, aliasque passiones animalis idem
declarare.*

ITa frigus causam esse mortis animalis compertum est, vt vitæ calor. Omnes enim morientes frigesunt abscedente anima. Non tamen propterea frigus carere sensu, sed animam calore constitui, admonemur; & Arist. in libr. de luuentut. vitam esse natiui caloris permanentiam mortem vero deficientiam scripsit. Et quoniam à frigore animal infestatur, sensum amittit, obstupescitque, & sæpe calefactum reuiuiscit, hoc experimur in apibus muscisque aqua necatis, quæ ad solem positæ, aut in tepente cinere attenuato spiritus, qui aqueus factus erat, & mouentur & volitant. Quod grandioribus non accidit, eo quod plura magnaque habeant organa, quæ ab aqua replentur, & deprauantur: Non ita illorum angusta organa, quæ parum aquæ admittunt.

Præterea in Islandia, aliisque Angliæ Insulis multa anima.ia hyeme gelantur, demortuaque videntur, nil mouen-

mouentur, nec manducant. Verum autem requiſcunt ad
 functiones conſuetas. Frigus enim non deprauat orga-
 na, nec frangit, ſed gelat humores, ſpiritus vero non re-
 ſoluit, ſicut ignis, ſed inter humores cohibet. Ita vinum
 gelatum iis in regionibus dum frangitur, reperitur in
 centro ſuo liquidam ſui tenuiorem portionem calidio-
 remque habere; quam aquam vitæ adpellant, & apud
 eos ita fit, ſicut à nobis in deſtillatoriiis. Nihilominus
 & calor multus occidit animal, foras educendo ſpiri-
 tus & vafa frangendo diſſoluendoque, per accidens
 perimendo, non per ſe. Nam eductus ſpiritus in aerem,
 vitam viuut aeream, obliuiſciturque hanc, quam in-
 cluſus vixit. Galenus quoque declarat eſſe calorem
 natiuum: nam frigidam deuorans cicutam, moritur
 homo. Ego autem nil credo cicutæ frigus occidere;
 cum niuis frigus copioſius, robuſtiusque non occidat,
 ſi deglutiatur. At omnia venena necant, aut quia cor-
 rodunt viſcera, & ſpiritum robore vincunt, inficiunt-
 que ſicut calx, mercurius, &c. aut quia copiam viſco-
 ſorum vaporum in cerebrum mittunt, aliaque in vafa,
 in quibus habitat ſpiritus; intercluduntque obſtruunt-
 que ita, vt ſpiritus intermanere aut perambulare nequeat:
 ſed ab ipſis ſuffocatur priuſquam eos poſſit diſſoluere,
 vincere & in ſpiritum conuertere. Hinc patet contra
 Ariſtotelem animam ſenſitiuam non eſſe incorpoream,
 impaſſibilemque, ſed tenuiſſimam, volatile corpus.

Cum

Cum homo laborauit, languescit, quoniam spiritus
 habet spiritus, eo quod à labore attenuati exhalant mul-
 ti in aerem: Ideoque manducando aut odorando quippi-
 am statim viuificatur. Ergo anima spiritus est; quæ vapo-
 re nutritur, reficiturque & augetur. Bibens homo gene-
 rosus vinum, inebriatur & dormit, vinum autem hoc
 vi frigoris non facit, cum calidius hoc magis efficiat, sed
 quia copiam vaporum in cerebrum emittit, ad quos at-
 tenuandos, vincendosque spiritus accurrit: itaque reman-
 ent membra absque sensu & motu, quos à spiritu habe-
 bant, & hoc est somnus. Ergo anima res mobilis est, quæ
 neruos intercurrit, & sensum motumque statuæ com-
 municat: In necessitate autem retrahitur ad refectionem:
 Proptereaque vapores somnum afferunt, quod ipse ad il-
 los vincendos colligitur; Labor vero quoniam ipsum im-
 minuit, resoluitque; ipse vero deponit onus corporis, &
 ingreditur reficiendi se gratia ex sanguine, quem atten-
 nuat. Idcirco debi is est pulsus in principio somni, par-
 uus in medio, quoniam in penetralibus operatur, ma-
 gnus in fine, quoniam foras iam egreditur refectus au-
 ctusque ex vaporibus. Porro sicuti vini vapores pauci v-
 tilesque inebriant, impediuntque consuetos motus; ita
 vapores ex fungis infectis & napello consimilibusque
 succis prauis prorsus spiritum exuperant, extinguuntque.
 In Epilepsia & Apoplexia id patet, vbi humores multi re-
 plent cerebrum, spinamque & neruos, auferuntque mo-
 tum & sensum. Ad Agnani lacum est antrum vbi in-
 gressum animal quasi moritur: ad aquam vero delatum
 reuiu-

reuiuiscit; **PATROCINADO POR EL CANAL** & **AVIATORUM** nigra in eo, veteri igne combustam: nunc autem madefit surgendo lacum propinquum. Quapropter exhalat inde vapor crassus, ater, fœtidus, qui subit per narices in cor & in cerebri cellas, spiritusque totus contra ipsum colligitur, corpusque motu sensuque, destituit: Sique plusculum immoretur, pœnitus moritur suffocatus copia infestis succedentisque vaporis. At parum immoratus, non pœnitus moritur, sed sensum motumque amittit; Sicut & qui venæ sectione deliquium patitur, vbi spiritus timens ad interiora fugit, exterioraque hominis pauidi demortua remanent: at ab aqua viuificantur, quoniam spiritus inimicum frigus sentiens, subito regreditur foras, ad auxilium membris ferendum in terrore infueto, reuiuificatque: Pari modo fœmina vteri strangulationem patiens, vaporibus noxiis suscitatur à torpore; quia spiritus qui ad vteri subsidium confluxerat, reuertitur ad subsidium capitis, sedis principalioris. Carbores quoque occluso cubiculo vapores emittunt fœculentos, qui sua crassitie aggrauant spiritus tenuitatem, caliditate vero vincunt vires spiritus & nigredine fœdam lucem spiritus; ideoque occidunt. Eademque ratione pestis ab infecto hauritur aere. Vnde palam fit corporeum esse spiritum, tenuem, lucidum, calidumque, cuiusmodi nos docuimus. Eundemque ostendit animam esse, mors ex ingenti repentina lætitia contingens. Nam dum totus confluit in oculos & ad exteriora, vt fruatur bona vel re, vel nuncio insperatis, quibus quasi beari se putat, suffocatur

catur seipso in angustia vasorum, & stringitur in liquoribus, aut collecto ardore soluitur in tenuitatem, aut à concitatis simul humoribus compressus, mortem patitur. Non sic facile interficit mœror; ipse enim spiritus ad interiora passim colligitur miserum se arbitrans ac propriam abdens miseriam, vel fugiens. Ideoque oculi exigui umbrosique adparent, ipso priuati lucido, amploque: At in risu & lætitia lucidi grandes, pleni spiritu, qui ad fruitionem rei lætæ effunditur, utque ostendet se beatum, amplificetque, ut pateat corporeum, tenuem, lucidumque esse spiritum. Quod & ira ostendit, quæ est accensio spirituum ad vindictam: Ideoque vultus rubescit, turbaturque accursu eius, nerui ac muscoli tenduntur & non dilatantur, ut in risu. In timore autem mollescunt, deciduntque, quoniam fugiente spiritu semiuacui relinquuntur. Somnum non esse cordis stuporem frige facti à vaporibus de cerebro gelatis cadentibus, ut Aristot. opinatur, in Physic. declarauit; & ieiunio affecti homines, qui absque vaporibus dormitant, idem demonstrant, & cor in somno semper commotum non secus ac in vigilia, & magis. Nec esse cerebri refrigerationem, ut Galeno placet; ibidem diximus. Nam & vinum calidum potentia & actu, & Austri somnum afferunt: Boreas vero frigidus vigiliam & afflicti calore dormiunt: & musica nihil refrigerando affert somnum. Ergo est somnus ut diximus, collectio spirituum ad interiora, quiescendi gratia à labore, aut fruendi sono vel refectione; aut succurrendi cerebro occupato vaporibus, eosque vincendi, aut expellendi, aut vescendi,

vescendi, læpe & morbo alicubi succurrendo fit passio
 perfimilis somno. Sed de his alibi. Omnis ergo passio, ani-
 miam spiritum esse corporeum declarat.

CAPVT VIII.

*Entia omnia ab igne motum habere, animamq; mo-
 tuam esse spiritum calidum.*

ENTIBVS cunctis ignem dare, vt moueantur, comper-
 tum habemus. Res enim crassa frigidaque, vt lapides,
 congelatae aquæ & plantæ, & tellus motu carent: At ab
 igne in fumum vaporesque tenues resoluuntur, mo-
 tumque assumunt, & motum communicant rebus, qui-
 bus intercluduntur, aut impediuntur. Sic ventus impellit
 ad motum naues, & ignis pilas bombardarū, quin mon-
 tes & ædificia prostermit: vapor inclusus tremefacit agit-
 que terram. Igitur & animalis motus à spiritu calido te-
 nuisque qualis ventus, edi necesse est. Nam & bene frige-
 factum nil moueri potest, & abscedente toto vel parte
 spiritus, ex toto etiam vel parte amittit motum. Videmus
 etiam pulsus ac thoracem moueri semper; reliquum ve-
 ro corporis tunc modo, cum animali pacet. Oportet er-
 go asserere ipsum compositum esse ex re, quæ semper mo-
 uetur, & ex re immobili: quæ tamen mouetur à re mobi-
 li, cum illi placet. Illa ergo vult, ergo illa sentit, ergo illa
 est anima; ergo anima est spiritus mobilis, tenuis, ca-
 lidus. Item enim cœlum semper mouetur & ignis, qui
 etiam motu priuatus extinguitur; tellus autem semper

quiescit. Ergo in corpore animalium, calida et mobili
 que & ex terrestri corpulentata torpidaque constat animal.
 Sanguis autem est in eo, sicut mare in mundo, animali
 magno, ut copulet uniatque, utrumque nutriendo, spiritum
 sua exhalatione, & corpus sua crassitie. Præterea
 patet quando nervus repletur fluore, ita ut nequeat per il-
 lum spiritus interlabi, membrum illud amittere motum,
 afficique paralyti, aut spasmo; ex virtute autem immobi-
 li prodire motum impossibile est. Aristot. tamen omnem
 animam incorpoream faciens, coactus est dicere ipsam
 immobilem: Volensque docere, quo pacto animali præ-
 beat motum ipsa immota, respondet ipsam imaginatione
 producere calorem & frigus: quorum altero dilatat,
 altero vero contrahit, partes animalis: Omnis autem
 motus ad constrictionem & dilatationem reducitur. At
 nunquam docere potuit, nec potest doceri aut credi, qua
 ratione incorporea anima, nullis dotata qualitibus,
 possit sola cogitatione calorem, frigusque producere, so-
 lus Deus id mentali nutu facere potest: & quia dum quis
 cogitat, incalescit, & dum timet frigescit, operandum e-
 rat corporeum esse calidumque spiritum, qui motu co-
 gitationis incalescat, & fuga abentiaque eius corpus fri-
 gescat, ut declaravimus. Nec potest anima, quando
 quis in chorea saltitat, tot simul caliditates & frigiditates
 producere, quot sunt flexiones, dilatationes & convolu-
 tiones in chorea, & simul, cum præsertim nec cogitan-
 do peritus saltandi hos edat motus. Hoc quoque nobis
 notum fieret. At bene cernimus, nervos musculosque in-
 tendi.

tendi, tumescere & detumescere, nunc spiritu impellente introrsum, nunc extrorsum, nunc torquendo neruos funes, produciendoque motus. Nunquam Aristot. in natura ostendet hos actus ab imaginatione fieri. Ego nunc moueo calamum cogitando doctrinam, quam doceo, & non motus varios, quos scribendo promo. Sed Arist. illi inhærens stultitiæ, quod nequeat eadem res esse mouens motaque, aufert animæ motum: qui & vento & aeri conuenire visitur. Ipse tamen vult ventum ab aere moueri, tantumque impetum quo prosteruntur quercus, & turres, ab insensibili languidoque aeris motu deriuat. Aerem vero moueri ab igne, ignem à cælo rapi ad motum; cælum ab Angelis immobilibus; omnem ergo motum violentum ponit. Motum vero ignis sursum à generante igne, & non à proprio calore effici: illum vero ab alio generante; sic & grauia omnia & leuia, donec eo deuenit, vt spoliet res cunctas proprietatibus suis, donetque violentia.

Quibus de rebus in Phisicis luculenter disputauimus, ostendimusque operationes, quas immanentes actiones vocant non requirere agens & patiens disuncta, quoniam passiones saltem in voce sunt, & non violentæ, & ab arte. Ideoque eadem definitione cum vectura & ædificatione non contineri. Sed neque calor, quamuis ab imaginatione productus, moueat corpus, nisi quia mobilis ipse, est. A re vero immota motum non fieri, alibi ostendimus. Nec in animali hoc inquirendum, quod ex immota & mobili re compositum, indiget externo immoto

fulcimento, vt & nauita ad sustinendum pondus, sed in
 ventis & igne id considerandum erat ex toto mobilibus.
 Nec montibus inhaerere ventos, vt possint moueri; stoli-
 de cogitasset, si rei mobilis immotæque naturas inquisi-
 uisset in illis: Nec quia à se mouetur, à se discedat anima,
 vt cum eo Aphrod. putat. Non enim à se tanquam à loci
 termino mouetur; sed tanquam ab agente actui semper
 præsentem. De his alibi.

CAPYT IX.

*Eundem spiritum esse animam cognoscentem irascibi-
 lem, & concupiscibilem, & motricem,
 contra Galenum.*

GALENO (De placit. Hippocr. & Plat.) quosuis spiritus
 mobiles asserenti, non videntur nerui ab illis inter-
 currentibus moueri, sed ab incorporea facultate à cerebri
 temperie manante; & pulsus à facultate emissa à cordis
 temperie; ergo & motiones nutritionis & veneris, facul-
 tati temperamenti iecoris tribuendi videri debent. Ipse e-
 nim has tres temperies, tres esse animas, hoc est, rationa-
 lem, irascibilem, & concupiscibilem, & rationali dunta-
 xat tribuit sensum, discursum, memoriam & imagina-
 tionem; cæteras vero etiam sensu priuat. Nihilominus
 vult has obedire & repugnare rationali, prout libet: Cu-
 ius tamen præcepta nec sentiunt Galeno. At Plato huius
 sententiæ post Pythagoram & Hippocr. Author, sensum
 tribuit

tribuit irascibili, & concupiscibili. Verumtamen difficile est ab ipso sumere corporeæ ne sint an intercorporeæ: tamen si omnem animam, per se mobilem esse ponat. In Apologia contra medicum Veronensem pro Telesio has examinaui opiniones: Hic id modo referam, quod confert ad probandum sensum omnis animæ, ac motum in calore consistere.

Quando irascibilis vult parare vindictam, aut concupiscibilis bibere aquam noxiam febricitanti; aut prohibitam adire venerem controuersiam in nobis & pugnam sentimus à rationali docente has res noxias fugiendas esse: ac sæpe iuxta eius consilium fieri, vel contra superatam cedere iræ aut cupidini: In omnibus hisce actibus necesse est tribuere sensum irascibili & concupiscibili. Non enim rationalis frenarentur argumentis, nisi illa perciperent, auscultarentque: Stupido enim lapidique quid persuadeas? nec ratio illis cederet, nisi doceretur aliquid boni esse in re vindicabili aut fruibili. Si ergo irascibilis & concupiscibilis id persuadent rationali: Ergo & ipsæ sentiunt cognoscuntque valde, cum & rationalem conuincere queant. Si autem ratio ipsa sibi persuadeat sequendum esse obiectum iræ & cupiditatis, ergo vnica est, solumque eademque anima, quæ argumentatur ad vtramque partem; & dicit bona est Venus, sed cum voluptate sua secum affert, deinde damnum; itaque perpendit examinatque damnum & vtile, & mox sectatur id, in quo plus boni inuenit, in illo tunc. Nam futurum malum tanquam semicertum

certam opinionem. Hoc autem patrum disputatio-
 bus Philosophicis, vbi vna rationalis liberando argumē-
 ta contraria, nunc huic, nunc illi sententiæ adhæret, dum
 veritas dubia est. Postremo tamen veriolem sectatur.
 vel quam vtilitas aut voluptas veriolem facit videri. Ergo
 vnica est anima; vnus scilicet spiritus in toto corpore, in
 variis vasibus, habitans & operans. Sed diuersitas & in-
 certitudo obiectorum, mistorum ex bono & malo, va-
 riæque actiones efficiunt videri animas multas, essentia-
 literque diuersas esse in brutis. Nam canis vellet prensare
 carnem, & timet heri baculum simul, videturque dispu-
 tare quid magis agendum. At in homine reperiri ratio-
 nem, sed altioris ordinis repugnantem rationi & prudenti-
 æ sensus carnalis, vt Apostolus docet, posterius demon-
 strabimus. Porro temperiem cerebri, non esse animam
 sed formam straminis & cubiculi animæ, alibi ostensum
 est. Nam & animal nil cerebri temperie mutata subita-
 neam oppetit mortem in magna lætitia. Item à corpore
 fœtido si spiritus afficitur subito, vacillat & intermori-
 tur, & spiritibus in patiente vtero occupatis, sensus in ca-
 pite non est, vbi sensitiuam & rationalem Gal. temperiem
 locat: Sed vel fœtoribus vel odoribus ipse Gal. in caput re-
 uocat spiritum & sensum & motum. Neque enim à fœ-
 tore temperies sensum recuperat. Quin & ipse cum A-
 ristot. cerebrum nil sentire alias fatetur. Iuuenis Smyr-
 nensis, cui apertum fuisse cerebrum, refert Galen. & mor-
 tuum non fuisse, ostendit cerebri temperiem non esse a-
 nimam, sed ipsum spiritum, qui se abdiderat in cerebello,
 & spina.

& spina. Non autem ex malauerat (vt Galen. putat) posteaque reuersus est in domum à medico reconcinnatam. Quod non perpendit Galen. ideoque dixit spiritum non esse animam, sed temperiem fractam & reconsolidatam. Præterea timor consistens in adprehensione mali, à sola rationali tam cito adprehensi cessare simul facit iram, & animositatem & concupiscentiam uenream repente. Stupida autem irascibilis & concupiscibilis non apprehendentes, nil ita conciderent, saltem subito. Omnes ergo spiritus iidem vna sentientes.

Præterea nec irascitur ad vindictam homo verberatus à patre, aut à præceptore, nec contra alios ulciscitur casu lædentes aut insania, sed cum modo per contemptum tangitur, aut conspuitur aut maledicatur. Cognoscere autem præsertim subito contemptum, qui quasi nihil est, & parum mouet sensum, sed discursu noscitur, non est actus insensatæ temperiei; sed bene cognoscentis virtutis. Præterea committere Imperia, dominatus & arma insensatæ irascibili, vt Galenus facit, insensati Philosophi est: Summa n. arte & ratione illa tractantur. Imperare enim homo cupit, & vincere, vt contra hostes præualeat, ab illis se tuetur, vtq; æternetur & Deificetur. Res iummæ sapientiæ tribuenda. Pari modo appetitoria cibi copiam multo coquit calore, paucos vero paucos, quasi peritus coquus præparat, distribuit corpori, singulis partibus congruentem adducendo, & deperditum instaurando. Quod quidem absque sensu ac ratione non fit. Appetit coitum vt æternetur, & formosiores amat, vbi semen

K

melius

melius significatur & producit, & iuenculas non annis in quibus tabescit & extinguitur. Hic autem summæ rationis actus sunt. Et licet non fiant consilio nouo, indicant perfectam scientiam agentis. Non enim peritus Citharista consulit, quam pulset chordam, sed tyro. Quoniam vero nocent, si actus præter tempus & locum & rem, dubitat secum interdum spiritus, disputatque, vnde de vno fit quasi, videturque duo.

Præterea liquet spiritum tumescere pudenda, & musculos & nervos, quos ab incorporea facultate tumescere nullo pacto asserendum videtur. Ergo falso illi adscribuntur huiusmodi actus & quidem Gal. fatetur, nervos opticos & spinalē medullam perforatos esse, vt intercurrentis distribuatur spiritus: Postea tamen comminiscitur facultatem. Vesalius autem illo deterior, quoniam poros non videt, negat. Profecto ex multis constare filis nervos palam est, quos si elixaueris, comperies in filis foraminū signa: sed ita exiguorum, quod sufficiunt congruuntque tenuissimo spiritui: & quamuis laterēt visum oportet tamen illa fateri. At Gal. ait, quod veluti lux incorporea a sole defluens, si quid opponas, non penetrat: ita facultas incorporea per nervos humore plenos non penetrat in spasmō. Ass hoc ipsi affirmare non licet, pōnenti, calorem quoque natium corporeum esse imo compositum ex quatuor qualitatibus, omniaque ex quatuor temperatis elementis componenti. Quapropter hanc incorpoream facultatem ex corporea cerebri temperie deriuare non potest. Nobis autem congruenter patet, temperies cerebri

cerebri & cordis, & iccoris esse materiales & corpulentos nec virtutem habere diffusiuam, sicut sol, vt possit incorpoream virtutē tam procul mittere ad exteriora & subito, atque reuocare, vt contingit in motionibus animalis, & quidem opaciores & densiores sunt nerui quam humor, ergo hic, qui peruius est magis, non impedit facultatem. Et quid dicet in spasmo sicco? Niritur nihilominus ostendere Galen: virtutem pulsatricem & adpetitoriam carere sensu: Eo quod nos cupientes ipsas ab operibus suis reuocare nequimus. Nemo enim imperare potest pulsui & cordi ne sic moueantur, aut à motu vt cessent: Nec iccori, ne coquat, nec transmittat sanguinem; aut ne cibos noxios retineant viscera. Potest autem sponte crura & manus mouere & sistere vt lubet. Ergo aliæ (inquit) sunt actiones voluntariæ sensu & ratione factæ; aliæ naturales ac vitales absque sensu. Patet etiam affecto corde pulsuum demitti, & animositatem concidere: & male affecto iccore non nutritur animal, & adpetitum amittit: affecto autem capite deprauatur memoria, discursus & sensus, & ex corde nascuntur arteriæ, vbi etiam sunt latiores, & corpulentiores habentque stipitem, cui aliæ sunt quasi rami: Ex iccore venæ, vbi etiam latiores sunt: ex cerebro autem nerui, instrumenta motuum arbitrariorum. Ast hoc neque ab ipso Galeno affirmari potest; quippe qui in libro de semine demonstrat contra Aristotelem, ex rubro sanguineoque menstruo non posse formari ossa, neruos, venas arteriasque & cartilagineas albas, exanguesque, sed

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 ex semine illis perfimili: Sic inquam ego, non posse deri-
 uari ex corde & iecore sanguineis rubrisque venas & arte-
 rias, sed omnes oriri ex cerebro albo, exanguique quales
 sunt ipsæ. Hippocrates quidem (in lib. de foetu) demon-
 strauit primo hæc vasa & canales ex semine fieri, ac dein-
 de sugere sanguinem, ex quo primo formatur iecur, &
 mox caro, eo resudante. Quod luculenter in Apo'log. &
 disputationibus ipse ostendi: Stipitesque arteriarum ve-
 narumque dilatari in prædictis visceribus, non quia ab
 eis manant, sed quia ab eis bibunt sanguinem largiter,
 quem in cerebrum deferant originem ipsarum, & per
 corpus vniuersum, ita riuuli in fonte parui sunt, & proce-
 dentes dilatantur, & ingurgitantur. At vocalis arteria la-
 tior est in cerebro, & inde deorsum labens ramificatur in
 pulmone, & minoratur, quoniam ab ore flatum haurit,
 deorsumque infundit. Omnes quoque membranæ ac
 nerui ex cerebro per anatomiam comperimus, ossa-
 que ab caluaria. Propterea autem (vt respondeamus
 Gale.) intercepta filo arteria non pulsat cerebrum versus,
 vt cor versus: quoniam sanguis ex corde in ipsam influ-
 ens aggrauat spiritû: qui vt amoliat onus, dilatat strin-
 gitque arteriam, ipsûmque ita attenuat in spiritum: ex-
 pellitque per fibras ad nutrimentum carnis: ex cerebro
 autem non influit sanguis quoniam in ipso est regia au-
 la, & non culina. Perditur adpetitus non modo affecto
 iecore, sed etiam pulmone & ventriculo: Nec tamen pro-
 pterea ventriculus quartam habet animam: Ita etiam
 perditur animositas quocunque ab vlcere & dolore cu-
 iusque:

iusque partiss; nec tamen sunt partes partibus animæ. At quidem appetitus omnis, & ira & amor & sagacitas & vis subito perditur, vbi animales spiritus prauè afficiuntur: veluti cum nuncium pessimum affertur, aut vapor quispiam infectus subit caput, sicut ad antrum Agnæ euenire diximus; vt pateat ipsum vnum esse totam animam. Nec quidem repentina corrueret morte nil læsis visceribus & corpore animal vllum, si ipsorum anima esset immortalis incorporeaque. At quoniam spiritus est lucidus, mobilisque potest subito opprimi humoribus, vaporibusve infectis eius vasa occupantibus; vel ipso se effundente, plus quam proprie conuenit Symmetriæ. Iubere non potest animal, arteriæ & cordi ne agitentur, nec aliis visceribus, vt functiones intermittant, non quia in eis spiritus alterius substantiæ insint, sed quia tenuissimus spiritus tam mobilis, motu priuatus extinguitur. Idcirco non potest sibi met mortem imperare, bene autem potest vasa disrumpere & abire. Nec sibi potest anima rationalis iubere ne velit, neve intelligat; non tamen ob id duplex est, aliæ à seipsa.

Præterea pulsus instaurat spiritus continuo exhalantes, idcirco nunquam cessat, nisi in apoplexia, quando spiritus suppetias it cerebro, arteriæque remanent exiguo cum spiritu crassoque; non adhuc beneperfecto; Ex quo patet pulsus ex capite oriri quandoquidem in hac & in cæteris ipsius passionibus perditur, aut imminuitur, & solo mœrore aut lætitia aut cogitatione intenta variatur. Nec quidem ita eueniret ex consensu cordis, vt dicunt

nutritio nisi & totum se sentire cum eis. Hoc enim ad
 consentire. Nec assignari posset, quid faciat animale esse
 vnum, nisi vnitas inesset spiritus. Hæc enim viscera se-
 parata essent veluti ciuitates tres (ne discedamus ab ex-
 exemplis ipsorum) quarum si mutuo se non sentiunt, non
 est mutuum auxilium. At quidem patet in attente Phi-
 losophantibus ægre cibum concoqui, & ægre arterias
 pulsare; iidem ergo spiritus speculationi operam dant;
 proptereaque hos actus deserunt, aut pauci remanent ad
 hos vsus, non adhuc absoluti, sicut senes consilio in-
 terfunt, iuuenes ludo natiuo.

Igitur si tam necessarius est pulsus, ad reficiendum spi-
 ritum continuo exhalantem, vt flamma candelæ, inter-
 mitti non potest, sed nec nutritio omnino: Respiratio ve-
 ro aliquantulum. Ipsa enim infundit ventum cordi, sicut
 folles, ad excitandum viuificandumq; natiuum calorem
 & conuertendum sanguinem in spiritum inter arterias,
 ipso simul vento in spiritum transeunte. Hic autem ergo
 si cesset natiuus calor, spiritusq; foras egrederetur, dum à
 vento non retruditur intro, sicut à folibus intruditur li-
 gnis calor, qui accendat magis, seq; augeat, viuificetq; de
 substantia ligni: Hac ratione moritur quis non respirans,
 qua ignis non insufflatus. Hic caue Aristot. errorem & ex
 parte Galen. qui respirationem fieri putant refrigerandi
 gratia æstuosi cordis. Neque enim in frigidis morbis &
 temporibus fieret, vel minus fieret: cum tamen in hyeme
 sit maior. Item intra stufas vbi calidus est aer, nulla fieret
 respiratio, nec calori calorem addat. Ergo alium fit ob v-
 sum.

sum. Neque patet **PATRO CINADO POR EL CANAL** **QUIS** **CORDI** **IPSUM** **CARDINGLATINOTG**
 quia continuo frigore indigeat ab aere: Et Aristotel. plus
 errat, qui & cerebrum frigidum, vt cor refrigeret factum
 esse stulte asserit, duasque illi infrigidationes necessarias
 ponit. Sed quidem patet tale artificium vt subministret
 vitam & spiritum viuó igni molendinoque animato da-
 tum esse.

Quapropter liquet motus necessarios magis, inter-
 mitti posse minus, indicium quod calor omnia operetur,
 qui sibi nequeat imperare contra se, quodque princeps
 fit, & non organum. At quidem bene intermittere, & re-
 tinere motum brachiorum & pedum posse quando li-
 bet: propterea quod huiusmodi motus non fit ad ipsius
 instaurationem immediate, sed sectandi gratia commo-
 da, fugiendique incommoda, & quod statuat anima-
 tam quiescere oporteat, ne dissoluatur. Itaque prouidit
 spiritus sibi; vt semper moueatur, & corpori ne mouea-
 tur, nisi quatenus sibi opus est; non magis. Hinc incusan-
 dus videtur Gal. valde, quod cerebro per se immobili tri-
 buat vim motricem, non autem mobilissimo spiritui. At
 dicat quaeso Gal. cur natura cerebrum finxit molle, duas-
 que in occipite ex illo aulas edificauit spatiosas, vnam ve-
 ro in posteriori syncipite; & vnum in medio paulo infe-
 riorem, vbi tot cōplexæ arteriæ formant quasi rete; quod
 agitatum emittit spiritus multos reficientes vniuersitatē:
 estque sicut mensa capitis, in cænaculo inferiori, veluti
 anteriores sunt aulae regiæ, in quibus spatietur: Poste-
 rior vero est facellū & studiolum, vbi consilio & contem-
 plationi

medicinis & corporum sentire cum eis. Hæc enim non
 consentire. Nec assignari posset, quid faciat animal esse
 vnum, nisi vnitas inesset spiritus. Hæc enim viscera se-
 parata essent veluti ciuitates tres (ne discedamus ab ex-
 emplis ipsorum) quarum si mutuo se non sentiunt, non
 est mutuum auxilium. At quidem patet in attente Phi-
 losophantibus ægre cibum concoqui, & ægre arterias
 pulsare; iidem ergo spiritus speculationi operam dant;
 proptereaque hos actus deserunt, aut pauci remanent ad
 hos vsus, non adhuc absoluti, sicut senes consilio in-
 terfunt, iuuenes ludo natiuo.

Igitur si tam necessarius est pulsus, ad reficiendum spi-
 ritum continuo exhalantem, vt flamma candelæ, inter-
 mitti non potest, sed nec nutritio omnino: Respiratio ve-
 ro aliquantulum. Ipsa enim infundit ventum cordi, sicut
 folles, ad excitandum viuificandumq; natiuum calorem
 & conuertendum sanguinem in spiritum inter arterias,
 ipso simul vento in spiritum transeunte. Hic autem ergo
 si cesset natiuus calor, spiritusq; foras egrederetur, dum à
 vento non retruditur intro, sicut à folibus intruditur li-
 gnis calor, qui accendat magis, seq; augeat, viuificetq; de
 substantia ligni: Hac ratione moritur quis non respirans,
 qua ignis non insufflatus. Hic caue Aristot. errorem & ex
 parte Galen. qui respirationem fieri putant refrigerandi
 gratia æstufi cordis. Neque enim in frigidis morbis &
 temporibus fieret, vel minus fieret: cum tamen in hyeme
 sit maior. Item intra stufas vbi calidus est aer, nulla fieret
 respiratio, ne calori calorem addat. Ergo alium fit ob v-
 sum.

rum. Neque præterea Deus tantum ignis cordi dedisset, qui continuo in igne indigeat ab ære. Et Aristoteles plus errat, qui & cerebrum frigidum, vt cor refrigeret factum esse stulte asserit, duasque illi in frigidationes necessarias ponit. Sed quidem patet tale artificium vt subministret vitam & spiritum viuò igni molendinoque animato datum esse.

Quapropter liquet motus necessarios magis, intermitteri posse minus, indicium quod calor omnia operetur, qui sibi nequeat imperare contra se, quodque princeps sit, & non organum. At quidem bene intermittere, & retinere motum brachiorum & pedum posse quando libet: propterea quod huiusmodi motus non fit ad ipsius instaurationem immediate, sed sectandi gratia commoda, fugiendique incommoda, & quod statuat animam tam quiescere oporteat, ne dissoluatur. Itaque prouidit spiritus sibi; vt semper moueatur, & corpori ne moueatur, nisi quatenus sibi opus est; non magis. Hinc incusandus videtur Gal. valde, quod cerebro per se immobili tribuat vim motricem, non autem mobilissimo spiritui. At dicat quæso Gal. cur natura cerebrum finxit molle, duasque in occipite ex illo aulas ædificauit spatiosas, vnam vero in posteriori syncipite; & vnum in medio paulo inferiorem, vbi tot cõplexæ arteriæ formant quasi rete; quod agitatum emittit spiritus multos rescientes vniuersitatē: estque sicut mensa capitis, in cænaculo inferiori, veluti anteriores sunt aulae regiæ, in quibus spatiatur: Posterior vero est facellū & studiolum, vbi consilio & contemplationi

plationi se abdit; & ne sit ab offe illi molestia, parietes sic molles fabricauit; Aliud responderi non potest, nisi quod rios, & fateri, cerebrum esse domicilium animę, & non animam animatorum.

CAPVT X.

Ex concoctione, nutritione, augmento & decremento spiritum esse animam: operarique ut principale agens, nec posse ab anima regi, nisi ipse sentiat, at preceptum.

NVLLI dubium concoctionem in ventriculo fieri, deinde in iecore perfici; & per venas distribui, & in particulis ad quas fertur absolui & coalescere: succiq; partem in corde flatu spiritali: & delatum arteriis corpus viuificare, & in cerebro vniuersitatem reficere. Cum autem hos omnes actus operetur calor; quis neget illum animam esse? Imo Deus confirmat (Genes. 9. c.) dicens ad Noe, ne vescatur sanguine animalium, quoniam sanguis (inquit) illorum pro anima est; quasi aperte dicens, spiritus qui in sanguine & de sanguine fiunt esse brutorum animam. Et inter Entia cuncta comperimus ignem fere vnum deuorare, nutriri, & augeri. Concoctrix ergo vis ac nutritrix ab eo est. At Aristot. (2 de anima. & 1.) e contra ait ignem deuorare absque modo; & quot adposueris ligna comburere in infinitum, animal vero cum modo certo coquere & ad certam determinatamque quantitatem crescere.

crescere. Ego dico, est in instrumentum, in ab ipso
 modificatum. Cui respondeo non posse docere, quomo-
 do in sensatus calor ab anima regitur. Item ignem robu-
 stum robuste deuorare, ignem vero animalis imminu-
 tum blandumque esse, & calefacere quidem semper &
 coquere sicut ignis, sed iuxta proportionem. Nec posse
 amplius augeri animal, quoniam auctus calor eius partes
 plures tandem exhalaré facit de substãtia corporis, quam
 in ipsam de cibo conuertit, & tunc fieri decrementum,
 sicuti in pueritia fit augmentum, quoniam tunc blandus
 est calor, & æque fundit ac belle cibum insuetum, & non
 adeo calefacit corpus, quod multum exhalet, sed plus illi
 aggenerat quam tollit.

Postmodum in iuuentute crescente calore, corpus ali-
 quanto magis calefcit & exsiccat, & color non est ve-
 prius, albus, & caro tam mollis; abscedente tenuitate,
 quæ sui missione mollitiem & candorem faciebat. Ve-
 runtamen crescit semper, dum calor plus addere potest,
 quam resolvere; & in roboris perueniens statum, qui ho-
 mini esse solet in 25. anno fere, tantum educit, quantum
 inducit substantiæ: ideoque machina cessat crescere. Sed
 cum maxime auctus fuerit deinde calor, plus exhalare de
 corpore facit, quam eidem ingeri. Itemque corpus indu-
 ratur magis, nec proinde transitum succis nutrientibus
 dat, & calor auctus resoluit spiritus plures; remanentes
 vero nequeunt bene fundere, distribuere, & nutrire. Itaq;
 curuatur corpus, crispaturque deficiente succo, & calor
 propria actione imminutus remanet in excrementis, &

L

suo

fuo albore, albefcit pilos, qui prius à multo calore durabantur & nigrescebant, iplo cum alba tenuitate exhalante, & faciem materiæ atram manifestante: Tandem paulatim nutritio perditur; & spiritus exhalat deficitque, sicut lucernæ flamma deficiente oleo, quo nutriebatur; & tandem totus, qui remanet spiritus exilis, exiguusque exhalat, & secum mens à DEO nobis indita, & remanet corpus carbo extinctus aut lychnus concrematum. Hæc autem mors animalis absque dolore fit, cui similis est per Phytisin; cæteræ vero cum dolore. Nam aut inflammatio destruit organa, aut cruditas implet vasa, aut distillatio suffocat; spiritusque qui in qualibet fibra carnis, & sanguinis & nervositatis viuit, violenter eradicatur de suo habitaculo, quia multus est, multoque humore irretitus, pastusque. Quare videat Aristotelis quod sicut incendium ligni & lucernæ deficit seipso, ita animalis vita: Et sicut ille vrit calor, ita & iste pro

rata; & sicut ille vento vel humore nimio

perimitur, aut fracto vase,

ita & iste.

CAPIT

*Diuerfos modos sentiendi significandique, ostendere
unicum sensum in omni re.*

RES quæ non tangit nec mouet nos, nil sentitur. Quæ procul sunt à nobis valde, nec vnquam appropinquarunt; & quæ corporeo tactu communi nobiscum carent, dicuntur ignotæ prorsus. At si quo pacto similes sunt rebus, quæ nos tetigerunt, per similitudinem à nobis agnoscuntur. Hoc nos vocamus sentire in simili: alii autē vocant discursum; quoniam à simili ad simile aliud spiritus mouetur cognoscendo: Quando vero notæ fuerunt atq; perdita notitia instauratur videndo quid simile excitans notitiam sopitam, hoc vocamus resenti- re; alii reminiscenciam. At cum rem nunquam in re- rum natura visam sentimus veluti montem aureum, aut cæcimanum, aut Acephalum: Hic nobis vocatur sensus cōplicatus aut disiunctus. Aliis vero imaginatio. Potest quidē sic sentire spiritus, quia natura passibilis est mobilisq; sicut aer, ita quod remanet in ea affectus mouentium obiectorū: Sicuti in aere & in aqua cernimus. Ipseq; postea copulans diuersorum obiectorū motiones diuersas, diuersa cōponit sensibilia simul; aut diuidendo eundē motum, facit imaginē truncam & compositam vt libet, & diuersis ex causis, in somno fiunt magis præteruoluntatem, aliunde excitatis motibus sopitis diuersorum. Hic deceptio fit: si n. credit spiritus has imagines veras esse, vt in somno falsus est; aut si verum repræsentare putat,

vt in vigilia mendax est. Veritas enim est ipsa rei. Veritas. At tunc cognitor verus est, cum eas cognoscit, sicut sunt, falsus autem quando sicuti non sunt. Sed in mundo non est falsitas & mendacium, quoniam res est omnis, sicut est sibi, non autem nobis. Quando multa similia sentit spiritus, quoniam ab illis consimili immutatur modo, vnoque: adprehendit ea multa quasi vnum, ac nomen vnum imponit commune illis omnibus. Dum enim vult aliis rem significare quam sentit, coactus est fingere in aere respirato similitudinem illius rei motibus in ore sonantibus, quas reflectit in varias figuras, prout vario modo afficitur à rebus, quas sentit: itaque primi locutores, ex accepta passione formarunt nomina; & Græcus dixit *ἰσθῆς*, à ligni percussione: & Romanus verbero, à loro vibrato, & nos Batto. & Botta, ab ictu boante; At quoniam variae Nationes vario afficiuntur modo, & varium modum exprimendi aeris habent; Nam Germani impetu quodam, frigore retrudente spiritum, loquuntur; siccirco multas consonantes pronuntiant literas; Veneti liquidas vocalesque multas, quia solum liquidum incolunt: Hispani prolixas voces vocalibus & sibilantibus spiritibus ex calore & acumine regionis: Itali in medio climate mediocres sunt inter vtrasque: At antequam solita telluri propinquus fieret, multis consonantibus latine enuntiabant.

Quapropter (vt dicebam) similia multa vno exprimit nomine, vt Petrum & Paulum, singulosque ceteros dicit hominem: Omnia corpora dura frangibilia lapidem

dem ; flexibilia metallum. Itaque nomina inuenit omnibus communissima, ac minus communia multis ; & particularia singulis : quoniam enim res sunt omnes, dixit, Ens ; itidem quoniam eadem res, quæ simili modo ipsum mouent, etiam dissimili simul mouent : notauit quoque dissimilitudinem illam nominibus dissimilibus & differentialibus, & dixit Ens corporeum & incorporeum, & uiuentia & non uiuentia ; sensitium & vegetans, rationale & irrationale ; Indiuiduis uero ultimas differentias apposuit, Petrum & Paulum, &c. Porro huiusmodi cogitationes omnes, in rerum naturis esse oportet. Calor enim non hoc unum modo frigus cognoscit, sed ex hoc uno omnia alia frigora similia : Hoc autem est discursus. Equus quoque non hoc unum hordeum nouit, aut unum modo equum : sed omnes similes, notis uisisque equos esse dicit : sed etiam inter Entia similitudines norunt & differentias ; illaque Entia sapientiora sunt, quæ melius distinguere ac componere norunt absque errore : Hoc est non copulando res diuisas ; sicut qui diceret, asinus est homo, aut mons est aureus : nec diuidendo unitas, ut dicens, lux non est candida, sol non est calidus ; ignis non sentit. Inter res, communis mutuaque significatio reperitur ; quæ tactu fit : Sic tangens æræ alium ærem, illius affectum sentit, quoniam mouetur ab illo moto, aut frigescit ab illo frigefacto, aut calefcit : Et stellæ, altera alteri radios mittens, communicant cognitiones. Nos autem crassa mole & carcere clauso corporis, necesse habemus ærem verberare, qui animales

conceptum dicitur & conuenienti habere cum aliis, qui nos audiunt, quod quando verbero aerem taliter, rem talem dicere volo, quando aliter aliam. Itcirco qui regionis linguam ignorat, quæ etiam continuo variatur variatione solis, descendens continuo, & nationum cõmissione, sicut vestitus variatur, & ritus, nequit intelligere, nisi voces omnib' naturales, hoc est risum, planctum, dolorem consimiliter, & manifestationem demum rei communis cunctis; quas ob res debilis est animi & parum syllogizantis, putare res sese mutuo non sentire, propterea quod non loquuntur: cum loquela sit significationis modus impeditus, tardusq; longe magis, quam significatio rerum expeditarum à crassitie corpulenta. Sicuti Angeli & Dæmones, qui subito mutuos percipiunt conceptus, & dum nos voce figuramus vnum, ipsi signant mille, & quod velocior est scriptura, quam sculptura; & verbum quam scriptura, & cognitio quam verbum; eo velocior & longe magis & ipsorum significatio; Igitur quoniam Entia omnia & mutuo tanguntur, & non tactæ res similes sunt tactis, omnes sentiuntur mutuo vel præsentia vel similitudine, & persimile sentire discursus est: resentire vero memoria; sentire similia multa, vt vnum, intelligentia. Sed hoc nomen appropriatum deinde fuit humanæ menti, sicut & discursus, qui & ratio; & nomen spiritus, qui ventorum est, DEO, Angelisque tributum est, quoniam ab his similibus saltem in eo, quod non visuntur, illos intelligimus quoquo modo: Verum abstinendum est à dicendo, quod res discursu & intel-

intellectu polleant quoniam animæ appropriatum est.
At venti nomen spiritus adhuc non amiserunt.

Dicemus ergo res sentire, resentire, existimare, & transcurrere & perspicere & sapere. Imaginatio enim est copulatio vel disunctio motuum omnibus conueniens; aut discursus in rem incorpoream per simulacrum corporeum, quod est sentire in simili: Hinc elucescit genera esse communitates aliarum communitatum affectuum; species vero communitates indiuiduorum, indiuidua vero quæ diuidi nequeunt neque multiplicari in plura, sed mouent modo vno proprio soloque.

CAPVT XII.

*Omnes sensus esse tactus: at sensoria & sentiendi
modos differre.*

ANIMALIS machina vniuersa sensu tactus donata est; Res enim omnes in mundo tangendo sentiunt. At aliis in partibus alios sentiendi modos obtinet; qui tamen omnes tactiones sunt; quotque modis à rebus tangi moueri que potest, tot sentiendi organa insunt: Quoniam non omnium rerum præsertim languidarum tangentium carnem & corium, vires intrinsecas percipit animal: nec prodest illi omnes tangere penitus: multæ enim pungunt, franguntque machinam, vt spinæ & lapides, aut dissoluunt, destruuntque, vt ignis: Idcirco instrumenta data

data funicilli & ferriendi res languidas, quæ communi tactu non percipiuntur, sed interius admittæ sentiiri possunt; & instrumenta quoque sentiendi procul, res nocere potentes, si cominus moueant. Priorum gratia sunt nares & lingua. Posteriorum oculi & aures, totque organa sunt, quot res modique communicandæ. Nam aut à rebus in animal motus manat, quo afficiunt aerem, & huius percipiendi gratia sunt aures; aut lux qua illustratæ sunt, & quam afficiunt, & huius gratia sunt oculi; Cæteræ ignotum est, num proficiant animali eas tangenti: Nam piper tactu est frigidum, & lilium oculo suaue ac nobile: sed nasus & lingua piperis calorem persentiunt: at quia decipitur spiritus in naso, lilium vtile putando ex odore: lingua mox per saporem examinando inuenit esse noxium. Interdum linguæ non displicet carnes prauæ, quas nasus respuit, putentes comperiens. Itaque talia sensoria non sunt, nisi Veneris & famis: Sed iudicium in his modo videtur residere, quoniam à rebus aliud non manat, nisi lux motus, vapor, substantia, & actio, ex quibus iudicamus.

Procul dubio gustus, tactus est intrinsecus sagaciorque, nam & tangendo fit. In lingua apparent pori multi admittentes ad sentientem spiritum cibi substantiam: quæ si bene afficit, proficua toti corpori æstimatur: non enim tenuiorem portionem, quæ sæpissime utilis iucundaque est, sentit, sicuti nasus, spiritus linguæ, sed etiam crassiorum tenuiori mixtum, eiusque natiuum calorem, vnde scit aptane sit, non solum nutrienda spiritui, vt tenuis, sed etiam

etiam sanguini & carni & vasibus; sentit etiam lingua naturam rei extrinsecam; Nam & calorem ferculi extrinsecum sentit, nedum intrinsecum, qui est sapor, & vini frigus extraneum, & nativum calorem. At cum extranei frigus calorem robustus est, sicut in glaciato vino, & feruenti ferculo, non potest saporem obiectum sentire spiritus præuentus robore vinum extrinsecante, sicut nec visus stellas, præoccupatus à solis luce robustiori. Ex quo patet etiam per immutationem fieri sensum, & non per informationem, cum nulla forma sit sapor, nisi calor in mole communicatus. Etiam tangendo odoratus sentit. Ipse enim odor tenuis substantia est omnibus exhalans ex rebus; quoniam omnes calidæ sunt, porisque sparsæ à calore actis in cœlum exhalante: iccirco nasus deorsum spectat, & intra ipsum spongia extat ossea, quo spiritus ex cerebro per neruiculos duos descendit vaporemque tangit: Sique ab hoc sentit se grauari & robore vinci, iudicat fœtidum, inimicumque, si vero roborari auerique, quoniam tenuis est blandusque, aptus verti in ipsum, iudicat odorem esse bonum, eoque reficitur, & odore nutriri spiritus, notum est. Nam lassus à labore & ieiunio homo, odore subito resipiscit, viuificaturque, & quasi instauratur. Et Democritus tres ex odore panis calidi supervixit dies; odor vini & carnis assatæ, famelicum recreat: Coqui autem & Aromatarii, odore rerum quas tractant quasi semper saturi, eas in cibum minus cupiunt. Non tamen inquam odore nutriri carnem & sanguinem, sed spiritus tantum, liquores autem & soliditates illis conuenire. Va-

M

pores

por. PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 hil afficiunt spiritum in obtuso naso, non videntur esse
 odores, vt sunt canibus acutis, sicut nec motus aeris vi-
 detur esse motus, quoniam nobis non sentiuntur obtu-
 sioribus aut calidioribus & mobilibus : Similiter &
 auditus tactus est, in centro autem auris tympanum ae-
 re plenum terminat neruum ; cui de foris malleolus su-
 perastat, extorsum vero porrigitur membrana & cartila-
 go caua, colligens motiones aeris, qui percutit malleum,
 & per ipsum tympanum, & per hoc spiritum interclu-
 sum, ea ratione ne exhalet, nec facile afficiatur ab intran-
 tibus rebus, ipse que spiritus commotus cognoscit ex v-
 su corpus mobile, quo ipse mouetur & vocatur & mul-
 cetur & exasperatur.

Tactus ergo est auditus, & non per simulacrum infor-
 mans, sed afficiente & mouente obiecto, iccirco motus
 graues corpulentarum rerum, aerem multum mouenti-
 um & aurem quasi late, displicent, quoniam ipsum con-
 cutiunt ad capitis concauum. At acuti gracilium rerum
 stridentium, verberantium aerem quasi punctim, mo-
 dica materia inflexa, reflexaque pungunt spiritum, diui-
 dunt, lacerantque, ideoque displicent, som autem com-
 positi grauibus acutisque veluti ex fidibus grauibus,
 subtilibusque in cythara, mouent alii multum, alii
 parum aeris, & temperantur & Musicam efficiunt spi-
 ritui amicam. Ipse enim natura mobilis gaudet inui-
 tari ad motum propriam operationem, qua ventila-
 tur, purgatur, augeturque & dilatatur in sua symme-
 tria.

tria. Vbi autem soni sunt acuti alij, alij vero graues, ad eius conditionem temperantur, ideoque mensura humanæ musicæ expulsi humani mensura adsumta est: At existimandum omnes voces mundanas simul melodiam esse mundo toti; itaque motus cœli: cum sonus sit motus perceptus, sed aliis generibus rerum alia harmonia congruit.

Sicut & in genere hominum crassiores spiritu adpetunt carnes pingues, linguam crassam ipsorum dilatâtes ad metrum ipsorum: Acutiores macram, mediocres ex his compositam. Sic acetum cum oleo harmoniam affert gustui, sicut graues acutique soni auditui: quoniam vero eadem res aliis animalibus dulcis est, aliis amara; nam & in genere hominum pueri dulciora cupiunt, blando spiritu præditi: Senes subamarescentia, quoniam temperies & calor similis mest illis. Capris genita dulcis est nobis amara: idem de vocibus existimandum est. Asinus enim asini voce iucundatur, homo hominis, &c. Fœtet nobis sterco nostrum, quia à spiritu nostro reiicitur, & tamen olet canibus & porcis, sicut nobis excrementa quarundam feruscularum sunt muscus & Zebettum. At in mundo nō est odor, neq; fœtor, nec dulcedo, nec amaritudo, nec symphonia nec cacophonia, nisi particularium respectu rerum, q̄ aliis seruantur, aliis destrūuntur, toti autem mūdo cui res omnes sunt partes, omnes sunt harmonia, odor, dulcedo. Vtq; meli⁹ intelligas spiritū mobilē contactum audire, nec re incorporeā, vt Arist. opinatur, Pythagoras Musica furiosos sanauit, Damon ebrios,

Timotheus quidem poëse voluisset affectum inducere
 bat, Orpheus contemplationem, Terpander surdis repa-
 rauit auditum, Musica lydia effœminabat homines; La-
 cedemonica masculẽcebat; alii castitatem conciliabant.
 Hęc autem propterea fiunt, quod spiritus ita operatur,
 sicut mouetur afficiturque. Non enim saltitamus in
 chorea gagliardam, alio sonante spagnolettam, vt enim
 spiritus mouetur mouet corpus, vt calefacta calefaciunt,
 & frigida frigefaciunt. Ergo furiosum, cui motiones sunt
 perturbatę ingeneratis fuliginibus, aut nimio æstu, aut i-
 maginatiua feruente aliunde, prudens artifex sono mul-
 cet spoliatque aliis furentibus motibus, quę cogitatus
 sunt, cogitque frui musico sono. Ideoque sæpe melodia
 sonum inducit, quoniam totus spiritus in caput colligi-
 tur, ad fruendum blando sono, ceterumque corpus mo-
 tu sensuque ita vacuatur, sicuti spiritus vapore vini op-
 pressi ventilantur & alleuiantur. Et soni asperi mouent
 ad iram idcirco in bellis eis vtimur, suaves vero mulcent
 ad contemplationem, ideo in templo habent vsus: titil-
 lantes autem ad luxuriam & molliem; quibus vtuntur
 amantes. Idcirco Respub. omnis cantus curam habent.
 Cantu honoratur Deus eleuando spiritum, animamque
 illi inditam, ad contemplandum. Et mutato cantu mo-
 res & resp. mutatur; Vnde Legislatores & quicunque se-
 ctas introducunt etiam falsas, cantum mutant, vt mores
 suis assuefaciant præceptis, & ab antiquis abstrahant. Sed
 & diuinus David Saulem cantando pacabat & sono. Et
 Elifæus prophetare, dum minus potest, cytharam sibi
 pulsari

pulsari fecit, qua attenuauit spiritus, & à turbationibus presentibus alienauit, coegitque ministrare menti in ipsis residenti, vt ad contemplationem eleuetur, recipiatque notiones à prima sapientia DEI, à qua omnis sapientia deriuatur sicut lux à sole.

Tandem & visionem esse tactum inde patet, quod eas modo res illustratas videmus, quæ recta ad nos lucem reflectunt. At si ipsæ manent in tenebris, nos vero in luce nil videmus: quoniam ab ipsis in oculum nostrum non resiliit lux: Ergo lux à rebus tincta venit, & transit per corneam transpicuam, & per aqueum humorem & tangit spiritum qui est in cristallino, itaque ipse discernit visibile obiectum. Lucem simplicissimam omnibus affici reb. & colorari & reflecti & multiplicari, notum est cunctis. Visio ergo tactus est lucis tinctæ à rebus illustratis. Hinc existimare licet, lu. em, quæ viuus apparensq; est calor, omnia probe sentire, quoniam omnibus afficitur: itaque alios afficit & sentire proinde facit. Sol quoque & stellæ sensitiuissimæ iudicari debent. Cum ergo visum sit, sensationem omnem contactu fieri; diuersitatem autem tangendi suboriri ex crassitie & gracilitate organorum ob id formarum, de sensu rerum omnium iudicare consequenter possumus: Resque durissimas sicut lapides modicum sentire, quoniam pati modice sunt apti; habereque sensum simili em ossibus animalium. Plantas vero præstantiori vigere sensu simili sensui carnis; Liquores autem adhuc maiori, similique sanguineo. Ventum autem & aerem facillime sentire, sicuti spiritus animalis.

Nec modum tangendi in usque ad percussione, sic de
 minus & leui sentire ob passibilitatem, quæ ipsis motis
 communicatur, & ob lucis affectiones, in eis inspersæ ac
 tinctæ figuris coloribusque cunctis; Lucem vero ca-
 loremque maxime sensitiua entium omnium, quæ in
 mundo sunt, præ omnibus existimare conuenit. Mun-
 dum quoque sentire totum, alibi magis, alibi minus,
 sicuti animal in variis partibus vario sentire modo de-
 claratum est. Quoniam enim tactus non sentit na-
 tium piperis calorem, vt nasus; nec nasus amaram
 lili substantiam vt lingua; nec lingua sonum aeris vt au-
 ris, nec auris lucem vt oculus, quoniam spiritus sub cor-
 ticibus transpicuis afficitur magis, quam sub opacis, &
 sub gracilibus magis, quam sub obtusis, magisque in
 magis perforatis, quam in occlusis; ille enim admittunt
 magis res sensibiles quam istæ: sequitur idē esse de mundi
 partibus ferendum iudicium.

CAPVT XIII.

*Ossa, pilos, nervos, sanguinem & spiritum, omnes
 sentire contra Aristotelem.*

SED quæcunq; præcedentibus duobus capitulis decla-
 rauimus, nunc cum schola Peripatetica, quæ hodie-
 no tempore regnat, disputanda sunt: incipiamque ab vl-
 timis.

Ossa sensus expertia profus esse contendunt o-
 mnes:

mnes: Nam quando perforatur caluaria à medico, quid morbi intra curaturo, non dolet æger: nec in cæterorum ossium fracturis, nisi ob carnem adnatam, quæ dolet. Pari modo dum vngues & capillos retexamus, nil dolemus: Et si quis tangat sanguinem exsilientem de vena, quin & spiritum non videtur sentire. Nec cerebrum ferro tactum sentit. Ergo falsum est omnes partes animalis sentire; ita etiam partes mundi.

Respondeo obiter nunc quod inferius examinandum erit, has omnes res sentire. Ad animal autem (qui est spiritus habitans in crassa mole ad communis vitæ vsu organizata) non omnes passionnes omnium partium peruenire, vel non ita valenter: nisi eas quæ per medium communicatiuum attingunt. Hoc autem non competiri in partibus nimis liquidis nimisque tenuibus; nec in duris nimis, sed in mollibus palam fieri: Nam cum tangitur caro, plena calore ac spiritu, patitur, & per corium & neruos & fibras communicatur sensus vsque ad vniuersitatem spirituum in capite habitantem: Atque ita spiritus iudicat declinandum aut sectandum, quod tangit.

Proptereaque quando quis dormit, aut attente quid contemplatur, non modo non sentit in capillis, & vestibus cæcis, sed nec in carne punctus saltem leuiter: non quia caro non sentit, cum & præfati Philosophi non negent, sed bene quidem sentit; sed quia sua passio, tunc non communicatur spiritui principali in penetralibus collecto ad contemplandum, aut pugnandum contra vapores;

vapores sibi aut contra in corbum, <https://t.me/cardinglatinotg>
 pera. Hinc clucescit spiritum animale intermanere in corpore, sicut nauta in naui, aut Dominus in suo palatio, & populus in ciuitate; non autem sicut forma informās æqualiter totum compositum vt placet Aristot. Si enim ita esset æque sentiret in omni parte nec seiungi possent à partibus exterioribus, & interiora ingredi, & non sentire in singulis particulis à se informatis. Sicut calor ignis forma, non potest ab igne discedere, nec ab aliqua eius parte, quin totus, vel illa pars extincta mortuaque remaneat. Sed de hoc inferius.

Ita igitur quando spiritus exhalat, aut sanguis effluit, si tangantur, non communicant illam tactionem spiritui & sanguini intus remanentibus: motus enim deficit priusquam ad illos regrediatur, ob disgregabilitatem & disiunctionem, quam facile patiuntur liquor & spiritus: Sicut dum tangitur aqua, per canalē de fonte effluens, non reuertitur eiusmodi motio impressa intra fontem. At bene quando aqua intra concham continetur si tangas portionem vnā, omnes coagitantur manifestis circulationibus. Itaque quando inter venas malignus humor oritur, sanguis & spiritus accenduntur, ad eius expulsionem; & adeo agitantur, quod ille humor vel vapor calefcit, attenuatur, & extra venas propellitur, per rimulas interfibriles. Et hæc pugna est febris; quæ tantopere prodæst, victoriosis remanentibus sanguine & spiritu: nocet autem si vincantur: non quia ipsa accensio nocet, quæ febris appellatur, sed quia superare morbum non potuit.

tuit. Fieri etiam potest, quod in magnis vulneribus sanguis sentiat parum, quoniam spiritus iam ad interiora fugit: Et hunc exiguum sensum sanguinis dolor plaga superet, tegatque; sicut calor ferculi saporem occultat. Patet tamen in membrorum passionibus subito sanguinem & spiritum accurrere in auxilium: & in timoribus interiora petere in salutem. Et humorem inuicem pugnare notum est Medicis. Idem dicimus de sputo, aliisque humoribus, quorum passio ad principem non pertingit spiritum. Sed conspiciuntur in terram iacti assumere figuram sphericam, qua sese tuentur ab aere, aliisque ab aduersis Entibus & extendi ut coniungantur, & simul seruentur, ut mox docebimus. Ratione opposita os non videtur sentire; nam cum durum sit, tenuitatis spiritualis expers, sensum exiguum habet: & cum frangitur motus & passio non perambulat, nec communicatur per durtiorem usque ad principem spiritum. Ita quando lignum ingens secatur durumque, qui eius extremam partem manu tangit, non sentit eiusmodi motum. At tangendo flexibilem virgam, statim motus eius ad extremitatem fertur. Quapropter patitur os fractum afflictionem, magis autem caro cui plus spiritus & tenuitatis inest. Sensus autem in passibilitate consistit, quæ est socia tenuitatis. Itaque illa parua ossis afflictio, in suo principio est & non excurrit. Quod autem sentiat os, patet ex nutritione & augmento illius. Non enim nutritur quippiam, nisi ad se simile nutrimentum trahendo: Sentit ergo simile; quoniam ipsum nocet & trahit. Dentes autem manifeste sentiunt & tra-

N

hunt

hunc calorem & frigus & asperum, nil in gingiua sentiendo, sed solum extremitatem dentis, ne dicas carnis ad natae esse sensum. Item rebus acidis obstupescunt dentes & non gingiua, & manifesto sensu tunc patiuntur. Et Galenus sentum dentium fatetur, ac caeterorum ossium tantillum. Quibus Hippocrates inimicum esse frigus dixit, sicut & nervis & medullae: nulla autem inimicitia sine sensu laesionis fit. Falsum est quoque cerebrum experis esse sensus; Nam Galenus illud rationale, nedum sensitivum facit, sed eius mollities passioni cedit, ideoque videtur minus sentire, & cum sit anaclinterium spiritus, conueniebat ei huiusmodi sensus obtusus, ne perpetuo ipsum affligeret. Nervos sentire nemo negat praeter Aristotel. eo quod terrestres valde sint; Ergo ex hoc concedit sensum rebus aereis, igneisque velit, nolit. Ac quidem solidi valde facti sunt nervi vt tenuissimum spiritum, ne exhalet, retineant, paruoque sensu in substantia pollent, sed omnis sensus grandis ipsorum est ab inhabitante spiritu.

Tandem sentire pilos, nemo dubitet, cum nutriantur, & crescant attrahendo simile, similiter & vngues; sed ipsorum passio non percurrit vsque ad spiritum. In loco enim vbi secantur duri sunt, sensumque obtusum habent, qui proximis ipsorum met portionibus nec diffunditur, quamuis in loco incisionis exiguum quendam doloris sensum habeant: qui nobis communicatur non vt dolor, sed sicut sensatio ordinaria praeter dolorem. Voluptas enim & dolor sensationes sunt plusquam ordinariae. At
igni

igni appositū pilæ & unguis dissipantur & conuoluantur & curuantur & resiliunt, patiēdo valde. Et ex capillis vermes fieri vidimus, vt paulo ante narrauimus. Opificis summi hic prouidentiam collaudare conuenit, qui portionibus, vbi viuīdus sensus nocebat, parum largitus est: Sicuti ossibus, quæ totam machinam sustinent, & pilis, vnguibus & carnibus, quæ ipsam defendunt, & cuticulæ extremæ. Totum autem corium & neruos sensu miro donauit, celerique, ob necessitatem sentiēdi bona & mala; & exquisitissimum sensum tandem redegit quasdam in partes organicas, vbi modo opus erat. Aerem & ventum passibiles sentientesque valde fugacitate & mobilitate donauit, vt offēnsiones vitarent; lapides vero duritie, & plantas cortice, prout vsui proprio cuiusque ad mundum congruum erat. Cætera inspiciēte & admiramini o mortales!

CAPVT XIV.

Positio Aristotelicorum de sensu, sensoris & sensatione.

NO LVNT Peripatetici omnem sensum esse tactum, sed gustum duntaxat consententur: ponuntque sensus exteriores quinque, & animali tantum conuenire: Ostenduntque ex obiectis diuersis. Nam oculus colores tantum percipit; Auris sonos; nasus odores; gustus sapes; N 2 Tactus

Tactus qualitates tangibiles: Nec potest alterius alteri sentire obiectum: Sunt ergo diuersæ res. Quod etiam inde patet, quoniam diuersis sunt affixi partibus organicis. Et quilibet sensus proprium informat sensorium, sicut anima corpus totum; itaque plures formas partiales ponunt. Præterea ait Aristoteles, quod cum oculus omnes sit percepturus colores, oportet illum nullis esse coloratum, alioquin eos percipere non posset; intus enim existens prohibet extraneum. Sunt ergo sicut cera omnino informis, ut possit formas recipere. Hinc adfirmat sensum nullum Ens actu esse, sed puram potentiam passiuam, nullo modo actum. Ergo ut materia, quæ ideo est informis, ut omnes recipiat formas, estque pura potentia apta informari substantia, qualitate, quantitate, quia ipsa non est quid, nec quale, nec quantum. Ex quo postea deducit omnem vim sensitiuam esse incorpoream, quoniam corpora sentit: Estque forma corporis, non corpus, alias esset informatum. Item fieri vult sensum per informationem, ita quod species formæque obiectorum deferuntur ad ipsas substantias sensitivas, easque informant: & sic sentiri. Nulla enim res sentiri potest, nisi illi fiat similis sentiens vis: non potest autem fieri similis, nisi illius informetur forma: tactus enim ut calorem sentiat, calefit, calorisque suscipit formam: Oculus vero formam visibilis. Et quoniam hoc impossibile videtur addit, formas esse incorporeas, & immateria iter recipi in potentia sentiente, ideoque sensum fieri cum voluptate, quoniam potentia recipit actum sui perfectiuum, itaque perficitur.

Ex

Ex quo sentire passionem esse perfectiuam docet, non autem corruptiuam. Sicut generatio & alteratio aliarum rerum. Ex quo sequitur, aut res nullas sentire, quoniam sunt res actu, & non potentia, ut sentiens vis; & patiuntur corruptiuam passionem suę formę: Aut aliquem modum tactus rebus inesse, quoniam non sunt purę potentię, nec organa habent eiusmodi potentiis informata.

CAPVT XV.

Non fieri sensationem informatione, nec perfectiuam tantum passione, nec extare sensum agentem, nec sensum esse puram potentiam incorpoream, sed Ens passibile eorum qua non est, & sentiri mutatione modica & argumento.

TOT assertionum vna modo vera est: Non fieri sensationem nisi sentiens vis similitudine sensibilis afficiatur. Hanc autem actionem obiecti esse liquet: quandoquidem actio est proprię similitudinis effusio ab agente. At illius informare forma, ut sentire queat, stultum est dictu. Oporteret enim obiecti formam separari ab eo, & ferri ad potentiam sentientem; eique imprimi: Ex quo sequitur, quod obiectum remaneret, absque propria forma; sicut materia nuda: aut corrumperetur penitus. Et quod potentia sentiens, cum primo informatur aliqua specie, non posset aliud quippiam sentire; vel si reciperet

aliam formam sensibilem, corrumpitur sentiens vis,
 quoniam eius forma, qua cum fit vnum magis, quam ex
 materia & forma, Peripateticorum omnium testimo-
 nio, corrumpitur accedente noua forma. Omne autem
 Ens formam perdens, perditur. At respondent Peripate-
 tici venire ab obiecto similitudinem formæ, non ipsam
 formam. Verum Aristoteles palam docet ita, dum per
 informationem facit sensationem, sicuti fit compo-
 situm ex materia & forma, secundum quam postea agit;
 Et sicut lignum informatur forma ignis, & postea ignit:
 ita potentia forma obiecti, vt postea per illam sentiat ob-
 iectum. Item declarandum est illis, quis producit simili-
 tudines has? quomodo lapis suam similitudinem exuit,
 & tamen remanet lapis? Et quis eam de lapide extrahit?
 & quis defert ad sentientem potentiam? & quis copu-
 lat? & vna suscepta similitudinem quomodo potest a-
 liorum sensibilibus suscipere? Et si est informatio simi-
 litudinum, quomodo simul pluribus formis albi & ni-
 gri oculus vel potentia oculi indiuisibilis informatur? Ex-
 perientia quoque illis repugnat. Vt enim ignem sentia-
 mus non oportet totam formam ignis suscipere: sed suf-
 ficit parum caleferi. Sensus ergo non fit informatione,
 sed immutatione. Item cum pura passiuæque potentia
 sit; non agit: quomodo ergo spoliatur obiectum sua for-
 ma aut similitudine, seque vestit illa? Hinc altercantur
 Peripatetici dicentes alii, sensum agentem reperiri, ne-
 sciunt autem intusne vel extra, qui formas è subiectis ex-
 trahit, & immateriales facit, & potentia copulat. Alii
 vero

vero dicunt obiecti actum sufficere ad mouendam po-
 tentiam. Illi quidem aperte mentiuntur. Nam in tactu
 palam ipsummet obiectum seipsum tactui imprimit,
 sicut hæc penna scribit, & spina pungit, & calor calefacit,
 in tactum se intrudendo. Gustabile quoque ipsum
 penetrat linguam: nec est qui illud sua forma spoli-
 et, sed ipsummet cum tota sua mole ingeritur linguæ &
 sentitur. In odoratu quoque vapor ipse penetrat, &
 per se exhalat ab obiecto calor cum tenui famositate,
 moueturque vsque ad narices, nullo agente sensu: nisi
 quis dicat ignem agentis sensus opera fumum facere.
 Ficta ergo res est sensus agens, & visui tantum, audi-
 tuique posset, cum mille tamen absurditatibus, co-
 aptari ea tantum ratione, quod procul sentiri colores & so-
 ni videntur, & non cominus, quod suasisit Aristoteli sen-
 sibile positum supra sensum non sentiri: sed ad sensa-
 tionem requiri obiectum, potentiam, & debitam di-
 stantiam. Sed hoc mendacium est in omni sensu; quam-
 uis in his duobus quid adparentiæ parum peritus ha-
 beat. Attamen sonus super aure sentitur, & magis in-
 tus, ut pulex ibi agitur. Digitus autem oculo super-
 positus non videtur, quoniam non est obiectum, sed
 lux tincta ipso; quæ à digito sic apposito tunc nulla resi-
 lire potest. Sed si digitus lux esset, & oculos non destru-
 ens, superposita bene videretur.

Quare tamen abest, ut sensibile non sentiatur posi-
 tum supra sensum, quod totum oppositum est modo
 perpetuo verum. Cæterum ne horum sensuum obiecta læ-
 derent:

derent, quando præpotentia sunt; & vt à longe percipi-
 tur, vt mala bonaq; præcaueantur & præcipientur con-
 sultum est, vt à longe spiritus in his sensoriis præsentiret;
 sed non absque tactu reali: quem in auribus confitetur
 Aristoteles, reali sono percussis: sed negat in visus. Sed illu-
 minatus (inquit) aer actuatur, vt possit suscipere speciem
 visibilem, quæ fertur ad oculum potentiaque visuæ co-
 pulatur vt eius forma, vbi nullo pacto sensum agentem
 ponit; sed opinioni secundæ fauet. At ita iners est ipse &
 sequaces, vt nunquam inuenire potuerint, quæ sit causa
 deferens spiritum visibilem. Non enim illis lux est; cui
 nimirum hoc munus tantum mandant videlicet actu-
 andi diaphanum aerem: Nec aer illis defert, cum non sit
 actiuus expoliationis obiecti & vestitionis potentia. At-
 qui si aer ad oculum vsque deferat simulacrum, cum vi-
 tio fiat illis intromittendo, non dicunt, nec dicere valent,
 quæ sit causa introducens illud intra tot oculi tunicas &
 humores, nec in quo humore visua potentia insit, do-
 cent. Nec forma visibilis actu id possit, vt Aphrod. putat,
 Quomodo enim lapidis forma stupida passiuæque po-
 tius quam actiuæ seipsam aut suum simulacrum emittat
 vsque ad oculum, introducatque: vbi sane alteratio mul-
 tiplex & lapidis & aeris & oculi, multa ab actiuitate re-
 quiritur. Minus inepte Plato & Galenus & Democritus
 primus lucem, secundus spiritum ex oculo emittunt, ad
 perspiciendum visibile obiectum. Tertius vero simula-
 cra & spolia ex atomis componit, egredientia ex lapide &
 omni ex re vsque ad oculos penetrantia. Sed iste confu-
 tatur,

tatur, quoniam res dum videtur, spolia corporea emittens minueretur; item non recta modo sed obliqua & quacunq; fieret visio via: Item ventis instantibus asportari simulacra corporea oporteret & nil videremus. Plato vero licet minus ignoranter loquatur, tamen non declarabit vnquam, quo pacto parua lux spiritus oculum habitantis, vsque ad sidera, dum ea cernimus, porrigi queat: cum multę lucēs ingentes à longe nimis venientes insensibiles fiant imminutione. Sed ipse symbolum nostrę lucis cum externa conflatur, vt fiat visio, nec tam procul feratur. Et sic Aristotelis ratio contra eum inanis est, multoque minus alia, quod in oculo non sit lux, quia cum aqua non est ignis. Spiritus enim lucidus est, & lux in aqua augetur, vt patet. Sed specilla confutant Platonem. Nam apposita oculis indicant lucem exteriorem introum, & in specillis atgeri, aut augeri, aut oculo proportionari. Præterea neq; recta tantum luce fieret visio, sed vndique: cum symbolum fiat in medio distantię. Galenus vero reprobatur eo, quod spiritus egressus ex oculo, non reuertitur, cum volatilis sursum semper sit, sicut omnis tenuitas. Præterea à ventis aliorum pelleretur, vt non videat, nec regrediatur nuncius rei visę. Remanet ergo nostra duntaxat sententia; lucem obiectis tinctam ab eis resilire, rectaque in oculos intrare, per transparentes membranas, & humores: Et spiritum mouere afficereque: Qui sic sentiens, sibi tamen videtur foris rem videre, quoniam non nisi recta videri potest res, ex qua lux reflectitur, & per distantiam in aere aut aqua intermedia multiplicatur: itaque

taque menturatur distantia ex consuetudine facibus in
aeris atomis multiplicatis in pyramides multas: Et rem
vbi est, foris intueri se putat, quoniam & lux videt, &
communicant affectum ipsa & spiritus: sicut aer sonum
sentit & spiritui communicat illum & distantiam; vt ali-
bi dicebamus. Velocissime circumuoluitur oculi globus
ita, vt nobis videamur videre montem magnum totum
simul: qui tamen non videtur nisi oculum ad omnes eius
partes velociter voluendo. Eadem velocitas in visibili ac-
censo stylo facit adparere ignis circulum perfectum si-
mul, cum tamen ignis non nisi in vno ipsius circuli pun-
cto sit semper. Eadem apparentia fit moto visu ac visibi-
li, Sententia igitur nostra satisfacit omnibus argumentis,
vt in Philosophia probatum est. Aristotelica autē omni-
um est insipientissima, nesciens quid obiectis spolia ex-
trahat, & potentiam vestiat: & quomodo potentiam in-
ertem informet, aut quid ipsam extra organum educat,
ad suscipiendum obiectum simulacrum; aut quo intro-
ducatur. Non minus falso opinatur sensum esse formam
organi, quem tamen facit pyram potentiam passiuam. Si
autem, per se est forma, sed sensibilem gratia potentia; Er-
go nil repugnat esse ipsum ens actu & actum: nec ipsum
actum esse passiuum aliorū actuum. Sic & nos dicimus,
omnem vim sentientem, sentire in quantum patitur: in-
quantum vero patitur non esse rem illam, quam patitur
sentitque, sed aliam, quam aliam, hoc est seipsam ipsa nō
sentit de foris ita per accidēs, sed per essentiā. Omnis enim
res cognoscit seipsam esse, & pugnat contra non esse, & a-
mat se esse. Ergo seipsam per seipsam cognoscit, abdita

noticia, ut in 3. par. Metaph. lib. 1 ostendi: Alias vero res nō
 per se ipsas, sed quatenus ipsa res sentiens fit similis illis reb.
 sensibilib. Ergo sentit illas, quatenus sentit seipsā immu-
 tatiā factamq; illis similem rebus, q̄ non est. Hinc elucet
 arcanum ignotum Philosophis, maxime vero Aristoteli.
 Quod Deus cum omnia sit per essentiam eminenter,
 non recipit scientiam rerum à rebus, sed per suam essen-
 tiam illas scit: proptereaque non vilescit res mortales
 sciendo, intelligendoque, ut ipse putat; non enim illas
 intuetur, nisi intuendo se causam, in qua relucent illæ &
 independent: quoniam inuentor non discit à re inuen-
 ta: Sed imitatores discunt ex ea. Seipsum nouit spiritus
 absque passione naturaliter: ipse enim à se pati non po-
 test, cum sibi simillimus sit, idemque: sed illatæ passio-
 nes continuæ in causa sunt, ut ipse se ignorare videatur:
 Sed ex propriis operationibus & aliorum spirituum se re-
 cognoscat, reflectendo in seipsum cognitionem passiu-
 am extrinsecam quodam argumento. Ad rem redeun-
 tes dicimus Aristoteli inspiciendam fuisse lucem, quæ res
 actu existens est, nec tamen non tingitur coloribus fi-
 gurisque rerum: Et aer, qui ens est tenue calidumque &
 mobile; At omnem motionem recipit, ut calorem & fri-
 gus. Non ergo repugnat sentienti virtuti esse rem actus;
 Et eas res recipere, quas non existit: minime autem si-
 miles. Neque enim aerem spiritus sibi similem sentit,
 absque argumento dum mouetur æqualiter ac ipse: nec
 videt, dum non crassior fit ipso. Sed decipitur Aristoteles
 propterea quod putauit sensationem informatione fieri:

quapropter si forma habet actus sentiens non potest recipere
 liam formam absque sui destructione recipere: Sicut ter-
 ra non recipit formam ignis, nisi destruaturs esse terre. Hoc
 quidem verum est, quando fieret per informationem to-
 talem ipsa sensatio: sed fit per immutationem modicam,
 que non remouet vim sentientem ab eius forma profus,
 quia non totaliter immutat, sed reconcinnat illi formam
 sicut blandus calor motusque spiritum perficiunt simi-
 litudine: aut deturbat aliquantulum, sicut febris, pun-
 ctio, & frigus mediocre in ipsum agendo; Ex quo discit
 talia vitare obiecta. At quando penitus immutatur, pri-
 mam amittit formam & illam obliuiscitur & dediscit,
 quoniam ab altera penitus est possessus. Ita lignum sen-
 tit exiguum ignem, & robustum est, sed dolorosa potius
 sensatione: tandem mutatur in ipsum nec amplius dolet,
 nec meminit se fuisse lignum. Sufficit ergo modica im-
 mutatio ad sensationem faciendam: ex illa enim tota vir-
 tus reliqua obiecti illius consimilitudine cognoscitur, nō
 autem penitus; quoniam esset fieri illud. Quapropter vi-
 detur solus color superficialis, & per illum corpus inte-
 grum discursu noscimus. Et solus sonus percutientis, &
 ignis calor solus, & omnis rei quidem extrinsecum senti-
 mus, & intrinseca argumentamur, praterquam in gustu:
 Omnis autem scientia consistit in discursu ad reliquum
 obiecti, sensui absconditum. At angelo penetranti non
 celatur. Nam internum & externum rei patet illi. Decipi-
 tur etiam Aristoteles putans sensum passionem solummo-
 do perfectiuam esse: Nam voluptuosa & dolorifica fit,
 prout

prout obiecta conseruant destruantque. Nec per accidens dolor fit, quatenus organū à vehemēti sensibili destruitur. Nam & id dici posset de voluptate, quod scilicet fiat, quia perficitur organum: Sed quidem videtur doloris capax anima sentiens, tunc etiam quando obiectum non mouet organum, sed cogitando duntaxat, aut reminiscendo animal irascitur, dolet & letatur. Et in nobis hoc patet & in iumento, cum amiserit pullum. Præterea fiunt contraria circa idem subiectum. Ergo dolor in sentiente virtute sicut voluptas fit. Nec docere nos potuit, cur iucundum sit sensisse res: Sed tantum dicit, quoniam actuatur potentia. Et hoc falsum est: quoniam acturi dolorifica specie non est iucundum. Item transactis doloribus gaudet quoque spiritus. Ergo iucunditas eo fit, quod scientia conseruatix est rerum omnium. Spiritus autem expertus bona ac mala, discit quid sectandum, quidque declinandum est illi. Quapropter & odiosarum rerum scientia bona est: Nolle febres, venena, bellum suaue est animo, quoniam ita peritus fit. Quamuis simul reuatur, cupiatque eas sentire interdum. Et quo Galenus putat esse duas animas.

Sed ita non est; sed in obiectis salus & damnum mi-

sim reperiuntur. Et illius genera cupit, istius.

recusat simul, vt dictum est.

O 3

CA-

*Si sensus esset potentia passiva incorporea indiuisibilis, non
posset nisi semel sentire, nec multa, nec contraria si-
mul nec simulacra eorum, sed corpori
tenui mobilique hac omnia
conuenire.*

NON modo Aristoteles rationem suæ positionis redde-
re nequit quo scilicet pacto potentia, vbi informata
est aliqua forma sensibilis, possit aliam recipere; cum quæ
intus est prohibeat; vel vbi reponat, quam habebat, dum
nouam accipit: Et quo pacto, cum sit passiva, possit pro-
prium deponere actum, ac spoliari suo perfectiuo, quo
cum est magis vnum, quam compositum ex materia &
forma. Cum materia nulla possit propriam formam de-
pellere, nisi ab externa agente causa sibi auferatur. Nec ni-
gnis calorem, nec frigus terra deponunt, nisi à contrario
priuentur, nec quomodo illam obliuioni dat & post-
ea meminit.

Sed & hoc deterius declarat, quomodo possit eo dem
tempore contraria sentire calorem & frigus, albedinem
& nigredinem, contrariisque informari; cum sit incor-
porea, indiuisibilisque potentia, species autem multæ
diuisibilesque. Aiunt non esse contraria hæc in cogno-
scente virtute, sed in rebus ad inuicem. Potentia autem
contraria ipsa iudicat, non fit. Sed hoc absurdum est.
Sic

Sic enim neque potentia ipsa contraria esse iudicabit; ipsa enim res iudicat; prout afficitur, ab eis. Si à contrariis, contrario modo afficitur, contraria iudicat: si simili, similia.

Quapropter nunquam iudicabit contraria, à quibus non patitur contraria. Pati autem est informari apud Aristotelem. Ergo simul duobus contrariis informetur, est opus. Patet quidem in tactu aliter nos affici à frigore: & aliter à calore; ideoque dicimus illud frigus, hunc calorem. Si autem ita non pateretur, sed sicut qui specillis vititur rubris, omnia rubra videt, & non suis coloribus differentibus, ita potentia nisi contrario modo afficiatur, eadem reputabit esse contraria.

Præterea quomodo potest res multas simul sentire, nil dicunt hac ratione. Alii dicunt esse in sensu contraria, sicut dulcedo & albedo in pomo eodem subiecto: res diuersæ: Sed si ita est, Ergo potentia non iudicabit contraria esse contraria, sed diuersa: prout enim in ea recipiuntur, ita iudicantur. Alexand. vero hæc disquirens tandem ait, potentiam esse incorpoream, sed tamen formam organi corporei, in cuius partibus diuersis contraria recipiuntur, & à potentia simul iudicantur. Sed nil soluit; Eodem enim tempore eadem indivisibilis potentia sentit plura & contraria: sentire autem non potest nisi informetur illis. Ita enim fit sentire Aristoteli. Ergo non sufficit organum informari, alioquin nunquam sentirentur.

Ipsa autem indivisa est, & non sicut corpus partitur, &
quod

quod in vasis partibus, variis tangitur. Quia propter Aphrod. sentientem animam facit tandem corpoream, licet non dicat esse spiritum, sed vel formam spiritus vel corporis, hoc est temperiem vel ex temperie resultantem spiritum. Sed hanc speciem vocat indiuisibilem per se, sicut calor & albedo: diuisibilem vero per subiectum cui inhæret: Sicut albedo partitur ad partitionem albi. Hoc autem & nos asserimus: sed temperiem & spiritum sentire dicimus, quatenus res temperatæ sentiunt: non enim dant quod non habent. Vnde Aphrodisiensis nisi atrox positionis defensor sit, cogitur elemētis sensum dare, alioquin misto illam non darent, cum & sensus passibilitas sit illis conueniens, & non relatio misturæ, vt in alio libro scripsi. Nec iudicium passionis aliunde veniat misto, nisi ex miscibilibus, vel ex nihilo, vel à Deo, vel ab anima mundi, quæ non placent illi. At quidem nobis facile est, his respondere difficultatibus: Nam cum corporeus sit spiritus mutabilisque in diuersis sui partibus, potest simul mutari diuersis obiectis, omnesque simul sentire. Si autem informaretur, vnica tantum informaretur forma, nec nisi vnum sentiret. Eosdem porro motus in eo sopitos, aliis aduenientibus posse remanere, facile in aqua & in acre patet: Posteaque à consimilibus excitari & fieri reminiscenciam, memoriam, & discursus: qui enim passus est, aptior est pati: Profecto omnem sensationem immutationem esse tactus docet, qui calefit, frigescit, pungitur, lenitur, aggrauatur, patiēdo non formam, sed mutationem. Gustus quoque & olfactus nullas formas, simu-

simulacraque admittunt, sed vapores & odores, qui sunt
 actiones caloris in crassitie vel in tenuitate ingesti. So-
 num autem esse aeris motum, & non speciem nec formam,
 Aristoteles fatetur, & realiter recipi. Vbi licet valde incu-
 sare affectas ponentes simulacra intentionalia, immate-
 rialiter & intentionaliter recipi in potentia immateriali:
 Cum hæc intentio non sit, quia nos ita intelligimus, sed
 quia est in natura. In natura autem reales sunt res, quæ
 mouent realiter sensum; quem alteratione fieri testa-
 tur Aristoteles, & sensatio omnis tactus, auditus, olfa-
 ctus & gustus. Sed visio decipit eos, quoniam in pupilla
 visibilis obiecti imaginem conspiciamus, quod visionem
 intromittendo fieri contra Platonem eos docuit, & per
 informationem intentionalem. Sed Plato per motum
 & alterationem sensit docte. At nihil inde concludunt,
 Nam sunt in oculo tunicae transparentes, & crystallinus
 humor ad excipiendam lucem speciem tinctam. Sed hæc
 species non informat sentientem spiritum prorsus, sed
 mouet modo ad iudicandum eius obiectum, vnde refle-
 ctitur. Nec remanet imagines in spiritu, licet ipse, quia
 subtilis est, lucidusque, possit eas recipere, sed motus tan-
 tum, qui quoniam cum imaginibus subierunt, efficiunt
 imaginari ac summare. Sed ex calore & frigore, ex sono, &
 saporibus & odoribus nulla profecto imago in sensu re-
 cipitur. Imago autem in visu per accidens sentitur, lux ve-
 ro per se, quæ mouet vt est affecta. Nec incorporea sit po-
 tentia, vt corpora recipiat, cum aer & speculum corpora
 sint, eaque recipiant palam. Quomodo autem incorpo-
 P reum

reum recipiat corpus inexcogitabile est: nec quia recipit immaterialiter corpora, sit immaterialis: nam & speculum & aer immaterialiter recipiunt imagines materialium. Tandem patet error offerentium simulacra sensui, nil docentium quis ea producit, quomodo veniant & quis inferat potentia: neque enim lapis nitens se sua forma spoliat aut imagine, nec superficiali simulacro, ut stulte Lucretius opinatur. Nec multiplicatiua vis in lapide est, ut in igne. Oportet igitur ad lucem tinctam recurrere coloribus: Et per coloratam lucem nosse quantitatem subiectam colori, & figuram & motum quanti, dum in aliis semper sitibus vario modo ipsam repræsentat: quietem vero, vbi similiter. Sed de his alibi.

C A P V T XVII.

In diuersis sensoriis, non potentias diuersas informatrices, sed vnum eundem spiritum corporeum sentire & conferre obiecta quia idem obambulat omnia organa: & non dari sensum communem, ut Aristoteles scribit.

REDEUNTES autem ad Aristotelem dicimus diuersitatem obiectorum non comprobare diuersos sensus & sentientes formas: Namque album nigrumque opponuntur magis, quã dulce & album: Hæc enim simul manere possunt, non autem illa: Nihilominus sunt obiectum eiusdem visus. Indicant quidem varias sentiendias

vias modofque. Quod cum per ea non per opacam
 non admittitur ad sentientem animam, admittitur per
 graciliorem; & per transpicuam, quod non per opacam: i-
 demque pomum in obtuso tactu frigiditatem imprimit
 quam extraneam habet, in lingua dulcedinem, innatum
 communicando calorem; in naso odorem, educendo te-
 nuitatem suam calidiusculam: In oculo albedinem, quæ
 eius est adparētia caloris. Quapropter idem calor, in tactu
 vocatur calor, in gustu sapor, in olfactu odor, in oculo
 candor & lux. Ipsa enim lux est viuis candor, & calor ad-
 parens, hoc est, visus, hoc est, tactus à longe per transpa-
 rentiam Atque eundem spiritum hæc obiecta omnia sen-
 tire, sed diuersis organis, sicut idem homo scribit penna,
 fecat gladio, & fodit ligone, palam est. Quando enim atten-
 te quippiam audit homo, non videt prætereuntes coram
 eo, & cum attentius inspicit, non audit vocantem. Et per
 Astrolabium inspiciens alterum claudit oculum, vt to-
 tus spiritus collectus in altero melius inspectet. Idem ergo
 spiritus audit, videt, gustat, quando quidem ex organis in
 organa ita accurrit. Ergo non est forma organo affixa: tunc
 enim ab eo discedere non posset. Et quando homo dormit
 oculis apertis, videret, audiret, tangeret cum omnes forma
 sentientes suis in organis remaneant: sed in omnibus pas-
 sionibus lætitiæ, iræ, risus, planctus, spei, mœstitiæ, con-
 spicitur spiritus, nunc confluens in oculos eosque luci-
 dos reddens, nunc in ore dilatari; nunc redire intus & mi-
 nuui, & turbari extrema, & frigescere. Corporeum ergo
 est, mobile, & passibile, principium sentiens. Est

vnus conuincitur ad cunctos sensus, sicut acimetalibus sonantibus. At Veneris actus, qui sensus omnes languere facit, bene probat, sentientem spiritum esse vnicum qui confluit ad fruendum voluptate, & tumefacit mentulam, & mox detumefacit. Et quidem si sensus multiplicandi sunt, miror, cur Aristoteles proprium sensum Veneris non fecerit: cum à se non audiens rationem, mentula irrigatur, & ipsa vna apta est sentire voluptatem eiusmodi, ob suæ carnis spongiositatem; sicut lingua saporem, & ob mordacitatem caloris per ipsam transeuntis. Tribuendus ventriculo erat & sensus famis & sitis, quippe cum in ipso tantum fiant, non autem in oculis, & aliis organis.

Præterea videns homo pomū, scit saporem illi inesse & odorem. Ergo ille spiritus, qui videt, odorat, tangit & gustat. Alioquin conferre simul obiecta eiusdem subiecti non possent: sed essent sicut ego & tu. Aristoteles hoc perpendens, sufficere ait quinque sensus: sed necesse est addere sensum communem: quem in anteriori capitis cella quidam sui reponunt, alii in corde. Et in sensu communi dicit omnes sensus conuenire, & iptum esse sicut centrum, sensus cæteros sicut lineas ab eo ad Peripheriam extensas. Pulchra comparatio, sed dictis contraria suis. Si enim sensus formæ sunt organis affixæ, nunquam docebit quomodo introcurrant ad sensum communem, conferantque computata obiecta, quando simul videmus, audimus, gustamus & odoramus. Et quomodo discedere possint formæ & req̄ire dicet nūquam. Si quidem

in

in corpore non funt huiusmodi & linea, que quoniam
 potentiis, quoniam sunt affixæ externis organis, à quibus
 non recedunt. Nec quomodo centrum simul plura no-
 fcat, si vnum est indiuisibileque: minus autem simul.
 Neque enim lineæ plures ipsum plurificant; ipse enim iu-
 dicat omnia obiecta. Ergo illis in formetur oportet simul,
 cum iudicat simul. Et cum indiuisibile sit, quomodo po-
 test? Nec Aphrod. hæc anxie disquirens satisfacit. Nobis
 autem facile est ponentibus spiritum vnum corporeum
 tot rebus simul in diuersis partibus sui immutari, conti-
 nuatis per totum corpus: qui quando totus vel maiori
 pars in aliquo colligitur sensorio, minor est in aliis & ægre
 sentit, aut functiones cæteras edit.

CAPVT XVIII.

*Animam non esse corporis formam, sed Dominam
 & accolam: excepta mente hu-
 mana.*

PRÆCEDENTES sermones bene quoque declarant ani-
 mam sentientem non esse actum seu formam corpo-
 ris organici potentis opera vitalia edere, veluti definit A-
 ristoteles. Comprobatur enim ipsam de sensorio in
 sensorium moueri & de exterioribus ad exteriores partes:
 Esseque corpoream, mobilem, tenuem, non affixam or-
 gano, sed intermanentem, sicut multi in naue milites, &
 gentes in domo, & homines in ciuitate: qui diuersis in
 P 3. officii-

qua propter si formam non haberet, sensatio non posset a
 liam formam absque sui destructione recipere: Sicut ter-
 ra non recipit formam ignis, nisi destruaturs esse terre. Hoc
 quidem verum est, quando fieret per informationem to-
 talem ipsa sensatio: sed fit per immutationem modicam,
 que non remouet vim sentientem ab eius forma prorsus,
 quia non totaliter immutat, sed reconcinnat illi formam
 sicut blandus calor motusque spiritum perficiunt simi-
 litudine: aut deturbat aliquantulum, sicut febris, pun-
 ctio, & frigus mediocre in ipsum agendo; Ex quo discit
 talia vitare obiecta. At quando penitus immutatur, pri-
 mam amittit formam & illam obliuiscitur & dediscit.
 quoniam ab altera penitus est possessus. Ita lignum sen-
 sit exiguum ignem, & robustum est, sed dolorosa potius
 sensatione: tandem mutatur in ipsum nec amplius dolet,
 nec meminit se fuisse lignum. Sufficit ergo modica im-
 mutatio ad sensationem faciendam: ex illa enim tota vir-
 tus reliqua obiecti illius consimilitudine cognoscitur, nō
 autem penitus; quoniam esset fieri illud. Quapropter vi-
 detur solus color superficialis, & per illum corpus inte-
 grum discursu noscimus. Et solus sonus percutientis, &
 ignis calor solus, & omnis rei quidem extrinsecum senti-
 mus, & intrinseca argumentamur præterquam in gustu:
 Omnis autem scientia consistit in discursu ad reliquum
 obiecti, sensui absconditum. At angelo penetranti non
 celatur. Nam internum & externum rei patet illi. Decipi-
 tur etiam Aristoteles putans sensum passionem solum mo-
 do perfectiuam esse: Nam voluptuosa & dolorifica fit,
 prout

prout obiecta conseruant destruiuntque. Nec per accidens dolor fit, quatenus organū à vehemēti sensibili destruitur. Nam & id dici posset de voluptate, quod scilicet fiat, quia perficitur organum: Sed quidem videtur doloris capax anima sentiens, tunc etiam quando obiectum non mouet organum, sed cogitando duntaxat, aut reminiscendo animal irascitur, dolet & latatur. Et in nobis hoc patet & in iumento, cum amiserit pullum. Præterea fiunt contraria circa idem subiectum. Ergo dolor in sentiente virtute sicut voluptas fit. Nec docere nos potuit, cur iucundum sit sensisse res: Sed tantum dicit, quoniam actuatur potentia. Et hoc falsum est: quoniam acturi dolorifica specie non est iucundum. Item transactis doloribus gaudet quoque spiritus. Ergo iucunditas eo fit, quod scientia conseruatix est rerum omnium. Spiritus autem expertus bona ac mala, discit quid sectandum, quidque declinandum est illi. Quapropter & odiosarum rerum scientia bona est: Nosse febres, venena, bellum suaue est animo, quoniam ita peritus fit. Quamuis simul reuatur, cupiatque eas sentire interdum. Et quo Galenus putat esse duas animas.

Sed ita non est; sed in obiectis salus & damnum mi-

sum reperiuntur. Et illius genera cupit, istius.

recusat simul, vt dictum est.

○ 3

CA-

Sic enim neque potentia ipsa contraria esse iudicaret, ipsa enim res iudicat; prout afficitur, ab eis. Si à contrariis, contrario modo afficitur, contraria iudicat: si simili, similia.

Quapropter nunquam iudicabit contraria, à quibus non patitur contraria. Pati autem est informari apud Aristotelem. Ergo simul duobus contrariis informetur, est opus. Patet quidem in tactu aliter nos affici à frigore: & aliter à calore; ideoque dicimus illud frigus, hunc calorem. Si autem ita non pateretur, sed sicut qui specillis; utitur rubris, omnia rubra videt, & non suis colorat coloribus differentibus, ita potentia nisi contrario modo afficiatur, eadem reputabit esse contraria.

Præterea quomodo potest res multas simul sentire, nil dicunt hac ratione. Alii dicunt esse in sensu contraria, sicut dulcedo & albedo in pomo eodem subiecto: res diuersæ: Sed si ita est, Ergo potentia non iudicabit contraria esse contraria, sed diuersa: prout enim in ea recipiuntur, ita iudicantur. Alexand. vero hæc disquirens tandem ait, potentiam esse incorpoream, sed tamen formam organi corporei, in cuius partibus diuersis contraria recipiuntur, & à potentia simul iudicantur. Sed nil soluit; Eodem enim tempore eadem indivisibilis potentia sentit plura & contraria: sentire autem non potest nisi informetur illis. Ita enim fit sentire Aristoteli. Ergo non sufficit organum informari, alioquin nunquam sentirentur.

Ipsa autem indivisa est, & non sicut corpus partitur, quod

quod ~~PATROCINADO POR EL CANAL~~ ~~https://t.me/cardinglatinotg~~
 pter Aphrod. sentientem animam facit tandem corpore-
 am, licet non dicat esse spiritum, sed vel formam spiritus
 vel corporis, hoc est temperiem vel ex temperie resultan-
 tem spiritum. Sed hanc speciem vocat indiuisibilem
 per se, sicut calor & albedo: diuisibilem vero per subie-
 ctum cui inhaeret: Sicut albedo partitur ad partitionem
 albi. Hoc autem & nos asserimus: sed temperiem & spi-
 ritum sentire dicimus, quatenus res temperatae sentiunt:
 non enim dant quod non habent. Vnde Aphrodisiensis
 nisi atrox positionis defensor sit, cogitur elemētis sensum
 dare, alioquin misto illam non darent, cum & sensus pas-
 sibilitas sit illis conueniens, & non relatio mixturae, vt in
 alio libro scripsi. Nec iudicium passionis aliunde veniat
 misto, nisi ex miscibilibus, vel ex nihilo, vel à Deo, vel ab
 anima mundi, quae non placent illi. At quidem nobis fa-
 cile est, his respondere difficultatibus: Nam cum corpo-
 reus sit spiritus mutabilisque in diuersis sui partibus, po-
 test simul mutari diuersis obiectis, omnesque simul sen-
 tire. Si autem informaretur, vnica tantum informaretur
 forma, nec nisi vnum sentiret. Eosdem porro motus
 in eo sopitos, aliis aduenientibus posse remanere, facile in
 aqua & in aere patet: Posteaque à consimilibus excitari &
 fieri reminiscentiam, memoriam, & discursus: qui enim
 passus est, aptior est pati: Profecto omnem sensationem
 immutationem esse tactus docet, qui calefit, frigescit,
 pungitur, lenitur, aggrauatur, patiēdo non formam, sed
 mutationem. Gustus quoque & olfactus nullas formas,
 simu-

simulacraque admittunt, sed saporis & odores, qui sunt
 actiones caloris in crassitie vel in tenuitate ingelti. So-
 num autem esse aeris motū, & nō speciem nec formam,
 Aristoteles fatetur, & realiter recipi. Vbi licet valde incu-
 sare affectas ponentes simulacra intentionalia, immate-
 rialiter & intentionaliter recipi in potentia immateriali:
 Cūm hæc intentio non sit, quia nos ita intelligimus, sed
 quia est in natura. In natura autem reales sunt res, quæ
 mouent realiter sensum; quem alteratione fieri testa-
 tur Aristoteles, & sensatio omnis tactus, auditus, olfa-
 ctus & gustus. Sed visio deceptit eos, quoniam in pupilla
 visibilis obiecti imaginem conspicimus, quod visionem
 intromittendo fieri contra Platonem eos docuit, & per
 informationem intentionalem. Sed Plato per motum
 & alterationem sensit docte. At nihil inde concludunt,
 Nam sunt in oculo tunicæ transparentes, & crystallinus
 humor ad excipiendam lucem specietinctam. Sed hæc
 species non informat sentientem spiritum profus, sed
 mouet modo ad iudicandum eius obiectum, vnde refle-
 ctitur. Nec remanet imagines in spiritu, licet ipse, quia
 subtilis est, lucidusque, possit eas recipere, sed motus tan-
 tum, qui quoniam cum imaginibus subierunt, efficiunt
 imaginari ac summare. Sed ex calore & frigore, ex sono, &
 saporibus & odoribus nulla profecto imago in sensu re-
 cipitur. Imago autem in visu per accidens sentitur, lux ve-
 ro per se, quæ mouet vt est affecta. Nec incorporea sit po-
 tentia, vt corpora recipiat, cum aer & speculum corpora
 sint, eaque recipiant palam. Quomodo autem incorpo-

P

reum

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 reum recipiat corpus inexcogitabile est: nec quia recipit immaterialiter corpora, sit immaterialis: nam & speculum & aer immaterialiter recipiunt imagines materialium. Tandem patet error offerentium simulacra sensui, nil docentium quis ea producit, quomodo veniant & quis inferat potentia: neque enim lapis nitens se sua forma spoliat aut imagine, nec superficiali simulacro, vt stulte Lucretius opinatur. Nec multiplicatiua vis in lapide est, vt in igne. Oportet igitur ad lucem tinctam recurrere coloribus: Et per coloratam lucem nosse quantitatem subiectam colori, & figuram & motum quanti, dum in aliis semper sitibus vario modo ipsam representat: quietem vero, vbi similiter. Sed de his alibi.

CAPVT XVII

In diuersis sensoriis, non potentias diuersas informatrices, sed vnum eundem spiritum corporeum sentire & conferre obiecta quia idem obambulat omnia organa: & non dari sensum communem, vt Aristoteles scribit.

REDEVNTEs autem ad Aristotelem dicimus diuersitatem obiectorum non comprobare diuersos sensus & sentientes formas: Namque album nigrumque opponuntur magis, qua dulce & album: Hæc enim simul manere possunt, non autem illa: Nihilominus sunt obiectum eiusdem visus. Indicant quidem varias sentiendias
 vias

vias modosque. Quod enim per crassam corporis partem
 non admittitur ad sentientem animam, admittitur per
 graciliorem; & per transpicuam, quod non per opacam: i-
 demque pomum in obtuso tactu frigiditatem imprimit
 quam extraneam habet, in lingua dulcedinem, innatum
 communicando calorem; in naso odorem, educendo te-
 nuitatem suam calidi ufeulam: In oculo albedinem, quæ
 eius est adparētia caloris. Quapropter idem calor, in tactu
 vocatur calor, in gustu sapor, in olfactu odor, in oculo
 candor & lux. Ipsa enim lux est uiuus candor, & calor ad-
 parens, hoc est, visus, hoc est, attactus à longe per transpa-
 rentiam. Atque eundem spiritum hæc obiecta omnia sen-
 tire, sed diuersis organis, sicut idem homo scribit penna,
 fecat gladio, & fodit ligone, palā est. Quando enim atten-
 te quippiam audit homo, non videt prætereuntes coram
 eo, & cum attentius inspicit, non audit vocantem. Et per
 Astrolabium inspiciens alterum claudit oculum, ut to-
 tus spiritus collectus in altero melius inspectet. Idem ergo
 spiritus audit, videt, gustat, quando quidem ex organis in
 organa ita accurrit. Ergo nō est forma organo affixa: tunc
 enim ab eo discedere non posset. Et quādo homo dormit
 oculis apertis, videret, audiret, tangeret cum omnes formæ
 sentientes suis in organis remaneant: sed in omnibus pas-
 sionibus lætitiæ, iræ, risus, planctus, spei, mœstitiæ, con-
 spicitur spiritus, nunc confluens in oculos eosque luci-
 dos reddens, nunc in ore dilatari; nunc redire intus & mi-
 nuui, & turbari extrema, & frigescere. Corporeum ergo
 est, mobile, & passibile, principium sentiens. Est

vnus communis in cunctis sensibus, sicut accingit
 nalibus sonantibus. At Veneris actus, qui sensus omnes
 languere facit, bene probat, sentientem spiritum esse v-
 nicum qui confluit ad fruendum voluptate, & tumefa-
 cit mentulam, & mox detumefacit. Et quidem si sensus
 multiplicandi sunt, miror, cur Aristoteles proprium sen-
 sum Veneris non fecerit: cum à se non audiens rationem,
 mentula irrigatur, & ipsa vna apta est sentire voluptatem
 eiusmodi, ob suæ carnis spongiositatem; sicut lingua sa-
 porem, & ob mordacitatem caloris per ipsam transeun-
 tis. Tribuendus ventriculo erat & sensus famis & sitis,
 quippe cum in ipso tantum fiant, non autem in oculis, &
 aliis organis.

Præterea videns homo pomū, scit saporem illi inesse &
 odorem. Ergo ille spiritus, qui videt, odorat, tangit & gu-
 stat. Alioquin conferre simul obiecta eiusdem subiecti
 non possent: sed essent sicut ego & tu. Aristoteles hoc
 perpendens, sufficere ait quinque sensus: sed necesse est
 addere sensum communem: quem in anteriori capitis
 cella quidam sui reponunt, alii in corde. Et in sensu com-
 muni dicit omnes sensus conuenire, & iptum esse sicut
 centrum, sensus cæteros sicut lineas ab eo ad Peripheriam
 extensas. Pulchra comparatio, sed dictis contraria suis.
 Si enim sensus formæ sunt organis affixæ, nunquam do-
 cebit quomodo introcurrant ad sensum communem,
 eonferantque computata obiecta, quando simul vide-
 mus, audimus, gustamus & odoramus. Et quomodo di-
 scedere possint formæ & redire dicet nūquam. Si quidem

in corpore non functio huiusmodi linea & linea in quo in
 potentiis, quoniam sunt affixæ externis organis, à quibus
 non recedunt. Nec quomodo centrum simul plura no-
 fcat, si vnum est indiuisibileque: minus autem simul.
 Neque enim lineæ plures ipsum plurificant; ipse enim iu-
 dicat omnia obiecta. Ergo illis in formetur oportet simul,
 cum iudicat simul. Et cum indiuisibile sit, quomodo po-
 test? Nec Aphrod. hæc anxie disquirens satisfacit. Nobis
 autem facile est ponentibus spiritum vnum corporeum
 tot rebus simul in diuersis partibus sui immutari, conti-
 nuatis per totum corpus: qui quando totus vel maiori
 pars in aliquo colligitur sensorio, minor est in aliis & ægre
 sentit, aut functiones cæteras edit.

C A P V T XVIII.

*Animam non esse corporis formam, sed Dominam
 & accolam: excepta mente hu-
 mana.*

PRÆCEDENTES sermones bene quoque declarant ani-
 mam sentientem non esse actum seu formam corpo-
 ris organici potentis opera vitalia edere, veluti definit A-
 ristoteles. Comprobatur enim ipsam de sensorio in
 sensorium moueri & de exterioribus ad exteriores partes:
 Esseque corpoream, mobilem, tenuem, non affixam or-
 gano, sed intermanentem, sicut multi in naue milites, &
 gentes in domo, & homines in ciuitate: qui diuersis in

officinis, plantis, & herbis & ceteris diuersis obtinent funcio-
 nes. Et qui asserunt esse actum organici corporis, fatentur
 corpus esse illius organum, sicuti nos. Nullum autem a-
 gens principium informat proprium instrumentum, sed
 mouet regitq;. Ergo non est forma. Et Aristoteles hoc fa-
 teri cogitur, dum actiuam virtutem dicit in passiuam
 causam prodire tanquam in aliud ab alio, in 9. Metaphys.
 & alibi non esse idem agens patensque sæpe clamat. For-
 ma autem vnum fit cum materia, Ergo vnum agens pa-
 tiensque: quod absurdum illi est, non autem nobis. Præ-
 terea corpus distinctum est in ossa, neruos, carnes & visce-
 ra, totq; in membra differētia colore, dispositione, actio-
 ne, temperamento & difformitate, ita vt nullo pacto vni-
 forme sit, & vnica forma constare possit. Aqua quidem v-
 niformis est & ignis, & res similes, & hæ vnica informā-
 tur forma: at animal tanta ornatur difformitate, vt stul-
 tum sit, ab vna forma posse ipsum informari, putare. For-
 ma est vis actiua in igne, vt calor, sed alii dicunt igneitas
 & aqueitas, quoniam putant aliam esse formam totius,
 cum Auic. Compositis autem rebus temperamentum
 est forma, sicut Galenus intelligit ipsiq; Peripatetici com-
 ponentes omnia ex quatuor elementis, licet nos vno tan-
 tum constare declarauerimus. At Alexander qui nō tem-
 peramentum sed speciem resultatē in ex temperamento
 formam dicit, nil noui afferit: Nā postremus habitus mi-
 sturæ erit, aut generationis misti, vel simplicis. Sicut quā-
 do aqua fit aer, passim attenuatur & calefit, donec ad mo-
 tum agitur. Vbi vltima tenuitas, & caliditas, quæ ipsam in
 acris

aeris essentia ratione, constituitur, & dicitur forma. Sic
 in misto. Neq; enim additur nisi modus gradusque talis.
 tantusq;. In Metaph. autem hunc gradum differentialem
 ex esse & non esse exponimus: quo enim est aer, non ignis,
 nec lapis, nec terra. Porro animal diuersas habet partes, te-
 nues, liquidas crassas, molles, duras, albas, rubras, omnes
 quidem proprio habitu ac temperie donatas. Igitur Ari-
 stoteli impossibile est vnica informare forma. Nec in tel-
 lectus, nec ratio, nec sensus formæ ipsius sunt, vt putat A-
 ristoteles; sed ait, anima non est materia, neque composi-
 tum; Ergo est forma. Nos autem respondemus esse agen-
 tem causam interclusam & intra operantem in corpore.
 Et quidem spiritum dicimus compositum ex calore &
 materia tenuissima. Patet autem diuisi serpentis duas fie-
 ri partes, quorum qualibet mouetur adhuc portione sue
 animæ. Eiuusmodi ergo est materialisq;, habitatq; in ner-
 uis: Et quia sunt angusti valde in vermibus, diu exire labo-
 rat. At ipsi aiunt, erat vna in actu & multæ in potentia; id-
 circo partitur. Sed ineptissime garriunt. Non enim qui-
 piam vnum esse multa in potentia potest, nisi sit etiam
 partibilis in illa multa: Dum non diffunditur sicut lux,
 sed partitur sicut chorda corporalis. Multa inuper dicta
 sunt superius, de compositate ipsius. Ergo solum animal
 vnum est compositio, quoniam vnum habet spiritum,
 multasq; partes compositas in vnum consensum, ordi-
 nem, & formam totalem, integratam ex multis partiali-
 bus, sicut domus & nauis. Et sic melius sentit Auic. quam
 Auerroes, vt in Metaph. docuimus.

Hoc.

PATROCINADO POR EL CANAL <https://t.me/cardinglatinotg>
 inde ad ideam agentis translatum est, & ad ipsam agen-
 rem virtutem. Hic autem sumitur pro habitu postremo
 rei genitæ, quæ multiplex est; sed respondet ad certum
 modum ideæ in diuina mente, ex qua animal habet vni-
 tatem, & non ex hac Aristotelica forma: Scotus autem
 non inepte sufficere docet vnitatem compositionis. Non
 negem tamen mentem à Deo infusam posse formam esse
 animalis humani, quin asseram cum clementina ita de-
 cernente. Sed decretum fuit (de Sum. Trin. & fid. Catol.)
 contra Auerroem, ponentem vnicum modo intellectum
 in omnibus hominibus, non informantem, sed solum
 assistentem & eò modo, quo S. Augustin. in CHRISTO
 ponit Deitatem. Vt autem errorem Auerr. euerteret,
 dixit Papa, cuiuslibet homini inesse animam propriam
 informantem. Quod Platónizantes Theologi glossant.
 Nos autem credimus, vt Papa dicit. Anima enim quæ
 à DEO immittitur, non ex materiali pendet tempera-
 mento, sed à DEO, sicut lux à sole, ita quod potest di-
 uersa temperamenta colligata informare, sicut lumen si-
 mul informat speculum, aerem, nubem, actuatque.
 Sed res ex materia emergens, nullo pacto potest forma
 esse temperamentorum diuersorum. Talis autem est
 omnia, quam Aristoteles cognouit. A DEO enim ipse
 nihil producit, nisi motum primæ spheræ, quem alii
 motores imitantur. Vt Alexander ostendit Peripateti-
 corum princeps, in libro de Anim. Ad doctrinæ huius
 complementum examinanda videntur alia sentiendi
 genera,

genera, quæ Aristotelem faciunt inuentorem animarum
 aliarum ignotarum,

CAPVT XIX.

Peripateticos ex vna anima indiuisibili plures partes efficere, aut animas aut facultates differentes.

PERIPATETICI vnum facere animal conati, tollentes trinitatem animæ contra Platonem, in varietatem incidunt deteriorem. Non enim tres modo sed multas animas, aut partes ponunt in animali: in super & quinque sensus, quinque informatos formis, & superaddunt sensum communem, qui conferat obiecta particularium. Ac memoratiuam faciunt rem aliam, quoniam retinet species, sensus autem recipit. Item diuisim inueniuntur. Muscæ enim sensus pollent & memoria carent: Nam expulsæ redeunt subito ad mordendum, vnde malum imminet earum.

Post hunc dicunt extare imaginatiuum differentem à memoria: Nam multi bene sentiunt & memorant, at prauè imaginantur. Item sensus & intellectus non decipiuntur vt imaginatio. Item in dormiētibus non est sensus, sed est imaginatio. Et in nobis est imaginatio, non in ostreis & vermibus: fit enim sensus non volentibus nobis & illis, sed imaginatio etiam nolentibus & in somno. Et sensus est obiecti præsentis, imaginatio absentis. Addunt aliam esse rationalem, quæ discurrit à notis
 Q adigno-

ad ignota, quod sensus & memoria non faciunt. Hinc eandem alii faciunt intellectuam, alii separant: huiusque munus adsignant nosse res in vniuersali, vt genera & species: Et in hoc consistere sapientiam & principiorum notitiam: scientiam verò esse discursum ab his. At sensum nosse particularia, quorum non est scientia, cum sint infinita & varia: Scimus enim hominem sed non hunc & illum. Iterum Aristoteles ostendit sensum esse aliud ab intellectu, quoniam ille vehemēti sensibili corrumpitur, vt ab igne & tonitruo. Intellectus vero à vehemēti intelligibili perficitur roboraturq; Quo enim vniuersaliora & abstractiora nouit, perficitur magis ad intelligendum. Et quoniam intelligit res absq; materia, vult ipsum esse separatum immaterialemq;. Et hic alii interpretatur separatum ab obiectis, alii à corpore, vt non sit actus corporis, ideoq; separabilem esse & immortalem. Sed cum intelligere sit passio, Aristoteles adiuenit alterum intellectum agentem, qui reddit immateriales res materiales, præbetq; defectas materias intellectui cognoscendas passiuo. At ipse actiuus non intelligit, quoniam intellectus est passio. Hinc altereantur Aristotelici. Nam alii cum Alexandro asserunt intellectum actiuum esse immixtum, immortalem, immaterialem, passiuum vero esse temperamentum habitum. Vnumque esse intellectum agentem in cunctis hominibus, non autem passiuum. Auerroes vtrumque abstrahit & æternat, esseque vnum in omnibus & differre ab inuicem, quia alter patitur, alter agit: non autem esse in bestiis: Beatitudinemque humanam paucissimis conuenire,

nire, qui intellectu copulatur abstracto per scientias rerum omnium quas in cogitatione quadam noua potentia Auerr. apponit. Latini cuilibet homini dant propriam animam secundum Aristotelem & intellectum agentem & passiuum esse duas facultates eiusdem animæ rationalis: & non organicas. Cæteris dant cellas in capite cum Arabibus & lædi alteram sine altera putant. Verum superaddit Aristoteles animam motiuam, quoniam eius munus est opus, non scientia. Et alii vegetatiuam & nutritiuam, cuius est alere corpus. Nam hæc in plantis est absque sensu, & in brutis sensus absque intellectu, sed motiua non sine sensu.

CAPVT XX.

Memoriam in sentiente spiritu reponendam, eundemque sentire & recordari.

HAS opiniones in suo loco reprobauimus: hic non repetam, nisi quæ utilia sunt ad probandum sensum omnibus inesse rebus, & has animæ partes vel animas, non esse nisi diuersos operandi & cognoscendi modos eiusdem virtutis, non autem animas diuersas. Memoriam esse sensum anticipatum iam diximus: Eas n. modo res recordamur, quas sensimus. Eadem ergo virtus sentit species seruaturq;: At tamen & demonstrauimus sensum immutatione fieri & non informatione. Ergo species non seruantur sed motiones. Patet autem quoniam cum recordamur rei dolorificæ aut lætæ, aut stomachosæ, renouatur

in nobis color & caliditas, aut nauſea, ſed non ita forſiter, quoniam obiectum non præſens mouet, ſed ſicut cicatrix quaſi remanſit, iccirco nunquam recordatur alicuius rei animal, niſi cum ſentit rem ſimilem illi, quoniam iterum patitur conſimiliter. Quot autem ſunt ſimilitudines, tot ſunt remiſcentiæ: hoc eſt, ſimilitudo ſubſtantia, temporis, loci, actionis, paſſionis, operationis figuræ, temperiei, accidentis; & ſimilitudo differētiarum & ſimilitudo adhuc ſimilitudinum inuenitur. Senſus ergo recipit paſſionem & in ſenſu excitatur & renouatur, id eſt, in ſpiritu ſentiente. Et hæc renouatio eſt memoria. Nec ſit aliud à ſenſu, quoniam in ſenſu non remanet paſſio abſente obiecto, vt in memoria. Nam manifeſte remanet, & licet color in oculo non ſit, eſt tamen eius affectio in ſpiritu, qui eſt in oculo, & in cerebro. Neque enim oculus eſt ſenſus, ſed ſpiritus. Vere etiam animalia multa plus ſentiunt, quam recordantur, & hoc in genere hominum quoque inuenitur, vt non putemus aliorum eſſe generum ſentire & memorare. Qui enim ſpiritu valde tenui calidoque ſunt, ſentiunt percipiuntque ſubito omnia, quoniam tenuitas facile patitur. Sed non remanet motio, cum quia à ſuccedentibus motionibus facile deletur; tum quia continuo ſpiritus foras exhalat, ſicut flamma de candela, & quæ intelligit ſenſitque, communicare ſuccedenti ſpiritu, qui etiam ex ſanguine vaporeque continuo ſit, nō vacat: Ita quod proprii motus cum eo euaneſcunt. Hoc autem patet in phreneticis à calefacto cerebro perdentibus memoriam; plerique etiam in graui

graui ægritudine totam amittunt scientiam; Veniens
 enim passio morbi delet, tegitque passiones exiguas: Ita
 quod exhalans spiritus non communicat genito nisi pas-
 sionem maiorem: Itaque temporis diuturnitate omnia
 obliuiscitur. Senes quoque facile obliuiscuntur, quia ni-
 mis attenuatus spiritus facile exhalans inest illis. Et huius-
 modi tenuitate præditi, præsentiant aeris passiones, in
 quo res fiunt, prædicuntque, ac deinde non meminerunt
 quæ prædixerant. Quare Galenus de morbo non vulg.
 inquit: Quibus multus inest calor, eorum spiritus adeo
 exacuitur vt spatio temporis breuissimo, omnia lustret
 & omnia cognoscat. Idem fere Aristoteles de Sybillis &
 Bacchis. Quapropter nil mirum si muscæ spiritu tenuis-
 simæ memoria careant: hoc enim non indicat portio-
 nem sentientem esse aliam à memorante; sed eundem
 sensum non esse semper vtrique aptum operationi. Neq;
 enim quia non aptus est, quispiam bello, non est homo.
 Porro cum nos quippiam meminisse cupimus, cogita-
 mus locum, tempus & similia, quousque recordemur,
 quando memoria sopita est, non penitus perdita: & simi-
 li nouo motu renouamus veterem sopitum motum,
 qui vel exhalatione, vel aliorum motuum superuentu e-
 uanuerat. Petrus noster N. feruentissimi spiritus sagacissi-
 mi est quoque sensus, vt in exiguo multa pernoscat argu-
 mētando: Sed memoria exilis est valde. Nec crassi spiritus:
 memoria pollent; nā pauci in ipsis motus, nisi vehemen-
 tes imprimi possunt, sed impressi remanēt diutius. Hic ir-
 rideas Peripateticos qui ponunt memoriam corporalem:

contra propria decreta & cerebro siccos memoratiuos valde humidos parū. Imo sicci à nimio calore, vt patuit, parum memorant. Humidi multum, sed pauca obiecta: res enim languidæ actionis non imprimuntur in eis: At temperati facile recipiunt, retinentque, & communicant doctrinam successoribus. Iccirco Pharmacis spiritus temperies immutatur; fitque memoratiuus, vel obliuiofus. Ars quoque memoriæ localis sensui exposita in rebus valde sensibilibus & notis ponēs res similitudine cognitas, ostendit memoriā esse sensum debilitatum, qui ita renouatur & roboratur. Item si memoria sequitur temperiem, ergo corporea virtus; passibilisque memoratiua est, non autem incorporea, vt dicebamus.

CAPVT XXI.

Eandem animam sentientem & memoratiuam esse imaginatiuam, & discursiuam.

IMAGINATIVAM vim esse ipsammet sensitiuam, & memoratiuam palam est: qui enim plurimas res sentiūt memoriq; tenent, plurimas quoq; imaginantur copulando, & diuidendo moriones ipsarum. Nec quispiam ad imaginationem mouetur, nisi per similitudinem, aut similitudine, sicut memoratio fit, & representatio & sensus. Iccirco in somniis perceptas sensu res imaginamur. Rex de regimine; Nauta de nauigatione, Doctor de doctrinis, & quilibet de his, quæ tractat, somniat; magis

magis autem de his que amat, aut emet, uale. Imaginari autem nil est nisi aliam sentire rem super ea, quæ sensimus: Itaque uocetur supersentire. Admiratur Plato quando rem imaginando aliquam plurimæ suppetunt simul aliæ, quæ uidentur quasi aues in phantasia uolitare. Hoc autem indefit, quod imaginatio est moueri: Et aliquam recolendo rem in sua motione, quam indidit nobis, omnes illi similes excitantur, quoniam omnes motiones, passionisque illi similes renouantur in tenuissimo spiritu, & vapores & affectus à carne & humoribus, & res quæcunque apta est excitare imaginem in nobis præsertim desiderantibus, aut timentibus, aut odientibus, dispositisque ad illam. Inuentionesque omnes in imaginatiua non deprauata locum habent. Ita Bombardas à tonitruo inuenimus, siue Salmonemus primo, siue Germanus: ferram ex dentibus uel spina dorsi piscium; Naues ex auibus, &c. Nam ex similibus in anima motionibus derelictis ad similes iterum mouemur, ut pateat imaginationem esse discursum & sensum & memoriam, hoc est supersentire & sentire & resentire. Interdum amittitur imaginatiua remanente sensu & memoria, nec ideo est alia res. Hoc autem aduenit à sensatione uolenti affectum permagnum relincente: qua una adeo afficitur, agitaturque spiritus, quod aliam quamcunque per illam metitur: Ita sunt furiosi ab amore uel dolore; qui semper eadem re dolent, aut lætantur, aut timent: & omnis res alia apparet illamet; sicut enim

æger r

T. X
 æger spiritus exilis inspiciens in parietem quamcunque
 hominis delineationem, videtur sibi videre hominem,
 aut beluam, magis autem quod amat, aut timet, ita ima-
 ginere rei captus agitur. Igitur imaginatio nunquam a-
 mittitur, sed deprauatur ex passione vehementi, sicut &
 sensus: Nam vident ita affecti, vt Poeta ait; & geminos
 soles, & duplices se ostendere Thebas; sæpe & in spiritum
 cerebro habitantem insurgunt fuligines & fumi & horri-
 bilia videre faciunt impediuntque iudicium verarum i-
 maginum, interturbando motiones spiritus certas, ordi-
 natasque ad discursum. Nec quidem Aristoteles debuif-
 set imaginatrici sæpe fallaci committere domientis cu-
 ram animalis, sed rationali potius, cui inuigilare propri-
 um erat magis, sed cum videret hominem decipi in ima-
 ginando, quod non est, & in somnis, hanc deceptionem
 esse creberrimam, partem animæ nouam pro tunc com-
 miniscitur. Falso quoque non esse sensum rei absentis do-
 cet: cum illas & videre & tangere vehementer affecti vi-
 deamur, nec sit alius sensus videns in præsentia, & absen-
 tia, licet decipiatur iste, quoniam ratio decipiendi est ab-
 sentia rei, quam vt præsentem videt, & in sensu remanere
 imagines palam est intuentibus albissimas res, & audien-
 tibus rumores pergrandes, quibus remanet quasi albor
 in oculo, & tinnitus in aure, quæ sunt organa; multo ergo
 magis in spiritu. Falsum est quoque ostrea non imagi-
 naris si enim retinent memoria, imaginantur, quoniam
 est supersentire retentas sensu res, imaginatio. At discursum
 esse imaginationem liquet magis. Discurremus enim

nim

ab cognitis à sensu ad ignotas res. Hoc idem facit imaginatrix, fingit arcem in aere, hominem tricipitem, quoniam nota est sibi arx, & aer & homo, & caput, ideoque copulat ista simul & vnam diuidendo notionem, semihominem imaginatur, & cum altero dimidio semicaprum. Imaginamur regem non visum, videndo quempiam in dignitate magistratum, & quia notionem magnitudinis & paruitatis habemus, copulamur magistratui viso magnitudinem ac dicimus ita est Rex. Quapropter semper à similibus procedimus. Ita in sensu quando video Petrum mihi videor videre Dionysium sibi similem, & sentimus rem in alia re praesentialiter in sensu, ita in discursu; ex his quae potentialiter sensimus aut recordamur, ad quas non sensimus procedimus. Ex Papae Maestate Dei maestatem intuemur, & ex ventorum tenuitate visibili Angelos inuisibiles sentimus, & nominamus interdum, & videntes vnum caeli gradum septuaginta in terra miliaria referre, discurimus quemlibet gradum alium similem tantundem importare; ita ex 360. gradibus vniuersam rotunditatem metimur.

Numerus quoque apud homines vsq; ad decem porrigitur, quoniam decem habemus digitos, sed quis scit quousque & quomodo inter Angelos recte numeratur? Ex nostro palmo mensuram rerum cognoscimus; haec autem omnes notitiae sunt sentientis spiritus; qui à notissimo per sensum ad ignotum procedit. Errores autem pene omnes suboriuntur quoniam nos rem iudicamus sicut nos sumus omnino. Vnde Mahumetani Deum cor-

R poreum

porcum faciunt & Paradisum carnalem; & Tertullianus eidem quasi humanam dat effigiem; Angelosque opinamur quales nos sumus.

Præterea ventos nil videre putamus, quoniam oculos non habent, sicut nos. At bene discurrens homo, per similitudines omnes ac differentias, inueniet oculos non videre, sed in eis latentem spiritum. Sic Aristoteles opinatur aliam esse discursuam à sensu, quoniam oculus nasusque non discurrent, nec considerat qualiter, qui in eis inest, ex extrema petraë effigie scit illam esse petram, & ex pauculo odore in tenebris scit hoc esse pomum & illud thus, & subito. Quin asseram nullam fieri sensationem absque discursu. Non enim sensibilis anima informatur sensibili obiecto, sed ex modica mutatione, totam mensurat statim, licet pluribus sensationibus certior mox fiat, & Aristoteles obiecta per accidens sensu discursu sentit. Sunt qui amittunt discursum retento sensu, quia sentiens spiritus quid patiens remanet ineptus ad aliquam sui operationem: Non tamen non est idem: Vel, uti diximus, fuligines intra spiritum volitantes, dum ipse recolit mutationes discurretque, interturbant motiones discursusque, nec aliud cogitare, videreque faciunt. Nihil quoque calor subito discurrere ac præuidere in similibus multa similia efficit, at motus statim perditur exhalante spiritus parte, & discursus perditur, aut in aliam apparitionem mutatur. Cognoscere & sentire in simile est ipsum discurrere, hoc est per aliud sentire, & in animalibus ac rebus omnibus hunc patiendi sentiendique modum

patrocinado por el canal: <https://t.me/cardinglatinotg>
 dum reperitur sensus declaratum est, & mox declarabitur sensum quoque se sentire, sicut discursus, quamuis neget Aristoteles.

CAPVT XXII.

Sensum, intellectumque Aristoteli notum esse idem; & vniuersale ab vtrisque & particulare cognosci, nec vlla ratione Aristoteli ponendum esse intellectum incorporeum separatum & immortalem.

INTELLIGERE esse spiritus sentientis discursiuique facile nouimus: Res enim vniuersalis in mundo non inuenitur, ergo quando intelligo hominem, & non Petrum & Franciscum, contingit, quia alias sensi Petrum & Franciscum, aliosque similes homines, & quoniam ipsorum particularitates in spiritu non remanent, quia parum mouent, & raro vel semel; similitudo autem in qua conueniunt particularia, plurimum mouet, quoniam in omnibus mouentibus est, & prope & procul; iccirco magis retinetur in mente vniuersale, quod nil est nisi ipsa particularia adprehensa vt vnum, in eo quod similia & quia intellectio non fit præsente obiecto, sicut sensatio, sed absentis rei sensus est, vel distantis, videtur diuersa esse substantia sentiens ab intelligente. Sed & sensum intelligere palam est: Si enim

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 vniuersalis cognitio absque particularibus est intellectio,
 & hæc sensui conuenit, intelligat oportet. Conuenire
 autem liquet, quando quid à longe videmus, vt Petrum.
 Nam primo dico; ecce est animal, quia mouetur, vbi v-
 niuersale sentio, & non particulare; & ipso propinquante
 dico, est homo, & propinquante magis, dico est mona-
 chus, & proximo, dico est frater Petrus. Ergo intellige-
 re est sentire, confuse, & à longe; sentire vero est intelligere
 prope seu cominus. Pueri quoque distinguere particula-
 ritates non adfuerunt adpellant omnem fœminam matrem,
 & omnem hominem patrem, quoniam vniuersale est il-
 lis notius, quod magis & in pluribus eos mouet. Canis
 procul hominem videns, latrat contra eum, quoniam
 cognoscit vt hominem in vniuersali, adpropinquatum
 vero agnoscit esse herum suum, & non amplius latrat,
 sed blanditur cauda; est ergo sensus intellectio. Aristote-
 les quoque in 2. Poster. declarans vnde oriatur scientia v-
 niuersalis, à sensu oriri determinat, quoniam idem sensus
 videt hominẽ, & Petrum hominẽ. Itaq; stultum est opinari
 scientiam consistere in cognitione vniuersalium. Quid
 sciam ego, si nouero Petrum esse hominem, animal ra-
 tionale, dum eius qualitates & proprietates, actus, virtu-
 tes, vitia & temperies ignoro? Verum quidem est, cum
 impossibile sit omnia indiuidua & conditiones addisce-
 re, oportuisse scientias in vniuersali & in confuso habere.
 Sed medicina necessitate victa monet, non sufficere scire,
 quænam febris sit hæc, sed quando & quomodo inuadit,
 & infirmi complexionem particularem, & robur & tem-
 pus

pus & cœlum, & Pharmaci non in communi, hoc est, Reubarbari, sed huius Reubarbari quod hunc propinandum est huic infirmo. Verum enim uero hac ratione modica nimis esset scientia, ideoque vniuersalia perambulamus, sicut pueri, & à longe aspicientes coactione, non electione. Deus autem ideo sapientissimus est D. Thomæ, quoniam non vniuersalia, sed singularitates minutissimas nouit. Inepta igitur comparatio Aristotelica est, inter magnum sensibile magnumque intelligibile. Sed debet fieri inter magnum sensibile & parum sensibile. Sensus enim est passio præsentis, obiecti intellectus est passio absentis. Itaque quo magis absentem percipis, eo magis aptus es ad sentiendum præsens vicinumque: Et qui ex duobus miliaribus cognoscit hominem, magis cognoscet ex vno, & qui potest aciem videre, magis potest palum. Igitur si paruum minusque sensibile sentitur, multo magis magnum. Ita e contra intellectus debet comparari. Nam si intelligit animal vniuersalius, multo magis intelliget hominem minus vniuersale, magisque sensibile: Sique Angelos remotos à sensu percipit, iccirco intelligibiles magis intelliget, aues magis, qui minus sunt intelligibiles. Idem ergo euenit sensui & intellectui. Idcirco nil mirum, si corrumpitur à vehementi sensibili, non autem ab intelligibili sicut non est mirum cur ab igne distanti non corrumpitur, & proximo corrumpitur. Nec alia rationes Aristotelis ostendunt intellectus incorporeitatem, & immortalitatem & abstractionem; Nam cognoscere vniuersale sine materia; sensus quoque proprium

prius est. Sub sensu vero præsumitur materia præ-
 sentem, anticipata vero distansque & per similitudinem,
 qualis sunt memoria intellectus, & ratio requirunt an-
 ticipatam naturam, similem, & distantem. Ipseque A-
 ristoteles fatetur, nil esse in intellectu, quin prius fuerit in
 sensu. Eademque res vniuersales & particulares intelli-
 guntur & visuntur in præsentia & in absentia. Video per
 se Petrum, recordor Petrum per similem alium visum; i-
 maginor ex simili & intelligo cum simili, & discurreo in
 eum ab alio simili sentiendo semper; spiritu crassi nimis
 sunt qui id non animaduertunt. Bruta quoque immat-
 terialiter cognoscunt vniuersale & amicitiam & odium
 & contemptum: Sed hoc tribuunt extimatiuæ, quam
 non somniauit Aristoteles, vt mordicus eius ineptias
 tueantur. Ita possemus mille animas facere ex mille a-
 ctibus & ex vno in millibus. At extare similitudines ab-
 stractas, & ideas ego in Metaph. ostendi contra Aristote-
 lem huius opinionis autorem, ab eo nil intellectæ & va-
 riatæ, variis ab autoribus decerptæ.

Hinc sequitur non esse ponendum intellectum à ma-
 teria abstractum, vt vniuersalia abstracta intelligat, quæ
 etiam sensus nouit; multoque minus passiuum; qui fie-
 ri omnia sicuti & sensus Aristoteli videtur: Et sicuti sen-
 sus organo est illi alligatus, fateturque intellectum passiuum
 corruptibilem; quamuis alii interpretentur ima-
 ginationem, quam sic victus veritate nominat. Si au-
 tem vt fiat omnia, ab organo separatus sit, sensus quo-
 que separandus erat,

Sed

Sed nec Aristoteles declararet vnquam qua ratione hic intellectus contrariis informetur rebus cum sic indiuisibilis, & quomodo cum intelligendo aliquam informatus ipsa alias possit suscipere. Et eadem argumenta contra puram potentiam sensus hic militant. Attamen hinc intellectum agentem adducit, qui separet formas ab obiectis; sed quomodo hæc non remanent informia, non dixit, nec dicit vnquam, & quomodo intellectus iste possibilis immortalis, impossibilisque obliuiscitur rem, quam semel intellexit.

Item quomodo decipitur? Et cur pueri intellectu actiuo donati adeo potenti, quod obiecta spoliat formis ipsorum, non statim intelligunt? & cum intellexerint aliquid, factusque illud fuerit intellectus ipse passiuus, magis quam materia formaque, quis aufert, & obliuionem adducit? Item si quilibet homo, animam habet propriam, & immortalem, oportet esse infinitas animas Aristoteli mundum æternanti. At quo vadunt post mortem, cum Aristoteles neget infernum & Paradisum? vel oportet eas de corpore in corpus migrare, quod reprobatur Aristoteles contra Pythagoram. At si vnus est intellectus, sequeretur quod Petro intelligente aliquid, omnes idem intelligeremus. Sed Auerroes respondit, diuerfas esse cogitatuas; (quas Aristoteles nec cogitauit) sed hinc sequitur, nos cogitatuam & non intellectu intelligere. Atqui si ipse intelligit intellectus separatus, non intelligemus nos, sed species

à nostro

a nostro sensu recepta, in phantasia illi deferunt ad intel-
 lectionem, nosque erimus obiectum & non subiectum,
 aut agens intellectiois. Item quomodo hæc anima non
 intrat etiam in bestias, si manet in aeris sphaera, quam o-
 mnes respirant? Et quomodo de illis nihil dixit loquen-
 do de motoribus abstractis in Metaph. 12.? Item si abstra-
 cta est, non informat, nec homo erit homo per ipsam,
 nam à forma Peripatetici dant esse rei. Item quod anima
 nostra non recordatur aliis se corporibus defunctorum
 adfuisse & rexisse, si omnibus vna est? Si enim per obiecta
 amisit, non poterit amisisse species ab eis susceptas, cum
 magis fiat vnum ex intellectu & intelligibili, quam ex
 materia & forma, iuxta ipsorum sententiam. At si amisit,
 ergo passus est corruptionem. Hoc enim est formam a-
 mittere. Sed impassibilis & immortalis est illis, quomo-
 do potest amittere & obliuisci? Aut quo facto cogitur in-
 troire in homines, vbi amittat scientiam & obiecta sui
 perfectiua, quibus gaudet & beatur? Concludamus er-
 go ex vniuersalis cognitione nõ comprobari intellectum
 separatum immortalem; Et Aristoteles ac sui animad-
 uertes particularia quoque ab intellectu percipi, quando
 de particularibus percipit & consulit; superadduxit ter-
 tium genus intellectus, quem vocat practicum & parti-
 cularium cognitorem per vniuersalia à speculatioo præ-
 cognita. Sed palam est vniuersale cognosci ex particula-
 rium inductione. Eadem autem vis particulares propo-
 sitiones format, & ex eis vniuersale concludit; ita & in v-
 niuersali particularia postea nouit, & directè & non re-
 flexe,

flexe, vt aiunt fingentes; Vnde scimus, & illi fatentur, hos intellectus esse substantiam vnã; quæ à particularibus ad vniuersale & e conuerso discurrit: idemque euenit sensui, etiam bestię, qui passus ab vno igne, omnes ignes vitat, & quia vniuersaliter scit ignem vrere, idem iudicat de omni particulari igne. Facere autem duos intellectus, alterum qui sentiat, in quo res sunt similes, alterum vero in quo sunt differentes, figmentum vanum est. Sentus oua multa videns propter similitudinem adprehendit illa vt vnum, præsertim si non simul, vt loci differentia distinguat. Sed foemella gallinarum magistra scit cuius gallinæ sit hoc, quia ex vsu distingere nouit, & profecto si particularia cognoscere est signum mortalitatis, hic intellectus practicus mortalis erit, qui substantia eadem est cum speculatiuo, igitur & ille mortalis erit. Et Deus qui omnes singularitates indiuiduorum nouit prorsus, vt docet D. Thomas in p. sent. suspectus erit mortalitatis secundum hæc Aristotelica argumenta; Vnde & putat Deum nostra ignorare, ne vilescat; quo nulla opinio
 stulta magis magisque impia
 inuenitur.

S

CAP.

*Esse in brutis sensum, memoriam, disciplinam, discursum
& intellectum vniuersalis, sed non diuinorum sicut
in homine: qui prestat eis etiam in omnibus
actibus & quare.*

OMNIBVS animalibus sensum inesse nemo dubitat. Multis memoriam nemo negat. Ipsa enim discunt, & qui saltationes, simiæ ludos, Apes reuerti domum, &c. Quoniam vero his anima alia non inest, nisi sensitua, oportet memoriam animæ sentienti tribuere; reminiscencia non minus pollent. Nam cum quid passi fuerint a sini, locum illum vitant, & consimiles illi abhorrent: Ergo ex simili simile in eis excitatur; ergo discursu non carent. Idem enim est nosse in anticipato simulacro rei præteritæ: præsentem, & ex præsentem consimilem. Palam comedens hordeum semel equus ex eo omnia hordea cognoscit, & ex odore canes argumentantur quæ sit res odorifera, & ex motu syluæ latentem syllogizant bestiam, & sæpe arguto syllogismo leporem infectantes, viam prolixiorē declinant, & breuiorē captant, & in transitu expectant. Accipitres idem obseruant, cancer conchilia venando sæpe pedibus læditur, dum conchæ illorum clauduntur, quod ne faciant ipse calculum iniicit, ac tuto deuorat. Polypus astute lapidibus afigitur sui coloris, vt lapis videatur pisciculis quibus vescitur. Sepia uomit atramentum, quo sibi parat latibulum, quando ab

do ab inimico pisce, vel piscatore inuaditur; & visus est canis ab altero cane impetitus, alios conuenisse canes, & ad locum vbi carnes multas ipse celauerat, conduxisse, & cibo conciliaffe, moxque eis tanquam conductis vsum militibus, inimicum canem inualisse, & occidisse. Equus quidam ita venerabatur matrem, teste Aristotele, vt nunquam ipsum subagitare voluerit, donec ab Armentario deceptus, qui panno matrem texerat, coiuit tandem, at fallacia detecta, calcibus postea armentarium occidit. Alius vero seipsum. Et Montedorus Marii à Tuso hac venerantia erga matrem perpetuo vsus est. Mus quidam fluuium tranans cauda sibi velum facit. Vulpes multæ copulantur mussib. caudisq; huius rei gratia. Astutia araneæ ad captandas muscas stupenda est, qua ratione fabricatur rete, circumponit fila attractoria, absconditur in centro abdito, quo fila immerguntur, & musca incidens in rete agitatur, & agitatio per filum vsque ad araneam fertur, quæ egreditur ad captionem muscæ multum syllogismis. Animalia imbecillia viuunt in Repub. contra ferocia. Habent apes regem, obedientiam, excubias, fabros, seruos, magistros operum, sacerdotes, qui sunt fuci, & tanta arte cellas fabricantur, quod nostras superant. Prouidentiam formicarum admiratur Salomon, & ad scholas ipsarum nos mittit. Aringhis Respub. est, Rex coronatus, turmatim ambulat, in medio debiles locant, sedes mutant æstiuas, & hyemales sicut gentes Æthiopes & Arabes & Tartari & nostri quondam Veientes. Græcos ducem habent, magistrum militum ordinem mo-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

uendi excubias, & lapidem manu tenet, ne dormitet excubitor. Leones parcunt subiectis, debellāt superbos, recordantur beneficiorum, ita quod leo quidam Romæ noluit deuorare hominem, qui paucis ante annis in quodam antro spinam pedi affixam leonis eiusdem casu extraxerat. Elephantis his pollent magnanimitatibus, insuper & sapientia, arte præliantur, addiscunt linguam, paciscuntur cum hominibus, culpam norunt, lauantur post coitum, lunam adorant, sicut Græci antiquiores ob beneficia ab ipsa in nocte præstita eis. laculis inuasi in theatro Pompeiano genu flexi supplicabant pro vita. Transiente Nilum Antiocho cum exercitu, quoniam dux Elephantorum noluit primus transire, priuatus est ducatu; qui dedecoris impatiens seipsum occidit. Multa animalia honorem ambiunt, contemptum norunt. Quid simiæ argumētentur palam est. Honor & desipientia sensibus exterioribus non percipiuntur sed intelliguntur. Intelligunt ergo. Et Iob ait Deus, quis dedit Gallo intelligentiam? Et in serpentibus prudentiam lesus ponit, & omnia animalia disciplinabilia, prudentia donat Aristotel. Dicunt tamen illa discere assuefactione. At nos etiam assuefactione artes discimus, sed quis assuescit nisi præuia ratione polleat, ut possit assuescere? At quo assuescerat leo ille gratus, & formica nata in æstate congregans pro hyeme? quando per aeris immutationem cognoscunt pluuias, & ventos, Nonne syllogismo à causis ad effectus uentur? Dicunt instinctu naturali, at instinctus est impulsus præuidentis sapientiæ, ergo quoniam ab aere patiuntur,

untur, sentiuntque, sed non quid faciendum inflat in aere.
 Formica ab altera discit formica sicut nos, & ita consu-
 lunt in futurum: necesse est eas uti voce, & se inuicem iu-
 menta, & aues vocitare. Ergo discursus habent, at nos i-
 psarum linguam non percipimus, quoniam nec Polono-
 rum, aut Indorum percipimus; omnes enim suo pronun-
 ciant quisque modo. Canes tamen nobiscum viuentes
 & simiæ bene addiscunt linguam nostram; nam in alias
 delati regiones linguam accolarum non intelligunt. Vidi
 Neapoli canem Polonum nil percipere linguam Neapo-
 litanam, nisi loquentes Polonice. Verum pronunciare
 quod volunt, nequeunt, quoniam non habent organa si-
 milia nostris, sicuti nos non possumus uti tuba, ut cytha-
 ra; nec cornu edere campanæ sonum. Psittaci tamen pa-
 latum concavum habentes sicuti homo bene discunt
 verba multa humana. In mari quoque inueniuntur pi-
 sces homines profus; & in Olanda & Lusitania visi sunt
 omnes humanas functiones obire; at linguam non di-
 scunt ut loquantur; nam extra aquam parum viuere po-
 terant. Sunt Satyri & Syluani homines syluestres, ut te-
 statur Diuus Hieronymus in veritate, & profecto cum
 Tartaros & Æthiopes consideramus, & loqui audimus
 ignotos sermones, videntur rudiores nostris equis, diffe-
 rentes moribus, & actibus nostris humanis profus. Ita
 videntur alia nobis animalia absque discursu & iudicio,
 sed omnia pollent ratione, alia magis, alia minus; sicut in-
 ternos euenit, quod multi homines videntur bestia. I-
 circo Aristoteles dixit non omnibus inesse intellectum.

S. 3.

Qua-

Quapropter videndum est, quomodo homo sit profusus sensibus
bestiis, & moriatur, & nascatur sicut illæ; vel in se habeat
diuiniorem animam, & vnde hoc scimus.

Non quidem assero sapientiozem, qui meliora organa
sensus habet, multæ autem bestię præstantiora habet or-
gana, & multi ignorantes visum auditumq; meliorem,
quam Philosophi habent. At non ita organa interiora ne-
que spiritum sentientem, iudicantem de sensibilibus; cū
omnis sensus cognoscat extrinsecum per se, reliquum per
discursum; & quia bruta sentiunt extrinsecum & ad reli-
quum discurrunt: Sicut ex motu in nocte hominem sen-
tiunt, die vero ex figura, reliquumq; iudicant; discursiua
dicenda sunt, id est, rationalia. At quia parum discurrunt
vltra quod vident, & sentiunt presens, homo vero discur-
rit ad multa similia Entia & actiones, & figuras, & virtu-
tes, & vitia, & negotia, eodem in tempore, cum ob melio-
ra organa interiora, tum ob spiritum puriorem, lucidio-
rem & nobiliorem, & ob perfectionem, quam spiritus
habet à mēte immortalis ipsi indita, vt nūc docebimus;
euenit, vt homo dicatur rationalis, non autem bruta, nō
quia non ratiocinentur, sed parum; sicuti nec plantæ vo-
cantur animalia, quoniam sentiunt parum; ita & nos lo-
quemur: Sed hominem rationalem mentalem in-
telligimus, bruta vero ratione sensitiua do-
namus, quam D. Thomas vocat
æstimatiuam.

De anima humana sententia varia.

CONSIDERANS Pythagoras omnes operationes ho-
 miniconuenientes beluis quoq; conuenire, sensum,
 memoriam, discursum & intelligentiam ex præactis ex-
 emplis in eis argumentando, incidit in opinionem, quod
 humanæ animæ ex corporibus nostris solutæ in bruto-
 rum natcentiunt migrarent corpora, & ex eis in nostra
 pro meritis vitæ, vt iustitia cum monebat. Nam infor-
 matione modo organorum differunt à nobis Bruta, & in
 his parum. Sicut Anatomistæ & Pictores peritiores bene
 intelligunt: Quoniam vero animam veluti sepultam in
 corpore esse vidit, & sicut in carcere afflictam, coniectu-
 rait aliquam ob pœnam à prima sapientia iustissime o-
 mnia gubernante corpori esse alligatam. Plato putat eas
 in cœlo peccasse in aula Dei: Origenes hanc sectatur opi-
 nionem, præsertim quia Salomon confirmare ipsam vi-
 detur dicendo: Puer eram bonus, & cū essem magis bonus
 fortitus sum animam bonam, & veni ad corpus coinqui-
 natum. Virgilius canit à Deo mille post annos in corpo-
 ra eas prius tamen purgatas alibi, malorumque oblitas,
 quæ hic passæ sunt, quorundam Dei ioco iterum mitti: Pla-
 to ludum Deorum hominem esse, animamq; immorta-
 lem esse, non ob Aristotelis ineptas rationes, sed ob alias
 doctiores, & assentitur Pythagoræ & Timæo con-
 neō nostrō, in transmigratione animarum post decem
 mille annos. Eandem opinionem Esseni sectati sunt
 &c

& Pharisei, multiq; vel Sadducei, propterea quod tantum ale-
 sum esse vel Iohannē, vel Heliā, vel Hieremiam; & hodie-
 no tēpore Braçmani pleriq; & Catai consentiunt trans-
 migrationi. Sed audio plurimos Indos opinari, nos esse si-
 milēs bestiis, & organis tantum aptioribus ad rectius o-
 perandum nos antecellere. Ergo Epicurus regnat, magis
 autem inter eos, qui ipsum abominari se simulant. Hoc
 credunt Machauellistæ & Politici aquilonares. De anti-
 quioribus inuenio Herodotum admirantem, quod qui-
 dam animorum immortalitatem crederent, adeo tunc
 oppositum verius vulgo habebatur. Eandem sententiam
 plurimi Peripatetici Aristoteli adscribunt, qui nimirum
 æternæ solum intellectum agentem vnicum in tota spe-
 cie hominum. Quorum opinio prostrauit fidem, amici-
 tiam, & probitatem, impiosque facit homines, seipfos, id
 est corpus mortale tantum amantes: Ac Sadduceos pro-
 fus fictitios. Vtinam apertos, quoniam facilius cauere-
 mus à technis eorum. Quoniam vero non utilitas, nec
 honor generis humani persuadere nobis nostram debet
 immortalitatem, vt ipsi dicunt, sed veritas: Ad examen
 descendam, quatenus huic libro conuenit. Alibi e-
 nim contra sententias Nationum & sectas
 disserui luculenter.

CAP.

De immortalitate ac limitate hominis, eiusque summo bono.

EFFECTVM nullum supra propriam causam eleuari posse, principium sit nobis ad demonstrandam immortalitatem hominis, diuinamque naturam. Id inductione patet. Genitus namque ignis plus facere non potest, quam calefacere, attenuare, mouere, albefacere & mollire per se, addensare dissimilaria; & quidem quod eius genitor ignis faciebat, aut poterat facere; Imoque nec vnquam eo pertinget, vt fiat q ualis, quantusque sol, vnde denudatur; nec genita aqua operationes edit, aut meliores, quam aqua, nec tellus tellurem in agendo, & potendo excedit. Nec filius superat patrem, nisi alia virtus illi superaddatur, quæ in patre non erat, à stellis vel à Deo. Particulares enim causæ, vniuocæque, potius organa & modificationes primarum causarum sunt, quam causæ; quod olfecit S. Thomas. At nos videmus hominem non quiescere sub natura elementorum solis, & terræ, sed longe magis, ampliusque super ipsa intelligere & desiderare & amare; operarique effectus altissimos supra elementa & filios elementorum, ergo ab his originem & dependentiam non habet; sed à causa longe eminentiori, quæ Deus nuncupatur. Ecce quando homo meditatur, extendit cogitationes suas supra solem, & deinde superius, & deinde extra cælum vagatur, & tandem infinitos ex-

T

tra

tra mundos intelligit, sicut & Epicurei ipsi intelligunt, pronuntque in veritate. Ergo infinitæ cuiuspiam causæ homo soboles est, non autem solis & terræ tantum, quos in infinitum excedit, superegreditur & supereminet. Aristoteles responderet vanam imaginationem esse tanta superexcogitare in altum. Ego autem cum Trimegisto inquam bestialitatem esse, animam vilificare, & curuare deorsum ad ima & pauca. Et quid respondeat mihi oportet ille, vnde hæc infinitas, immensitasque? si responderet ex simili mundo, multos consimiles excogitari, sicut ex vno homine infinitos persimiles intuemur discurrendo in infinitum. Ego autem, hunc progressum de simili in simile absque fine esse actum virtutis participantis infinitatem, & quamuis bestię de simili in aliud simile discurrant, hoc euenit quoniam omnes cogitationes modique cognoscendi ex prima sapientia deriuantur, tam nobis quæ brutis aliisque entibus; neccirco inter se mutuam habent similitudinem, sed alia celsior, alia humilior. Nec quia ens vniuocum est aeri, terrę & soli, quin etiam Deo, vt docet Scotus Theologus, sol non excedit terrę nobilitatem sine fine: Nec quia homines sapientes sunt, & Deus sapiens est, non sit Deus absque comparatione & sine sapientior homine. At quomodo potuisset sol largiri infinitum discursum homini supra ipsum solem, si tota humana anima spiritus sit à sole ingeneratus? Animalia tam altissimo non pollere discursu palam est, quoniam ex eiusmodi discursu orta est scientia de Deo infinito, cui & sacrificia & Tempa & sacra doctina dicantur, quæ apud Bru-

tanon

ta non etiam extant. Et quamuis alia adorent lunam, alia solem, aliaque alias res; vt Elephanti & Galli admo-
nent, non tamen vsque ad Deum infinitum religionem
suam crexerunt, tametsi non inopinabile sit apibus, ani-
malibusque gregalibus inesse cognitionem Diuinitatis
confusam; Omnia enim Entia amant bonum & confu-
se omnia primum bonum, summumque perferunt:
Ast hæc scientia de infinito in hominibus tantum ex o-
perationibus manifesta est, & miraculis, vt patebit.

Præterea nullum Ens operatur frustra suas potissimas
operationes, sed omnia ad certum natura finem eas diri-
gunt. At homo habet tanquam nobilissimas potissimas-
que operationes religionem & scientiam, quæ præsta-
rent potius molestiam vitæ corporali, quam vtilitatem,
nisi alia illi vita conueniret, & anima cum Diuinitate
non communicaret, cuius rei fidem faciunt homines
innumerabiles & sapientissimi, & ignorantissimi, omnis-
que conditionis, qui lparso sanguine, miraculis, pro-
phetia, seruore spiritus, & certitudine assertionis abs-
que hæsitacione non captantes honorem, sed spernen-
tes illum, & omnia bona præsentis vitæ, & vitam, notum
fecerunt mundo & comprobauerunt, sese colloquio An-
gelorum & Dei positos esse, & vidisse oculis & mente, be-
atitudinem inæstimabilem post hanc vitam ab eis flo-
cipensam nos manere.

Profecto cunctis hominib. religio est naturalis, nã in ad-
uersitatē aut fortunā felicem incurrentes extēplo in cœlū

T 2

erigunt

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 en quibus autem appetendo auxiliū, aut gratias agendo, quam ob rem sacrificia & oratoria inuenta sunt, sed apud alias nationes aliter, prout fert varia commoditas regionis, aut varia opinio de rebus diuinis, sæpeque error adest in modo, aut in re, quippe cum omnes putent se Deum colere verum. Hoc autem signum est hominem cum superis communicare, si quis autem neget historias sanctorum, ipse negabitur, quoniam & Romam esse quam non vidit, & Cæsarem fuisse, & mirabilia, quæ in nouo orbe alii vident, negabit in præterita sua.

Præterea nullius Entis natura cogitat, tractatque ea, quæ sibi naturaliter non conueniunt, sed omnes seruari student in illa, quam habent vita; at homo non contentatur vita præsentī, sed aliam cogitat, summoque studio requirit, omnemque suffert laborem vt ad ipsam vel cognoscendam perueniat; Longe vanissimam homini curiositatem natura dedisset, si hæc quam tanto opere inquirat, vita sibi post mortem non conueniret. Natura autem in vanum non operatur, nec tam extrema desideria cæteris largitur animalibus. Ergo deteriora Entia melioris essent conditionis, quam meliora.

Præterea appetitus hominis infinitus est; non enim sufficit illi prædium vnum, nec ciuitas vna, nec regnum vnum, nec mundus vnus: Cum Alexander Magnus doluerit, quod non posset ex hoc mundo transferri ad subjugandum Democriti mundos. Hæc autem cupiditas nemini non inest. Hæc ergo indicat omnium appetitum ad-

petitus

petitus esse ipsum infinitum. Quamuis ignis absque fine comburat, omneque Ens absque fine viuere vellet, vnde videri posset ab igne hæc cupiditas in nobis suboriri: Non tamen hoc nisi infiniti Dei vestigium in illis indicat; in homine vero imaginem & virtutem diuinissimam. Non enim homo illis operam impenderet desideriis, quæ facere non posset, cum bruta pasculo vno contenterentur, iumentoque vno ad generandum: nec plusquam sufficit, requirunt, licet ipsorum calor robustior sit, quam humanus, sicut in leone & struthione: qui diuinitatem & æternitatem maiori studio quam homo; si calor ignis esset causa infirmitatis, & quælibet entitas quærirarent, necesse est.

Porro sapientes plurimi considerantes hominem tota terra & rebus eius satiari non posse, modum inuestigauerunt erigendi se ad primam causam per religionem, omniaque mundi bona, tanquam exigua & inania desideriis ipsorum spreuerunt. At quomodo potuisset in mentem hominis cadere quod sit immortalis, nisi ipse in re abdita cognitione hoc cognosceret, aut à Deo non didicisset. Hæc quoque despicientia corporis, & fiducia in natura animi, vitæque meliori idem confirmat, & licet amissus honor, aliaque bona sine quibus viuere non confidunt, impellat animalia, hominesque multos ad necem voluntariam; non propterea ratio nostra fallitur: Si enim diffidentes in nobis se posse vita viuere vt Cleonimus, vel commoda, vt M. Antonius, vel delitiosa vt Sardanapalus, sibi necem consciuerunt, quæritando tamen aliam vel

infama vitam vel in se esse non enim annihilantur (et mutant esse. At Philosophi, religiosique præstantiores spreuerunt præsentem vitam, & delicias & commoda & honorem, non propterea quod ipsis frui prohiberentur, sed tanquam res viles indignasque ipsorum animi scientiæ, & desiderio generoso; allecti sane pulcritudine rerum diuinarum, quas Philosophia & reuelatio ipsis conuenire docuerunt.

Præterea homo nascitur nudus, inermis, iners, plorando, nec lactare sciens, nec manducare nec ambulare, nec se regere aut sibi opem ferre, cætera vero animalia vestita squamis, aut plumis, aut pilis, armata dentibus, cornibus, spinis, vngulis, rostro, subitoque sciunt ambulare, manducare, sibi que prædesse. Nihilominus breue post tempus homo superat animalia, vestitur ipsorum pellibus, carnibus vescitur ipsorum, ipsa domat & superæquitat, eorum armatur armis, & viribus utitur, tanquam propriis, & laboribus in arando & portando, vestitur etiam auro & argento ac ferro, donatque sibi metalla & lapides. Natat in mari cum piscibus, volat in aere Dædalus; pedibus terram perambulat suis, & animalium, & mundum peragrat in aquis, superbissimos vincendo fluctus, feroque ventos, tanquam maris Dominus, metalla omnia ad vsu suum proprium domat, extendit, figurat, tractat, nec minus lapides. Arboribus utitur ad ædificium nauium, sedium, arcarum, tectorum, & ad ignem; carum fructibus vescitur, foliis utitur & floribus in delitiis & medicina. Montes sylvasque & lapides commodis suis aptat, animalium.

malium greges & plantarum regit sibi. At quælo quodnam ex animalibus robustioribus sagacibus potest ea facere, quæ facit homo inermis, nudus, debilis, timidus; aut minimam istorum partem? Sed forte ais, apes Remp. habent vt homines, Elephanti religionem, aranæ retia tenuissime elaborata, quæ non facit homo, alia nidus, alia bellum bene tractant; ego tamen inquam quæcunque alia faciant animalia, fieri ab homine, multoque plura & præstantiora. Homo fert leges, instituit Respub. ciuitates ædificat, templa, religionemque Deo; medicinam longe diuiniorem quam canis, Hipopotamus & Ibis: quodlibet quidem genus brutorum vno tantum in officio excellit, homo tamen in omnibus superexcellit, retia fabricatur vt aranæ ad captandas aues & lepores, cellas vt apes, militiam vt grues & pisces, exque omnibus exemplar sumit & meliorem reddit omnem ipsorum industriam & artē. Ecce superat ipse Flaccus Elephantorum vires ingentes, cogitque superuictare turrim ligneam hominibus plenam, domat iubetque illis, ita vt ferocissimo leoni, occidit manducatque imensa cete.

Quid ultra dicam? Nullum animal licet manus habeat, vt simia, & vrsus, scit igne vti, nec tractare, nec à sole accipere, ex lapidibus excudere, accendere, & cum ipso mitigare metalla, montes demoliri, epulas coque- re; fulgura & tonitrua & fulmina, sicut facit DEVS in aere, ita homo per artilleriam facit, & quod admirabil est valde, facit de nocte diem in candelis & oleis accensionem nutrientibus tam mirabili arte;

arte, & quidem vt ut igne, taquam viliſſima re ſibi com-
parata. At ſi homini alia non ineſſet anima, niſi ab igne,
poſſetne ſpernere tam nobiliſſimam potētiſſimamq; na-
turam parentem, quam non audent bruta contingere,
nec aſpicere, multæque adorant nationes. Ars tractandi
ignem homini vni, vt propriiſſima conuenit, præterea
ſcripturæ ſenſum & linguam dare & horologiis tempo-
rum doctrinam; & magnetis vſus ſpectantis polum, in-
uentiones ſunt diuinæ proſus animæ.

Præterea Aſtronomia patefacit magis hominem cœ-
leſtem eſſe ſuſum aſpicit, ſtellarum magnitudinem me-
titur, numerat motus, & quæ minime videt fingit, per e-
picyclos & excentricos, ſuosque numeros tanta ratione
abſoluit, non modo ſicut cognitor, ſed ſicut faber cœli,
& quamuis variæ & plurimæ ſint hominum de his nu-
tantesque opiniones, nihilominus ex his oſtēditur ipſius
diuinitas, quæ tot incedit viis ad creatoris ſui cogniti-
onem. Item quod mirificum eſt, inuenit quando ſiant
luminarium Eccliſes, quas prædicit multis ante tem-
poribus, & coniunctiones & aſpectus ſtellarum omnium,
naturas, nomina: Cometas, ſignificationes, influxus,
quid portendant in terra, in aqua, in aere. Tempora nouit
ſolſtitorum, æquinoctiorum, & ipſorum mutationem,
licet pigerrimam & inſenſibilem, vt & apogeorum & ex-
centricitatum, quæ ad muſſim quadrant. Et quando De-
us aliquid in cœlo variat, homo animaduertit & notat
anomalias, & irregularitates earum: ſemperq; nouas con-
dit tabulas & indices rerum diſtantiſſimarum & argu-
mento

mento præsentit montes & vitas non modo hominum & animalium, Rerum publicæ. Regnorum: imo & Mundi ipsius per ignem perituri. Animalia vna cum homine intra mundi ventrem manent, sicuti vermes in ventre hominis, qui hominis vitam, & animam, & naturam ignorant: at homines vero duntaxat soli animaduertunt quid sit hoc animal magnum, id est, mundus eiusque principia & cursum & vitam & mortem quaritant, noruntque. Ergo solus homo extat inter animalia in ventre mundi, tanquam admirator & vicarius primæ causæ rerum omnium opificis. Præterea homo communicat cum Angelis & Dæmonibus & Deo. Hoc autem negare imprudentia est, non secus ac si quis negaret Romam esse, quia ipse nō vidit, aut nūquam fuisse in mundo Cæsarem aut Alexandrum, quia suo tempore non sunt. Iamque tot miraculis & sanguine proprio fidem faciunt omnes gentes, nedum opera mira naturæ vim excedentia. Argumentum Aristor. (in lib. de mundo) stultum est quo ait, Deum per se posse omnia agere, ideoque non indigere ministris Angelis & Dæmonibus, sicut Rex Persarum, quando multitudo ministrorum eius imbecillitatem ostendit: Ergo non esse; si enim argumentum valeret, neque sol & stellæ & mare oportuisset existere, quoniam Deus potest de se illuminare & liquidum esse ipsorum loco. Periculum alii fecerunt; mihi vero non obtigit nisi dæmonum, qui conati sunt suadere mihi transmigratiōnem animarum & in homine liberum arbitrium non inesse, aliaque multa, & prædixerunt euentus plurimorum

V rum

rum partim veterum, partim salutarum. <https://t.me/cardinglatinotg>
 poribus humanis clausos vidi, sed ad paritione euidenti,
 quod nunquam intellexissem, præsertim esse illos ita ne-
 quam; & rogavi Deum, vt mihi Angelos quoq; ostende-
 ret bonos & adhuc non impetraui: At Diabolus dixit, om-
 nes esse bonos, alios magis, alios minus, eiusque dolos
 percepi & sanctior inde euasi. Nec experimentum narro
 imperiti, timidi, vel mendacis hominis, Vtrumque enim
 vitavi semper sedulo sicut pestem diram. Vnde conclu-
 derelicet, quod veluti demones cum hominibus conuer-
 santur, Angeli quoq; conuersentur. Hoc autem iudicium
 est magnum, quod de corpore egredientes animæ ad so-
 cietatem bonorum aut malorum Angelorum assuman-
 tur, quibus similiores facti sunt in operibus. vitæ huius a-
 lioquin quid prodesset illis curam nostri ita gerere, & no-
 biscum commercia inire? Innumera sunt nationes idem
 testantes; tamen si negent nonnullæ animorum immor-
 talitatem. Præterea argumentum IESU CHRISTI contra
 Sadducæos pro immortalitate animorum nemini non
 persuadeat. Si enim Deus comparuit hominibus multis,
 seq; Patrem hominum declarauit, sicut Abraham, Isaac,
 & Iacob, iudicium est nos ad Deum pertinere post mor-
 tem. Neq; enim nostri tantam gereret curam semper eterna
 morte destruendorum; Ideo David Psal. 2. exclamat; Do-
 mine quid est homo, quod memores eius? & alibi: Ps. 143.
 quid est homo, quia innotuisti ei? Homo vanitati est si-
 milis & vmbra (ait) iuxta præsentem vitam. Nihilomi-
 nus constituisti eum super omnia opera manuum tua-
 rum,

rum, &c. Ita Christus concludit contra Sadducos. Deus est Deus uiuorum & non mortuorum, ergo (quali dicat) declarando se Mofi, quod fit Deus Abraham, Isaac & Iacob, necesse est Isaac, Abraham & Iacob uiuere post mortem in Deo. Tanta enim affinitas eius cum hominibus nimia esset, & stulta, si paululum uicturi, & perpetuo morituri essent. Qui autem has, aliasque neget uisiones & testimonia Sanctorum & sapientissimorum hominum, in ancipiti dolore semper versatur; ita etiam posset omnes negare historias quas non uidit rerum. Hoc in libro præsuppono Deum esse & intelligentes abstractas, & scientiam extare & sensum, saltem in animalibus; quod possim demonstrare ipsum in ceteris Entibus. Nam bene noui Scepticos; qui scientiam esse negant, & Epicureos, qui negant Deum esse, parum his rationibus assentiri; sed in Metaph. & in Antimachiauellismo hac præsuppositiones demonstraui cōtra omnes contradictores. Aristotelem autem dicentem Deum non habere cum hominibus amicitiam, quoniam non est proportio finiti ad infinitum, maiestatem, non bonitatem Dei considerasse.

V 2

CAP.

PRÆPARATIO AD IMMORTALITATEM ANIMI LUCIDANDAM.

Omnia Entia esse & operari tanquam instrumenta prima sapientia, summumque bonum esse in aternitatem conseruari, omniaque hoc adpetere, & suo consequi modo.

VT autem subrepentes non lateant errores, nouo facto principio, inquam; Ens quodlibet proprium adpetere bonum; magis autem magis bonum; maxime tadem prorsus maximum. Deinde inuenio maximum Entium bonum esse conseruationem in vita & esse si possent, æternum. Itaque calorem, oppugnare frigus, frigus, que calorem, & studere omnia suam multiplicare Entitatem, & inimicum extinguere, vt in tuto vitam reponant; ideoque ad locum suum ferri singula, vbi tutius meliusque viuant, ignem sensum, & aerem super solum, aquas, ad mare, homines in ciuitates & cibum omnia quantare; vt enim feruet vitam lupus, occidit pecudes omniaque animalia innocentia. Pecus occidit herbas, & plantas, aliaque animalia alia; Homo vero omnia in sui commoditatem. Vtque se seruent plantæ, frondes vestiuntur, filios pariunt vt viuant in illis, dum in se moriuntur, ita & feræ armantur cornibus, sicut plantæ spinis. Atque in omnibus fugam odiumque mortis amoreque vitæ comperimus. Conseruatio igitur summum

num bonum est, et cum omni pure. Eius namque spatia / ope cardinglatinotg
 rationes, instrumenta & partes & actiones, rerum esse
 probantur, ut in Metaphysic. patefecimus. Spatium, En-
 tia locans inuenio primum immortale, quia nulli est
 contrarium; omnia recipit, basisque est omnis Entitatis
 creatæ, quæ nisi in eo subsistere potest, aut viua aut
 mortua;

Deinceps materiam immortalem inuenio, quoniam
 non habet contrarium, omnes suscipit formas, si que di-
 uiditur, aut coniungitur aut rarefcit, aut densatur aut ca-
 lefcit, aut frige fcit eadem semper est in substantia, nõ au-
 tem in adparentia. Nam talis est, quales in ipsa formæ;
 attamē dici mortalis potest magis, quam spatium. Post-
 ea vero inuenio calorem & frigus, principia actiua rerum:
 viuere non posse nisi in materia; & mutua se pugna per-
 sequi, vtri dominari in ea conueniat; quoniam vero mor-
 tales sunt, ne penitus extinguerentur, dedit illis Deus vir-
 tutem diffusiuam, multiplicatiuam generatiuamque i-
 psorum: Ita quod miraculum adparet, quanto opere am-
 plificetur calor & frigus, vbi dominari datur; & quomo-
 do ille à so'e in terram, hoc autem à terra ad coelum ex-
 pandantur, & amplificentur, & quicquid agunt conser-
 uandi se cupiditate atque æternandi agunt. Hanc vim
 amplificatiuam locus, materiaque non habent, quo-
 niam mortales non sunt, extantque sicut bases re-
 rum.

Inuenio deinde lapides, ac metallá ad sua cognata de-
 scendere corpora; & vbi nascuntur; amplificari augeri-

que conuocando in se fluorem terrestrem fierique mon-
 tes altissimos; qui profecto fieri subito non potuissent,
 sed temporis diuturnitate, sicut ossa crescendo; hæc ta-
 men vi generandi alios lapides, aliaque metalla carent,
 quoniam dura constant materia diu renitente frigori, ca-
 lori & iniuriis, nec ideo indigent amplificatione, & vita
 in alio simili, nec ingenium ad hoc in eis comperitur.
 Plantæ autem quæ patibiliores sunt aptioresque ad mon-
 tem, propagant se & germinant, prolificantque, vt in si-
 milibus uiuant.

Dehinc eleuantur ab innato calore & sole adiuuante
 flores fructusque edunt, semina vitæ, qui cadentes humi
 putrescunt, nouasque producunt plantas; vt que semina
 seruentur cingunt osse & pulpa; folijs defendunt à calore
 & frigore & spinis ab animalibus, quantum possunt. A-
 nimalia vero tenuiori in generata substantia donata agi-
 tantur, separanturque à corpore, in quo nascuntur, quia
 non sufficit illis terrestriis cibis, vt plantis, ac sese induunt
 varios cortices, testas, squamas, pelles, armantur corni-
 bus, unguibus, dentibus; & quicquid habent & operan-
 tur, ad vitæ conseruationem spectare conspicitur. Nec
 superfluum in eis inuenitur, nec deficiens quicquam; sic-
 uti qui rite inspectant, cum stupore fatentur. Mirabiles
 Elephantorum proboscides Galenum (17. de usu part.)
 exclamare cogunt in laudem Dei.

Anatomia testatur non posse desiderari, nec auferri os-
 siculum, aut fibram, quin fabrica non deprauetur, tota
 quidem ad conseruationem ordinata. Quoniam vero
 hæc

hæc ita se habent, dubium est non sic, ut quis natus sit architectus ipsorum & vbinam ars tanta hospitetur. Sitque ne in homine portio ad aliam spectans conseruationem quam præsentis vitæ; profecto aut fatendum est Deum immediate hæc omnia fabricari, aut numen aliquod nobilissimum, habitareque in ipsis diuinam animam, regereque, neque regere quis nouit opificium quod ignorat.

Quapropter existimat Virgilius mentem extare infansam per artus mundi, totam agitare molem, hæc omnia formare corpora, & animare & ad suos producere fines. Idem Lucanus cantat & Stoici docent. Non enim stupidæ virtutis, opera apparent esse, neque animæ beluinae, nec humanæ, sed longe sapientioris, intellectuque diuino altissimoque regi apparent.

Admiror equidem hominem tanto præditum ingenio, animamque eius regentem corpus, nec tamen ipsam scire, qua ratione regat. Fiunt intra nos tot concoctiones, separationes, aggregationes, nutrificationes, assimilationes, nec tamen intelligere possumus, quomodo fiunt; & quidem nos ipsi, qui animæ sumus, hos actus operamur, nec tamen nostra opera, nec operationes nostras scimus. Nec possumus corpus aliud fabrefacere instar nostri: Et quamuis anatomias plurimas conspexerimus, minus tamen scimus.

Præterea dubitamus quid sit anima. Et quidē nos ipsi dubitantes sumus anima. Corpus n. discurrere nescit cū sit crassū, sed sentire tantū præsentis, robustosque affectus. Atque si

nos

nos ignoramus nos ipsos & corporis fabricam & regimē: neque enim scimus qua ratione mouemus illud, num spiritus neruos intercurrat, an facultas, vnde oriatur motus; cum tot quæstiones hac de re inter Philolophos controuertantur: Ergo dicendum videtur aliam inesse causam, quæ nos regit, ducitque in fabricando corpore. Itaque brutorum animas & plantarum ab alia causa instrui regique: omnemque animam manere intra corpus quasi cœcam, vel in tenebris, ita quod non videt seipsam, neque opera sua, veluti si ego in tenebris scriberem hoc folium, & alter in luce manens meam regeret manum; ego tunc non viderem meipsum, neque id quod scribo. Ac mox per fenestram prospicerem interrogando alios viatores, quid sum ego & quomodo scripsi, ita per oculos & aures explorat homo extrorsum quid sit anima, & quomodo corpus regat, & quid ipsemet est anima, qui de seipso quæritat, interrogatque. Profecto tanto corpus artificio mouet anima, quod mille syllogismis non intelligitur, nec imitari possumus, ipsa vero subito absque negotio & syllogismo has actiones & opera mirifica edit. Iamque in superioribus sermonibus declarauimus calorem fabricare animal & plantam, siue animam aliam. Ergo fateri cogimur, naturam omnem esse rationalissimam ac sapientissimam in faciendō ac dirigendo opera propria ad finem. Animamque humanam; licet sapientissima animarum sit, & ferarum & plantarum, non tamen tanta pollere scientia, quanta architectus opifexque parua plantæ. Si autem calor est opifex, anima que nostra calidus

calidus est spiritus, unde quomodo in nobis & in aliis reb⁹? O Prima sapientia illi ultra nunc mihi mentem, vtq; intelligam te, ingredi in me, aut instrue magis. Procul dubio sapientia prima mens altissima rerum omnium eminenter est intra res omnes, omnesque res intra ipsam nec ipsa commissa, retentaque est: Sed absque motu mouetur velocissime à fine vsque ad finem, omniaque operatur sicut princeps agens, omniaque agentia ipsius sunt instrumenta; errores vero instrumentorum sunt, non illius: At resultat in laudem illius. Igitur ipse Deus, qui est Prima Potentia, Prima Sapientia, Primus Amor, largitus est rebus omnibus potentiam viuendi, & sapientiam & amorem, quantum sufficit conseruationi ipsarum in tanto tempore necessariae, quantum determinauit eius mens pro rerum regimine in toto Ente, nec præteriri potest. Calor ergo potest, sentit, amat esse; ita & res omnis; cupitque æternari sicut Deus, & Deo res nulla moritur, sed solummodo mutatur, sed altera alteri videtur mortua; & vere mortua est illi: sicuti ignis videtur malus frigori, & vere est illi malus, sed Deo omnia bona sunt. Ergo quando calor oclusus intra crassitudines exhalare nō potest, deficiente illi potētia, deficit etiam sapientia: (Nam hæ primalitates, potentia, sapientia & amor mutuo & simul se consequuntur, vt in Metaphy. declarauī.) Ergo obliuiscitur esse cœlum, fitque vnum cum materia, illamque organizat viuendi gratia: totque mirifica fabricatur instrumenta ad vitam compositam conferentia, reclusus à prima sapientia

eum suauiter, & ita potest operari, sicut potest & quantum potest scire. Necessitas & fatum cogit ipsum ad opificium construendum quod resultat in harmoniam totius. Primaque causa opitex, cui libet præest actui illius, quapropter non indiget plantæ natura, nec rei cuiuspiam, inire consilium, sed virtus, quam illa sapientia prima largitur in omni actu sufficit illi ad perficiendum ipsum, & hic est instinctus diuinus, de quo loquuti sunt, quos in primo libro reprobauimus; qui non fit ignoranter, sicut illi putant, sed cum sensu & consensu. Quoniam opifex natura omnis amat esse, idcirco Deum amat primum esse, ex quo omne pendet esse, & bonum videtur opifici ita operari & constituere. At Deus est primum bonum, per quod omne aliud bonum adparet bonum. Itaque incipit elaborare, & in tenebris sua opera fabricare secundum primæ causæ influxum, in illa modificatum, & in regenda deinde planta aliove opificio regitur à potentia, Sapientia, Amore Ente vno, & primo in omnia deriuantur. Omnisque actus rei omnis à primo actu originem ducit. Quapropter sapienter Diuus Hieronymus (in Ep.) Deo adscribit compositionem hominis in vtero, & mulier Maccabæa (2. Mac.) dixit, se nescire homines fabricari, nec quomodo in suo ventre apparuerunt, loquendo ad filium. Nam reuera causæ vniuersali & principali conuenit maiori certitudine effectus, quam particulari, ergo quando calor amplificatur, lapis crescit, arbor armatur, sunt actus omnes secundorum Entium, tanquam primæ causæ instrumentorum, quorum est modificatio, &

con-

contractio virtutis primæ imminuta ac amplissima.
 Quando autem errant, permissio est ipsius causæ primæ,
 non autem actio: non enim concurret Deus primum
 infinitum Ens ad non esse, in quo consistit peccatum &
 defectus. Ergo quando frigus occiditur à calore, Deus
 concurret ad amplificationem caloris, non autem ad de-
 structionem frigoris, nec ad passionem nisi pec accidens,
 quatenus amplificat calorem, sed permittit frigus ita pati,
 non præbendo ei vires pugnandi, plures quam calori,
 Sique hoc considerasset Calvinus, non fecisset Deum
 causam actiuam peccati, quod defectus est actionis per-
 fectæ, & non actio ipsa.

Ad actionem quidem concurret, quia est diffusio esse,
 sed non ad defectum esse, & ordinis, quoniam est tenden-
 tia ad non esse, quod repugnat Deo Entissimo. Vniuersi-
 tas rerum sensum ergo habet quasi radios solis sapientiæ
 primæ; ipsaque regit huiusmodi radios sapientissimo
 quodam modo in omni re, quæ stupida videtur;

Nam stupiditas rei est, sapientia
 vero mentis pri-
 mæ.

Ex imitatione Auctoris natura, cognoscitur homo illi conuenire.

NUNC assero aliam à spiritu inesse homini animam à Deo immissam, totque operationes excellentissimas edere spiritum ab ea perfectum, aptioremque factum ad influxus diuinos. At nunquam eo peruenire, vt faciat opera, quæ forma vilis quælibet facit à natura instructa, nisi vbi natura & ipse vtitur. Hæc natura est ars, quam Deus rebus indit omnibus, vt suos ad fines perducantur: Estque intrinseca cunctis, & constat Metaphysicis primalitatibus, potentia, sapientia, amore, ex quibus Ens omne constituitur, aliud magis aliud minus. Atque ad exteriores actus deinde hanc innatam artem extendunt, & qui ipsam melius imitari potest, diuiniore naturæ ingeniisque particeps cognoscitur. Quapropter diuinissima est hominis natura, quæ imitatur intrinsecam naturam animalium, omniumque rerum in exterioribus artificiis; animalia autem imitari nesciunt quod in ipsismet inest, nec intelligere; Et quamuis homo plene non intelligit hoc ipsum, intelligit tamen tantum, quantum sufficit ad eius diuinitatem declarandam. Igitur ciuitatem ac domum fabrefecit similes corpori: Caput refert arx vel palatium superius, aulas fecit sicut ventriculos cerebri anteriores, cubiculum interius, sicut cellam syncipitis; cœnaculum sicut cerebelli ædiculam; Vestes ac muros instar coriæ strata.

strata viarum & caecobulatores sicut cetis, Aquilones
 similes venis, & arteriis fontes sicut iecur, fornaces & fol-
 les sicut cor & pulmo, cloacas & scalpia instar vesicæ,
 lienis & fellis, & culi procul à nasu ac principibus ædibus;
 Alembiccos intestinis fecit similes, culinas ventri: prom-
 ptuaria iecori, fenestras oculis & auribus, molendina ori
 conterenti nutrimentum, ollas ventriculo, Aggeres spi-
 nali dorso, fellas natibus, Anaclinteria cerebro, puluinaria
 glandulis, peripetasmata membranis, milites manibus,
 arma vnguibus, cornibus & dentibus exertis, lorican-
 squamis piscium, thoraces conchiliis, equos asinosque
 suis cruribus, currus pectori & costis. Naues pectori au-
 um, remos alis, gubernaculum caudæ; naualia, excubias,
 exploratores, auribus, oculisque; lucernam soli; Bom-
 bardas fulmini & tonitruui, horologia sphaeris cœlestibus.
 Transplantat, paratque viridaria instar sylvarum. Gene-
 rationem animalium & plantarum curam, sicut natura
 mater: natat cum piscibus, volat cum auib. & p̄greditur
 cum feris. Nec habet mundus, quod homo non imitetur
 neq; intra se, neq; extra se, in super adinuenit modū æter-
 nandi se per literas, & futuris & absentibus loqui; & mu-
 sicam auium, & cœli imitatur, & polum sicut magnes
 spectat, & Deum laudat, sicut Angeli in choro, & templo
 ac benedictionibus; Tandem ambiere homines diuini-
 tatem & Dii haberi voluerunt; & quamuis hoc grauissi-
 mum sit crimen, nihilominus in homine diuinitatem
 esse indicat, & quod tanto abutentes dono in ignorantia
 am donatoris incidunt. At in eius gloriam bene vtentes
 X 3. postunt

possunt vere Deificari, sicut ostenderunt illi, qui mortuos resuscitauerunt; infirmos curarunt, per aerem delati sunt, futura prophetauerunt, monstra ferina & humana domuerunt simplici verbo, in Deo confidentes; & in caelum volarunt. Hoc negare non ferè & impii modo, sed stulti est animi. At quodnam ex animalibus hæc imitatur, nisi paucula obscure? aut facit tam mirifica? Porro si homo hæc facit, tanquam Dei instrumentum, sequitur ipsum brutis nobiliorem longe esse, quippe cum nobilibus organum ad nobiliora opera artifex tractet: Cum ergo ad supernaturalia opera homine utatur Deus palam facit in homine diuinitatem inditam esse.

CAPVT XXVIII.

*Respondetur Pythagoricis, aliisque opinantibus
de Anima humana.*

REVERTENTES ad opinantes; respondemus mentem primam operari omnia, sed in rebus nobilioribus nobiliores effectus, eiusque assistentiam recte nouit Virgilius.

Ponentibus animam mundi, dico, singulas res naturales propriis actionibus sufficere: Cum omnis natura sit ars diuina; & tanquam Dei instrumentum potest omnia operari præstantissime absque mundi anima. At num hæc existat anima in mundo, sicut in homine superior Anima quoque inest, in Metaphysic. disputatum est;

Deinde

Deinde ad Pythagoram, inquam non esse animam hominis existimandam æqualem brutorum animabus, ut paulo ante rationes multæ declararunt, & cum diceret: hospitium hominis commodius ac excellentius fabricatum esse quam brutorum, ideoque in illo liberius, & commodius animam suam diuinitatem ostendere: quam in his, quam ob rem Vesalius quoque admiratur, quod in Anatomia hominis non reperiatur ipse membrum, quod non sit & in brutis: & in cerebro cellas easdem, quas in Gallinis inuenit. Unde idem habitator esse utriusque videtur. Ego inquam animam hominis non esse omnibus corporibus commensurabilem; Nam pulices, pediculi, echini, ostrea, spongiæ penitus differunt à nobis, nec possit eadem anima nos viuificare & illos: Nec anima Elephanti in culicis corpore hospitari, quamuis incorporea. Sique in bestias migrant animæ, in plantas quoque migrant est opus, quæ animalia sunt immobilia, sicut demonstrabimus: Et Pythagoras non secus ac nos illis tribuit sensum.

Hoc concederet Ouidius qui transformat homines in plantas, & tandem in saxa migratio concedenda foret, quoniam & hæc sentiunt; Hanc etiam Ouidius concedit, sed in pœnam purgatoriam. Diuus Gregorius intra glacies & saxa & balneas eas reperit; & corpus, sed non anima vxoris Loth versus est infans; sed hæc sunt iudicia DEI, nec ab homine percipi potest, qua ratione hæc fiant. Dicta quoque Pythagoræ religionem continent quandam, sed certitudinem

tudinem nullam. Et in Ecclesia CHRISTI sapientia Dei
 hæresis reputatur iuxta naturæ legem hæc opinio, nisi
 Deus per justitiam hoc efficeret aliquando, sicuti & Dæ-
 mones in corpora humana & brutorum sæpe ingredi-
 untur. Authoritas Salomonis sensus mysticos claudit,
 sed ad literam intelligitur sic: Quod cum esset puer, pro-
 bus bene operando magis, ac magis fortitus est animam
 bonam, quoniam semper perficitur & fit melior anima
 bonis operibus & venit hæc anima bona, vel potius bo-
 nitas in corpus purum. Nam prave compositum cor-
 pus vitiosumque temperamento aut scelere repugnat
 probitati, quam Deus paratus est elargiri: Cæterorum
 sententias, quod peccauerint in aula Dei, & post mille
 quoscunque annos, aut post decem millia transmigrant,
 hic disputandas non censeo; Oporteret enim disserere de
 periodis exorbitantiarum cœlestium, & num mundus
 restauretur in nouam formam, septem post millibus qui-
 busque annis, aut post 49. millia, aut post 25816. aut post
 36000. sicut diuersi opinatores scribunt. Hoc autem
 in libro de Astrorum motibus, & in Metaphysic. disserui-
 mus. Hic vidisse satis, quorū rebus omnibus insit sensus,
 & homini anima beluinis longe diuinior. Transmigra-
 tio damnatur à Theologis, & Origines, si hanc affirmat.
 Nec credo posse rationem demonstratiuam afferri, qua
 Deus animas corporibus immittat, vbi captiue in carce-
 re, & morte detinentur; vt Apostolus Paulus significat, &
 Salomon, et Plato ac Trimegistus, qui & corpus portatile
 sepulcrum adpellat, et nemo sapientum hoc non dicit.

At

At dum considero spiritum a sole ingeneratum corpus formare, & viuere in carcere, & in eo gaudere, sicut plurimos vidi remigantes libenter in triremibus vitam ducere, aliosque in diutino carcere, quoniam pene oblitii ignorant libertatis bonum, nec confidunt aliam inluctam inire vitam quamuis meliorem: Nec Deum tantam Animalibus sapientiam indidisse, vt mortem cupiant, sicut homines, tanquam libertatis initium; Intelligere possum aliud nihil nisi Deum propter gloriam suam, & quasi per ludum immittere animas corporibus, vtque sibiipsis merita comparent, dum quasi intra vallum præliantur, & à Deo distantes ipsum recognoscunt & reuerentur, & operantur omnia in gloriam tanto dignam patre. Figura quidem hominis cœlum spectans, non curua in terram sicut beluarum, declarat cœlestem animam hominis, cœlo inhiantem; sicut Anatis collum factum est oblongum, vt sub aqua vermiculis vescatur, & rostra ciconiarum, vt serpentes illasæ captent, & proboscis Elephanti, vt sit illi manus non potenti flectere molem ingentem corporis, & os oblongum canibus ad venationem porrectum, omniaque animalia disposita sunt in figura ad proprium finem. Vnde Physionomia humana cum beluina communicat, & ex eis syllogizamus. Igitur homo natus videri debet, vt consideret cœlum & diuina entia; Item Vesalio teste, plus cerebri habet, quam bestia quæcunque ingens, & cellas latas multorum capaces spirituum, animæ immortalis deseruientium, sicut mox declarabo. **Commerciumque hominum cum superis (nam bruta**

Y

dun-

durantibus, & in aliis, quibus
 corporali vitæ opus sunt, homo vero diuinarum notio-
 num & alterius vitæ) ostendunt, hominem natum ad in-
 telligendum quæ ad aliam pertinent vitam eamque illi
 conuenire; sicut ista Brutis.

C A P I T U L U M XXIX.

*Responsio & Epilogus operationum demonstran-
 tium hominis immortalitatem, ac
 diuinitatem.*

AT vero si operationes animæ humanæ communes
 sunt brutis, quæ nam ostendet nobis ipsam separari,
 sicut immortale à mortali corpore, & non sicut spiritus
 euanescat in acrem? Et cur moritur homo præ lætitia ni-
 mia & à cicuta? omnesque rationes, quibus spiritum
 passibilem, corporeumque ostendimus, & mortalem,
 contra humanam militant mentem.

Respondeo, quamis intelligere fieret sine organo cor-
 porali, vnde Peripatetici immortalitatem putant se pro-
 bare, & quamuis anima non esset corporis actus, vnde a-
 lii idem conantur probare; Et tamen nec illi intellectu-
 nem sine organo inuenerunt, nec isti sicut nauam in na-
 ui animam ostenderunt, nihilominus animæ immorta-
 litatem adhuc dubiam esse. Non enim quia nauta habet
 operationem propriam aliam à nauis, non corrumpitur
 fractâ nauis, vel si separatur ab ea erit subito immortalis.

Arbi-

Arbitror equidem spiritum Postia cogitantem ea, quæ a sensu accipit, non ut corpore, sed propriis tantum motionibus, vel, ut dicunt simulacris: Nec tamen ideo est immortalis, nec quia residet ut Nauta, & separatur in aërem, est immortalis: Nec quia seipsum mouet, ut Plato argumentatur: Nam licet non destituat seipsum in motu, tamen ab alio potest contumpi contrario Ente, motuque priuari, ut igni contingit. Quapropter non operatio, sed res operatæ, & modus, & Deus declarant immortalitatem. Quis enim sciat num separata viuat longo tempore, & postea moriatur? Sola igitur argumentatio nostra, & ex Christi sententia, & ratione inuicta confirmata, eius diuinitatem ostendit. Quapropter quod est in Deo, in cunctis esse rebus, alibi clarius, alibi obscurius; Et licet animalia omnes operationes habeant, quas operatur homo, tamen adeo obscuras esse humanis comparatas, quod bene certum euidensque sit, quod Deus reuelauit hominibus piis, sapientibusque, hominem esse immortalem. Inest quidem lapidibus, plantisque sensus, sed animalibus comparati insensati videntur; & ostrea comparata Elephanto & homini, neuiquam videtur esse animal. Nihilominus animal aptum est esse amicum sociumque homini, sicut equus & canis, aliaque planta vero minime, nec lapis; qui vñ sibus modo vilibus inserviunt, ita & homo aptus est amicus sociusque esse Angelorum, & Dei; beluæ autem minime. Asserebat Florentinus vir consumptus in Theologicis, quo cum differui olim, bestias omnes in fine sæculi, sicut homines resuscitaturū iri ad

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 primum, vel penam, propterea quod Apostolus dicit,
 omnem creaturam ingemiscere, & pauere vsque adhuc,
 expectareque redemptionem & libertatem à corruptio-
 ne in gloriam filiorum Dei. Et in Apocalypsi scriptum
 est; omnes simul decore communi conuenturas, dignū
 esse agnum aperire librum; cumque illi obiicerem de ho-
 minibus loqui Apostolos, qui cum omnibus symbolum
 habent creaturis, & de renouatione cœli & terræ, quo-
 rum corruptela gignitur nostrarum rerum varietas; in
 sua indurefcebat credulitate, quæ Indis multis etiam
 communis est; Cumque replicarem, stultum esse puta-
 re muscas, cimices, ostreas, resuscitatum iri, quæ quali ni-
 hil sapientiæ habent, qua peccatorum rei & capaces me-
 ritorum sint. Insuper nec terram sufficere instaurationi
 tot corporum, quot animalia mortua iam sunt, cum
 quotidie moriantur millions millionum, & tot gene-
 rum, ita quod si terræ rotunditatem & crassitiem metia-
 mur cū Archimede, ac deinde cuiuslibet hominis corpo-
 ri passum vnum terræ demus in latitudine, longitudine
 & profunditate, vel minus, inueniemus vix sufficere refi-
 ciendis corporibus humanis tantummodo: Si exquisita
 id ratione indagamus, mortuos cuiuslibet prouinciæ
 quotannis numerando, & sex fere mille annos, quibus
 durauit mundus. Nunc enim sufficit, quia alia generan-
 tur è terra, alia conuertuntur in terram. Tunc Florenti-
 nus à sua beluina sentētia in fauorem beluarum recedere
 cœpit, & qui ipsam tenuerunt Antiquiores successiue &
 non simul refici, sed alia simul destriui paulo declinantes
 absur-

absurditatem dixerunt. Sed de hoc in Metaphys. Qua-
 propter nunc repetam, infinitam hominis intelligenti-
 am, infinitumque desiderium & religionem; & sollicitu-
 dinem non vanam: agnoscendi Deum, aliamque vitam,
 certa esse indicia nobis illam conuenire, & reuelationes
 sacras euidenter credibiles reddere. Iamq; vidimus, En
 nullum procurare, nisi præsentem vitã, nec naturam lar-
 giri desiderium quærítandi res non conuenientes quær-
 rentibus. Nec bestias illam curare, nec plantas nec lapi-
 des, patuit, & dominatum hominis super omnia opera
 Dei inferiora, ab illius modo sapientia dependere, illumq;
 vnum posse Dei opera in natura cuncta imitari, tanquam
 Dei discipulus naturalis. Eoque vtí sapientiam ad nego-
 tia altissima tanquam instrumento viuo, sibi consimili-
 mo, capace diuinitatis & immortalitatis: siue enim à Deo
 siue ab hominibus hæc insint nobis, palam est di-
 uinæ naturæ hominem esse partici-
 pem nimis..

Y. 3;

CAP.

Tu Sensum esse cognitionem veram, abditam vel additam, memoriam languidam, discursum, extraneam, intelligentiam remotam, omnesque communes esse menti humana ac spiritui, ipsamque huius esse formam & immortalam; Respondeturque argumentis precedentibus contra eius immortalitatem.

QVI CUNQUE veritatem concupiscitis, audite; Sapientia est cuiuscunque rei cognitio certa, internaque absque dubitatione. Hoc nomen à saporibus, quos sapit gustus, assumptum est. Etenim per alia sensoria nos rerum qualitates extrinsecas sentimus, ut aquæ frigiditatem tangimus, & piperis nigredinem videmus, quæ facies frigoris est, potestque frigus indicare innatum ut in terra, & in lilio suauitas odoratur. At gustus attrito cibo, admissoque per spongiam, non modo vini frigus, aquæque externum sentit, sed etiam calorem internum, & piperis calorem acrem in adusta nigrefacta facie latentem; & lilii amaritudinem crassæ molis sapit; & non suauitatem modo exhalantis tenuitatis.

Quapropter sapere est certo & interius scire res, prout sunt. Hinc ipse inuenio, sensus in nobis certiores esse, quam quæuis notitiæ intellectiua, aut discursiua, aut memoratiua, aut imaginatiua. Omnes enim istiusmodi sci-

di scientiæ à sensu nascuntur, & quando incerta sunt, ad sensum recurrunt, vt certitudinem hauriant, & ab eo corriguntur, aut confirmantur: Ipsæque sunt ipsæmet sensus languens aut absens, aut extraneus. Quæ sensu accipi, remanent in memoria, & cum obliuiscor, aut dubius sum, redeo ad sensum, & sic recordor & certificor. Quæ autem discurrendo cognosco, nunquam vera esse profus affirmem, nisi sensus experientia confirmet: Sicut Augustinus & Lactantius & alii Antipodas non esse scientia discursiua cõtenderunt. Nunc autem sensus Christophori Columbi rationes ipsorum omnes emendauit, vanosque ostendit; & quot dicunt syllogismos Philosophi de rebus, quos non cognouerunt sensus, corrigat idiota quicumque eas videt. Principia quoque scientiarum longa experientia inuenta sunt, & licet sciens reddat causam melius, quam expertus de rebus, hoc tamen facit in virtute principiorum sensibus experientium multorum populorum sibi prænotorum, licet non suis. Expertus autem illas omnes non habet experientias. Ideo male arguit Aristoteles contra expertum hunc. Discursus ergo est procedere ad notitiam rei ignotæ, per notitiam alterius rei similis illi, quam notitiam oportet à sensu acceptam esse. At sæpe fallitur, quoniam non omnes similitudines propinquæ sunt, Essentialesque, sed remotæ aliæ, accidentalesque. Ita ratiocinatur Aristoteles solem ex eo, quod calefacit non esse calidum, cum & lapides non calidi percussi calorem emittunt
Sci-

& ignem. Sed deceptus est quoniam non vidit, quia in sua duritie calorem habere irretitum, quem laxati educunt: non autem in aere percusso à sole ita esse: nec num percutiat, inspexit. Dixit aquam esse frigidam, consulendo tactum & non gustum certiozem; nec operationes, candorem, transpauitatem & motum, conditiones caloris eius.

Quapropter multæ omnium sensuum sensatae experientiae faciunt scientiam, non autem vnica & vnus, ab illa argumentando, nam & sensus decipitur & ipsemet se corrigit per alias sensationes. Porro non discurret, nec argumentatur homo de rebus certis, sed incertis & super certis fundat discursum, eas autem certas putat, quas expertus est sensu. Itaque sensus præcipuum lumen est, per quem videmus quæ latent in tenebris. Vnde syllogismi medium terminum volunt esse certissimum. At quando quid certo nouit homo per sensum, non quærit ultra rationes, argumentaque. Nemo nunc argumentis quæritat, sitne nouus orbis, postquam à columbo inuentus est. Nemo quærit num sol sit lucidus, & homo moueatur, & ignis sit calidus; Nam sensu patent. Sed quæruntur calidum est piper & vinum, quoniam tactui id est ignotum. Quapropter decipitur Aristoteles dicens sensum non reddere causam quæstionum, sicut ratio, vnde ipsum hæc incertiozem facit, vel insipientiozem. Reddere (inquam enim) causam est declarare vnde sit quod incertum est, sensus autem certus est nec probationem quærit, ipse enim probatio est. Ratio autem est incerta notitia, ideo-

ideoque indiget probatione. & quidem quando probatio adducitur ex causa, ex alia sententia petitur certa. Itaque discurrendo, cur piper est gustui calidum; Respondetur, quia nascitur in loco calido prope tropicos ex ambusta terra. Hoc autem scitur per aliorum sensus, aut per consimilem probationem aliarum rerum in locis nascentium ca'idis; omniaque scientiarum principia inductione sensuum Aristoteles fundat, licet parum sibi constet, & ex eis educuntur syllogismorum conclusiones; quas ob res sapientissimus Deus nihil discurrendo scit; esset enim imperfectio multa; sed per sapientiam, quoniam rebus omnibus internus est, & omnes in eo; Angeli discurrunt, quoniam non omnino sciunt, sed ex notis argumentantur sæpe ad ignota. Et D. Augustinus (lib. de diuinit. dæm.) Angelis non modo sapientiam & dæmonibus, sed etiam argumentum tribuit, & Scotus. At tam velocissimi sunt in argumenti conclusionem, quod absque tempore fieri videtur. Ita ignis velocissimus & sagax subito est, cuncta penetrans & vrens. Vnde Dauid ad DEVM: Qui (ait) facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem. Iccirco similem sibi sedem habent cælum. Et homines periti breui discursu pertingunt, ad quod quærunt: Imperiti vero multo. Ego immoror in numerando aliquid nimis; mercator autem subito expeditur, quoniam numeris est assuetus. Hinc videre licet Ens omne seipsum nosse, & non per discursum; & opera quæ facit, per se absque discursu facere. Sic anima organizat corpus, mouet regitque:

Z que

que discursu formatur anima, sed solo sensu proprie, & proprieque boni. Quo sapientia omnia ad suos perducit fines, & mille syllogismi nunc efficere non possunt, quod sensus propriae conseruationis solus efficere in entibus potuit. Quod autem me in stupore reinebat, qua ratione anima ignorat seipsam & opera sua, nunc iterum ita soluo, quod anima omnis seipsam sapit, quandoquidem tot artes operatur propriae gratiae vitae, & amat seipsam. Amor autem ex cognitione nascitur, ipsa autem se non cognoscit discursu; Nam discursus rei dubiae est, ipsa autem natura, & per essentiam nouit; Ceteras vero res omnes discursu, in quantum sentit seipsam ab illis immutari, illasque fieri; ergo tot quaestiones, quibus quaeritur, quid sit anima, & quomodo mouet, ipsius exterioris sensus sunt, qui in aliis inspicit & per passiones addiscit; non autem natui sensus, qui essentialis est, & veluti peritus Cytharædus scit pulsare cytharam musico sonitu non cogitando, num tangenda est haec, num illa chorda, & sic vel aliter; sed qui addiscit, ita cogitat consulitque; Sic & anima absque consilio se nouit, suasque edit operationes, propria innata ducente arte, à prima pendente; Cuius tamen videtur oblita, quoniam passionibus exterioribus cogitur res nouas discere, & ex se in alteram veluti mutari. Vnde postea indiget per reflexionem redire ad sui notitiam; Sic ego recito Psalmos Dauidicos nil cogitando interdum de illis, nec quid dicam: Sed quatuor recito aut quinque absque errore nil percipiens quid recitauerim. Nam inspectio aut cogitatio aut auditio aliarum rerum alio me rapit. Attamen quando
 addi-

addidici Psalmos, cogitabam in eis. Ita omnis natura dum Entibus inditur à Deo discit quæcunque operatura est, & deinde incidit in sui ignorantiam ob superadditas passiones. Sic calor includitur in terra & obliuiscitur à sole emanasse: Domumque fabricatur, & inimico persequitur odio calores cæteros domum ipsius soluentes. Deus autem vititur huiusmodi ignorantia, & obliuione ad multiplicationem Entium & durationem. Nihilominus perpetuo calor exhalat sursum ad cælum ductus innata cognitione, non autem addito discursu. Ita & anima humana semper ad Deum abdito sensu tendit natiuoque, quamuis suæ sit creationis oblita, ob corporales superadditos affectus, sed sicut calor à sole, ita & ipsa à Deo deriuatur. Gratias tibi Domine Deus, quoniam ad tui cognitionem me conueris. Porro progrediens dico intellectum quoque esse sensum communis, & consimilitudinis rerum, non autem particularitatum; & imperfectissimam cognitionem esse, minoremque sensu & ratione, quoniam distans est, intueturque solum quod in omnibus patet, non quod peculiare est & patet; eiusmodi sensus est puerorum & imperitorum, qui hominem & stellam in cõmuni norunt, nō autem ipsorum particularitates, maximeq; proprius est beluis, q̄ omnes homines eosdem putant, quando nesciunt particularitates distinguere, sed tantū communia intuentur, sicut nos putam⁹, omnia oua eiusdē esse gallinæ, & qui aleas deforis aspicit, putat omnes esse æquales, & quando non simul, easdem. Sed qui intro inspicit, ait, hæc est figura gladiatorum, hæc

trouentur

Z 2

pate-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 paterarum. Qui autem calet artem ludendi dicit, hæc est
 monas gladiatorum, hæc mulier paterarum, & tanti valet
 aut signat. Et procul videns dico, homo est, cominus est
 Petrus; Ergo intelligere vniuersalis est sensus languidus, &
 absens. Memoria vero est sensus sopitus anticipatus;
 Discursus vero est sensus extraneus siue in simili. Sensus
 autem ipse sapientia est, aut scintilla diuinæ sapientiæ.
 Quæ de re S. Petrus dixit ad Simonem Magum (dum iste
 arguebat, quod Christus si sapientia erat Dei, debuisset
 prius in mundo innotescere, opemque nobis ferre, & non
 tunc quando incarnatus est,) semper in mundo innotu-
 isse primam sapientiam, omnibusque rebus inesse, & eo
 argumento id declarauit, quod cum plantæ sapienter ad
 suos fines producant folia, & spinas & fructus, animalia-
 que ratione reguntur, pluuiæque & æstus opportunis fiunt.
 temporibus, aliaque Entia ordine, & ratione construun-
 tur, & reguntur, sequitur sapientiam esse rebus in omni-
 bus. Vbi enim est ratio, ait, ibi sensus & sapientia, aperte
 docens sensum magis esse sapientiam, quam rationem:
 Ergo S. Petrus anteponebat sensum cognitionibus cunctis.
 & cum Simon Magus ostendere vellet alium esse mun-
 dum nostro superiorem mundo, aliumque Deum me-
 liorem, sapientioreque nostro, quando sic ratio suadet,
 cum videamus tot mala & delicta præter ordinem rectū
 in nostro mundo & eius regimine; quapropter asseren-
 dum videtur, inueniri mundum alterum meliorem, &
 Deum alterum meliorem. Respond. S. Petrus credere
 huiusmodi rationibus absque experientia sensuum esse
 furorem

furorem & vanitatem. Et Deum nos scimus non per sensum, sed per
 esse nobis quinque sensus, quibus cognoscamus ipsum
 in operibus suis, hisque sensibus & non discursibus cre-
 dendum esse, nam si alter melior Deus existeret, debuisset
 nobis sui sensum dare, & experientiam cum sit tam beni-
 gnus, super nostrum, ergo meliorem esse Deum nostrum,
 qui nobis sensus dedit, nobisque se manifestauit. Ex
 hoc virtutem sensus nosse oportet, Theologiamque ipsam
 vniuersam fuisse manifestatam, ac reuelatam sensibus
 hominum. Et sicut dicit S. Petrus in epistola 2. non fabu-
 las & argumenta secutos esse Apostolos in prædicatione
 Theologiæ, sed testes fuisse & speculatores per visum præ-
 sertim in monte sancto. Et S. Iohan. quod vidimus & au-
 diuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vi-
 tæ (ait) annunciamus vobis; Omnis ergo scientia sensui
 innititur, non dico oculis & auribus, sed sentienti animæ
 in eis. Cum Paulus alienatus, & alii Ecstasin passi, tam
 multa diuinitatis viderint, ac nesciant vtrum in corpore
 vel extra corpus; & hæc est scientia intuitiua Scholastico-
 rum, quam dant intellectui à Deo indito nobis, & non
 inepte, sed scientiam vniuersalis cum Arist. indocte ma-
 gnificant, cum sit bestiarum propria. Sed D. Bernhardus
 & Theologi non Aristotelizantes scientiam diuinorum
 intuitiuam, & ex hac discursiuam dant intellectui à Deo
 nobis immisso, & non illam operationem vniuersale ca-
 piendi & abstrahendi, quam Aristoteles communificat
 in eo, & tamen est in omni sensu languido, & eminus
 spectante. Legis doctores etiam testes requirunt de visu,

& non de discursu loquentes. Astronomia ex apparen-
 tiis patentibus ad sensum orta est, omnisque scientia dis-
 cursiua ex præcedenti cognitione sensitua Aristoteli
 fit.

Hic diuinam admirari licet benignitatem, quæ, cum
 sit homo interclusus in paruo cortice, & res sentire non
 possit omnes cellas in capite illi spatiosas formauit, vbi
 spiritus commoditatem sese mouendi habet, & ex noti-
 tia in notitiam discurrere conferendo similia & opposi-
 ta, quod plantis facere non datur, quia carent cellis. Bestiis
 vero infunt angustæ & non ita efformatæ, vt spiritus in
 eis valeat ita moueri, vt in homine. Ex quo factum est vt
 homo aptus sit ad cognoscendas res omnes, quas sentire
 nequit, per discursum. Quoniam vero plura & maiora
 & nobiliora discursu & ratiocinio scimus, quam sensu,
 licet non ita interne & certe: Nata est opinio in mundo,
 quod discursus seu ratio intellectusque sint cognitiones
 digniores & veriores; quæ quidem languidæ sunt sensa-
 tiones, sed ita diuites, quod deificant prope hominem:
 Vnde nomen Rationalis haber, bestiis dato nomine sen-
 sitiu, quia non ita celeriter, & ad multa discurrunt. Ecce
 paruo circulo & quadrante homo cœli motus & ambi-
 tus & magnitudines omnium rerum & distantias meti-
 tur: Quod sagacissima belua non percipere potest: Ex
 præsentienim sensibili ad pauca similia discurrunt; nam
 licet meliora habeant organa exteriora, non tamen ha-
 bent meliorem spiritum sentientem, nec organa interio-
 ra nostris meliora, nec mentem perficientem operatio-
 nes

nes spiritus, quoniam similia omnia sunt inuicem: Similia autem sunt, quoniam ab eadem pendent causa potentissima, optimaque: Hinc adora primum numen, quod peioribus conditionibus ad melius utitur.

Fœmina est imperfectus homo, eo quod non tanto calore prædita fuerit, qui foras genitalia propelleret, sicut mas: Nihilominus hoc imperfecto utitur Deus ad formationem hominum. Cholera est sanguis spiritus, melancholia fœx, sputum vapor excrementitius, qui in oris cauo concrefeit in liquorem: Nihilominus effecit Deus, ut cholera spiritum stimulet, in intestinis ad excernenda stercora, & melancholia in ventriculo, ut adperat cibum, quando vacuus est, ne moriatur animal. Et sputum mollificaret linguam, ne loquendo exiccetur, & cibum, ut subiret poros gustus, & transmitti possit in ventrem. HENR! mirabilia sapientiæ primæ.

Ita ratio sensus quidem est imperfectus, extraneus, & non proprius, sed in simili; nihilominus per illam fecit Deus, ut omnia indagare, & scire possimus, licet non perfecte.

Cum sentio ignem paruum illius portionem tango, sentioque, & in hoc consistit sapientiæ; ed ex illa parua portiuncula ratiocinor de natura totius ignis, & hic discursus certus est de Essentia, non de quantitate, sed cum cogitamus DEVM inuisibilem ex aeris inuisibilitate est incertior discursus, quoniam similitudo non

nō est essentialis. Quare robres qui patibilior est molliorq;
 aptior est ad sentiendum, & comparandum luculentiorē
 sapientiā; qui durior est minus patitur, minusq; est aptus
 ad sciētiam, & quidē minus indiget. Quare animalia im-
 becilliora sæpe sapientiora sunt, quā robustiora, vt apes &
 formicæ canibus, & bobus; non tamen conchilia Ele-
 phantis, quoniam cellæ, & spiritus horum meliores. Hac
 igitur passibilitate Deus vtitur in melius ipsorum Entium
 passibilium: licet dispositio sit ad corruptelam. Quapro-
 pter solus Deus qui extra se non sentit nec à rebus scien-
 tiam haurit, est immutabilis, solusque habet immortali-
 tatem, teste Apostolo. Cætera autem Entia mortalia
 sunt quoquo pacto. Mors enim est in aliud mutari, om-
 nis autē mutatio aliqualis mors est, vt doctē inquit
 S. Augustin. Cumque dicere & scire sit mutari in naturā
 cognoscibilis rei, aliqua mors sit oportet. At in Deum
 mutari duntaxat est vita æterna. Non enim esse nostrum
 in eo non est; nec perditur nostrum esse in infinito pel-
 go Entitatum; sed magnificatur. Vera ergo sapientia abs-
 que passione sed actiua, est sapientia Dei; In rebus vero &
 in nobis est sensus nostrimet ipsorum abditus, qui est a-
 ctus & per quem naturaliter absque discursu operamur.
 Deinceps est sensus superadditus rerum exteriorum, qui
 est passio, vnde discimus, quæ nobis bona sunt, cum non
 habeamus in nobis boni nostri sufficientiam, sicut Deus,
 sed mendicemus.

Post sensum vero sequitur memoria discursus, & in-
 tellectus, qui sunt sensus languens, anticipatus, vel reno-
 uatus,

uirtus, extraneas & obsequas. Huiusmodi autem sensus in
 toto sunt mundo impressi ac pendentes à prima sapientia; cum in toto sit ars & ratio, & ordo sicut admonet S. Clemens cum principe Apostolorum. Sed omnis sensus noster est etiam argumentum, quando quidem non à tota re informamur, sed partem patimur de foris. Ideo peritissime Apostolus Paulus vocat scientiam nostram ex parte, quæ in Deo perficitur, ubi tota rei Entitas cognoscetur. Anima igitur quam Deus immittit nobis, mens nuncupatur, quam vero cum bestiis communem habemus, spiritus. Vnde Apostolus ait; si spiritus orat, caro orat, mens autem superuacua est. Nam spiritus nascitur, ex carne & sanguine. Homo autem ex carne, spiritu & mente componitur, ut exponit hoc in loco S. August. & super Gen. ait: Virum esse mentem, foemina spiritum, serpentem carnem, & sic ex serpente in foemina & ex foemina in virum transcurrere peccatum, ut ipse docet, & Origenes, & S. Gregorius: Taceant ergo Theologi vulgares, qui Aristotelismi sectandi cupidi, negligunt, sanctissimam veritatem scripturarum sanctarum propriosque sensus. Fateri tamen liceat aliquando hæc nomina confundi & spiritum vocari mentem & Angelum & Deum; & Salomon mentem vocat sensum, & Iob sensum intelligentiam, & quidem David mentem aliquando vocat intellectum, quo caret equus, & mulus; At quoniã Theologi intellectum, mentem nuncupare solent, licet Diuus Thomas ipsam cogitativam caducam intellectum appellet, abstinemus à dicendo quod res omnis habeat

Aa

intel-

intellectum, sed rationem esse finem, non autem mentalem tribuere possumus, cum Christus serpenti tribuat prudentiam, & S. Petrus rationem agnoscat in omni re. Imo Aristoteles in 8. Physic. Omnis ordo, inquit, ratio est, & vbi ordo, ibi ratio. Nec dicemus beuias rationales, cum contrarium receptum sit, sed irracionales, hoc est, non mentales interpretando, ac dicemus scientiam discursiuam esse ampliolem, non autem certiolem sensitiua. Mentemque à Deo inditam posse formam corporis esse, quoniam independens & incorporea est, potestque plura temperamenta actuare, sed principaliter in spiritu habitare, nec operationem habere propriam, verum sentire, discurrere, intelligere vna cum spiritu; Si enim propriam haberet, non esset forma illius, sed abstracta sicut Angelus, & quamuis sit incorporea, posse tamen à corpore pati; contra Aristotelem affirmo. Nam & calor incorporeus est, nihilominus à corpore patitur. Non tamen mori, quoniam compatitur, non patitur per se, ipsamque posse spiritum corrigere qui solum corporeæ conseruationi operam impendit. Patet in religione, cui spiritus repugnat, Eius enim prudentia Deo subiecta non est, neque enim potest, ait Apostolus, quoniam ad ipsum immortalis vita non attinet, nec eam nouit nisi per mentem, cui semper repugnat. Et hæc est pugna quam in seipso Apostolus sentiebat carnalis legis contra mentalem, sed cibi subtractione & disciplinis debilitatur spiritus, mens autem roboratur, ab eius non perturbata fumis & delectationibus, sicut experientia & somnus doceat.

Qua-

Quapropter eius est dicere peccata, quæ cogitationem, operationemque omnem, quamvis propria careat, & religionem in spiritu plantare, & hoc est opus eius, sed non sine spiritus ministerio.

Ergo moritur homo, hausta cicuta, sicut beluæ, & præ lætitia, omnique passione, quæ dissoluit spiritum. Quoniam mens incorporea est, nec potest corpulentia vniri absque medio, qua de re Trismegistus vocauit spiritum mentis vehiculum; Et Sanctus Augustinus idem docet, & quod absque sanguine neque possit anima in sicco corpore inhabitare. Sicco enim corpori eius spiritualitas valde dissimilis est non autem humido.

Ergo suffocato per risum, aut per venenum vel exhalante spiritu, mens egreditur foras & proficiscitur, quo Mens prima decreuit. Ipsa ergo manet in spiritu sicut lux in aere & in speculo, quæ confracta speculo disparet.

Et quidem instar lucis visa est à Sanctæ Catherina Senensi, & anima Sancti Francisci itidem à fratribus. Cæterum sicut lux incorporea fit in vaporibus atris, crocea, rubra, viridis, flaua, vt in Iride, & in fumo; Eadem ratione anima afficitur passionibus spiritus; sique vinci obrui, que se permittit, pœnis obnoxia remanet, quoniam frenum erat in manu eius.

Si victrix fuerit, pura remanebit, nec purgatione macularum indigebit, vt docent Theologi & Plato

& Virgilius non potest in omnibus naturalis moribus, & quidem absque hoc spiritu responderi nequit probantibus anime mortalitatem ex eo, quod caret operatione propria, & omnibus mortiferis afficitur, & ex doctrina Aristotelis nullo pacto eius immortalitas defendi potest, ut visum est; at optime ex scripturis sacris, si rite in eis philosophemur.

C A P V T XXXI.

De obliuione & deceptione mentis, & vitiis & virtutibus, & Physionomia.

PORRO in nostra Philosophia manifestum est, vnde obliuio & deceptio fiat, licet anima incorporea sit, immortalisque quod Aristoteles docere non potest, cum ipsi non sit forma corporis, quando quidem dicitur iccirco posse separari quod nullius corporis est actus: Neque enim si ipsa est forma corporis, eius potentia & operatio, ut Latini dicunt, non erit forma corporis, aut possit absque corpore operari. Auerroes quoque intellectum passiuum & actiuum separat, ut & Auicenna. Nec potest Aristoteles ex insensatis Elementis, animam immortalem facere, cum neget a Deo quidpiam fieri præter motum primum. Nec docere quomodo tot temperamenta & quidem contraria iuxta eius dogmata informet anima eadem. Nobis autem facile est ipsam spiritui inuoluentibus, & secum agere & secum pati dicentibus. Quapropter exhalante spiritu

ritu & non communicante passione suis spiritus succedenti, memoria perditur. Quæ si essent species in anima immortalis impressæ, perderetur nunquam. Unde Auicena negat, species remanere in anima, & reponit in sensu interiori, cum Aristoteles aperte in intellectu possibili tanquã tabula rasa eas depingat. Dicimus quoque animam decipi, cum decipitur spiritus; Si enim hic purus est, discursus ipsius clari sunt, perfectique, si fuliginosus, interrupti perplexique, & accipit motum, alterum pro altero, ergo rem pro re, & decipitur. Si calidus est subitanei sunt discursus, fastidiosique ab ira, si crassus pauci, & languidi. Hinc adparet omnia argumenta Galeni quibus astruit animi mores corporis temperaturas sequi; Et Telesii, naturales facultates esse, nihil obesse mentis immortalitati, neque libero arbitrio, sicut quidam Theologi suspicantur, qui sunt in causa vt prohibeantur libri illi ultres, sensati, necessarii que. Deberent quidem hi sapientes inspicere libidinem feruentis temperaturæ; Castitatem temperatæ, ignorantiam Phlegmaticorum, argutias melancholicorum, hilaritates sanguineorum & clementiam, deinde vero decernere. Et quidem D. Thom. loquendo de spe, putat iuvenes esse magnæ spei, & confidentiæ, ob caloris viuacitatem, spiritusque calidos; Senes autem diffidentes ac timidos ex frigiditate. Nec propterea mens non libera erit, aut vitia naturalia cohibere non possit, & actus virtuosos imperare; cum videamus nos ob inferni meum, quin & temporalium pœnarum & propter amorem amicorum, nedum Dei, homines abstinere ab actibus vi-

tificis, ipsi non possunt CANAL non possunt habitus in
 tutum acquirere, nihil obest. Deus enim non largitur
 promissa præmia habitibus Aristotelicis, sed operibus
 bonis fidelium, & qui ea facit repugnante natura plus
 meretur apud Deum, & homines sapientes recta, obe-
 dientiæ legis omnes quidem natura proni sumus, quo-
 niam natura timemus pœnas & amamus præmia. Cæ-
 teris actibus alij bene apti alij inepti sunt, sed omnes fre-
 nari possunt, non quidem semper. Vnde Theologi sa-
 gaciores compererunt non posse hominem omnia pec-
 cata vitare; sed singula peccata bene posse, & ad bona o-
 pera virtutes infusas præquiri ad merendum secundum
 Deum; Hæc autem nostræ fauent sententiæ, & Aristo-
 telismus pelagianizat. Item Apostolus dicendo pru-
 dentiam carnalem non esse subiectam nec posse subii-
 ci diuinæ legi, nisi per vim, manifestat vitia esse natura-
 lia post naturam in Adamo corruptam. Magis autem
 virtutes, teste Chrysostomo; Et subdit Apostolus se fa-
 cere quod nollet, non autem quod vellet, vbi ostendit
 totam hanc doctrinam in persona sua postquam con-
 firmatus fuerat in gratia Spiritus Sancti.

Phsyionomia Aristotel. contra ipsum quoque docet,
 vitia, virtutesque temperamentum sequi. Nobis autem
 Phsyionomicus syllogismus sumitur à temperie, & ex
 formatione cerebri & oculi & motu & locutione. Hi
 enim patentes loci sunt, & actus ipsius spiritus; Acutus
 Caiera noster laudabat alteram phsyionomizandi ratio-
 nem,

nem, ut si quando video hominem, statim imaginor me habere nasum, ut ille habet, & pilum & vultum & frontem & locutionem, & tunc qui affectus, & cogitationes in hac cogitatione mihi obrepunt, iudico esse proprios illi, quem ita imaginando contueor, & quidem non absque ratione, & experientia; spiritus enim format corpus, & iuxta affectus innatos ipsum fingit exprimitque.

Idcirco spiritus caninus contrahens affectum sui genitoris, quo venationem ore porrecto captat, efformat oblongum os huius gratia. Lupinus deuorationis auidus innatæ ventrem latum fingit, Leporinus timori affectus, aures patulas, & frontem introactam, quasi caueret, efformat: Leoninus vnguibus assuetus venari, magnificat ipsas in formatione, & omne animal membra efformat iuxta affectus suos.

Ita extimare debemus iuxta proprios affectus humanam cuiuscunque spiritum corpus effingere, & quidem cum imaginor me habere nasum grandem, subito quædam affectio magnanimitatis tuboritur, si frontem retrusam timoris & cautelæ; Si porrectam foras, in pericula labilem quasi me video.

Ex colore quoque patet. Si enim domum nigris pannis: vndique velatam intres, statim timiditas & languor suboritur, si rubis læticia & furor, si albis claritas animi & simplicitas quædam serena fit. Ergo idem de coloribus humanis:

humanitatis significati bus intelligitur. Non inadi-
 gna est igitur isthæc ratio Physionomiæ, sed interrogan-
 tes hominem quibus qualitatibus eius viscera prædita
 sint, & humores, & excrementa, vt de calore, frigiditate,
 siccitate, humiditate cerebri, jecoris, cordis, ventriculi, re-
 num, inspicientesque simul capitis formationem, possu-
 mus non mediocriter diuinare. At omnis discursus penè
 incertus. Experimentum vero repetitum tutius est. Ma-
 gnus calor in visceribus ex cibis humidis educit spiritus
 crassos, copiosos ac dissimiles & impuros. Ex cibis ve-
 ro solidis spiritus crassos tenuesque simul & fuliginosos.
 Blandus calor ex cibis humidis generat spiritus crassos lu-
 cidos purosque, ex solidis primo tenues, deinde crassius-
 culos, fere nihil impuros. Spiritus puri similes lucidique
 ingenium facile præbent, sensum promptum, discursus
 certos, tenacesque; & naturam iusti amantem, clemen-
 tem, generosam, prudentem, vt Itali; spiritus tenues, im-
 purique sagaces sensu sunt, interrupti discursus, fraudu-
 lenti, timidi, ostentantes audaciam, inuidi, crudeles, te-
 gunt vitia, ostentant virtutes, superioritate vtuntur, vt Æ-
 gyptii & Hispani non omnes, nisi qui de Maurorum san-
 guine sunt. Crassi & impuri sunt stulti irrationales, mo-
 dici discursus quod primo apprehendunt, credunt sem-
 per arbitrato proprio vtuntur, sunt crudeles, audaces, fe-
 ri, apti armis palam, fraudibus & simulationibus mini-
 me; huiusmodi sunt Turcæ, Mogori & Tartari; crassi &
 puri sunt pauci discursus, sed clari & tecuri, apti legibus &
 mechanicis, Regimini & Iustitiæ, vt Veneti, Aquitani, &c.

Con-

Consulenda ergo est regionis conditio, cœlum & intolaciones, tellus, & eius dispositio.

CAPVT XXXII.

Num Anima mundi existat.

IN superioribus sermonibus iam diximus, quicquid intra se homo continet, imitatione ab eo foras exprimi: ac operæ pretium esse philosophari ex actibus exterioribus ad interiores; & quoniam patet totam domum ac ciuitatem formari instar corporis, nosque de foris edere operationes similes interioribus operationibus, videntum est num anima consilium aliunde capiat intus ac foris. Nos bella gerimus contra hostes, sicut spiritus intus contra humores infestatos. Deambulamus in aula sicut ipse in occipitis aulis. Quando hilares sumus, procedimus in plateam, vt beati ostentemur, sic & spiritus procedit in oculos vbi conspicitur lucidus, & patens. Quando sumus in luctu, procedimus in penetralia, ita spiritus ad interiora fugit, & vultum lumine suo carentem turbatū relinquit. Quando moritur amicus, nigras induimur vestes, nolimus edere, nec opera vitæ exercere necessaria; sic spiritus intus fuligines tetras non expellit, remanet quasi obscuratus, atque motus cordis intermittit: quos simul retumere mox cogitur ac suspirat: Suspirium enim est repetere vno momento motiones intermissas. Deinde infirmatur in expulsione fuliginum, & feruet ephemera febris, sicut nos post afflictionem. Nos ludimus, vt ipse dila-

Bb

tatur,

raturam. Fidei confidit propter EL. Nos accipimus vocari innotg
 domui imminet, ipse vero vbi corpus dolet nos familiae
 victum dispensamus, coquimus, molimus, mundamus,
 ipse quoque molit, coquit, mundat, distribuit succum &
 excrementa expellit. Nos vtimur helleboro, Reubarbaro
 sicut stimulis ad purgandum, ipse vtitur cholericu hu-
 more, tanquam stimulo ad cacandum, & melancholico
 acetoso ad appetitum excitandum, vt nos acetariis. Nos
 congregamur ad consilium, ipse in caput secedit, vbi mo-
 tiones praeteritas recolit, inspiciens quid bene nouit, &
 quid male, & sciat quid fugiendum sectandumque, sicut
 nos Antiquas historias consulimus exemplaue regimi-
 nis maiorum. Nos petimus consilium sapientum, spiri-
 tus autem aut mens illi indita ad cuius consilium confu-
 git? Hinc ipse existimo, quod, quando non est in ipso,
 consimilis motio praeterita futuris, nec experimentum
 agendorum, consulat diuinam aliquam intelligentiam.
 Haec intelligentia si prima sapientia non est; erit Anima
 mundi: Praeterea si hominis Regimini non sufficit spiri-
 tus corporeus, sed insuper mentem immortalem in eo
 inuenimus; multo conuenientius erit, mundum no-
 bilissimum Entium, prolem summi boni, optimum pul-
 chrimumque non modo naturas sentientes partium su-
 arum in se continere, sed & animam excellentissimam
 quocunque Angelo praestantiorum; quae totius curam
 gerat. S. August. in lib. Imperfecto super Gen. & S. Basilius:
 in Hexam. sentiunt, comprobantque hanc mundo in-
 esse mentem.

Itidem

Itidem Plato & Timæus, Auicenna, Alexan. ex parte Stoici, Virgil. Lucanus, ac sapientiores Philosophi; At quidam dicunt sufficere naturam communem, vt Plinius Ego vero, inquam, hanc animam esse naturam communem, artemque vniuersalem à Deo creatam, totique infusam. Alii Deo tribuunt hos secretos actus. Ego vero inquam Deum infinitum esse, nullamque creatam naturam præsertim inferiorem posse eius suscipere influxum infinitum, sed cum modificatione finita; nō enim est sustinere apta, vt & Bernhardus dicit: Hac de causa prius obumbrationem fecisse in matre IESV, quanto magis ergo naturaliter gesta indigent modicatione, & obumbratione in tanta luce? Iccirco hæc anima beatissima inspicit in prima mente quid agendum est, & iuxta eius ideas operatur in materiabus, ac formationibus particularibus. Ipsaque est instrumentum primum primæ sapientiæ, Mundusque habet spiritum, qui est cœlum: Crassum corpus quod est terra, sanguinem qui est mare; mentem isthanc animam. Homo igitur compendium Epilogusque mundi est, sicut & Theologi quidam ipsum vocant. Græci vero mundum paruum; Atqui si mundus mentem ita diuinam non haberet, inferior esset homine, totū parte. Argumentum quod contra me sacra inquisitio formauit, & pœnitus sibi satisfactum à me fuisse fatetur, Hoc est: Quod sequeretur, vermes quoque & culices aliasque feces mundi informari ab hac anima beata, sicut partes totius, ac proinde illius beatitudinem sicut homini conuenire. Ego respondi, sequelam esse nullam; Cum

videamus tot pediculos & vermes gigni in capite huma-
no multosque alios vermes intra ventriculum & viscera
eius, nec propterea bestiolæ istæ mente rationali hominis
informantur, nec eius consilii & beatitatis sunt partici-
pes. Sed tantummodo sensum breuem propriumque a-
liarum bestiarum more habent. Sic intra mundum be-
stiæ nascuntur illa anima beata nō præditæ, sed suo quo-
libet peculiari sensu. Hanc responsionem contrario certo-
que exemplo confirmatam contradictores impugnare
non potuerunt. Mille effectus stupendi, ac subitanei hu-
ius animæ visuntur. Angelis nota est & amica profus. At
in Metaph. meliora dixi: & in superiori libro patuit plures
mortes, vitasque; quæ transmutationes sunt intra mun-
dum, mundi vitam integrare, sicuti plures mortes vitæque
sanguinis & cibi & humorum & spirituum fiunt, quæ
vitam totius hominis complent. Omnibus autem

perfectionem largitur eminentissi-
ma mens.

DE

DE SENSIBILIVM
LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

Cælum, stellasque, ignis natura constare, ac sentire.

CALOREM sensitivum esse omnino, animamque brutorum spiritum esse calidum, mobilem, passibilemque Animaliaque calida magis, sensitiva esse magis, præcedens demonstravit Liber. Igitur consequens est cælum omni sensu acutissimo præditum esse. In nostra etenim Philosophia demonstratum est, cælum esse prorsus igneum, quandoquidem stella omnis ad nos assiduum effundit calorem, lucemque. Solem autem longe plus, quia ingentior, robustior, propinquiorque, omnemque ignem, quem ex contusis lapidibus, aut confricatis lignis educimus, eo quod à sole genita sunt, inclusoque ac densitate irretito calore, qui nisi percusso laxatoque subiecto, vim sese manifestandi non habet, ab eodem sole originem trahere declaratum est; & in speculis, vbi lux solis vnitur, multiplicatur & roboratur, sicut & aliorum ignium luces faciunt sol accendere conspicitur, ignemque gignere vniuocum nostris ignibus. Sub Tropicis quoque aridam & ambrustam à nimio calore solis, vbi immotatur diutius, terram esse nemo non affirmat. Aliud ergo ponere Elementum ignis, quam Sol, à quo omnis ignis & calor manat,

Bb 3

stulta

Stultitia cognata. P. 101 & sub lunari ignis Aristoteli
 cus facere apud nos ignem visus est nunquam. Nec qui-
 dem descendat, (licet à regulato cœlo quasi pilas igneas
 detrudi deorsum fingant), quin extinguatur exigua eius
 portio à totalitate Elementorum vt ponit, contrariorum,
 aut velocius redeat sursum, quam lapides sursum impul-
 si, ad solum; nec motum posse ignem generare, sed exci-
 tare tantum, ostensum est. Pluribus namque ictibus la-
 pides communes vix scintillam emittunt, silex vero mil-
 le vno ictu; vt in hoc latere plus ignis quam in illis intelli-
 gamus. Nec aer ictus plagasque excipit, sed fugitat.
 Nec inflammari aptus est flagellante cœlo vt fingunt,
 multo à minus sole, quippe qui miliaribus distat in nu-
 meris; ita vt ipsum tangere nullo queat modo. Nec tan-
 gens luna ignem producit vt sol; quæ quidem deberet
 compensare propinquitate magnitudinem, qua de cau-
 sa vterque Diametrum triginta minorum ostendit, li-
 cet sol longe maior sit. Hæc ergo excellens lux à sole ma-
 nat, nam Luna prout illi opponitur, lumen excipit, non
 autem à percusso ignito aere, vt fingit Aristoteles. Sic
 enim semper tota illustraretur ex parte qua aerem & nos
 spectat. Et iam Peripatetici omnes vt testatur simplicius
 in 2. de Cœlo, & Auerroes de sub. orb. opinionem Aristo-
 telis respuerunt, lucemque soli restituerunt, non autem &
 calorem, voluntque lucem apud nos reflexione caleface-
 re, & quidem stultius. Cum à sole exoriente nos tan-
 quam iaculis feriri priusquam reflectatur lux, experia-
 mur. Nec aliud possit reflexio præstare luci nisi vnicio-
 nem,

nem, ac calorem proinde manifestare, qui dispersus nostro erat imperceptibilis sensui: Sicut & lux ignis nostrorum calida nobis percipitur & eminus nihil. Nos autem demonstrauimus lucem omnem esse calidam quin ipsum calorem apparentem. Et Sanct. Bernhardus (in sermone de assumpt.) in se candidissimum calidissimumque solem esse affirmat. Similiter & Origines & Sanct. Basilius in Hexam. contra Aristotelem, in hoc exclamat: Et S. Ambrosius putat hæresin esse. calorem auferre soli, vel lucem; cum Ecclesiasticus de sua loquatur caliditate, & de stellarum limpida flammis in Sap. Et Iustinus Martyr in libris, quos inscripsit contra Aristotelem bene id demonstrat. Et ecclesia canit; iam sol recedit igneus. Totumque cœlum autoritate Esaiæ ignis tenuissima, purissimaque constare natura. S. Basilius ostendit & S. Augustin: ex aqua in vaporem conuersa, quod idem est. Imo negat cœlum crystallinum Sanct. Basilius dicendo eo quod impossibile sit ipsum cum Empyreo, quod sonat igneum, manere. Nec Deus contra naturam res copulare, sed aquas super firmamentum à Mose poni, eo quod in aere generentur, qui pars solidior, firmiorque cœli est, iccirco firmamentum vocata. Iob autem quasi ex æte futurum cœlum dicit, non quia durum, sed quia perpetuo eandem figuram seruat, & situm, sicut statua ærea. Sol vrit vbi potens est, generatque vbi languidus eius est calor, quo nostra Entia constituuntur. Similiter & ignis noster postquam cremat sylvas blandescit & generat.

Qua-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 Quid proprie non debuit Auerroes, ut dicitur, a quo
 cum calorem solis, quia generat, & igneus destruit: Vter-
 que enim idem facit robustus blandusque. Sed calor
 solis artificiosus euadit, quando in materia occluditur, ac
 necessitate cogitur, arte contra hostes, in cuius medio est,
 uti, & organa sibi parare, sicut docuimus, omnem rem
 sentire, & posse & amare esse, quod sortita est. Sed quidem
 fateri cogitur Auerroes lucem esse calidam, calore confi-
 mili vniuocoque cum igne nostro, ut patet in 2. cœl. t. 42.
 post prolixos discursus, in quibus quiescere non potuit,
 nisi hanc veritatem fatendo. Nec quidem virtus ignis sit
 in sole absque Essentia ignis, à qua separari nequit, licet al-
 liter fingant inepti, qui garrere, non autem philosophari
 discunt. Patet enim hoc cunctis in rebus. Dicamus ergo
 vniuersum sentire cœlum, propriamque nosse conseruati-
 onem, eiusque gratia moueri, quoniam vita ipsius est mo-
 tus; sicut terra quies; palam enim calor sentit, mouetque
 omnia.

C A P V T II.

*Cœlum stellasque motu regulari, irregularique à propria
 virtute sensitua conseruationis propria gratia
 ferri omnes singulasque.*

QVONIAM sensus immutatio est sentientis rei, cœlum
 autem mutabile est non modo secundum locum, sed
 facile ob sui tenuitatem, passionem suscipit omnem; di-
 cemus

cemus ipsum esse dignissimum ac conuenisse diuinae
 Maieitati efficere solum gloriae & pulchritudinis suae, non
 mortuum, stupidumque sed viuum sensatumq;. Natio
 nulla sub caelo est, quae non credat Deum esse in caelo,
 tanquam in loco lucido, puro nobilissimoque. Ipse dixit
 ad Esaiam, caelum esse sedem eius, terram vero scabellum
 pedum eius. Quod intelligimus de manifestationibus.
 Non enim Deus indiget fulcramento sed res omnes in eo
 fulciuntur & viuunt. At Deus vitam & gloriam & bea-
 titudinem in caelo manifestat magis quam alibi. Iccirco
 opinari conuenit caelum esse viuum, ac sapientiae parti-
 ceps. Quod eius ostendit motus. Nulla quippe res apud
 nos fit, nisi à sole & terra immutata, eiusque compositis,
 sicuti in Philosophia declarauimus. Porro quoniam a-
 nimalia mouentur, motus autem crassis rebus, vt terra
 non conuenit, sed tenuibus, vt caelum & aer, à caelo mo-
 tiuam vim animalia habeant oportet, quoniam vero
 motus virtutis sentientis operatio est manifeste, dum huc
 & illuc, introrsum, extrorsum, variis modis ad varios v-
 sus moueri sentiendo patet. Igitur ita negare sensum cae-
 lo est irrationabile, sicut negare motum. Tamen si mo-
 tus eius non est ad varias positiones, sicut noster. Non e-
 nim ex corpulentia, spirituque compositi, si semper mo-
 ueremur dissolueretur compositio; Spiritus autem in
 thorace, in corde, & cerebro semper mouetur, vt liquet,
 sicut caelum. Nosque alia nunc re, nunc alia indigemus,
 quae varijs sunt in locis; iccirco motus variamus; caelum
 vero beatum his necessitatibus non vrgetur; iccirco ea-

dem regula perpetuo circumfertur. Alibi quidem ostendimus motum motui non contrariari, sed quieti. Felices cœli superiores portiones, quę nunquam à terra se proprio æquali gaudent motu & securitate. Itaque sidera fixa eadem feruntur regula semper in super in se ipsos circumuoluuntur, ideoq; scintillant. Nec retrorsum simul mutari gradu vno in centum annis, vt Ptolomeus putat, nec in 66 vt Albategnius, Nec in 70. vt Recentiores sentiunt, alibi ostendimus. Nec conuenire terrę gyro moueri, ibidem contra Copernicum scripsi. Sidera errantia perpetuo mouentur, at non ordinate, quia terrę viciniore sunt ac ipsam exuperare student, inuaduntque variis viis nunc ab Austro ad Boream, nunc à Borea in Austrum torquendo iter, & cum ad certos perueniunt fines, quos tropicos vocamus, reuertuntur, ne tellus in opposito hemicyclo cœlum vincat. Præterea planetæ omnes virtutem à sole captant, ipsum sequuntur & ad ipsum amoris nutibus inclinantur. Qui est dux belli contra tellurem eisque arma præbet, proculdubio ipsam exuperabunt & per ignem peribit mundi vultus, vt Iesu oraculum canit: Et Sanct. Petrus promulgauit, & Heraclitus coniectura consecutus est. Porro Mercurius, ac Venus soli proximi, ille subter, illa super, vt in Astronomia ostendi, nunquam à sole separantur, sed perpetuo ipsum ambiunt, & quoniam in altum eleuantur maxime vbi dicuntur esse in Apogæo, assumunt circulum ampliorem, & sole breuiori circulo subambulante relinquuntur passim in consequentia signorum, Venus vsque ad 46. gradus; Mercurius vero ad

25. fere

25. fere, vbi deficiente illis luce & vigore sol paulatim descendunt, & circulum angustiores assumunt, & velociores fiunt in anteriora. Qua de re adpellantur retrogradi ab illis Astronomis, qui ab occasu in ortum eos ternputant; & in medio huius retrogradationis terræ propinquissimi iam facti, ac sub sole perpendiculariter, plus lucis excipiunt & eleuantur in anteriora, & fiunt matutini ante solem orientes. At postea adeo eleuantur passim, quod amplitudine gyri assumpta, minus incedere cum sole & fixis possunt; donec cum sole coniunguntur, & fiunt altissimi, & renertuntur ad chorææ modulamen amabile; & idem pari modo Saturnus, Iupiter & Mars Soli coniuncti plurimum lucis ac vigoris accipiunt, & altissimi fiunt, & dicuntur esse in Apogæo ficti Epicycli: mox solis motu deficiente ab eis, qui cum sint Emphyreo propinquiores, sunt & celeriores in anteriora, ita perambulant quod sol videtur retro relinqui: At quo magis sol recedit ab eis, eo magis ipsæ descendunt ad terram, ac motus in anteriora concitatur. Cumq; fuerit Saturnus procul à sole 108. fere gradibus, Iupiter quasi 117. Mars 133. ad ipsum inclinatur & descendunt passim, non eisdem in gradibus, nam qui sublimior est, citius patitur defectum à sole, citiusq; descendit, ac in anteriora fertur, velociusq; quàm fixæ stellæ circulo angustiori assumpto. Qua de re videntur terræ propinquiores, grandiores, & lucidiores, & quo magis sol ab eis recedit, magis deprimuntur ad terram intermediam, quia inclinatur ad oppositum solem, ita quod quando sunt in Diametro eius, nobis propinquissimi sunt,

sunt, quoniam in medio luminis inter solem, & ipsos quasi inci-
 nantes se ad lucis fruitionem solaris. Dicunturque retro-
 gradi ab Astronomis, quoniam consuetum motum su-
 perant adeo quod in anteriora fixas præcedunt. Deinde
 vero illis adpropinquante sole incipiunt sublimari & in
 eisdem gradibus, quibus descenderunt, ascendunt, & in
 ampliori gyro permeant, dicunturque directi: semperque
 ad solem propriam referunt gloriam. At qui in mundi si-
 tibus quibusdam eleuantur, & deprimuntur alia insueta
 ab his ratione, non ipsi modo sed & sol; ex quo intelligi-
 mus habere Planetas quendam cum fixis consensum ta-
 libus in locis, si Apogæa stabilia sunt, ut putat Ptolomeus,
 aut cum spatio mundi, vel cum virtute, aliqua extra mun-
 dum, ad quæ eleuantur, sicut ferrum ad magnetem si ab si-
 des mutantur, ut Copernico rectius forte videtur. At has
 omnes operationes esse virtutis bene cognoscendis inficiari
 nemo potest. Luna quoque Apogæum proprium ac peri-
 gæum instabilia habet, præter ordinarium à sole, qui i-
 psam semper erigit in coniunctionibus & oppositioni-
 bus. Quando propterea velocior fit in anteriora à lumi-
 ne maiore, quod accipit recta qua spectat ad nos, aut ad
 cælum superius. At in quadratis, trigonis, & sextilibus a-
 spectibus variatur, prout soli magis minusve opponitur,
 coniungiturque. Non autem descendit in oppositione,
 sicuti aliæ planetæ, quoniam sub sole graditur citima no-
 bis, parumque propriæ lucis habet, totum vero à sole mu-
 tuatur, & quando plus accipit, plus eleuatur quocunque
 in situ. Considerare est proinde solis motum artificio-
 sum,

lum, quo in mundi parte omni lucem tenebris aequat, & quibus longa est nox, est & in situ opposito longa pariter dies, & sub æquatore æquantur omni tempore. Aliis vero variis in temporibus rec ompensari, & terram per tot vias inuadere; nec tempus illi concedere sese reficiendi totam nec ipsum vnquam sistere iter. Nam licet illo in situ terram vstione destrueret, frigus tamen eius & vnt- p- posito situ prævaleret, & vinceret cœlum & stellas fugiendo, & roborando seipsam simul. At artificiosa sol progreditur. Primæque ars diuina vtitur isthac ipsorum spontanea pugna ad generandas in medio eorum res formosæ continuo ad gloriam creatoris, vt patet. Cuius Idea manifestatur in formis multiplicibus ope instrumentorum suorum proprio gaudio & cura agentium; non autem violentia Angelica impulsorum, vt Aristoteles putat. At animæ motum circularem esse fatetur Auerr. Quamuis corpus à circulo ipsam impediatur, ergo cœlestis est. Quod autem res immobilis vlla motum non efficiat; nec cœlum nec spiritum indigere re immota, nisi ad fulcimentum adiunctæ corpulentæ, quo non indigent res ab illa sciunctæ, alibi contra Aristotelem declaratum est.

CC. 3; CAP.

PATROCINADO POR EL CANAL III <https://t.me/cardinglatinotg>

*Cælum propria virtute moueri, stellasque à seipsis intra
cælum ac fortasse Angelicas mentes illis inditas
esse, ad actus, &c.*

VISVS est Aristoteli motus cœli non à propria forma virtuteque, sed ab Angelis manare, quos posuit æquales numero sphaerarum in 3. de cœl. ponit 8. in 12. Meaphysic. autem 55. Omne enim quod mouetur ab alio motore distincto mouetur sicut (inquit) lapis à manu; corpus ab Anima, quæ insidet sicut naui nauta seorsum. Ignis autem sursum, & terra deorsum à generante, qui dedit formam, & consequentia, inter quæ motus est. Hanc ineptam stoliditatem alibi aperui. Quæ enim violenter mouentur à separato motore mouentur, naturaliter autem à propria forma; ita & cœlum. Generans quidem mouetur motu generationis non locali, nam perdito generante ipsa forma per se mouet; Quapropter tellus per se mouetur deorsum, & non à generante. Sic & ignis sursum à proprio calore fertur. Corpus autem ab Anima, quæ seipsum per se mouet, & motus corporis est impulsus, si intermanet sicut Nauta. Quamuis Aristoteles (8. Physic. 2. de an.) hic sibi contradicat qui alibi materiæ vnitam sicut formam ponit; reprobaturque Platonem volentem, sicut Nautam. Igitur inquam, cœlum nobilissima virtute præditum esse semper mobili, sicut & spiritus noster mouetur semper, esseque ignem qui sursum magis

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

gis non progreditur, quoniam locus desinit, & occupatur ab inimica terra. Cumque sit natura mobilis, in gyrum agitari necesse habet. Nec putandum est ignialium non conuenire motum nisi rectum. Hic enim non est motus sed regressus, & fuga ad locum suum; vbi deinde perpetuo mouetur. Sicut nec terræ motus deorsum motus est vere, sed regressus ad suam vniuersitatem, vbi perpetuo quiescit, ac dato altero Elemento immobili, sicut terra, oportet alterum dari mobile, vt ipse ratiocinatur, qui est ignis, ergo non violenter in gyrum fertur ignis à cœlo raptus, vt putant, sed naturaliter à se, sicut terra quiescit à se. Alexander sphaeris Angelos allegandos existimat, vt dent regulam ac perpetuitatem motui: Equidem respondeo, potius tribuendam illis esse naturam talem, quæ semper moueatur, regulamque seruari à carentia interturbationis externæ. Quæ de Planetæ non tantam seruant regulam inimicæ gratia terræ, id autem perpetuum est, quod internum est, naturæque, non de foris: Quod recte alii considerantes, Angelos sphaerarum animas esse dicunt. Quod nihil naturæ obsit positioni. Nam & homo non modo spiritum igneum à cœlo habet, sed etiam animam à Deo: Quare possibile assero; sed stellas non autem sphaeras animari ab Angelis. Demonstravi enim cœlum esse vnum veluti D. I. Chrystomo & Theodoro videtur, at diuersas regiones, cœlos in sacris eloquiis nominari. Hebræa enim lingua caret huius nominis singulari.

singulari numero stellasque à seipsis moueri & non à sphaeris ostendi. Alioquin ipsarum obliquatio ascensus, descensus, tarditas & celeritas, sphaeris turbationem afferrent; multo autem maiorem si verum est quod aiunt, eundem Planetam deferri nunc ab hac, mox ab illa sphaera; ergo & alteram lassari alteramque; intelligentiam operam ferre, vel illam respicere perfectionem propriam quam habet in mouendo, ac deinde resumere. Itidem mouere eas contra Deum ab occasu in ortum, dum à Deo vi rapiuntur abortu in occasum; & mouere, vt imitentur Deum; Quamuis faciant ac velint contra Deum, mouendo in contrariam partem: Sed plura dicendi hic locus non est.

CAPVT IV.

*De stellarum sensu, & Accolis earum & cur
celantur nobis.*

NON inepte existimandum videtur, stellas mutuo significare proprias alteram alteri conceptiones, dum lucem quaque suam in alteram transfundunt. Lux enim simplicissima est, omni apta passione affici. Ipsarumque sensum voluptuosum esse, non dolorificum, quod contrarias non habeat qualitates, sed plus minus vel lucis. Ipsaque res inferiores innumeras, dum radios quorsumlibet effundunt, ac videre, quia radii afficiuntur, audire vero quia motus mutuo communicant. Iam ostensum est oculum non videre nec aurem audire exemplo dormientium

tium ac defunctum, sed totum in oculis
 dere, & in aure audire, ergo tenuissimæ stellæ sunt ex toto
 visus, auditusque, sensusque omnis exquisitus. Nec puto
 ipsis obliuionem & errorem accidere. Non enim exha-
 lant partes aliis succedentibus, nec perturbantur externis
 passionibus.

Quapropter & mundi originem forte norunt, aut du-
 bitant; nasus enim nescit quod tota anima scit. Cum er-
 go stellæ sint partes, minime videntur scire quicquid tota
 mundi anima scit, aut mundus totus: sed quicquid eue-
 nit eis, ex quo natæ sunt. Animæque beatæ habitantes
 sic viuas lucidasque mansiones res naturales vidēt omnes,
 diuinasque ideas. Habent quoque lumen gloriosius, quo
 eleuantur ad visionem supernaturalem beatificam, &
 veluti apud nos luces plurimæ sese mutuo tangunt, inter-
 secant, decussant, sentiuntque, ita in cœlo luces distin-
 guuntur, vniuntur & sentiunt. Animæ quoque similes
 illis itidem propriæ lucis ordinatione & directione con-
 sentiscunt. At portionibus cœli inferioribus non tantus
 tamque felix, securusque inest sensus. Nec illi dubium esse
 debet, quin Deus sui manifestationes gloriosas plurimum
 faciat in cœlo. At nos videre eas, resque diuinas non pos-
 sumus propterea quod (vt inquit San. Clemens) vapores
 perpetuo aerem occupantes, perpetuoque vel inuisibiles
 sursum exhalantes, ac pugna quæ inter cœlum terramque
 fit, impediunt visum nobis, in medio pugnæ manenti-
 bus, & in fumo Bombardarum. At cum purgabitur igne
 mundus, omnia conspicientur. Præterea corpus nostrum

Dd

opacum

opacum est, (solumque oculos transparentes habet, quibus inest cornea tunica dura, & vuca, & aqueus humor, & crySTALLINUS, qui accipiunt lucem crasso modo ac alteratam, iccirco res spirituales videre non datur. Præternolant in conspectu nostro venti, & aer, & nihil eos videmus, multo minus videmus Angelos, ac Dæmones, quorum plenus est mundus. At egressa animâ ex hoc antro opaco (huius instar Plato nostrum corpus & statum depingit) videbit aerem, ventum, Angelos, omniaque tenuissima Entia, non existentibus panniculis humoribusque oculorum, qui impediunt. Plus autem videbit, quæ purior extiterit, sicut Brigidæ & Catharinæ visiones, dum purgantur, & à Deo impedimenta tolluntur, & roborantur ostendunt, spiritusque noster acereus fiet aer, & cælum. Et cælum quidem fit, dum exhalat continuo, nec ad nos reuertitur amplius, quoniam perplacet libertas magis, fitque vnum cum aere. At mens immortalis non remanet in aere sed vsque ad stellas transfertur, nisi corporis labe maculata fuerit, ibique Deificatur ac glorificatur, sicut Theologia sancta docet diutinis probationibus, grauissimis argumentis, & cœlestibus reuelationibus confirmata.

CAP.

*De sensu lucis & ignis & tenebrarum & frigoris
& terra.*

INFELICES seu mortales, qui sensum alium nullum agnoscimus, nisi obtusum animalium, plantarumque tardum, demortuum, aggrauatum, sepultum: Nec quidem intelligere volumus omnem actionem nostram & appetitum & sensum & motum & vim à coelo manare. Ecce lux quanto acutissimo expanditur sensu super terrā, quo multiplicatur, generatur, amplificatur, idq; non sine magna efficere voluptate existimanda est. Quandoquidē nos ut nostrum esse amplificetur, tanta regnorum, possessionum, honorū & generationis cupiditate tenemur, voluptate quidem multa afficiuntur etiam plantæ in germinando, crescendo, florendo, se ornare vestiendo, fructificando, multiplicando, licet à corpulentia imminuatur. Multo autem magis nos in actibus Veneris, quoniam nostram naturam dilatari sentimus. Vnde intelligere licet quanto maiori lux iucūditate in huiusmodi sui amplificationibus perfruatur. Porro videre est, ipsam nigris è rebus reflecti retrorsum, semperque seipsam quantum licet augere, & ex corpore in corpus sese conduplicando. Quare & in antra & cauernas se ingerit, quo recta sol intrare nequit, reflexa aliis ex corporibus & ex atomis aeris omnibus in angulos, pyramidesque infinitas, quæ non visibiles sunt prorsus, nec numerabiles, nisi sapientiæ primæ, teste Ecclesiastico. At in corporibus transpicuis

Dd 2

veluti

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 veluti aqua & crystallum, tanquam cognatis a vincente
 calore transluciditate donatis, ipsa conspicitur secum iocari & augetur, & penetrare, gaudere, vniri, roborari, & tandem vrere, ignireque res non candidas, quia ipsi sunt dissimiles. Candorem enim est ipsamet lux retenta, demortuaque, iccirco candidam non comburit chartam lux per ampullam transuecta. Vnitur in globum lux intra ampullam, augeturque & in Pyramidem expanditur foras, quasi armata in acie, factaque lancea ad vincendum & vrendum. Ignis quidem, qui ipsamet lux est inimicæ materię intrusa, irritataque ad pugnam, magna cum iucunditate deuorare conspicitur, crescere, vincere, & sursum volare, victoriosus in mole deuicta, attenuataque præda, quod & nos imitamur, bella vincendo, regnum dilatando, & famam, cum non possit anima denso corpore repugnanteque clausa in domitas dilatari regiones. Quando ignis interclusus est in nube, aut in cauernis terre, quoniam natura mobilis est, rarusque, & quies ac densitas sunt illi exitium, sicut raritas motusque sunt terræ exitiū, ipse impetu facto sese amplificat, dirumpit, conquirit omnia, quæ sunt necis causa esse possunt, prosternit toto ædificia ingentissima & montes, nubes quoque frangit, dissipatque impediētes. Id imitatur animal ferox loco interclusum inimico. Nec quisquam putet ipsum propterea carere sensu quod fulgor, seu naturalis, seu artificialis in aquas interdum immergitur, extinguiturque. Hoc enim contingit illi ab impetu facto, vt ex angustiis exiliat, nec seipsum frenare potest ab impetu, & compulentiā quam

quam secum veetat calor, nec tempus habet consulendi sibi, impetuosa furia delatus. Sic & animal vim effugiendo inimicam, si præcipitium obuiam fiat in illud incidit cursu effrenato occiditurque. Reuera miseri nos, qui cum tam languido sensu præditi simus, velocem validamque virtutem insensatam existimamus. Nec animaduertimus omnem sensum necessario deriuari ab eodem principio, à quo habemus & motum. Si autem ignis virtute mouemur, coquimus, nutrimur, crescimus, necesse est & eius virtute nos sentire, cum & sensitiua magis sint animalia calida magis, frigidiora vero stupidiora. Itidem si nos videmus, propterea quod lux rebus visibilibus affecta, afficit deinde spiritum nostrum, longe magis ipsa videat, quæ primo afficitur, mutaturque oportet. E contra conspicitur tellus sursum tenebras frigusque effundere, quo licet modico valet aerem occupare, vapores, & aquas, atque gelare, & deorsum trahere ac densare in crystallum, in qua res terræ similiores. Saepaque frigus calida inter Entia multiplicari, vni, roborari, vt calorem oppugnet, sicut Cæsareni milites in Belgio figuram circularem, vndique hostibus circumsepti adsumpserunt, & iterum in Africa contra hostes. Sic nix induratur, & grandines colligente se frigore ab aere in vaporem crassiorum. Atque luce insiliente in terram ac se duplicante resiliendo frigus metuens redire deorsum in medio aere colligitur, & roboratur, vbi sanè reflexio desinit. Iccirco frigidior est eo in tempore aer superior quam infimus. Pollet frigus vi sua amplificatiua, ergo & sentit inimicum calorem

oppugnatque. Absque enim sensu inimitiam non sentiret, neque dolorem, ac sineret se extingui; quia eadem voluptas in non esse, ac esse foret, vel utriusque nulla, cum neque esse, neque non esse sentiat, neque vitam neque mortem. Falso existimant Peripatetici tenebras esse priuationem lucis, & non Ens prorsus; Priuatio enim nihil est, at nos videmus per lucem oppositam esse tenebras, & Deus in Isaia dicit, se creasse lucem & tenebras. At nihilum non creatur, idem enim esset terminus à quo & ad quem. Ergo tenebra est lucis opposita res, faciesque frigoris, sicut lux facies est caloris. Hoc dico de tenebra actiua, non de passiuua, quæ est vultus materici: qua frigus gaudet magis, quoniam similis illi est, quam calor. Ideoque faciem ei per similem obtinuit. Sursum attollitur vmbra, ac multiplicatur, vbi lux debilis est, & ei commiscetur, vnde secundi suboriuntur colores. Et quod mirabile est, animaduerti, quod quando nos de luce ad vmbra procedimus, illa vmbra, quæ ex nostro defuit corpore, cum propinquissime accedit ad alteram vmbra, ipse porrigitur in Pyramidem, vt cito vniatur alteri amicæ vmbre sicut deorsum cadentes res in fine motum concitant, aut os, cum est animal prope escam, extendit. Quas ob res & facies frigoris & materici, omniumque rerum sentientes apparent; Præterea si alterum contrariorum sentit, alterum sentiat est opus, quo possit pugnare ac scire, quo subueniendum est, fugiendumque. Si ergo cælum sentit, terra quoque sentit. Philolaus autem, ac Copernicus qui ipsam donant motu, magno quoque sensu donant. Pythagoro-

thagoras vero animal corpulentum terrā esse putat cuius
 pili, ac crines sunt planta, & arbores, omnia lapides, Animalia
 in ea sunt, sicut pediculi in capite nostro, & in centro
 calidam esse vult, sicut cor in nobis. Quod & Ouidius
 sentire videtur, sed hoc alibi disputabitur. Nunc sufficit
 vidisse in ea sensum esse. Nec frigus sensu carere putandū
 est, propterea quod gelata manus, aliaq; membra parum
 vel nihil sentiunt, noster enim sensus a calore natiuo est,
 frigus autem calori inimicum est ipsumque opprimit,
 eiusque operationes tollit, aut ligat, ita vt nos sentire ne-
 quimus sensu frigoris, quoniam extraneus est, nec no-
 stro, quia sopitus est. Non enim homo potest ligatus ope-
 rari manibus ligantis eum. At quidem bene sentit frigus,
 cum tantopere cupiat, studeatq; inimicum opprimere,
 & sensus & operationes eius destruere. Sol igitur pater, tel-
 lusq; mater rerum, sensitiui sunt, atque ab ipsis animalia
 habent sensum, motum, & omnia. Distincta sunt in se-
 xum maris & foeminae, vt ille solem, ista terram repræsen-
 tent, ac mundi partes totum referant. Itaque rem om-
 nem coelestem, ac terrestrem sensitiuam
 esse compertum est.

CAP.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

De sensu Aeris, & ventorum, sensui spiritus animalis consimili.

DVBIVM non extat apud scriptores sacros, quin aer sit pars cœli minus pura, infestata semper vaporibus & frigore, & umbra terræ. Ita videtur D. Basilio, propterea quod Moses & Salomon, aves in cœlo & in firmamento cœli ponunt, & Scriptores Latini illustriores idem asserunt ut Plinius, Seneca, Virgilius, Lucanus, Varro. Quoniam vero compertus est sensus in cœlo, aeri negandus pacto est nullo, tametsi perturbatior insit. Spiritus animalium in aere continuo exhalare palam est; in debilitate relicta ex labore & fame, & in repentina instauratione ex spirituofo vino, & ex odoribus, ostenditur spiritus esse aereus, aereq; nutrirî. Nam & infecto aere ita im aggrauatur spiritus, languescit, & vitæ operationes agre operari potest. Quapropter nec purgatur sanguis, sed inficitur, vnde febris pestilens subnascitur, quæ totam regionem inficit, quoniam aer omnibus communis, infectus est vaporibus fœtidis ex terra exhalantibus post dirum æstum madefacta pluuiis; aut ex multitudine cadauerum vel aquarum stagnantium Hi vapores sua crassitie aggrauant spiritus leuis tenuitatem & calore multo vincunt calorem natiuum illius; & fuligine tingunt luciditatem eiusdem, vertuntq; eum in vaporem crassum, occiduntque. Propterea in æstate quando spiritus mihi exilis est, pertenuisque

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

que, displicet thuris odor, quoniam meum exuperat spiritum, in layeme vero placet, quoniam multo spiritu ac multo robur addit. Remedium contra pestem est optimum, & contra grauedinem capitis aerem calfacere, attenuare, odoriferas res cremare, odoriferis vesci epulis, floribus & odoribus vri, non autem sanguinem mittere, vt Imperitorum medicorum mos est. Spiritus enim indiget nutritione, refectione, & purgatione, non autem sanguis; qui tandem deprauatur posteaquam morbus inualuit, cum a spiritu non sit purgatus, absolutusque. Et sagacissimus Hippocrates ait, Constitutiones Auferinas aggrauare caput, inducere somnum, ventrem soluere sua crassitie. Boreales vero serenare caput, pectus stringere, acuere sensus sua tenuitate. Porro si spiritus aere nutritur adeo quod Varro credit, animam esse aerem inspiratum ore, calfactum in corde, sparsum per viscera; Aristoxenus vero præstare putat vsum manus, ad harmoniam corporis pulsandam, quæ sibi videtur anima, necesse est fateri, aerem quoque sentire. Et quoniam spiritus ad ipsum exhalat tanquam ad suum simile veluti aqua in mare, & ignis ad æthera, reliquum est, vt sentiat profusus. Idcirco Virgilius (Æneid. 6.) vocat sensum acreum, atque auræ simplicis ignem. Accurrit aer magis, quam quodcunque corpus aliud, ad replendum inane, hunc autem actum esse virtutis bene sentiens in primo libro ostendimus.

Venti quoque qui sunt aeris fluctus, vel vapores aeri similimi, idem ostendunt. Nam cum mors sit rebus tenuibus

E c

bus

bus condensari, ideoque rarefactus aer circumferitur: quantando spatium suæ tenuitati conueniens, nec conari definit, donec attenuatus sursum eleuatur, vapores quoque crassiusculi in visceribus terræ geniti exitum quarunt ne moriantur in aquam densati, & conquatunt, confringuntque & egrediuntur: Ædificia demoliuntur & arbores tanto efferuntur impetu, quod nisi sentirent dolorem compressionis, non sic niterentur, sed similes sunt animalibus vndique angustiatis, quæ nihil non molliuntur, vt libertatem adipiscantur vitalem, ergo aer luce videt, motibus audit, vaporibus odorat, tenuitate gustat, compressione & frigore, caloreque tangit, dolet, gaudet, absque organis totus sentit, consentitque, & sensus huius omnes tactus sunt modi varij, vt in secundo libro dictum est.

CAPVT VII.

Aerem esse spiritum communem, & deferre scientiam spirituum animalibus inclusorum ab altero in alterum.

AER præterea defert scientiam ab altero in alterum hominem, quando colloquuntur, ergo & ipse quoque eam sentit, & qui nos ambit scientiam habet vocis: Anima nostra interclusa nequit significare conceptiones suas alteri interclusæ etiam in corpore, quod facile foret, si liberæ essent, mutuo se tangendo: Sicuti enim aqua alteram

ram contingendo aquam illius suscipit motus & figuras
& calorem, scitque proinde ipsa patiendo quid patiatur
illa, ita aer ab altero afficitur aere.

Porro spiritus noster, qui acereus est, nequit tangere al-
terius spiritum, idcirco coactus est significare quod cupit,
per communem spiritum, percutiendo hunc organ-
is suis & ea figurando ratione, qua figuræ illæ alterius
spiritum afficiendo, efficiunt vt sciat quid alterius spiri-
tus patitur, velit aut nolit. Sicut pisces aquæ, ita animalia
aeri alligata sunt, à quo separata, vt si nares & os occlu-
dantur, spiritus suffocatur in aquam, aut euanescit in ac-
rem. Ergo immanet aer sicut anima communis, quæ
omnibus præsto est, & qua omnes communicant inui-
cem, vt Plinius animaduertit.

Quapropter multi sagaces spiritus ardentibus subito ex
aere perentiscunt, quod cogitat alter homo; Cogitatio e-
nim est motus spiritus, hic autem motus modicum &
exiliter communicatur aeri, motus autem modicus exilis-
que afficit melancholicos exiles. Vnde multa diuinant in
aspectu, & sermone & nesciunt qua ratione. Dum quis
mollia verba loquitur, leuiter & blande ferit aerem,
qui motus blandus communicatur alteri, ac mitigatio
simul.

Si loquitur aspere & fortiter, licet iniuriosa non proferat
verba, indignationem excitat in alio, quoniam spiritus moue-
tur ab aere, motibus ipsius concutientibus & lacerantibus. ergo aer
Ec 2 non

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 non modo motum recipit sed & affectum, alioquin non
 communicaret.

Placent asperi soni in bello, & sermones vehementes, quoniam concitant idem ad iram contra hostes, roborantque verba grauiā, beneque composita in templo, qui ad pietatem excitant. Titilantia & variis puncturis blandulis pungentia in re amatoria, quoniam ad oblectamentum mouent; & sicuti mouetur aer, spiritus mouetur. Porro si voces inter homines ad significandum institutæ non essent, singuli sentiremus alios iuxta modum affectionis impressæ in aere. Sicuti si quis ridet, plorat, canit, quanquam sit alterius idiomatis ignoti, intelligimus affectum eius.

Credo Dei arte esse Apostolos loquutos, ex affectibus naturalibus, & vocibus primis, quæ omnium auribus, per similes proprio Idiomatici adparabant, quoniam percipiebant affectus verborum illorum spiritu sancto ignitos priusquamfigurationes & circulationes aeris distinguerentur in patientis sensu; Eaque ratione omnes audiebant, intelligebantque affectu præueniente sermonem: Preterea videre licet quando aer serenus est, purusque, nos esse naturaliter hilares iucundosque, quando turbatur obscuraturque, mœstos ac melancholicos, quando feruet nimis, iracundos & fastidiosos, quando friget collectos, sequestratosque, quando crassefcit, somnolentos, stupidosque: Quando tenuē fit, acutos, celeres, subtilesque. Quando ventis agitatur, colligimur, & consilia inimis ac penetralia; quando quiescit ad fenestras & ludos aggre-

aggredimur. Quod propterea palam est simul cum conor-
 nos pati affectus omnes: Iccirco Homerus canit, talis
 est animus hominum, qualem quotidie summus fert Iu-
 piter altus, & Iouem intelligit cœlum: Ita & Virgilius: At
 pater omnipotens fecundis imbribus æther coniugis in-
 gremium late descendit, & omnes magnus alit ma-
 gno commistus corpore factus. Et alibi: Iupiter humi-
 dus Austris dentat, erant quæ rara modo & quæ densa re-
 laxat.

Hinc patet quod si mens immortalis humana spiritus
 aereò indicta non esset, obuolutaque nunquam patere-
 tur simul cum aere: Veruntamen quando passionibus in-
 gentioribus quis agitur aliis ex causis, parum afficitur
 ab exteriori aere. Nam qui tripudiis & nuptiis operam
 dat, quando aer turbidus est, turbationem fere nihil sen-
 tit, vel minus percipit se sentire, sed suas confectatur deli-
 tias, sed non ita ut in sereno tempore; Confert enim mul-
 tum cœlum nostris actionibus conforme reperiri.

CAPVT VIII.

*De Prophetia animalium, & hominum, & ex ipsa-
 rum differentia hominis diuinitatem
 agnoscere.*

Hinc facile intelligitur, qua ratione animalia pluias;
 præuident, sicut corui, & pecudes; alia pugnas & bella;
 ut vultures & aquilæ; alia tempestates maris, sicut Alcyo-
 nes;

Ec. 3;

nes;

nes: alia amœnitates regionum & escarum copiam, etiam trans mare sentiunt, sicut turtures & hirundines: Ad uenationem intra sylvas procul odorant, ut canes: Equi vero infidias locatas olfaciunt, & bellum: nobis autem occulta sunt ipsorum prophetiæ isthæc. Hoc autem non fit eo, quod sint nobis ac fato prudentioras; sed cum sint dedita ventri, aliud enim bonum nihil agnoscunt, perpetuoque actionibus suæ conseruationis intendunt, ipsorum spiritus non agitantur passionibus internis, ingentibusque curis, sicut noster.

Quapropter cum omnes res inferiores in aere fiant, sensus brutorum per respirationis & transpirationis vias communicando cum aere, recipit passiones aeris, ergo & sentit res easdem, cum sentire sit pati. Sed vnumquodque genus brutorum illa modo præsentiscit, quæ ipsorum vitæ ac conseruationis intersunt; aliud vero fere nihil. Igitur dum præparantur in aere imbres & crassi eleuantur vapores, sicut fœtor cloacarum, tunc præuius insuetus ostendit, & sæuire incipiente frigore, quo in aquas stringuntur, aut aliter inchoata condensatione sub variis cœli plagis: sentit coruus motiones præuias nobis occultas & condensationes & vapores (quia vapor omnis odore est, non autem nobis stupido olfactu præditis, vnde non nisi præpotentes odores sentimus) similiter & pecus, iccircoque student consulere ventri, ne fame simul obruuntur, & clamant mutuo sese admonendo, sicut & nos cum quippiam præsenferimus, aut futuri euentus

uentus ingerit, nuncium accepimus. Atque cum ianua aperitur, fenestra domus clauditur impellente aere à ianua impulso, & tamen latet nos ista motio, quæ fenestram non latet, ut hinc intelligamus, quam multa in aere latent nos aliis perperditos curis.

Vultures sagaci donatæ sunt odoratu, quoniam cadaueribus vescuntur, iccirco exhalationes ex mille miliaribus olfaciunt, propterea quod aer commotus affectusque fertur ventis alio, proprioque fluctus. Notum quidem est in Physicis vniuersum aerem perpetuo motu ab Oriente in Occidentem ferri, sicut & mare; Aliis quoque consimiliter insuetis agitari. Hi autem affectus feris noti sunt & piscibus, nunciisque. Sed cum adhuc pugnatum non est, & præparationes fiunt & consilia, aer patitur voces illas militares & consilia & negotia, quoniam in ipso & ipso fiunt.

Itaque vultures sentiunt aeris passiones, similes his, que fieri solent, quando alias parantur bella, ergo accurrunt, vbi occisiones prætractantur, sicut nos cum videmus bouem trahi ad macellum. Alcyones, qui in littoribus natura nidificant, paulo ante percipiunt maris turbationes & tranquillitates, quoniam ab aere incipiunt. Calor enim lunæ & stellarum & solis prius afficit aerem, deinde Pelagum. Quapropter affecti quiete vel turbatione aeris, cui spiritus ipsorum colligatus est, præuident euentus maris. Pariter hirundines discedunt semper inde vbi frigus sentiunt, & proficiscuntur cum sole.

solenunc ad austru, nunc aëticum, insequendo amicum calorem, quo palam trahuntur, sicut & nos. Canes olfaciunt valde quoniam poros narum prolixos habent, & graciliter ad apertos; admittentes ad spiritum sententem facile, quia tenuis valde est, quemcunque vaporem. Omnis enim fera derelinquit vaporem, fumum & motum, quacunque transit; qui communicatur naribus & auribus canum: non autem nostris obtusioribus, ob cerebri copiam & magnitudinem. At quidem plurimos vidit homines, qui aliquam intrantes domum, subito olfactu noscunt, ubi oleum latet, aut vinum, aut caseus, magis autem ignari, qui magis ista attendunt. Equi nati ad belum spiritu feruido odorantur hominis flatum, & modicum quoque motum audiunt, sicut & lupi. Aeris enim passiones illis innotescunt magis, spiritu duntaxat aereo præditis. Equidem his exemplis hominis excellentiam & diuinitatem confirmo. Quippe qui omnibus imperat animalibus, quæ superant ipsum acumine visus, sagacitate odoratus, tenuitate auditus, quin & tactu, quod negat Aristoteles, sed vermiculi & aranea res minutas tactu norunt, quæ nos latent. Item diuinant ea, quæ pertinent ad corpoream conseruationem, longe melius vtdictum est. Nihilominus homo diuinatione longe eminentiori pollet, eo quod præsentiscit & olfecit Angelos, Deum, aliamque vitam post mortem. Profecto si natura dedit animalibus sensum necessarium ipsorum conseruationi, sagaciorem in quibusdam quam in aliis, prout quibusdam sic opus est magis, aliis vero magis aliter

ter

terprodest: Necessario fatendum est, sagacitatem studi-
umque sciendi, quæ fiunt in cælo, atq; cognoscendi An-
gelos, & Deum & vitam immortalem, non fuisse frustra
& superfluo hominib⁹ datum, sed necessario & finis gra-
tia sibi conuenientis; Veluti necessarius est, aquilæ visus
acutus, vt ex præaltis locis, vbi nidificat, à longe serpentes
& cadauera, aliasq; escas conspiciat; Et canibus sagacitas
odoratus; Et Alcyonibus prænotio tempestatum marina-
rum, vt dictum est. Si ergo prophetia tantummodo cor-
porearum rerum data est animalibus; Homini vero in-
corporearum & æternarum, procul dubio Deus com-
municat cum hominibus, infundit se in animas eorum
& facit Prophetas; sicut aer infunditur brutis, aut etiam
nobis. Ipsa tamen res diuinas percipere non valent, quo-
niam ipsorum spiritui non est indita mens diuina, sicut
nostro. Nec indigent Diuinam Entitatem sentire, cum
minimæ conueniat ipsis.

C A P V T IX.

*Aerem affici rebus præsentibus futurisque, atque
nobis communicare.*

VERVM TAMEN & dormiens homo cognitionē rerum
ab aere in spiritu captat mirificam, quam vigilando
non sentit: quoniam mens spiritusq; motionibus validi-
oribus rerum, quas tractant vident, audiuntque, incum-
bunt. At in somno spiritus totus in capite manet, nec nisi
se reficere cogitat & quiescere à passionibus, quas vigilan-

Ff

do

do sensu, loquimur iniquus est. Quapropter quicumque effectus in aere frunt, ei comunicantur, qui cum alio non intendat, afficitur facile, sentitque. Hinc est, quod in somnis multas videmus res, quæ nequeunt ab humoribus & vaporibus & affectibus internis in nobis moueri. Etenim vt in opusculo de insomniis declarauimus suboriuntur in somnia aut ab affectibus causisque intrinsecis; aut ex motionibus vigiliae tempore illatis, relictisque in spiritu, aut à Deo, aut ab intelligentiis, sed & plurima sunt quæ acri tribuenda videntur. Veluti si hoc vesperi uenerit amicus absens in ciuitatem, de quò nil diu somniam, nec cogitaueram, somniam de illo, ac cras mane uideam illum ante ianuam. Et sic nato instantem mortem per gladium mater somniat; & cum quid in aspectatum negotium adest, somniam contingit de illo. Quapropter dicendum uideretur, quod cum res omnes in aere fiant, ipse afficitur re facienda, sicut nos ex præmissa aut consultare quid sequi possit, præuouimus; Sicque aer inspiratus nobis manifestat. Præterea comperimus timentes, amantesque amicos, sæpe uera somniam, & omnes de arte propria bene somniam: Melancholicos uero plurima sagaci somnio percipere.

Qui timet aut amat, semper timoris amorisque obiectum cogitat. Idcirco quæcunque motione excita in ipsius dormientis spiritu, excitatur etiam quæ interna est secum. Cum enim quid attente ipse cogito, si quispiam dicat; Ecce aliquid noui affero tibi, statim puto de re quam cogito nuncium esse. Idcirco amantes & timentes decipiuntur,

untur, eo quod illam pro illa mori se esse paratos, ut non pro re, sed cum res est, quam cogitant, verius illi somniant, aut prædicunt de illa, quam alii. Et mistio quidem ita afficit; nam tetris acribusve vaporibus cerebrum subeuntibus fiunt apparitiones tetrae & minaces, & pugnare videntur contra hostes aut fugere rei amatae causa: Dum spiritus vapores illos fugit, aut oppugnat, & affectio amoris simul instat. Videtur interdum sibi natare aut volare, cum super vapores molles aut tenues, spiritus ferur. At cum passio de foris aduenit, bene percipiunt, quoniam vera est. Scribunt Valerius & Cicero de duobus amicis hospitatis in diuersorio, quod cum Caupo alterum occidere parat, alter in somnis vidit illum perentem auxilium. Qui experrectus somno non videns obdormiuit. At subito vidit quod caupo unicum occideret. Experrectusque iterum, non credidit & obdormiuit tertio. Viditque amicum rogantem ut vendicaret mortem suam, ostenditque se sub fimo in Carro componi à caupone efferendum mane extra ciuitatem.

Quapropter surgens mane nec inuento amico comperit carrum fimo onustum, adiitque magistratus, qui reperto mortuo punierunt reum. Eiusmodi quidem exempla plurima & ipse vidi. Ergo verisimile est aerem affectum; cum serenus est nullis imbribus ventisque turbatus præsertim noctu, quoniam nec vocibus & opificiis agitatur, bene communicare motiones, ut & quales ipse recepit. Itaque sæpe insueta video ipse in somnis, quæ mane verificantur.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

Nam qui ea negotiatur verbis, factisque communicat, reno aeri & iste nobis, præsertim cum similia cogitamus. Propterea qui tractat negotium, aut artem facilius accipit passiones aereas, quæ de illo fiunt. Itaque Reges prælia & famas prævident; nautæ tempestates; scholares minas præceptoris. Et quidam mei amicus, & vini, ægrotabat, & interliminio somni & vigiliæ vidit vinum humi spargi fracto dolio in cella vinaria centum passibus à suo cubiculo distante; surrexit & inuenit fracto dolio vinum effusum circa sextam noctis horam. D. Lælius Vrsinus non ster vidit per somnium, quod amatus puer de equo in lapides caderet, & sanguis vultum rigaret & moreretur. Idcirco mane facto dixit puero (quoniam erant in itinere) ut equitaret caute & suauiter, nihilominus cecidit puer, mortuus est & sanguis rigauit faciem eius eisdem omnino lineis, quas in somno viderat herus, & omnia ut vidit, contigerunt. Quam in re non videtur aer præscire potuisse, quod à Deo ordinatum fuerat, nisi aut Angeli, aut demones, quibus malum illud facere permissum erat, significassent in somnis D. Lælio. Sed forte ipse hoc potuit aer. Licet enim tractatus non præcesserit inter homines de more illius modi, aliis tamen vicibus homines alii ea sunt interfecti morte, omnesque interuenientes passiones remanent in aere sopita, sicut in nobis quando non cogitamus. Sed cogitantibus illæ per aerem communicantur, ac potius in re amata repræsentantur, quam seorsum, ideoque sæpe mendaciter adparent raro autem verificantur. Aut dicendum res futuras omnes in suis præesse causis, sicut mors

cur-

currentis in præcipitium non visum, eo in cursu nota est alteri ex tunc cursum & præcipitium spectanti, licet stellæ, à quibus calores omnes, & motus & passionis apud nos fiunt, ordinant quod futurum est, iuxta legem ipsi à Deo inditam. Ipsæ igitur calefacientes & mouentes, puerum oblectari equitatione accelerata fecerunt; Equumq; fastidire, & deicere in fastidii tempore in eo petrarum loco, noto ex mensura itineris, & tantæ talisq; passionis, que vsq; ad locum illum, ac tempus, cum debebat parere effectum. Quoniam vero quæcunq; futura sunt, præparata sunt in causis ab origine mundi, vsq; ad hodiernum diem, ac continuo ad illa inceditur. Omnisq; res antecedens est causa, aut concausa, aut signum conicquentis rei, atque coetaneæ, sicut in Metaphys. ostendimus, affirmari posset proximum effectum notum esse in aere, in quo ille calor & stimulus currendi & indignandi, & cadendi simul fieri debebant Non modo enim præparaciones humanarum interficientium causarum, sed etiam aliarum causarum in Aere fiunt, & cognoscuntur. Aristoteles (lib. de insom.) in hoc obstupescens postquam negasset Deum immittere somnia, quoniam sapientioribus & optimis, non autem idiotis & aniculis immitterentur, asserit hæc mirifica immitti à natura, quoniam (inquit) natura dæmonia est, hoc est, sapiens. Igitur aeri concedat sensum oportet, cum alia non intret natura communicans dormientibus. Quod autem Deus insomnia immittat & Angeli, alibi ostendi; argumentumque Aristotelis natum ex eo, quod Deus sapientiam Aristotelicam, cum sit stultitia antei-

Ff 3.

psum, ..

patrocinado por el canal : <https://t.me/cardinglatinotg>
 psum, parum curaret. Sed quidem Iosepho, Danieli pluri-
 misq; talia immisit somnia, qualia nec aer, nec alia natu-
 ra, nec Angelus absq; reuelatione potuissent percipere, præ-
 dicereq;. Quod autem in aere res præsentiantur, mille ex-
 tant historia, paulo scilicet ante prælia visos esse homines
 in aere bellantes & armorum auditum esse strepitum, te-
 ste Plinio, & in libro Macabæorum 2. & Iosephi, homines
 armatos & loricatedos, & equos & lanceas figuratas in aere,
 aliaque monstra præuisa esse scribitur multo ante expu-
 gnationem Hierosolymorum sub Antiocho & Tito. In
 Calabria clade nostro tempore consimilia adparuerunt,
 & Cometæ & terræ motus. Romæ autem sæpe monstra
 talia ante clades apparuisse non semel scribit Liuius. Mul-
 ta quoque accolis Americæ terrificæ pontenta ante Hi-
 spanorum ingressum in aere factâ esse narrant historia.
 Quoniam omnis preparatio in communi sensu aeris no-
 ta est, ipsaque afficitur simulacris rerum consimilibus;
 sicuti nos dormientes simulacra armatorum hominum
 & colubrorum, aliarumque rerum videmus; dum in no-
 bis excitantur à præsentis passionis motiones sopitæ tali-
 um rerum. Sic adfirmari posset ipsum aerem somniare &
 figurare quæ futura sunt; cum sit ipse communis spiritus.
 At Angelos dæmonesque plerunque motiones extra or-
 dinem factas in aere ostentare, alibi à nobis de-
 claratum est. Hic autem non
 est locus.

CAPVT

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

*De sagacitate melancholicorum purorum, & impu-
rorum; & de demonoplexia, & consen-
su acris nobiscum.*

MELANCHOLIA, quæ fex est tetra combusti sanguinis non est sagacitatis causa, & præuidendi, vt multi conantur ostendere & docere, præsertim Ficinus in libro de vita cœlitus comparada ipsam copulat sanguini, educitq; ex tali mixtura spiritus aureos, pulcros, robustos, cognitioni aptos. Spiritus enim sanguinis floridi saniq; melior est solus, quam associati illo atramento. Itidem lucidior aptiorq; ad concipiendas motiones veras, discursusque puros, non perplexos, alteratosq; quales sunt in melancholicis fuliginosis, ideoq; dæmonoplexiæ aptis. Propter ea assero tetram bilē sanguini mixtam, spiritus emittere horribiles fuliginib⁹ insperfos, & nisi cū sanguine expurgetur efficere lycanthropiam & timores & cogitationes turpes, ita q; videtur homines furere & insanire & delectari locis fœtidis, sordidis, sepulcretis, & cadauerib. Nā infectus spiritus adpetit res sibi similes. Atq; hi sæpe dæmone vexantur. Vt n. docte scripsit Origines, atra bilis sedes est malignorum spirituum, & dæmoniorum, qui videns spiritum corporeum tetra vapore infectum mentem que horrore stupefactam non posse recte operari in eo, ipse qui impurus est sordidusque oblectatur huiusmodi fuliginibus & ingreditur corpus, vtiturque illis ad inferendum horrorem anime frenandumque; atque ipse
interim

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

in **PATROCINADO POR EL CANAL** **Cardinglatino** **otg**
 phus miretur, quod medicina purgatiua lienis, quæ sedes
 est atræ bilis, & mundificatiua sanguinis sanantur interdum
 affecti dæmone. Vnde impia tuborta est opinio dæ-
 mones nullos existere, sed solo humore atrabilliofo fieri e-
 iusmodi exorbitantias in infecto spiritu. Namque absce-
 dente humore retro, qui illo utebatur, discedit; sic etiam
 moritur homo abscedente spiritu, ac proinde mens, quæ
 illo utebatur ad regendum corpus immanare amplius nō
 potest, eo quod principale instrumentum ipsius desit. E-
 contra affirmandum videtur, spiritus lucidos purosque
 sæpe sedem esse Angelorum, qui in animo operantur, &
 docent & illuminant & perficiunt. Contra ac dæmones
 faciunt. Et quidē humanus spiritus lucidus, tenuis, mo-
 bilis; mensque in eo, sicut lux in aere residet: Ecce-
 humor natiuo lumini inimicus metum incutit, & fuligi-
 nes interrumpunt motiones spiritus, & discursum inter-
 turbant; Consimiliter afficiunt acres humores. Vnde i-
 imaginantur sese esse lupos, & ululan, amittuntque ima-
 ginationes veras; ordinarias, ac vident motionibus inter-
 ruptis & mistis, accipiuntque signum pro signo, & rem
 pro re altera.

Quando vero melancholici bene sensati sunt, fit, quo-
 niam sanguis bene concoctus est; fuliginesq; foras tran-
 spirant per rimulas interfibras, atraque bilis copiosa in
 lienem sequestratur ne noceat, ipsaq; indicium est calo-
 ris robusti, quippe qui comburit, ingrefacitq; sanguinē.
 Ergo producit spiritus tennes ac passibiles valde; Veluti li-
 gnum

gnum quod abundantur in principio fumum emittit
 crassum, tetrumque, deinde fumum mediorem, purio-
 remque, in fine vero summum, tenuissimum, inuisibi-
 lemque ex actione caloris valida. Atque remanent car-
 bones atrii, sic remanet atrabilis, in calidioribus tempera-
 tura, ipsaq; signum est sagacium spirituum, sed non cau-
 sa: Causa enim est tenuitas ac passibilitas spirituum. Iccir-
 co melancholici solitudinem adpetunt, quoniam qua-
 cunq; motione offenditur tenuis spiritus. Ideo recedunt
 à consortio & cogitant multa, quoniam motus multi fi-
 unt & excitantur in tenuitate. Igitur melancholicus præ-
 uidet in somnis plus quam ceteri, eo quod aptior est spi-
 ritus tenuior ad recipiendos exiles intensibiles motiones
 aeris, quam crassi spiritus, sicuti facilius suscipit motum
 aer, quam aqua, & motus languidiores in tenuioribus in-
 primuntur magis. Sic intuentes hominem intente, eius
 cogitationem intelligunt diuinantque suscipiendo exi-
 guum motum, quem cogitantis spiritus communicat
 aeri, promptique sunt ad scientiam omnem, nisi fuligo
 impediatur. At quoniam ipsorum tenuis spiritus exhalat
 facile & repente, memoriam exilem habent, nisi vasa sint
 grandia, apta multum spiritum continere, fontesque am-
 pli, aptique plurimum reficere: Quapropter si caput ha-
 beat grande & cerebrum multum frigidiusculum eos
 continere aptum, & retiforme sanguineum, fontesque
 cordis spatiosos memoria pollent magna, discursu, ac sa-
 gacitate. Sed Petrus N. noster parui est capitis & feruentis-
 simi caloris, & sagaciter præuidet omnia, præsertim qui-
 bus

Gg

bus

bus operam dat, al minus recordatur, quoniam spiritus
 exhalat nec communicat præuisiones spiritui succedenti:
 Fuliginibus abundat eius discursum interruptentibus,
 & fastidium in discendo afferentibus, mœstus est valde
 cum solitarius est. Quod appetit quando est ieiunus quoniam
 spiritus pugnat contra fuligines ex sanguine in fine
 digestionis ambusto exhalantes; Quando vero hilaris est,
 nimia hilaritate perfunditur, vt in scurrilitatem & face-
 tias transcurrat: quoniam gaudet spiritus à pugna contra
 fuligines non infestari, aut ferari, & qui tenuis est valde,
 dilatur in lætities, diffunditurque adeo vt frenari non
 possit. Multos que ita a trahilosos vidi deditos scurrilitati
 parasiticæ, dum quæritat spiritus requiem & lætitiã
 deforis, vt vacet, & quiescat ab interna pugna. At Petrus e-
 ius est sagacitatis, vt extemplo percipiat quicquid alter
 cogitat, & quando amicis parantur insidiæ ab aliis, ipse
 subito molimen percipit, & amicorum mala, sicut venaticus
 canis odoratur & præuidet. Semel cum simul esse-
 mus, iuit ad hauriendam aquam frigidiusculam de fonte
 procul à nobis 150. passibus pro communi amico. Qui
 noluit paulum morantem expectare: sed dixit mihi recedens,
 saluta meo nomine Petrũ Presteram, nequeo enim
 expectare. Tunc reuersus Petrus dixit ad me: Kecessitne?
 Ego audiui vocem, quando hauriebam de fonte aquam
 cogitabundus. Dic Petro vale; quoniam expectare ne-
 queo. Multaque huiusmodi sagacitatis exempla in eo
 vidi sub ære tranquillo.

Quapropter vere extat sensus in aere, & communica-
 tio

tio communis. Et quæ hystoria narrant de bello pharallico percepto apud Abanum à quodam atrabiliōso, & voces quas Brutus audiebat, aliaque huiusmodi non sunt fabulæ. Ast ego cum mali quippiam mihi imminet, inter somnum & vigiliam audire soleo vocem clare loquentem mihi; Campanella, Campanella; & interdum alia verba addentem, & ego attendo, nec intelligo quis sit. At profecto si Angelus non est, aut dæmon, sicut Socrati affisitebat, necesse est aerem sic vociferare turbatum mea passione futura, aut affectum à præparante mihi malum, aut ex simili similem alferam imaginantem. At quomodo format voces? Agnouit S. Augustinus hunc aeris sensum in libro de diuin. dæm. vbi inter cæteras rationes assignat ob id dæmones diuinare, quia corpus habent tenue, aerum, aptum pati facillime, hancque passionem esse sensum, & sagacitatem, atque ex pauca præparatione in causis argumentari effectus, quam celeriter. Multaque ad rem adducit: tamet si ipse credam dæmones natura incorporeos esse.

CAPVT XI.

*Prophetiam naturalem in spiritu, supernaturalem in mente fieri, & proferam ab Aristotele & Galeno confundi; & de Sybillis & Pytho-
nissis.*

AT prophetia, qua Deus homines donat, non in spiritu corporeo initiatur, sicut in melancholicis & brutis

brutis naturales prophetiæ sunt, sed in mente ab ipso ho-
 minibus immissa, & ea ostentat res altissimas, in eaque re-
 fidet ipse solus, mouet, docet, in abstractionibus adeo ve-
 hementibus, quæ trahunt vna spiritum corpusque con-
 sequenter in cœlum. Vnde visi sunt multi in aërem ele-
 uati sæpissime, vt S. Catharina & S. Franciscus vsque ad
 nubes; qui Dei amore feruentes corpulentiam vicerunt,
 non autem victi sunt, si magnes attrahit ferrum, sursum-
 que eleuare facit & in sublimi sustineri, stultitia crassa est
 Aristotelicorum negantium ecstasim diuinam. Colligitur
 spiritus crassi ferri, propriamque exuperat corpulen-
 tiam ad odorem sui perfectiui Entis, & canis, vt carnem
 potiatur eo sursum attollitur, quò per se perueniret nun-
 quam; & homo nymphæ amore feruens ardua aggredi-
 tur, ita vt exercitum vnus dissipet homo in momento,
 quanto ergo magis credendum est, mētem attolli, quor-
 sum adspirat, sursum, spiritumque incalescere, & colligi
 secum, corpusque simul in altum trahere, auxiliante di-
 uino amore, illi etiam cōmunicato, ac toto simul com-
 posito ex mentis vnitione videmus quidem Ecstaticos
 non sentire si pungantur, quoniam totus spiritus sursum
 eleuatur collectus, reliquitque exteriores partes rigentes
 demortuas, ita vt in quibusdam, si tangantur duriter, fran-
 guntur vt vitrum. Hoc naturaliter, fieri nequit præsertim
 tanto tempore, quanto hi Deo chari in sublimi sustinen-
 tur. Aliorum qui de regnorum mutationibus & distan-
 tissimis prophetant rebus, prophetiam esse naturalem
 tam falso astruunt Peripatetici, quam falso bestias alii pu-
 tarunt

tarunt esse immortales æque ac homo, propterea quod portant canes carnem in domum, sicut illos iubemus, & bruta quædam esse Deos, à quibus aliquod beneficium acciperimus. Oportet ergo omnia prorsus metiri, ac deinde decernere. Verum est quidem, Prophetas loqui per signa, & per imagines ac omnes fere prouidere per imagines opificiorum suorum. Nam Amos videt vicini, vaccas, plaustrum onustum foeno stridentem trullam cæmetarii, quoniam ipse rusticus erat. Isaias vero templum, ignem, animalia mobilia, fumum gloriae, quoniam nobilis erat genere. Daniel autem Aulicus Regis, statuam diuersorum metallorum, animalia superba, prælia ventorum, &c. & quilibet prævidet sicuti ipsi naturale est sentire. Unus Dominus Iohannes non loquitur de purificatione, sed de equis, angelis canentibus, de phialis plagarum plenis, de meretrice magna, de Agno, de Filio hominis tot significatibus vestitum: ex quo colligimus Deum sæpe uti motionibus naturalibus in spiritu corporeo impressis, in quo residet mens, eique reuelat res per easdem motiones, à Deo ordinatas alio pacto ad significandum; in alia positione & ordine, & modulo. Secundum quod ipsa videre solet, & hæc est visio imaginaria de qua loquitur S. Hieronymus & S. Thomas; Idcirco sapienter in tractatu de Temperantia D. Thomas tractat de prophetia; nam sicuti affectus est spiritus, ita est aptus videre; proptereaque Comedones & ebrii propheta non fiunt, quoniam spiritus ipsorum crassus est ex fumis, ineptus ad suscipiendas impressiones superiores, & ad mutationem ordinis propriorum motuum. Sobrii autem ex ieiunio

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

tenuitatem spiritus sibi comparant, vt Helias & Daniel, qui menti superiori subseruit commodius, atque simulacra in ipso figuranti vel sopitas motiones suscitanti, ordinantique. Nec homo peruersus turbatus passionibus prophetiam diuinam suscipere potest, motiones enim ipsius ineptę sunt vt cōponantur, nisi per vim Deus quod non solet, sicuti in Asina Balaam, componat. Sic Elisæus dum spiritus eius turbatus esset incomptusque, influentiam diuinam suscipere non poterat: Ac cytharæ sono sedauit eum, purgauit fuligines aliosque vapores, ac probe ventilatum, reddidit obedientem animæ ipso inuolutæ: ac Deus in illa fatalem ordinationem significauit. Hic cauere potes ab Aristotele falso dogmate in problem. Sect. 30. Quibus multa inest, & calida atra bilis perciti spiritu sunt ad omnem motum prompti, & sic fiunt Sybillæ & Bachæ, quæ diuino inspiraculo afflari videntur, quod tamen non sic est, sed naturali accidit intemperie. Similia dicit Galen. in lib. de morb. non vulg. Sybillæ enim de rebus prophetarunt ad quas non pertingit tenuitas spiritus pacto vllō; præsertim quæ Messiam prædixit Dominum orbis, quam Cicero citat, ac falsam esse cupit, ne Respubl. Romana in illius dominium caderet, nec putat esse veram prophetiam, propterea quod primæ singulorū versuum literæ copulatæ nominant quendam Redemptorem per crucem. Hoc autem sibi impossibile videtur, quoniam prophetatæ post furorem nesciunt quid dixerint, nec in ipso furore possunt componere versus, tam accurate conditos, sed alicuius industria (ait) astute concinnati sunt.

Ex

Ex quo colligere licet prophetiam melancholicorum & Pythonissarum in furore fieri, ac memoria non retineri, quoniam spiritus incalescens attenuatus exhalat successoribus spiritibus non communicando passiones. At prophetæ diuini bene norunt quicquid prophetarunt, quoniam in mente immortalis fiunt, non autem spiritu corporeo, ac diuina quadam arte ordinantur & excellentia. Vnde Diabolus in energumenis conatur pangere versus, virtutemq; primam æmulari, sed falsitatibus erroribusq; replet, sicut tot in historiis legimus, & ipsemet expertus sum in quodā à dæmone ludificato. Quæ Ptolomæus dicit de prophetia ex Ioue, Venere, ac Mercurio, & dæmonoplexia effecta à Luna, & Mercurio, afflictis de die à Marte, & de nocte à Saturno; In multis inueni vera esse. Nō tamē credo stellas aliud facere, q̄ inclinātes dispositiones inducere. Nā Iupiter & Venus benefici, Mercuriū spiritū Dominū ob sympathiā bene afficiendo imprimūt in cōceptione spiritus nobiles in nobis lucidos aptos ad diuinā influentiā, & visiones Angelicas, vt dicebat Origen. Mars vero & Saturnus affligendo Lunā, Mercuriumq; sensib² ac discursiua p̄sidentibus symbolo, & in fluētia naturali, vt in Metaph. declarauimus, producunt spiritus acres, tētros, fuliginosos & prauā tēperiem, quapropter plebicula & fœmellæ prauis nutricib. aut ex menstruo sanguine, vel ex retentis excrementis præsertim in vtero peruersos vapores concipientes, perturbātur, fiuntque apti ad dæmonis illusiones. Remedium dat Hippocrates virginibus coniungi viro, vt vterus generationis auidus & prauorū, ideo vaporum causā expurgetur. Senib. vero purgatione

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

pronocare, & pingues brodios exhibere, unde spiritus lucidos producant, atque vina generosa, subdulcia ac firma. At absque religione non expeditur malum, si demon in dominatu confirmatus fuerit, vt sequens libellus manifestabit. Sunt tamen quidam qui passione tantum naturali afficiuntur eiusmodi manie, sicut Socrates, Callimachus, Scotus, Hercules, & Maumethus, cui tamen dæmonem perpetuo astuisse ex eius furiosis mendacibus fabulosis, repentinisque reuelationibus liquet. Atque si sæpe deliquio intermoriuntur ab Epilepsia vapore tetro caput infestante, quamuis acuti & ingeniosi sanitatis tempore sint. Alii vero adhuc sani læduntur, vt aniculas vidi multas. Alii à Dæmone vexantur, sicut Pythonissæ. Atque hi deceperunt Aristotelem & Galenum & Auicennam aliosque vt crederent aliam non extare prophetiam nisi naturalem. Sed quidem res in mundo omnes consimiles sunt, & qui bene non distinguit, decipitur sæpe. At Socrates, & Plato Prophetas sanctos à prauis recte distinxerunt & expectabant Reformatorem à iquem magnum diuini cultus exhibitum impie creaueris & statuis, vt patet apud Platonem in Alcibi. & in Dial. de voto, & de sanctitate. Præter multas experientias vidi sororem Æmiliam anno suæ vitæ 12. oppressam à dæmone quando sol eius a pheta, qui erat in Aquario per directionem ad Saturni diametrum peruenit in Leone, & simul à Marte oblæsus est Mercurius. Post annum conualuit signis mirificissimis ostensis, ac deinde nupsit viro probò, & vixit in magna sanctitate vsque ad 35. annum, at anno 35. sub benignis aspectibus

lafo

lase Apheta, rarisra Saturni in ortu coeli, & visiones Dei & mirabilia de seculo venturo narravit, de inferis & coeliculis, & sapientissima euasit in Theologia sine studio. Prædicebat euentus quam plurimos, verosque præmissa oratione ad Deum. Vnde agnoui dispositionem naturalem à temperie & stellis conferre multum ad superiores visiones.

CAPVT XII.

*Omnes aquas, liquoresque sentire, & de sympathia
& antipathia ipsorum.*

AQUAS etiam liquoresque omnes sensituios esse necessesse est, cum à calore, quem sensituium esse demonstrauimus, generentur, & informantur. Quod ipsorum ostendit constitutio in locis & temporibus calidis ex vapore calido, qui vt fiat aqua cōdensationem patitur modo aliud nihil, vt in Alembicis & operculis ollarum, & in fornacibus balnearum palam fit, vbi fumi absque frigore sed vltra progredi prohibiti in aquam densantur, & sapor ipsorum aut salus, aut dulcis, aut insipidus, nostro videlicet calori similis (Nam propterea saporem non ostendit, quod simile à simili non patitur, vnde & oui albumen crudum insipidum adparet) testes sunt natiui ipsorum caloris, quamuis à frigore extraneo perpetuo occupati sint, ita quod nequeant nobis calorem manifestare præsertim calidioribus, nam & oleum & vinum per calida, frigida tamen adparent, ex frigore externo & compa-

Hh ratione

ratione sui. At motus quo gaudet, & quo privari plures
 scunt, ostēdit non modo eos calidos, quippe cū calor mo-
 tu seruetur, sed simul etiam sentientes. Flumina omnia
 currunt ad mare tanquam ad simile, principiumq; à quo
 seruantur. Ipsumque mare perpetuo gyro ab ortu ad oc-
 casum mouetur. (Vnde naues breuiori tēpore ab Hispalī
 in Peru, quam à Peru in Hispalim nauigant) ac motu gau-
 det sua diffusionē sicut aer, sed non tantopere, quoniam
 non tantundem caloris habet, nec tenuitatem tantam,
 quā possit ita expandi; Nec ergo sensum tantundem,
 sed minorem & paulo obtusionem. Sequitur mare So-
 lis motum ac Lunæ non ea ratione profusus, quia ferrum
 magnetem, sed quia tumescit & rarefit ab eis. Tenuitas
 vero ingenerata compressionis inimica est, iccirco eleua-
 tur, vbi calor adest, & deprimitur vbi abest. At singulis sex
 horis in totum eleuatur ac deprimitur, vbiq; nā sub qua-
 drante, vbi sol imminet, tumescit, ideoque aquæ eleuatæ
 currūt in oppositam partem hinc & inde, & in ea eleuan-
 tur propter obuiantem concursum, sicut in feruente olla
 palam fit, vbi pars igni exposita tumescit, ac simul oppo-
 sita, id est ad anfas ollæ, sed in lateribus deprimuntur, quia
 nec ignis, nec concursus ibi eas attollit. Sic in gyrum per-
 gens Sol efficit, sicut flamma ollam successiue circum-
 dans, vbi ipse est, & in opposito tumescere, in lateribus ve-
 ro decrescere, ita vt quatuor vicibus in 24. horis aquæ to-
 tius ambitus Oceanī terram cingentis crescant ac decre-
 scant, sed telluris situs hos motus variat: Alibi vero Luna,
 alibi dispositio aquarum. Nam per tenuiores nequeunt

in æ-

in hyeme nauigare, sicut in Indum mare per crassiores ne-
 queunt in æstate, sicut in Persia; nam Sol hybernos vapo-
 res generat in tenuibus, nec potest educere, ergo mare in-
 terturbant: æstiuus vero in crassis; In æqualib. autē matu-
 tinus vespertinusq; Sol tumores facit, eo q̄ obliquus est,
 ideoq; impotēs ingenitos educere vapores, quos tamē cū
 meridianus est, educit, æthesiasq; auras cōstituit in æstate
 validus, perpēdicularisq;. Atq; pacatū mare videtur eo q̄ à
 vaporib. exitū noctis nō agitur sicut mane & vesperi, li-
 cet in Parthenopeo oppositū verius sit ex maris crassēdine
 pingui. Omnes autē huiusmodi mot^o sūt ex maiori, mi-
 noriq; sensu tenuitatis maioris, minorisq;. At in omnib^o
 marib. & fluuiis generātur pisces, vermes & plātæ, quorū
 nullū absq; sensu & calore animari posse credibile est, q̄
 mare fuscipit figuras coeli & terræ sicut aer, quādo prædi-
 cit euetus, & sic piscib. inest præuisio tēpestatum, ætus &
 gelu & belli inter se inuicē, & mutatio regionū & sedium,
 sicut terrestria animalia consueuerunt. Nā hyemē ex sub-
 polari ad nostrū mare accedunt, æstate vero recedunt tur-
 matim. Præterea aquæ omnes sursū corpulentia vincētes
 attolluntur, ad implendū vacuum, ergo illā sentiunt imp-
 fectionem vel amant sui diffusionē, sicut in 1. lib. dictum
 est. Eriguntur præterea aquæ de mari supra montēs quasi
 per spongiā, & panis atactus vna ex parte ab aquis to-
 rus per funditur, & colantur per panni frustum liquores o-
 mnes vltro ascendentes gutta post guttam similis similē
 insectantes & ita sese impellentes & vltra dilatātes, vt vbi
 altera orat, altera accedat, vt in spongia palam fit, hoc

autem absque sensu exquiri non facient. Nam aëria non ascendit tangens panni extremum ad illius summū, ut aqua. Item aqua in patera conglobatur, ne cadat, diuidatur & pereat, & si quid crassum imponas attollitur super paterā & sese continet, dum nolunt partes à partibus separari. Omnis enim diuisio mors est rebus consimilibus cognatisque. Præterea cadentes aquæ & guttæ super frondes arborum, assumunt figuram sphericam vniunturque; ne diuidantur & moriantur, & gutta guttæ tactum appetit, & iuxta se inuicem vbi sunt, statim vniuntur & incorporantur, mutuo se iuuant es auxilio contra aduersum aerem & contra corpus, in quod inciderunt, ne ab eo forbeantur, & super tabulam guttæ multæ cadentes visuntur tumidæ in seipsas elatæ & contentæ; & agitata tabula moueri nolunt, at si alia aqua eas prope tangat, statim illi admoventur, vniunturque. Præterea saliant de fonte aquæ insequentes vaporem crassum, quo cum generantur, nō secus ac sanguis secta frontis vena salit insequendo spiritus; Compressæ quoque dissiliunt, tanquam compressionis inimicæ, instar ventorum, aliorumque sentientium rerum. Cum aerem crassi calidique vapores occupant, pars tenuior sulphurea compressa accenditur, forasque erumpit in fulgura & tonitrua. Crassior vero ne diuidatur, & veluti tenuem insectando vnitur tanto impetus, quod in grandines induratur. Qui propterea locis temporibusque calidis fiunt, frigus autem in aëre extraneum colligitur ad conspissatum vaporem, gelatque magis. Nec fulmina alia ratione fierent: nisi qua vapores exhorre-

horrescentes diuisionem, quam calor exiliens affert, in
 rem duram conspissantur, quando secum multas fuligi-
 nes habent, quæ sunt portiones minutæ siccitatis exha-
 lantes vna cum tenuibus in magno æstu terræ; ideoque
 aptæ sunt compingi in ferrum lapidem, aliasque huius-
 modi consistentias. Sanguinem sentire priores sermo-
 nes docuerunt, similiter & sputum, quod coit in vnum,
 & dum extenditur, à corpulentia non vult seiungi, seiun-
 ctumque ad cognatum se contrahit & humi proiectum
 agglobatur vltro: & super æs calidum assumit sphaericam
 figuram, & resilit fugiens mortem, in igne stndet, sicut h-
 quiores cuncti, no' entes fieri aer, & fumus, nisi violenter.
 Præterea pugnare humores alterum contra alterum, in fe-
 bribus patet. Vbi sanguis fugit & redit ac succurrit, vbi
 est opus, sique de naribus affluat multus, persusis aqua
 pedibus aut testiculis reuocatur ad ipsorum auxilium, &
 fluere cessat. Liquores multos destillatos, & quos vocat
 aquas fortes, inuicem pugnare notum est Alchimis.
 Maxime autem aqua vitæ contra oleum, & res vinctuo-
 sas. Ipse quoque vidi aquam in destillatorio extractam,
 ex sale & myro rebusque siccis, amarisque fluori confe-
 cto ex rosis & saccharo impositam, mirifice alterari, fuge-
 re, resilire, irasci, feruere, sicut spiritus animalis diuersam
 ob qualitatem atque sensum. Omnes sane liquores cum
 à calore liquefaciente generentur, aut ex calido conden-
 sato fumo, calidos esse sentientesque necesse est. Præterea
 Reubarbarum videmus ex cunctis corporis partib' cho-
 leram in ventriculum attrahere, agaricum vero phlegma;

fenam, bilis, acida, & ros. Succos herbarum, baro, csa, rotg
 hos; quib. stimulatus spiritus intestina stringit, expellitq;
 excrementa, purgatque. Hoc autem similitudinis vi fieri
 cōperimus, cum prædictæ medicinæ omnes similes sint
 colore, odore & sapore humoribus, quos attrahunt. Pro-
 ptereaq; caput aspidis appositum loco in quo momordit
 hominē, attrahit ad se venenū homini inimicum, & aspidi
 vero amicū. Mus quoq; nascens in radicib. napelli deglu-
 titus sanat hominem à veneno napelli, trahēdo ipsum to-
 rum in ventriculum, vnde simul à spiritu expellitur foras.
 At si bibatur alius napelli succus non attrahit primo hau-
 stum, sed ipse permeat viscera, cū sit liquidus ad alium li-
 quorē napelli se conferēs similitudine. Mus autem odore
 trahit, & densitate non it. Sensus quoq; attractionis Anti-
 monii, notus est cunctis medicis. Pari modo ad extrahen-
 dū oleum ex vestibus eo perfusis, requiritur aliud oleum, ꝓ
 mollificet illud, sibiq; incorporet, similitudinis vi: Postea
 apponitur res arida ambobus contraria, vt bouis fel aut
 cinis, quo expellitur liquor vinctuosus totus. Hac ratione
 magica saponis compositio inuenta est, ex calcis cinerisq;
 lixiuio, & oleo conglutinatis; Altero attrahendi gratia, al-
 tero vero expel'endi. Sapon quoque ex vini fecibus itidem
 confici potest, ad vini maculas abstergendas. Sic & The-
 riaca ex venenatis viperarum carnibus atque simplicibus
 rebus multis veneno inimicis componitur, vt aliud ami-
 citia trahat, aliud attractum per inimicitiam expel-
 lat; aliud corroboret & in salutem
 aliud verrat.

De sensu lapidum & metallorum, & de amicitia & odio.

LAPIDES quoq; ac metalla sensu non carere licet obtusissimo inter omnes, ipsorum constitutio declarat, cum ex terra liquida indurcescente fiant: At lapides ex crasso fluore non admista viscositate aut tenuitate, qua de re frangibiles sunt, non autem flexibiles, sicut metalla, quæ viscositatem & quid tenuitatis insuper continēt. Propter ea liquefacta imminuuntur pondere excepto auro, quod quia similaribus prorsus partibus compositum est, ponderis nihil amittit; nam simul omnes eius portiones exhalarent, cum sint confimilares, ideoq; altera non magis nec prius liquefcit aut attenuatur quam altera, nec ergo exhalat, omnia tamen in se calorem continent: quem coruscis percussique lapides laxati manifestant: ac confricata similiter metalla, ac odorem sulphureum & quidpiam cineris emittunt, dum percutiuntur, vt inteligas ipsos lapides, & non percussum aerem inflammarī & compeditum continere in densitate calorem. Ergo omnia sensum habent, cum sensitivus sit calor.

Præterea metalla cuncta ac lapides nutriuntur & au-
gentur transmutando solum, vbi primo adnascuntur opetolis, non secus ac plantæ, in fluorem & imbibendo ipsum per venas attrahendoque; qua de re crystallæ crescunt in cubicam figuram, Adamantes in Pyramidem; Et

Appe-

Appenninorum solent lapida: in montibus superabundantissimos creuit; vbi viderelicet passim tanquam ramos arbores in figuram oblongam quadratam expandi multos. Nec quidem potest sol subito erexisse substantia hanc in montes Appeninos, & Alpes & Pyreneos Hispanicos, & Acroceraunos Dalmatas & Libanū & Antilibanū Philistæos, & in Caucasum & Gathim, & Riphæos, qui per milliaria plurima extenduntur, & in aerē tantopere attolluntur, Plinius testatur marmorum fodinas in Hispania crescere in tantundē marmoris, quantum extrahi consuevit. Ilba Hetruriæ in sula quantum ferri regenerat continuo, notum est; & montes styli & salinæ Altimontis in Calabria sal instaurant vegetatione perenni. At quidem lapides, metallaque non crescunt, cum à sua quasi matrice separantur, nisi forte per additionem exteriorem non per vegetationem. Sic & animalium ossa infracta, se parataque ab animali non amplius crescunt, & ad certum tempus peruenientia non augentur, sic & cornua & ouorum putamina, & dentes lapidibus similibus, & maior augmento ostrea, conchilia, limaces, testudines lapideam habent vestem, quæ in eis nutritur & crescit ad determinatam quantitatem: Participatque sensum cum eis communē, sed obtusum, qualis inest vnguibus nostris. Sed spinæ Echinosaurum palam flectuntur ad motum in radice membranosa & sentiente.

Quæcunque autem Entia nutriuntur, attrahunt in trorsum alimentum, non cuiuscunque substantiæ & qualitatis, sed illius modo, quæ illis cognata est, similisque.

Sic,

Sic etiam reuertuntur conitarum, quales & ferrum euo-
 munt excrementa passim, ac rubiginem, quod absque
 sensu magno non fit. Sed magnes quæ polum spectat,
 excellentis sensus indicium affert, Sic & ferrum, quod ad
 ipsum fertur, & adhæret, vt in primo libro satis dictum
 est. De Mercurii sensu nemini dubium esse deberet, cum
 spiritalis liquidusque vna conspiciatur perpetuo agitari,
 & separatam vniri, vtque se defendat, fieri Sphæricum, &
 libenter ad metallum perfectius currere, eique adhærere:
 nam itra arcam ex altero in alterum se confert angulum,
 vt perueniat ad argentum, magis autem aurum appetit,
 cui fortiter inhæret, & per vim separatur. Quam ob rem
 aurifices cupientes auri minutias & limaturam colligere,
 superinfundunt mercurium, qui frustula omnia com-
 plectitur, sibi que vnit, deinde apponitur igni, & Mercuri-
 us statim exhalat, cum sit mollis, tenuisque substantiæ,
 facile in fumum conuertibilis: Aurum vero in vase rema-
 net. Sic circulatores decipere solent imperitos ostentan-
 tes se ex mercurio aurum efficere posse.

Præterea inflexa vitra ac metalla, reuertuntur ad posi-
 tionem suam rectam, vel sphæricam, magis autem quæ
 sunt frangibilia, quibus perniciosius est inflecti. Exant
 lapides Astrochites, & Trochites, vt testatur Plinius, ac nos
 vidimus, qui super plana tabula perfusaque aceto aut li-
 monis succo, à seipsis mouentur, ita & pumex. Sunt enim
 lapides porosi spiritum & tenuitatem continentes: quæ
 acumine penetrantis aceti excitantur, & cum tota mole
 mouentur, sicuti nos intermortui allii odore reuiuisci-
 mus.

mus. Extat sensus attractionis in eis: nam succinum atrahit festucas; aurum & argentum, palmas oliuasque, quibus vtuntur thesaurorum absconditorum inuestigatores ad loci agnitionem. Corallium arborem lapideam intra mare esse, nemo ignorat; quod ægrotis appositum colorem amittit, vbi febricitant; vbi cessat febris, iterum rubescit vti caro, cui est similis, & eius affectiones compatitur. Porro narrauit mihi, argentum intra quasdam ipsius aquas chymicas conuersum fuisse in arborem paruum frondosam formosamq;. Iaspis ob similitudinem, quantum tanguine habet, eius affluxum cohibet. Abinzoar contra malignas febres optimum est. Aliaque ad alios vfus: qui autem versantur in fodinis lapidum ac metallorū longe plura experimenta habent, quæ consensio & dissentio rerum tribuenda sunt. Quouis ex metallo aquæ chymicæ vi auri particula extrahitur, at ex auro metallum aliud minime. Ipsum omnia ad se trahit, quia perfectissimum. Nigredine tingit candidam chartam, sed non quantum argentum. Ast heracleum lapidem proprio maculant cuncta colore. Hic Sanct. Augustinus obstupet, qua ratione candidum argentum nigrefaciat, quod posset infringere huius libri fundamentum, hoc est, nullum Ens dare quod non habet. Sed firmum stat, quoniam metallorum materia non est bene deuicta, sicut in vitro; ideoque sua tetra facie tingit albam chartam; licet simul tingat argentino eandem candore, qui tamen non apparet, quoniam candore chartæ confunditur. At in heracleo apparet candor, non autem nigredo, quoniam niger est,

est, & nigredinem argenti secum occultat. Nec unquam
 profus deuicta potest. Si materia metallica, nisi fiat tra-
 spicua frangibilisque: quando iam viscosus vultus mate-
 rialis exuperatus est à caloris vultu. Quapropter vitrum
 est postremus actus ipsorum, & tenuitas vaporum, & a-
 qua vitæ liquorum. Aiunt vnicornis exudare cornu ad
 veneni sibi inimici conspectum, & aquam ebullire eius
 spiritu, si illi imponatur. Aurifices lapides pretiosos scin-
 tillatione & vigore alterum alterum vincere notarunt.
 Muschus amisso natiuo odore si suspendatur in cloaca
 colligitur ab odio factoris infesti, & augetur eius odor mi-
 rifice, sicut omne contrarium intra contraria consuevit
 augeri, nisi vbi penitus extinguitur in sine pugnae. De ma-
 gnetica attractione & conformatione dictum est in libr.
 primo & quomodo ferrum posituram eiam ab arte sor-
 tiatur & suo sensu illam seruet, dum in aquam super su-
 bere natat.

CAPVT XIV.

*De plantarum sensu, sympathia & antipathia
 musta, & alias ad res.*

DE sensu plantarum, nemini dubitandum esset, cum
 vescantur, nutriantur, crescant, semina & natos pro-
 ducant, non secus ac animalia.

Quapropter à Platone animalia inuersa, immobiliaq;
 vocantur. Pythagoræ vero sensu præditæ videntur. At A-

rist. in 2. de Anim. vegetatiua anima non autem sensitiua
 præditæ adparent, propterea, quæ (ait) operationes sen-
 sus in eis & organa non reperiuntur, qui nihilominus nõ
 modo sensus sed & rationis actus in eis agnouit alias,
 (2. Phys.) quando ostendit operari propter finem, fructus
 videlicet vt æternentur; spinas ad defensionem, & folia ad
 tegendum. At animam dat plantis, sed quomodo animam
 absque sensu? quia carent oculis & auribus? imo osten-
 dimus hæc non esse sensus, sed vias fenestrasque ad senti-
 entem spiritum, vt & S. Chrysostomus, & S. Augustinus
 docuerunt. At vel tactum non debuisset eis auferre, quip-
 pe cum radices ori animalis similes, terræ immerfas ad su-
 gendum nutrimentum in eis agnouerit: Quapropter &
 gustum eis tribuere debuisset. Palam enim est, non om-
 nem plantam omni in loco nutriri & gigni. Piper enim
 India producit non autem Italia. Arangia Italia nutrit
 non Germania. Nutritur ergo planta terrestri ex fluore
 sibi connaturali ac simili, cumque exugit. Itaque in dissi-
 milem transplantata locum non exugit, quia consimi-
 lem non inuenit, proptereaque moritur. Nec ex toto so-
 lo nutritur, at ex liquido. Idcirco circa fodimus, vt pene-
 tret sol, & liquefaciat solum fermentetque ita, vt possit in
 alimentum conuerti. Ideoq; fimum calidum pinguem-
 que radicibus apponimus. Planta ergo secernit vtilem ab
 inutili succo. Ergo sentit quid seruet, quidue non con-
 seruet. Hocque palam in æstate faciunt, quando nimio
 ab æstu sunt squalidæ & demortuæ, comas demissæ, vel
 ut afflicta animalia: At superueniente pluua subito reui-
 rescunt,

refcunt, comas attollunt, viuificantur, formosaque red-
duntur, ac manifestæ lætitiæ sensum ostentant & refecti-
onis, sicut post inediam ac laborem homines inuenien-
tes cibum: Nec hoc Virgilium latuit.

Præterea quo pacto distribui posset nutrimentum per
totum corpus, tanto ordine, transmittendo partes solidi-
ores ad ossa, lentas ad carnes, pingues ad medullam, vi-
scosas ad neruos, & corticem, lubricas ad folia, vinctuosas
ad semina, leuem beneque digestam substantiam ad flo-
res; nisi pars omnis sensum attrahendi simile haberet, &
spiritus non intermaneret, qui coqueret, & partiretur ali-
mentum? Patent intuper in planta nerui & venæ adhæ-
rentes ossi; & in his animam inhabitare necesse est, nam
detecta vndique cortice moriuntur. At si vltra dimidium
ossis secentur, dummodo relinquatur cortex, ex opposita
parte, non moriuntur; quoniam spiritus ipsarum crassus
est, nec ita facile exhalat per sectiones alterius partis; Sed
trahit adhuc ipse rectis vasibus, quem exsucta terra sub-
ministrat succum, reficiturque.

Præterea ergo si plantis insunt ossa, medulla, nerui, ve-
næ fibræ, corium, os, vestes, arma, & prolificatio, ne mo-
riantur penitus, fatendum est animalia esse, sensuque ab-
undare. Hoc quidem argumentum imperitis & stupidis
quoque suadeat, qui sensum non norunt, nisi per organa:
Sapientiores enim certius ipsorum agnoscunt in aere &
cælo rebusque spiritualibus, organo carentibus. Veluti
idiotæ imaginantur Deum corporeum similem homini,
putantque ipsum non sentire nec sapere nec gaudere, nisi

vultum habeat, corpusque in huiusmodi. Quod quibus
 damnauerunt Magnum Originem in Ægypto Monachi
 rudes, & Patriarcha Theophilus, quia Deum in corporeū
 fecerat. At sapientes nouerunt hæc organa & corporeita-
 tem esse Deo imperfectionem, non autem excellentiam.
 Præterea si hoc non sufficit, inuenimus in plantis sexum
 masculinum & foemininum, vt in animalibus, & foemi-
 nam non fructificare sine masculi congressu. Hoc patet
 in siliquis & in palmis, quarum mas foeminaque incli-
 nantur mutuo alter in alterum, & sese osculantur, & foe-
 mina impregnatur, nec fructificat absque mare; imo cō-
 spicitur dolens, squalida mortuaque; at puluere illius &
 odore reuiuiscit. Præterea extant plantæ in Scandinauia,
 quarum fructus vertuntur in animalia volatilia. In o-
 mnibus quoque plantis innascuntur vermiculis; quorum
 sensus ex nihilo non oritur. Ergo calor ipsarum sensitius
 molem attenuando & liquefaciendo, & de foris induran-
 do, producit vermes in eis, quin & in arefactis tabulis.
 Præterea est amicitia, inimicitiaque inter Plantas. Brassicæ
 enim vitibus inimicæ, & mutuo destruuntur, si simul
 plantentur, & qui inebriari non vult, brassicarum succo
 bibito vincit, obtunditque vaporem & vires vini; Lupini
 sycomoribus infesti sunt: Oliuæ amicæ myrtis, ac vna bene
 se habent: vt & vites vlmis; vbi mirum quanto artificio
 plantæ flexibiles manus quasi sibi parant, funiculosue
 quibus amicæ robustiori colligantur & fulciantur. Sic
 hedera quasi clauos parat, quibus infigitur corticibus
 quercuum stabiliumque corporeum.

Præ-

Præterea quidam fungi nascuntur gregatim in Bissinia
 in territorio, oientes molchu, ac si quis cacauerit in loco
 ubi nascuntur, fugiunt, & paulo distantius nascuntur, vi-
 scoso vapore benigno, ex quo nascuntur repente ac fugi-
 ente inimicum foetorem. Habent & plantæ Antipathi-
 am & Sympathiam cum metallis, vt dictum est. Porta
 quoque multiplices adnotauit amicitias inimicitiasque
 quas cum partibus animalis habent: vt Cucurbita cum
 capite, lecoraria cum iccore, testicularia cum testiculis,
 dentaria cum dentibus; exque figuris earum multa in-
 dagauit, sed non in omnibus diuinat. Nam cucumer
 verpæ similis eidem noxius est. Nihilominus res mirifi-
 ca industria propalauit latentes. Vidi etiam cucurbitas
 vbicunque secantur, eo serpere, ubi possint inniti, præser-
 tim in arboribus frigidiusculis; & eo se dilatate, ubi ac-
 quam sentiunt. Si que supponas vas aquæ plenum pen-
 denti cucurbitæ ipsa crescit in longum, minifice vsque ad
 aquam sese effundendo. Si vero olei vas supponas; alior-
 tum planta ramos expandit, reuoluitque: Cucurbita ve-
 ro contrahitur, minuiturque abominans oleum. Quarè
 & odoratum habent per poros exhalationem admitten-
 do. At sensus omnis, tactus est: & Ens hunc habēs, dici in-
 sensatum non potest.

In lignis aridis sensus quoque reperitur, sed modicus,
 qui non nisi vermium generatione manifestatur: Dum
 calor actiuus nunquam agendi oblitus, agit at viuificat-
 que particulam aliquam dispositam magis. At in Foro
 Iulii sæuo gelu exsicantur oliuæ; ac deinde germinare
 stipites

supites fissis sunt, quod admiratur Virgilius. Verum trabes palmea cui pondus superponitur, quasi dolens etiam sursum arcuatur contra molestiam ponderis. Præterea omne lignum vi inflexum relictum sibi, redit ad positum suum, ergo sentit contrariam positionem inimicam sicut animal, euitatque. Si enim insensata foret, remaneret sicuti ponitur: Lignum igni appositum stridet, ploratque manifeste, quia destruitur, & quidem modo suo, non nostro has ostentant passiones. Lauri folia effugiunt ignem & resistunt, insectunturque quasi serpentes contra calorem insectum. Cum cælo etiam habent consensum plantæ.

Heliotropia quidem perpetuo solem inspectat, vertitque comas ab Oriente in Occidentem secum, & noctu simul conuoluitur, ita quod mane ad Orientem conuersa adparet, Heliotropiarum gratia sunt multa; aliæ humiles, quæ florem longum habent, granosumque; aliæ vnicum florem figuram solis referentem; alia in Euphrate nascitur sub aquis, quæ mane oriente sole educit comas super aquas, & eleuatur semper magis cum ipso sole vsq; ad meridiem & deinde demittit paulatim fastigium vsq; ad vesperam: Et sole sub horizontem meante sub aquas ipsa immergitur, & ad circulos suos reuertitur. Plane hæc indicia mirabilia sunt consensus rerum omnium cum omnibus.

Tiliæ quoque, vlni, salices, populi, & oliuæ, dum sol ab æquatore in Cancrum declinat, semper comas ad Boream flectunt, & sole à Cancro recedente vertuntur iterum
in au.

in austrum latitudinis motum in frequentes: ut heliotropia & lupini longitudinis. Dicere quis posset, ita eucnide, quoniam sol ex ipsarum neruis rectis attrahit continuo vaporem recta extrorsum, propterea ad se herbas istas perpetuo spectare cogit; at absq; sensu hoc non fit: nã fenicula euidentibus, rectisque donata neruis sic non vertuntur; & illæ sectantur motum latitudinis, istæ longitudinis, quapropter sensum consensumque inter cœlestia terrestriaque Entia ponere decet; nam non modo Leo & Gallus solaria sunt animalia, sed herbæ ac metalla cum cœlo consensum habent, ut magnes comprobat & lapis pleiadas numero & dispositione in se notatas habens, & alius lunam, alii alias stellas. Et animal in India pennatum reperitur fuscæ coloris, quod tamen crescente Luna augetur colore, ita ut in plenilunio purpureum sit profus. Ac tunc Coloni obseruant illud, occiduntque ut peninis potiantur ad vsus proprios, quæ stabilem postea retinent colorem puniceum profus. Aliaque plura exempla idem docent, ex quibus veritas Astrologiæ comprobatur, & virtus occultæ sapientiæ, quam veteres Magiam appellarunt.

Kk

AP.

De remora detinente nauim.

Hic ad notare libuit non modo res naturales consentire fini, cuius gratia factæ sunt, sed etiam artificiales. Eadem enim mundi anima artem naturamq; regi; quapropter similitæ sunt, vt diximus de ferro ab arte posituram ad mundum sortiente: Et in mari reperitur piscis catena, Lorica, Episcopus & alii. referentes res arte humana conditas, nedum naturali. Quapropter cum nauis facta fit, vt perambulet mare cõsensum habet aliquem ad huiusmodi finem; Videmus enim alteram nauem eiusdem ponderis & formæ, ineptiorem & renitentiorem esse nauigationi & cursui, quoniam minus consensionis habet. Hæc eadem de re & horologiorum fabri attestantur, & ignari causæ conqueruntur, & veluti mox declarabimus, domus & vestes afficiuntur lepra, quæ in eis multiplicatur non per vaporem, sed per maculas contagiosas sicut in nobis. Nec sufficiunt odores aut ignes eas pugnare, quin serpent leprosa maculæ: sicut sapientissimus docet Moyse, & in sequenti libro palam fiet. Sic affirmandum videtur, & magis inesse ligno nauigationis sensum, qui à Remora illi aufertur, inducente stupiditatem, quæ amplificatur, totamque stupefacit nauim, repugnantemque reddit naturali ipsius motui. Et veluti sensus rabidi canis multiplicatu in nobis, & reddit nos caninos, & Aranea Tarantina temperiem mortu immutat totam: Sic remora facit in ligno idoneo, proportionatoque ipsius passio-

nk.

ni: Sicut leo aptus est pati a Gallo, tympanum pecudis a lupino. Quapropter Moyses quoque prohibet, fieri vestes ex lana & lino, nam vt compertum est, parum durant, quoniam dissentientes res sunt. Vetat quoque diuersa femina in eadem terra feminari, quoniam interuenit antipathia, sicut inter vites & brassicas, minimeque coalescunt, perficiunturque, & postquam colliguntur, remanet qualitas & odor, qui officit supervenienti aduersę naturę semini. Sensus enim remanet post multas

quoque mutationes; vt sequens
liber indicabit.

Kk .

DE

DE SENSURERVM

LIBER QVARTVS.

Qui est de MAGIA.

CAPVT I.

De magia in comuuni, eiusque diuisione.

MAGI nuncupati sunt antiqui sapientes orientales præfertim Persæ: Qui res latentes Dei inuestigarunt & naturæ, illius Artis, ac deinde mirifica operabantur, vsibus humanis ipsas applicando, teste S. Augustino. Hodierno autem tempore adeo deiectū exosumq; hoc nomen est, quod superstitionis modo demonumq; amicis tribuitur. Imperiti namque ac sordidi homines tædio inuestigationis rerum affecti, à Dæmonibus breui negotio petierunt ea, quæ præstare nequeunt; sed posse se fingunt. Sic Astrologia obtusorum & nebulonum ingenio exposita, atque tractata, in abominationem incidit. Quin & prophetæ nunc temporis barbantes & stolidi & sæpe impii ab imperito ac prauè educato seculo nostro adpellantur. Conatus est bis nihilominus studiosissimus Porta hanc scientiam reuocare. Sed historice tantum, nullas reddendo dictorum suorum causas. (Ex quo autem hunc librum meum vidit, audio ipsum rationalem magiam struere) Et Imperati Neapolitani studium seu technotehca basis esse inuentionis eiusmodi artis posset. Ex tribus scientiis, teste

Plinio

Plinio, Magia conhabatur, Religionē, Medicinā, & Astrologia; prima prodest expurgando animo, vt fiat aptus cognitionibus occultis, & primæ causæ amicus, vt que timorem magus indat & reuerentiam & fiduciam illorum animis, quibus adplicatur actio; Secūda ad cognoscendum vires herbarum & lapidum & metallorum & antipathiam & sympathiam inter se & ad nos, & complexionem, & aptitudinem ad patiendum & operandum illius hominis, qui indiget ipsa, requiritur; Tertia vero ad cognoscendum tempus operandi, & symbolum inter res nostras & stellas, errantes & fixas, & luminaria, quæ manifeste sunt causæ mutationum & virium omnium rerum..

Quapropter in Euangelio S. Matthæi, illi collaudantur Magi, qui ex Cometa natiuitatem Monarchæ vniuersalis cognouerunt. Deus enim inuestigatoribus & admiratoribus operum suorum ostendit, non modo quod querant, sed in super auxilium præbet perueniendi ad supernaturales res, cum purgati fuerint dispositique naturalibus virtutibus & studio. Ad eum benignus blandusque est auctor noster; & Pater. Vt ibi testatur Chrysofostomus & Augustin..

Hæc igitur sapientia speculatiua est, ac simul practica. Applicat enim quæ per noscitur vñ sibus generis humani. Arbitratus est Plinius (lib. 27.) hanc sapientiam omnibus naturalem esse, ac facere miracula, eius esse muneris. Idcirco putat Moysem fuisse magum præstantissimum: veluti Ægyptii alij, Iamnes & Mambres, qui cum eo pugnarunt

coram Thracone. Et tandem Nouissimam esse dicit Ma-
 giam Cypriam: Quoniam in Cypro coram proconsule
 Sergio Apostolus Paulus in virtute lesu, vt Elimas Magus
 cœcicaretur, iussit, quem deinde sanauit. Nec putat extare
 dæmones, quoniam Nero inquisiuit diligenter & non
 inuenit, nec fuit qui ostenderet illi dæmones. Quapropter
 putat naturam esse Deum omnibus rebus infusum, ac in
 nobis operari prout sapientia nōstra eius operibus vni-
 uer. At Trismegistus arbitratur hominem esse miraculum
 mundi, & Diis nobiliorem vel æqualem: Ideo quætan-
 tum valere in sapientia sua, quod possit facere Deos mar-
 moreos & æreos, illisque animas infundere sub quibus-
 dam constellationibus, ab eisque responsa habere. Hoc idem
 sensit Porphyrius ac Plotinus, addentes reperiri An-
 gelos bonos ac prauos, vt cotidiana experientia docet, &
 ego quoq; manifesto experientiam cognoui; non quando
 inuestigatione auida id tentauit, sed quando aliud inten-
 debam; idcirco nil mirum, si curioso Neroni non com-
 paruerunt. Atque Simonis Magi volatum putauit esse
 ludum naturalem tanquam funambulorum. Quippe
 cum Suetonius narret, Neronem renouasse Icarum casum.
 Quapropter ipse assero, existere primo Magiam diuinam,
 quam homo absque Dei auxilio vix intelligit, & nil ope-
 ratur. Hanc calluit Moyse, aliique Deo chari, qui nulla
 scientia naturali tot miracula patrarunt, obediente ipsius
 creatura tanquam Dei legatis, & qui credit Deum existe-
 re & curare mortalia, id quoque credat, oportet.

Datur

Datur & Magia naturalis sicut hæc ex stellarum & Medicinæ notitia, addita tamen religione, vt fiducia ingeneretur, in eo qui huius scientiæ fauorem expetit. Datur & Magia Diabolica, qua multi dæmonis arte efficiunt mirabilia apud minus intelligentes, quæ etiam absque dæmone fieri solent à circulatoribus in frequentia plebis imperitiæ. Sed res ad astutiam pertinētes nō ad scientiam. Naturalis ergo in medio versatur, ac qui ipsam probe exercet cum pietate ac reuerentia erga creatorem, meretur sæpe ad supranaturalem erigi & cum superis participare. Qui autem abutuntur in maleficiis & venenis propinandis, & rabiem procurando, & ludicra inferendo, merentur à dæmone ludificari & ad perditionem trahi, qui sese ingerit, vbi inania & praua captantes reperit. Quod & Sanctus Thomas in libro de fortibus ex Augustino deducit rectissime.

CAPVT II.

*Ad Magiam cœlestem requiri amicitiam Dei & fidem
& quomodo, & qualem, & in quibus, vnde miracula fiant supranaturam.*

PRIMI homines Deum manifeste pene agnoscebant, quoniam creationis opus recens erat, & continua beneficia ac adparitiones illius habebant. Quapropter qui Deo familiarissimus erat, sapientissimus omnium erat.

Cum

coram Phœbulo Episcopo in nouissimis effudit. Magiam Cypriam: Quoniam in Cypro coram proconsule Sergio Apostolus Paulus in virtute IESV, vt Elimas Magus cœcicaretur, iussit, quem deinde sanauit. Nec putat extare dæmones, quoniam Nero inquisiuit diligenter & non inuenit, nec fuit qui ostenderet illi dæmones. Quapropter putat naturam esse Deum omnibus rebus infusum, ac in nobis operari prout sapientia nōstra eius operibus vniu-
 uit. At Trismegistus arbitratur hominem esse miraculum mundi, & Diis nobiliorem vel æqualem: Ideoquetantum valere in sapientia sua, quod possit facere Deos mar-
 moreos & æreos, illisque animas infundere sub quibusdam constellationibus, ab eisque responsa habere. Hocidem sensit Porphyrius ac Plotinus, addentes reperiri Angelos bonos ac prauos, vt cotidiana experientia docet, & ego quoq; manifesto experiētiā cognoui; non quando inuestigatione auida id tentauī, sed quando aliud inten-
 debam; idcirco nil mirum, si curioso Neroni non comparuerunt. Atque Simonis Magi volarum putauit esse ludum naturalem tanquam funambulorum. Quippe cum Suetonius narret, Neronem renouasse Icarī casum. Quapropter ipse assero, existere primo Magiam diuinam, quam homo absque Dei auxilio vix intelligit, & nil operatur. Hanc calluit Moyses, aliique Deo chari, qui nulla scientia naturali tot miracula patrarunt, obediente ipsis creatura tanquam Dei legatis, & qui credit Deum existe-
 re & curare mortalia, id quoque credat, oportet.

Datur

Datur & Magia naturalis sicut hæc ex stellarum & Medicinæ notitia, addita tamen religione, vt fiducia ingeneretur, in eo qui huius scientiæ fauorem expetit. Datur & Magia Diabolica, qua multi dæmonis arte efficiunt mirabilia apud minus intelligentes, quæ etiam absque dæmone fieri solent à circulatoribus in frequentia plebis imperitæ. Sed res ad astutiam pertinētes nō ad scientiam. Naturalis ergo in medio versatur, ac qui ipsam probe exercet cum pietate ac reuerentia erga creatorem, meretur sæpe ad supranaturalem erigi & cum superis participare. Qui autem abutuntur in maleficiis & venenis propinandis, & rabiem procurando, & ludicra inferendo, merentur à dæmone ludificari & ad perditionem trahi, qui sese ingerit, vbi inania & praua captantes reperit. Quod & Sanctus Thomas in libro de fortibus ex Augustino deducit rectissime.

CAPVT II.

Ad Magiam cælestem requiri amicitiam Dei & fidem, & quomodo, & qualem, & in quibus, vnde miracula fiant supranaturam.

PRIMI homines Deum manifeste pene agnoscebant, quoniam creationis opus recens erat, & continua beneficia ac adparitiones illius habebant. Quapropter qui Deo familiarissimus erat, sapientissimus omnium erat. Cum

Cum sapientia et pietate diuina, hoc est, religio, teste
 Job. Qui ergo purius ac obedientius colebat Deum, illi
 magis obediebant creaturæ operaque miraculosa patra-
 bat. Quoniam vero reuenerunt homines seruire sapien-
 tissimo cuique, schismata fecerunt. Ne autem religio co-
 geret eos subdi Sacerdoti magno amico Dei iure naturæ
 omnium principi, novos introduxerunt Deos politica
 ratione prudentiæ carnis, promulgantes Deum, qui com-
 parebat sub quacunque forma, esse quempiam ex eis. Ap-
 pellabant communi nomenclatura Deum, louem, qua-
 propter lingua Hebraica dependens à Chaldaica, quæ pri-
 ma fuit; nuncupat adhuc Deum Iehouam. Primus qui
 nomen Iouis usurpauit, fuit Belus, proximus Nembrot,
 caput Monarchiæ Assyriorum, & pater Nini. Qua ex ra-
 tione annos post quinquaginta segregatus est Abraham
 & seminauit in orbe cultum Iehouæ. Ideoque à Deo pro-
 missa illi est hæreditas totius mundi, teste Paulo, eo quod
 esset Auctoris mundi cultor & cognitor; & ita in verita-
 te factum est. Nulla enim natio reperitur, quæ non glorie-
 tur se ab Abraham descendere. Mahumetani per Ismael,
 Hebræi per Isaac, Christiani per Dauid, ex cuius stirpe est
 Christus, qui inseruit nos stipiti sancto, sicut oleastros o-
 liuæ, ac tempus prope est ut ex dispositionibus cæli & ter-
 ræ confidero, in quo totus mundus reuertetur ad cultum
 veri Dei, eritque filius Abraham non spurius, ut Macon, nec
 carnalis ut Hebræi, sed spiritualis, quoniam Abraham pro-
 misit Deus, ut hæres esset mundi, teste S. Paulo. Homo in-
 tra pugillum cerebri interclusus videre & cognoscere in-
 finitum

finitum Deum, non potest per Deum bonum, nisi per Deum defendere, defendit nobis, notiamque prebet exterioribus organis scientiæ nostræ. At interior sensus melius intelligit per similitudines ad infinitum sese eleuando, quo circumdamur & sumus. Si piscis vnus totum mare inhabitare simul non potest, nec videre, nec homo totum occupare aerem, ita ac longe minus anima nostra potest extendi ad infiniti comprehensionem. At credere Deum esse, ac bonum esse, sanctum, iustumque, & scire ac posse, & velle nobis benefacere longe magis quam pater carnalis, qui ignorat, quomodo nos genuit, sed tantummodo Veneream voluptatem secutus est stimulo secreto incitatus, quem Deus cunctis suis instrumentis adposuit; necessarium ac rationabile est. Porro hæc fides tantam vim obtinet, quod immutat res creatas in id quod cupimus, non quia fides est, sed fides in Deum causam omnium rerum.

Quapropter quicumque vult ac potest tam præstantissime creatori seruire, quod etiam possit confidere de amicitia eius penitus & omnino, & nolit aut velit quippiam, nisi vt vult & non vult Deus, nec contra Deum operatur vnquam, sed ea modo que Deus illi, & communicati hominum præcipit, hic potest in eius amicitia ita confidere, quod res creatas, prout opus est immutare queat per miraculum, & veluti homo præcipiens homini super quem habet potestatem & fiduciam, ab eo officium consequitur, ita aliis præcipiendo rebus mouet ipsarum sopitum sensum; ac sibi obedientem reddit: Vt videmus licitorem imperare strenuissimis & nobilissimis nomine Regis, &

omnes obedite. Ita putandum quod et qui Deum nomine præcipere potest iuxta Dei voluntatem, obedientia non negetur; Et hic est modus, quo causa ignobilis nobilioribus imperare potest & miracula facere, nisi hæsitauerit in fide, quam habet in Domino suo. Pene Petrarca cecinit de Iosua loquendo;

O fidanza gentil, chi Dio ben cole, tutto quanto ha creato hauer foggetto, el sol fermar con semplici parole.

Secundo requiritur fides in eo pro quo miraculum fit; cum in eius beneficium non autem in maleficium fit; tunc enim potius timor necessarius est. Non enim apud est à Deo beneficia accipere, qui dispositus non est, dispositio autem absq; fide non fit. Quapropter Christus cum curasset tot gentes variis ex infirmitatibus, subdebat omnibus Fides tua te saluum fecit, & in Patria eius dicit Marcus Evangelista, mirabatur Iesus, quod non posset miracula facere; & subdit, hoc euenisse ex incredulitate eorum; qua reddebantur inhabiles ad diuinam gratiam; sicut qui soli obicem præponit, videre nequit. Et semel dixit, fiat tibi secundum credulitatem tuam, & ad alios; si potes credere, curabo eam. Omnia enim possibilis sunt credenti. Hoc autem intelligimus iuxta consuetum modum miraculorum. Nam Deus potest per sceleratam hominem alium sceleratum incredulum sanare; vel qui solam historicam habet fidem, potest quoque sanare non credentem Deo, & Elementa mutare, omniaque facere, quæ contradictionem non implicant, quando opus est in gloriam suam. & miraculosa maleficia exhibere.

non

non creditibus, vt Pharaon. Sæpe quoque fides est in operante tantummodo, sicut Apostoli ad incredulos miracula multa fecerunt. Sæpe vero in eo, cui fiunt, vt quæ fecit Iudas, & increduli Hypocritæ ad credentes consueuerunt. Immò narrat C. Tacitus de quibusdam mendicis languentibus, claudis aridis luxatis qui, nescio quo numine moniti conuenerunt Vespasianum venientem de Iudæa Romam ad imperium occupandum, rogantes, vt sua virtute curaret eos: Cumque Imperator responderet se talem non habere virtutem, tamen cum precibus vrgeretur, imprecatus est illis sanitatem, & sicut petebant, curati sunt recte prorsus. Et virgo vestalis in tutamen & signum propriæ pudicitia, cuius violatæ infimulabatur, portauit aquam in cribro de flumine in Templum: Potest quidem in multis intervenisse dæmon, potest quoq; existimari Deum eiusmodi miracula fecisse, in salutem ipsorum, qui pie credebant in eum, aut in rem, quam simplici animo imaginabantur esse Deum verum. Et fidem respicit Deus, & ignorantia non procuratæ ignoscit: Qui deceptores non autem deceptos execratur. Hic ipse loquor de magia, quam homo acquirere potest, non de his quæ extra ordinem Deus facere potest. Itaque assero fidem requiri non hæsitantem, & cordis puritatem, non historicam fidem sed intrinsicam, quæ cum Deo vnanimis nos faciat vnūq; spiritum atq; velle & nolle, ad voluntatē eius, & longe magis, quæ vulgares amatores amatæ rei conformatur, pro quibus nihil non aggrediuntur, Hæc est fides, quæ in

Deum hominem transformat, diuinumque facit, testis Bernhar-
 do & D. Franciscus adeo amauit Dominum su-
 um, quod factus est instar crucifixi; & licet iste actus su-
 pranaturalis sit, nihilominus procedit secundum natu-
 ram, quæ amantem in amatum transformat, vt mox de-
 clarabimus. Nec multum rerum scientiam hæc prima
 Magia requirit, sed amorem ac fidem, quæ nos primæ
 causæ conciliet, vnumque faciat: Ipsi enim obediunt crea-
 turæ omnes, ipsaque scit qua ratione ad nostram eas im-
 mutet iussione. Nec miraculum alia creata causa face-
 re potest, nisi qua tenus est amica primæ causæ, ipsiusque
 auctoritate & nutu interiori. Creare enim atque intrin-
 secus transmutare absque violentia, munus est proprium
 diuntaxat Primæ Potentiæ, Primæ Sapientiæ, Primi Amo-
 ris: Quo res cunctæ constant & cui intrinsecus obedi-
 unt. Hanc autem Magiam non esse naturalem, vt Plinio
 & Auicenna & Pomponatio videtur, palam est in eo, quod
 nemo valeat mortuos resuscitare, aridos solidare, maria
 exsiccare, flumina in sanguinem conuertere, virgulta in
 aurum, cælo & ventis imperare, simplicibus tantum ver-
 bis, vt amici Dei fecerunt. Vnde falso de Deo queruntur
 homines quod hanc scientiam inuideat nobis, vt Symo-
 nides, vel quod cum sit Pater noster non comparet ad do-
 cendum nos ea, quorum auidissimam adpetentiam no-
 bis indidit. Non enim defuit nobis vnquam Deus, sed
 nos nobis. Nam cum sese reuelasset factus homo, ne que-
 remur quod esset inaccessible, & iuxta desiderium no-
 strum quæcunque cupiri possunt, docuisset, non tamen
 credi-

credimus, propterea quod non docet nos, vti nos volumus, sed vt ipse vult, & cum vix discipuli simus, legem præceptorum damus, & ægroti modico consulimus. Porphyrius, vt miracula faceret, scientias nos Deo copulantes inquisiuit, abiecta sapientia Christianismi; nec tamen ipse patrauit vnum ex his miraculis, quæ minimus Christianorum fecit.

Quapropter nec modus nec res defunt ad tantam sapientiam cœlitus comparandam. Nam Christi mysteria Magiam diuinam continent, vt expertis patet; at qui bonitatem Dei condescendentis laudare debemus, frustra & perniciosè modum quærimus, quo sit factus homo, vt Deificemur, & quid, & quomodo virtutes in Sacramentis esse possint, & quod cupimus, respicimus. Quod autem Pomponatius & alii impietate imbuti putant, miracula vera ab hominis sine naturali proficisci, mendacium est. Non enim suscitatur Lazarus, neque in sanguinem fluuius vertitur, quamuis mille homines ita firmiter credant & precentur inaniter. Quod sæpe vidimus, vt in illis qui falso Moyse nouo credebant Iudæi & summa fiducia Creticum mare intrantes, necati sunt. Sic & qui Dulcino tanquam Prophetæ adhiæserunt, & Io. Leideni. Solam animi proprii passionem fides naturalis mutat; sicut amor & cæteri affectus faciunt. Exteriora vero nequaquam nisi ad quæ operatio animæ per corpus pertingit, vt qui per vapores ex oculis egressos prae tenellos pueros afficiunt.

Quapropter imaginatio non tantum valet, quantum

Ll. 3.

Auic.

Avic. & sequaces credunt. Vide Metaph. nostram. At Pomponatius cum cæteris huius farinae putant miraculorum patratores temperamenti virtute purissima Elementorum, & cælesti influxu præditos miracula efficere: Sicut pes Pyrrhi Regis liene laborantes sanabat; & manus Regis Galli Scrofulas: & Marfi Itali, & Pſylli Africani à serpentibus lædi non poterant. Hinc sequitur Christum & Prophetas temperamenti virtute miracula fecisse, vt & magnes trahit ferrum. Sed impie falluntur. Quæ enim naturalem vim sequuntur virtutes: semper & absq; precibus & religione opus suum per te consequuntur vt magnes semper ferrum trahit. Neq; virtutem suam absque vi propria communicat, vt magnes ferro vim attrahendi dat, quia affricato proprium odorem & atomos impingit. At sancti & quicumque miracula fecerunt, vera, non nisi Dei nomine inuocato, miracula faciunt, etiam incredulis ægris conferendo sanitatem in testimonium Cælestis doctrinæ. Neque semper: Item, nec si vis illa indiuidualis est, potest aliis communicari. Christus autem virtutem miracula faciendi Apostolis comunicauit, & ex illis vsq; ad nos peruenit: & quocumque temperamento etiam prauo donati illam exercent. Neq; illis aliquid ex indiuiduo communicante adiicitur, vt ex Magnete ferro sed ex virtute Dei cunctis communicabili sicut palam est volentibus veritatem inuenire, non calumniari. Profecto si vis temperamenti in S. Paulo faciebat miracula, etiam antequam Christianus fieret fecisset. De Pyrrho puto fabulotum ex parte. Sed neque sympathias & antipathias nego,

negotio, & si licet tantum sanabat, ergo modificata erat virtus in indiuiduo, sicut & in temperie Marforum & Pylloꝝ. Paulus autem omnes curabat morbos non per pollicem pedis sed solo verbo Dei Rex Gallus ex diuina gratia. Nam antequam Rex fit, non sanat. De his in metaph.

CAPVT. III.

*Miracula facta absque Dei amicitia, non vere esse:
miracula, sed naturalis magia opera, aut Dia-
boli, aut astutia, imperitos ludi-
ficantis.*

SEd contra narrat Plinius, Asclepiadem Medicum Roma mortuum resuscitasse cum deferretur ad sepulcrum. Item Iamnes & Mambre magi Pharaonis virgam in serpentem conuerterunt, huncque mox in virgam. Et Dedalus de Creta in Asiam volauit, & Romulo floruit hasta, & quot miracula referunt scriptores de Apollonio Thya- nico, & Baccho, & Ioue & Mercurio, & qui excantant segetes, & sicarii ac transponi faciunt, vt Lex Romana confirmat in 12. tabulis. Alij vero immutarunt animos & visum faciuntque videre quod non est, & quidem scelesti multi hæc fecerunt, sine fide in creatorē. Hæc argumēta cogunt de tertia magia nunc loqui. In multis quidem actionibus eiusmodi; interuenit demō, in multis vero naturalis ordo, tantum.

tantum & visum, verum sine Deo nullum fuit vnquam. Qui efferebatur in sepulturam non vere mortuus erat, sed spiritus abditus erat in cerebri penetra- bilibus & viscerum, occupatus pugna contra morbificos humores: taque corpus totum absque sensu & motu remansit sicut in Apoplexia euenit, vbi cessat pulsus & ar- bitrarij motus; ac respiratio tam languens est, quod non agnoscitur, nisi forte naribus admouendo pilum, vt ex e- ius exili agitatione innotescat. Hanc ob causam mortuus videbatur, quin Romæ efferebant. Asclepiades autem sa- gax sistere fecit eos, quo tempore pugna cū morbo cessa- bat, ac spiritus ad peripheriam reuocauit, aut in 2. lib. de- clarauimus. ^a t Romani Medicorum inimici, quos ab vr- be etiam expulerunt, sicut & Mathematicos, parum id intellexerū, ideoq; miraculum arbitrati sunt. Idem nar- rat Abenragel de quodam, qui ex mortuis resurrexit post aliquas horas, quando Aphetæ directio iam transierat ex maleficæ stellæ occursum in beneficam. De Scoto & Ma- humeto & Enarco & de papa Innocentio VIII. & alijs, huiusmodi deliquia & mortes interpositas legimus in hi- storijs, & cotidie palam sunt. At nunquam naturæ indu- stria resurrexit quatruiduanus defunctus, vt Lazarus iu- bente Christo, aut quis vere mortuus, vt ad preces Helisæi & aliorum sanctorum viuentium, & post mortem. A- ctiones mirabiles Iannes & Mambre S. Augustin. adscri- bit demoni, qui virtutem creandi aut immutandi res per se non habet, sed sapiens est, diuque peritus, virtutemque vi- ribus naturalium rerum nobis ignotis.

Qua-

Quapropter aliquid virgæ ad hoc factæ potest quod statim putrescens in serpentem conuersa est. Sicut videmus guttas pluuiæ in æstate cadentes in calidum puluerem, efficiere extemplo ranas. Similiter artificiose coquunt in oleo est arum vini tartarum, & claudunt in secula, quæ simulatque aperitur, retruditur ab aere calor in coctæ et caræ, et amque accendit, ita vt videatur miraculum. Potest dæmon cito virgam subrigere & serpentem loco eius ponere, vt fallat visum; sicut fallitur cum circulo actum ignem in toto simul circulo videt, cum sit in vno puncto. Profecto nature arcana tanta sunt, vt quibus ignota sunt, miracula adpareant. Conspiciuntur super tabula ferri limaturæ contra arenam currere, & separari accedere & recedere ad subterpositi magnetis odorem, aliaque tot similiter facta, adeo quod non inepte existimare liceat, doctissimos magos sic ostendere potuisse & Pharaoni mirabilia, magis autem si Dæmonum commercio utebantur. Ast vbi Moyses alia facit mirabilia plurima absque intervallo ad cogitandum & moliendum quæ opus erant, ipsi obstupuerunt dicentes; Digitus Dei est hic; eo quod agnouerunt, quod Moyses non vteretur eorum Magia, quæ & Moyse notissima erat, quoniam eruditus fuerat, vt filius Regius in omni doctrina Ægyptiorum teste Ecclesiastico & S. Stephano, & Philone & Iosepho; Hæc autem potissima extabat apud Ægyptios. Verumtamen pugnavit contra eos in fide & virtute auctoris rerum. Veram esse fateamur exantationem frugum aliarumque rerum. Et ex parte naturalis est, quando res apta est pati ac

Mm

sentire

melius esse adorare itellas, quã statuas & homines imor-
 tuos. Trismegistus vnum verum solũque Deum sacrifici-
 is & laudibus dignum existimauit: Deosque Ægyptios
 non dignificat. Cato vero admirari se aiebat, per sacer-
 dotes obuiãtes alteral eri, non rideret mutuis nutibus &
 risu, ex eo quod populis illudunt predicãdo Deos & sacri-
 ficia, vt ipsi fruantur reuerentia & victu per collusionẽ
 & iocum. Ac Lucanus introducit eundem Catonem no-
 lentem in Lybia oraculum Dei Ammonis consulere cau-
 sãdo quod non illa statua sit Dei sedes, sed cælum, terra,
 pontus, & aer, & virtus; superos quid quærimus vltra?
 Iupiter est quodcũque vides; quodcũque mouetur. Dio-
 genes Canonicus hecatombas pediculorũ in altari Diane
 per irrisiõnẽ faciebat, dicens se paupẽrẽ nõ posse grãdiora
 animalia sacrificare. Eãdem opinionem sapientes omnes
 sectatos legimus apud Poetas & historicos. Quapropter
 Varro teste D. August. distinguit inter Deos phisicos, Poe-
 ticos, & ciuiles; illos à sapientibus, hos à vulgo adoratos. A-
 naxagoras morti adiudicatus est, q̃ negaret soli Deitatẽ.
 Quapropter hi cognouerunt, nõ fuisse vera miracula ab
 eorum Deis effecta, sed fuisse astutos homines, sicut Ma-
 con, Romulus, Pompilius, Pythagoras, Minos, qui per sa-
 pientiã Politicã, vt Varro putat, aut etiam per Dæmonis in-
 structionem populos deciperunt; cuius actus digni non
 sunt, qui miracula credantur apud sapientes Magiã verã.
 At & plurimæ adduntur fabulæ, quæ nunquam fuerunt.
 Cæterum Diabolos interfuisse ex Homero & Ouidio col-
 ligimus qui louẽ introducunt dicentẽ ad cæteros Deos se

non possit prima facie pro eo quod fatum subiectus esse, ut qui
 æqui bonique consulant, si petitionibus ipsorum minime
 satisfaceret. n quo responso Lucianus irridet omnes De-
 os, ego autem experimento didici dæmones fingere soli-
 tos, Deum subditato, ut ipsi interrogationibus ac petiti-
 onibus satisfacere cunctis non valentes, causam excusatio-
 nis inde arripiant. Ego tamen in Metaph. ostendi, quod
 cum fatum sit concordia ac nexus causarum omnium
 agentium, ac patiētium simul ordinate, opus sit dare cau-
 sam primam ordinantem, propriis ordinibus non sub-
 ditam coactitia vi: sed quia optimi sunt à se optima; sicq;
 electum ab ea errare non potente, ut ita perpetuo cueni-
 ant, succedantque, sicut ab æterno voluit atque præfixit.
 Floruisse Romulo hastam: Suborta esse cornua Cippo,
 Cinghim sicco pede cum exercitu suo trāsisse Caspium
 mare, sicut Moyses Erythæum, possibile est quidem diui-
 na virtute, quæ voluit eos ita magnificare, ut ad mundi
 regimen congruebat, sicut inuocantibus Dæmonem, se-
 pe ab hoc respondet ipse Deus teste D. Thoma, vel ut de-
 cipiantur teste Ezechiele: potuit quoque fieri diaboli in-
 teruentu, qui passiuus actiuas res adplicauit; potuit & na-
 turaliter ex parte. Sicut Scipio refluxum in Carthagine
 noua obseruauit, & Amilcar apud Tunetum consimilẽ
 eranando canalcm maris, quod imperitis miraculum ap-
 paruit. Sic etiam transitum Moysis non fuisse miraculum
 Iustinus & Tacitus existimant. Veruntamen ex aliis Moy-
 sis miraculis & prophetia & doctrina cœlesti, quibus to-
 tus mundus fidem hodie præbet, & ex illius maris pro-
 fundi

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

funditate & nullorum fluidorum aut pluriarum ingre-
 su, vt Iustinus comminiscitur, & ex mendacijs istorum
 contra cæteras Moyfis historias, conuincitur omnino fu-
 isse miraculum verum. Non negem tamen Deum sape
 naturæ viribus à se inditis vti, sicuti Raphael piscis felle v-
 titur, ad sanandos Tobix oculos, lecore vero ad expellen-
 dum Dæmonem; Et Esaias ficuum emplastro curat Eze-
 chiam: Helisæus Naaman aqua Iordanis, & Moyse li-
 gno aquas reddit dulces. Equidem arbitror Deum non
 vti miraculis, vbi natura sufficit; sed miraculum tunc esse,
 scire, quæ res cui vsui sit idonea & qua ratione ad plican-
 da. Et ad ista ex parte Diabolus quoque pertingit, non vt
 author, sed vt discipulus naturæ. Sed miracula altissima
 sunt, vbi absque re naturali præstat suis seruis facere, quæ
 nulla posset natura. At vero quo nos impelleret atque in-
 strueret vt inuestigaremus effectus suos mirificos, & ad
 nostram vtilitatem verteremus in gloriam Dei, docuit a-
 micos suos tot naturalia arcana, ipseque addidit naturæ
 plus virium, quo ex voto nobis succederent, atque
 ad Dei cognitionem simularemur
 in operibus suis.

*Miracula circulatorum ludos esse astutia confictos,
multaque sapientiam continere & discrimen
inter vera adparentiaque miracula.*

Mirabilia vulgarium non sunt magiae Caelestis effectus,
neq; naturalis, sed astutiae, & Dæmon fortasse inven-
toreorum fuit, vt fides diuinorum labasceret. Fabrican-
tur annulum inauratum, simile illi, quem in digito ge-
stas: accipiunt tuum & in puteum proiiciunt, at nō quidē
tuum, sed alterum, quem similem paratum habent, ostē-
tādo tuum te proicere, celeritate manus ostentationisq;
visum, ne probe percipiat, ludificādo: postea vero inueni-
unt, vbicunq; tu vis annulū, quem tu putas esse in puteo,
sed ponunt illū dexteritate quadā in loco, in quo scrutātur
vt iubes. Consiunt prius intra diploidis tui tunicas aleā,
cui alterā similem cremāt: ac deinde super te esse conten-
dunt, inueniuntq;. At quidem paulo ante vel multo has
pararant astutias. Procul à te manentes, vel noctes tra-
hant aleam cera vel visco alligatam capillo, quem tu non
vides eo loci vel temporis, vocātes eam inter mulas. Atq;
tu ipsam sponte moueri putas. Signant aleas invisibili
stigmatē, & deinde ex pondere illam nosse se iactant. Po-
nunt fasciculum alearum sibi à tergo in manibus cōuer-
sis & dicunt se illas ex tactu nosse sigillatim: at quando-
cunq; ex eis vnam proferunt, quam diuinant, proferunt
quoq; sub illa alteram; ac priorem celeriter proiiciunt di-

C. IV.

centes: estne hęc? dumq; tu stupescens a spicis hanc ipsa
 liā videt, & reponit ad tergu, & sic omnes sigillatim proi-
 cit & cōtuetur & diuinat Circulator, idem moliuntur in
 aperto fasciculo. Aleas quoq; ferro illinitas moueri moto
 magnete faciunt. Ostendant tibi in speculō imaginem
 etiuisuis. Ipsi vero in manica ampla, aur à tergo imaginē
 tēnent paratam, & dicunt, in spicere cēte, dumque tu at-
 tēte in speculū figis oculos, ipsi prætentantē imaginem
 paulo retrorsum: tuque obstupescis, & ipsi nil reiterant
 ludum: Et hoc ad lucem candelæ, vt melius fallant & in
 altari: Conficiunt sibi crus stuppeum, vestiuntque co-
 thurno; ac suum sub sella abscondunt: iubenq; seruū
 extrahere cothurnum, tunc crus appositum geniculō; v-
 bi & vesica sanguinis plena futuræ interponitur separatur
 à genu & sanguis funditur. Dumq; tu stupes crus verum
 exerunt. Alligant visco pedes auiculæ in ramo arboris.
 Cumq; cum eis fueris animi gratia in viridario, aiunt; lu-
 beo avi, ne moueatur ex ramo. Mittuntq; discipulum qui
 capiat eum non tangendo, sed totum ramum avul-
 um simul, ipsi vero dum tu admiraris liberāt auiculam ante-
 quam videas astum. Ponunt sibi inter inferiorem palpe-
 bram & oculum, plumbeum clauū alteri similem quē
 ore abscondunt: Deinde simulant se illum extrahere ex o-
 culo. Pilulas inter digitos abscondunt, simulansque eas
 de manu in manum transire. Ligulas graciles sericeas
 multas interginguias & genas abscondunt finguntque
 ex naribus illas promere. Transmittunt filū ex naso in os.
 Hoc verum est, quoniam foramen interiacet. Lignum

ingens

ingens dentibus inferioribus gestant, quod possibile est; en emque in pectore super mucro nato esse accommodant ita quod fixus interius adparet. Transfigunt brachium gladiolo falso, quod caret media crassitie quantum est brachium, & continetur tantum filo ferreo intrinsecus, vbi non vides. Alii saltus mirificos edunt, quoniam à pueritia assuescunt, ossa ac nervos bene flexibiles habent spiritus liberos & carnem modicam. Perambulantes humi super lignum assuescunt semper paulo eleuatiore super ferriligno, quousque super funem facile ambulare discunt: Flectendo semper corpus in alteram partem super illum pedem, qui funi innititur, ne moles corporis decidat in alteram cuius eleuant pedem: vtque commodius fulciantur, librant se longa ac graui hasta, quam oportune vtrinque eleuant, deprimuntque vtraque manu; & mirificas ostentationes ita efficiunt. Dædalus autem volauit appositis alis imitantibus auium alas, ita & quidam Calaber paucis ante annis: Sed dum sistere volatum cupit, crus sibi confregit. Archimedes rapiebat naues de mari ad mœnia Syracusana vncinis artificiosis. Hæc omnia reducuntur ad artificia sapientiæ, aut astutiæ, vulgusque putat esse miracula: aut miracula his similia ludis æstimat, qui parum supra vulgus sapit. Prætermitto mille alias factiões inuiles. At si in terroges quonam pacto ipse vera à falsis miraculis dignoscam? Respondeo miracula quæuis inutilia hominibus falsa esse, sicut quæ circulatores edunt. Vtilia vero esse naturalia artificia, nota sapientibus. At supernaturalia semper utilia esse, non tamen

tamen inimicis Dei, quos Diabolus in circulis Diabolus profert apud S. Clem. Idcirco miracula Christi hoc sigillum habent, curare dæmoniacos, aridos, leprosos, suscitare mortuos, capere pisces & similia, ficulneam duntaxat exiccari fecit quod inutile adparet, nihilominus ad significandum fuit, quod qui in ipso fructum non faceret dignum Deo, consimiliter a refaciendus fuisset. Aliam differentiam assignat S. Iustinus, quod diuina solo verbo exercetur: Naturalis & dæmoniaca præparatur rebus actiuis passiuisque, & temporibus. Sed de his alibi: Namque ad magiam hinc naturalem properamus:

CAPIT. V

De magia Diaboli silendum esse, & æmulam esse diuine, & naturæ viribus occultis inniti.

MAgiam Diabolicam non esse docendam sentimus. Est enim palam æmulatrix diuinæ & cultum illius imitatur, sed reuera in naturali suas operationes fundant dæmones. At sæpe iubent constellationes obseruare, & ceremonias quæ ad rem non conferunt, sed vt sibi cultum arroget, aut quia eo tempore nouit rem perfici iuuante celo, quod ipse per se non potest, aut quia diuinissimas Dei creaturas operibus suis sordidis in nostra opinione labefactare studet, & impietatem suggere passim, & scientiarum abominationem, vt ignorantia crescente sapientiam

Nn

tiam

79
 tiam ab hominibus credit, & sua falsitate perfracta.
 Miracula, quæ in Brasil super prunas ambulantes sa-
 cerdotes ostendunt, vt olim in Soracte latini, & sicut in
 Africa propè Monopotam ventos & tempestates &
 pluias, & famem proinde atque abundantiam facere
 profitentur, Lusitani & Hispani vanitatis & impietatis
 arguerunt: à quibus Pii non potuerunt tutari cultores
 suos, & miraculis nostrorum cesserunt: & de hic
 alibi.

CAPVT VI.

*Scientias antequam omnes naturali magia
 seruire, sed quasdam
 magis.*

Q Vicquid sapientes faciunt imitando naturam aut i-
 psam adiuuando per artem non modo plebi ignotam,
 sed communitati hominum opus magicum dicimus.
 Quapropter non modo iam dictæ scientiæ, sed omnes
 magiæ præstant vsu. Magicum opus Architiæ fuit,
 columbam fabricari, quæ cum aliis volabat columbis:
 Et sub Ferdinando Imperatore Austriaco, quidam Ger-
 manus Aquilam fabrefecit, & muscam, mirifica arte,
 quæ per se volabant; at priusquam ars vulgetur, sem-
 per magia dicitur: Cum vero palam fit scientia vulga-
 ris est. Inuentio pulueris bellici Archibugiorum, Ty-

NI

pogra

pographiæ & magnetis vius, res magica fuerunt, vel numine præeunte inuenta: nunc autem artes vulgares sunt, vbi notuere vulgo. Sic & horologiorum significantium per campanam figmentum: & profecto mechanicae artes facile venerationem amittunt, quoniam in corporibus exercentur vulgo manifestis. Physicae autem Astrologicae & religiosae rarissime vulgantur, idcirco veteres ad istas magiam contraxerunt.

CAPVT. VI.

De naturalibus affectibus, quos mouet Magus, ut perficiat opus suum.

Spiritus animalis quoniam natura mobilis, tenuis, passivusque est aptus est omnibus ab rebus pati, illisque affici multum, aut parum modis omnibus. Animaque in eo in voluta secum afficitur. Principales passionēs sunt dolor & voluptas, hi præcipui sensus sunt mali vel boni obiecti, coniuncti præsentēsque sentiēti animæ. Amor & odium tendentia sunt ad bonum, aut contra malum; quæ sensui vnita non sunt; vnita enim aut delectant, aut contristant, voluptate, & dolore; spes & timor sunt fuga mali aut sequela boni absentium in simili præsentis cognitorum. Fiducia est sensus rei, ex qua argumentamur certitudinem alicuius

Nn 2° ius

ius boni; Contrarium est diffidentia. Fides est mater fiducia-
 rum quoniam sensus est illius rei bonae non dico
 praesentis sed distantis, & quod ex illa sentatione bona speratur,
 fiducia est. Imaginatio vera est, quando spiritus afficitur re aliqua
 tamque existimat sicuti est, non accipiendo alteram loco illius:
 praua est, quod ita afficitur spiritus re quapiam, quod non potest
 ab alia affici, nisi per illam: & quavis ex motione noua, illa quoque vetus excitatur,
 alias occultans. Qui ergo hos effectus omnes ingenerare nouit per
 herbas & actiones & res alias oportunas, non ineptè magus nuncupabitur.
 Spiritus quidem est tenuis, lucidus, mobilis, calidus, sensitiuus, oportet ergo
 vel tenuitatem vel nobilitatem vel luciditatem vel calorem eius
 immutare contrariis vel consimilibus vel vehementibus vel blandis
 rebus agendo in ipsum; aut omnes, aut quasdam qui introspiciet bene
 operabitur; at sensibilitatem adducendo passiones praedictas
 immutare oportet. & quia qualitas ex qualitate pendet ad hanc
 qualitatem ex aliis procedemus quatuor, & ad illas ab hac.

CAN

*Magianaturalis ad prolatandam & breui-
andam vitam in vniuersali.*

Sicut homo homini mortem vitamque afferre potest, multo facilius alias passiones ad has extremas non peruenientes inducere poterit. Omnibus palam est venena mortem, antidota vitam ingerere. Phycicus ergo qui venenosas res, contrariasque intelligit, occidere potest, & sanare. Quicquid occidit, exhibetur, vel in cibo vel in potu, vel in clystere, vel adplicatur de foris per respirationem, vel transpirationem. Certum est continuo spiritum exhalare, indigereque refectione non ipsum modo, sed corpus totum. Cum enim calidum sit totum, attenuatur semper & præcipue minus crassæ particulæ, porosque in cute efficit exhalatque in aerem. Vt ergo quod continuo perditur instauretur, continuo opus est cibo, atque potu, non modo vt elixetur & concoquatur cibus, & transmittatur per venas in atomos tritus alteratusque, sed vt humiditas per corpus diffusa, quæ facilius exhalat, instauretur. Omnis enim particula indiget humiditate vt adnatæ melius cõiungatur, & facilius attrahat nutrimentum, & ne frangatur, dum motus sit, & vt spiritus loci peculiaris reficiatur celeriter. Nunc, inquam, quod prout cibi & potus conueniunt, aut repugnant temperantiam animalis, producant aut abbreviant vitam. Præsentia

neum remedium ad vitificandum <https://t.me/cardinglatinotg>
 est illud quod bene aut male afficit spiritum. Vir lassus debilisque extemplo à vino robur sumit. Strenuus vero ac benè nutritus à fœtore vel cicura subito aggrauatur & cadit & moritur, hoc autem à frigore non fieri palam est, cum nix & glacies res frigidiores, cuiusmodi passionem non inducant: Fungi vero & napellus & helleborus aliaque huiusmodi calida maxime inducant. Quapropter existimandum est esse in causa fumum viscosum fœtidumque, qui ex his exhalat rebus & replet vasa, quibus inambulat spiritus, mortēque inducit, suffocando aut condensando. Idem efficit Antrum Agnaxæ, & fossa veteris frumenti plena; & carbo accensus intra cubiculum, vnde exspirare non possit qui sua crassitie aggrauat spiritus tenuitatem, nigredine fœdat spiritus luciditatem, & calore superat spiritus caliditatem, sic ergo occidit venenum omne, sed alia sunt percalida, acria & corrosiua sicut lithargyrium, Antimonium, Calx, gyphum & mineralia id genus quæ corrodunt vlcérantque intestina, & in cerebrum emittunt exhalationem acrem, percalidam, amarā spiritumque mordent, lacerant, vehementia & amaritudine afficiunt, atque à sui remouent symmetria & temperie: ideoque moritur. Vniuersale igitur dogma ponere licet; Res omnes quæ emittunt exhalationē crassam, tetrā, acrē, viscosam, fœtidas esse spiritui humano ac venenosas. Fœtorem enim vapore est crassior, calidiorque spiritu nostro.

Physicus autem hæc à calore, sapore, odore, consistentia crassa, lentaue cognoscit. Atque vbi concurrere videt totam

tam prauitatem, nil de veneno dubitandum est. Vbi calor niger tantum adparet, cætera vero non noxia melancholiam modo generat, vt malū insanum. Vbi calor est teret & odor foetidus prauusq; vt cadæuer, generat pestē, putrefactionē in sanguine, grauedinem in spiritu. Vbi à cum his sapor quoq; prauus, linguæ videtur, consistentiaque non lenta est, sed densa sicut in helleboro & cicuta, magis autem si succo abundat, certum est venenum: Verum si conditiones prauæ nō concurrunt omnes: prauam tamen faciunt nutritionem, ac paulatim disponunt ad mortem, & temperiem spiritumq; vitiant. Hinc argumentum elicio; Res omnes putentes, esse noxias. Similiter omnia morticina & fruges natas in stercore, in fimo, & arte cogente, non autē natura, cū arbores tum frumentum, olera; omniaq; animalia quæ vescuntur morticinis & herbis & fructibus breuis vitæ, inducere in nobis quoq; vitā breuem. Nam etsi alicum conuertat in se alimentum, non tamen penitus immutat, quin qualitas aliqua remaneat. Qua de re videmus carnes bouis qui comedit rapa, redolere rapum, & porcum castaneis nutritum, castaneas, vinque amatores vinum sapere. Igitur paulatim alimentum alterat alicum insensibiliter. Quia ergo ea constitutum erat temperie, quæ durare diu apta non erat, nunc alteratum & transmutatum in nos, retinet adhuc atomos & particulas, quæ eam temperiem ac positum intrinsecus faciebant, & sensu ac qualitate caduca conflabantur; itaque disponit nos ad natiuam sui conditionem. Eadem ratione putrentes vitare oportet aquas, ac

vina

vinatitō acerbiora, magis satia, quam in vinctuō iam
 liquorem & graueolentem facile transferunt Sapiētif-
 simus diuina ac naturali magia Moyses prohibet carnes
 morticinas omnes, & omnia non ruminantia animalia,
 quoniam crasso cibo replentur festinanter, nec satis dige-
 runt: idcirco plena sunt vaporibus viscosis, crassis, prauis
 & carne cruda, non bene cocta à natiuo calore. Vetat
 etiam quæ vngulas nō findunt, sicut asinum, æquum,
 Camelum, ob crassitiem nimiam, breuemque vitam, &
 mores noxios. Porcinam quoque carnem, quæ in Pale-
 stina & Ægypto lepram generat, carnes quoque animalium
 rapacium, vt Aquilæ, corui, lupi &c. quoniam prauos
 succos & mores in nobis nutriunt vt mox docebimus; pi-
 sces etiam carentes squamis; quoniam sæculenta ex pu-
 tredine nascuntur, vt anguillæ, suntque breuis vitæ; eo
 quod non tantum caloris habeant, qui foras excremen-
 ta educat, induretque in squamas. Porro carnes aridæ,
 siccæque quid corrosiui habent, sicut corui & aquilæ, &
 animalium senescentium; ideo in humores falsos fun-
 duntur & exsiccant temperamentum & ad hecticam dis-
 ponunt, & senectutem, & omnia senescentia, quoni-
 am morti propinquant, hecticam conciliant, & ad mor-
 tem vocant. Quæ autem diuturnioris adhuc vitæ po-
 situra erant, nobis ipsam communicant, relinquuntque.
 His in rebus nil, vel modicum salis ponendum est Sale-
 nim inuentum est, ad attenuandos, incidendosque li-
 quores vinctuosos, & partem putridam, quæ in cibo o-
 mni inest, expellere & salubrem facere, & quia ipsum
 putet

putet nunciam omnemque expellit fectorem, contra putredinem prodest naturalem. At in cibus corpulentis conuenit salubrius meliusque: in siccis vero gracilibusque; oleum & pinguedo, & in me periculum feci, quæcum phlegmate abundo, dies aliquos sale modico vtor, vel nullo; Deinde vero multum salis adsumo, & phlegma inciditur & maceratur, & tunc euacuo superflua plura deorsum, quam si agarico vterer. Cum vero extenuatus & exsiccatu mihi videor, oleis & pinguedine vtor salubriter, si licet. Ergo omphacium agrestum quoque incidendo purgat, & omnia etosum aut corrosiuum aut abstersiuum pharmacum, & hæc omnia contra pituitam & viscosa venena profunt.

Per vomitum, aut secessum venena expellenda sunt antequam per venas in corpus expandantur. Oleum supernatat ventriculo, dilatat fibras & spiritus, viamque per Oesophagum parat, ideo aptus est vomitum prouocare. Similiter aqua tepens, quæ addito aceto modico citius operatur. Licet enim stringat acetum, tamen cum modicum est, excitat spiritum, ab aqua tepenti dilatatum, vigoremque præbet expellendi noxium venenum, vel dilatationi iter parat acumine suo. Animaduertendum est denuo, quod pharmaca quæcunque cholerae odorem & saporem & colorem habent, ad choleram purgandam idonea sunt per similitudinis actionem: Sicut Reubarbarum & Reuponticum & helleborum album. At in cibum exhibita præua sunt, quoniam choleram nutriunt, Sic & res quam cito amarescunt, veluti Appiana mala, mel, saccharum

Oo

charum

charum, aliaque dulcia, magis autem combusta, inter dulce etenim, amarumque sapores non intermediant, vt putat Arist. At mordentia dulcia, quæ ad acrimoniam vergunt, vt vina Foro iuliana quædam, vtilia sunt salubriaque; Sed temperies & anni tempus considerare oportet. Dulcia enim pingua siccis hominibus & temporibus & si cholericis non nocent; & quæ atram bilem generant sub vere & sanguineis forte congruunt: indigent enim fuliginū timore, vt in se colligantur spiritus. Et melancholia contemplationis est stimulus; Cholera vero iræ; ergo in bello conueniunt, quæ iram acuant; plegmā vero pigritiæ causa acribus & abstersiuus est comprimenda, & plegma ticus ista dabimus. Cholericis vero anxiiisque celeritate nimia vtentibus, frigida & humida plegmatis nutritiua. Melancholicis autem pingua alba, calidaque, sed pro tempore & sine, quam intendimus. Ergo in cibum contraria dabis quæ vitiosum humorem aut superfluum minuant in medicinam vero similia, vt attrahant. Hoc bene consideres, oportet; & omnis humoris similitudo & dissimilitudo cum cibo & potu & pharmaco non te lateant.

Corrosiua venena, quoniam sicca, tenaciaque sunt attractione non purgantur, sed vomitu; nisi in clystere propinata sint. Sunt venena quædam extrinsecus lædentia, quæ vnctuositatem quandam habent, sicut aspidis & viperæ venenum; quod tanti est vehementisque caloris, vt conuertat in se humorem carnis commortæ, iccirco attenuat, tumefacitque, & omnia mordentia, quæ tenuitatem;

ratem & ardentem habent humorem sic afficiunt, sicut
 apis & aranea. Hoc autem fit, quia venenum inspargitur
 in loco sibi inimico: Caro enim nostra illi profus aduer-
 satur: iccirco se contrahit venenum, roboratur accendi-
 tur, conuertiturque in se adiacentia, præsertim humores.
 Itaquetutum certumque remedium est in morsuræ lo-
 co, apponere caput mordentis bestiolæ, aut pilum,
 vel perfimiles eidem: Libentius enim regreditur ad simi-
 le inbibitum venenum, quam remanet intra carnem si-
 bi dissimilem. Nam veluti serpens est venenosus homi-
 ni, ita homo serpenti, quippe quem solo sputo occidit,
 præsertim ieiunus, quando adhuc naturalem retinet con-
 ditionem & non alienâ à potu & cibo. Rationabile quoq;
 est ligamine procludere ingressum ad viscera & cucurbi-
 tulus & sectionibus foras extrahere, & minuere, & spiritus
 odoribus corroborare, & cor aliaque vitæ antidotis, vt
 si pergrediatur interius sese dilatando venenum, inueniat
 robur in spiritibus, & visceribus repugnantiam & impe-
 dimentum. At theriaca, quæ attrahit carne colubri,
 & expellit administorum rerum vi, sicut sapo oleo tra-
 hit oleum, & calce cinereque educit, laudatur valde. Hinc
 patet res omnes alteratas transmutatasque adhuc sensus
 qualitatisque innatæ quid retinere: Vt syrupi & pharmaca
 omnia fidem faciunt. Aduersus venena, quæ inspira-
 tionem lædunt, aut ad cerebrum exhalationem mittunt,
 aut per poros totius carnis subeunt (& hæc quid vehe-
 mentia sunt) necesse est primo odoribus blandis ac refici-
 entibus spiritum roborare, deinde ventriculum ac vis-

cera corroboratiua affinare, vt cinnamomo, vino ma-
 cis, aliisque aromatis; vt prauus odor repens expugnetur.
 Extrinsecus vero Cucurbitulas attrahentes adplicare san-
 guinem & vaporem educere: & vino firmissimo confir-
 mare. Sed quidem sudor prodest mirifice. Hæc omnia
 profunt timentibus à Venerea lue; quæ nimirum foetida
 gignitur exhalatione inficiente spiritus & sanguinem de-
 inde, ac tandem sonum temperamentum. Quapropter
 labor & sudor prauos attenuet, imminuit, educitque
 succos, lauacra vero tanquam similia roborant spiritus,
 qui sunt in cute, & membra ne inficiantur aliaque intrin-
 secus corroboratiua partes interiores: ac ita victoria pari-
 tur. Eadem remedia conferunt contra pestem, quæ va-
 por est foetidus: primo spiritum lædens, deinde sangui-
 nem & tandem temperiem, ergo prius est subueniendum
 spiritui per odores corpori per sapes, extrinsecus vero
 cucurbitulis & lauacris; aeri tandem ignibus & combu-
 stis aromatis, & rumoribus tympanorum & Campana-
 rum attenuantibus & ventilantibus.

Hinc planum fit, eas res omnes producere vitam quæ
 venenis contrariæ sunt, nobis vero similes, præsertim
 primordiali temperamento feminis & sanguinis puri
 (non menstrui) ex quibus constituti sumus. Oportet
 ergo eligere primo aerem tenuem, mobilē, lucidum aper-
 tum leuiter agitatam, vaporibus aggruari non solitum,
 procul à paludibus & cadaueribus, & herbis beluisque ve-
 nensis. Secūdo aquam leuem per tophum aut cryptam
 dulcem purgatam, tenuem, sapidam mobilem, agita-
 tam;

ram; tertio vinum album aut rubicundum vel aureum,
 leue, transpicuum, odoriferum, suaue, subdulce non
 semper subasperum, lapidum, & quasi stipticitate exic-
 cans, sicut vinum Amarinum, quod caliditate sua stipti-
 ca & sorbinis atomis humores exiccat, humectat partes
 corporis siccas, sua penetrante tenui humiditate; Calefa-
 cit neruos partesque frigiditas, incidit plegmata, & excreari
 & excerni efficit. Refrigerat partes aridas humectatque
 penetrando duritiem illarum ac spongiosas reddendo
 nutritique aptas. Quarto cibos facile in substantiam ci-
 bati transeuntes; non crassos viscososque, nisi medicine
 gratia, non molles nimis, nec acres, albos potius quam
 nigros, sapidos, odoriferos ex herbis & arboribus & ani-
 malibus vitam longam viventibus, non natis ex putredi-
 ne, nec ægritudine mortuis in terra salubri ac robusta
 nascentibus sponte, non ingenerantibus fuligines nec ex-
 crementa multa. Moritur homo quoniam aucto-
 core partes corporis indurescunt, nec bellè nutriri possunt,
 spiritusque pauci fiunt: quoniam iecur inducatur, & san-
 guinem generat semiustum paucorum spirituum, &
 multarum fuliginum materiam. Magnopere igitur cu-
 randum est, vt iecur perpetuo molle seruetur, quale inest
 pueris, caroque humida mediocriter, sanguis floridus
 & copiosi spiritus. Ad molliendum iecur lac confert,
 ac res molles & parum excrementi habentes. At suspen-
 dere vas aquæ, ex cuius canali interpolatim guttæ aquæ
 cadant super iecur; optimum est remedium. Timorem enim
 flammam exhalantis caloris indurantisque iecur absces-
 su tenui-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

fu tenuitatis reprimat retruditque intenus; itaque relaxat, emollitque jecur & duras partes per admistā tenuitatem disponit ad molliem. Sicuti cothurnix ab accipitre interfecta tenera est magis, quam aliæ cothurnices, quoniam timore Collecti spiritus introrsum relaxarunt ac mollierunt carnem: Omnis enim fibra propriam duritiem relaxat. Sanguis quoque destillatus ex vitula, capreolo, pullis gallinacis, aliisque confert multū: nutrimentumque candidum & leue radicali humido conuenit mirifice, vt conditio ciborum ex odoriferis spiritui: & omnia animalia adolescentia, & olera teneriora comprobantur. Sapiēter Fl. Iosephus scribit priscos seculi patres per physicam & Astrologiam vitam diuturnam vixisse. Palam quidem est, magum posse vitam artibus præfatis producere. Quibus ad de purgationes excrementorum necessarias purgatiuis interdum cibus, & lenibus pharnacis interius mundantibus spiritum & carnem & sanguinem. Exterius vero per sudores & vnctiones prætiosorum oleorū & vina & blanda aromata interius exteriusq; ita vt tota temperies immutetur iuxta arcanum quod hic scribere non datur, semper habita ratione temperiei. Siccis enim calidifq; cibus conuenit multus & crassiusculus: Plegmaticis pinguibus, siccus, leuis, subacidus: melancholicis altus subdulcis pinguis facilifq; vt dictum est. At vero exercitium vitæ omnino maximeq; prodest. Non enim purgatur excrementa, nec roborantur membra, nec ventū atur spiritus absq; ipso. Otium producit cruditatem vnde distillatio & inflatio, ex quibus oritur podagra, chiragra, gona-

gra-

gra, sciatica, forma omnia foras, palliditas, http://t.me/cardinglatinotg
 lici, tumores & sæpe hydropisis: nimius labor inflammationem, ariditatem, dissolutionem membrorum, luxationem, acrimonias, corrosiones, exercitio ergo inter vtrumq; vitium medio vtendum. Nec nisi eo, quo omnia membra simul laborant, & roborantur, sicut ludus pilæ & armorum, nam cursus crura tantum roborat, ferraria arachia, & aliæ aliud. Quæ autem membra exercitio vacant trahunt ad se aliorum morbos. Sed nunquam Corpus sine ingenio exercebis & ne fias præda hæresiarcharum, & Sophistarum & Empiricorum medicorum: nec animam sine corpore, ne sis præda medicorum & athletarum & armorum. Tandem victoria spiritus super corpus vitam seruat diutinam; propterea que temperati moribus antiqui monachi modico contenti cibo digestionis apto, passionibus vehementibus liberi vitam vixere diuturnam.

CAPVT. IX.

In Cadaueribus sensum reperiri, & de putredine.

PAssim ad manifestationem falsitatis vulgaris argumēti deuenimus; quo putant nequaquā omnia sentire eū mortua corpora propterea mortua dicantur, q̄ sensus penitus priuata sūt, quādoquidē videmus viui qualitates in mortuo velexigas remanere. Quoniā vero id per nosse dogmati nostro toti necessariū est veniā ad demonstrationes

tionem primo non per accidens, mortem animalis modo
 lo abscessu fieri spiritus, qui habitat in capite, intercurrit
 per neruosum genus, & sensum motumque exquisitum
 toti præstat animali, & quamuis non destruaturs Corpus,
 sed iutegrum remaneat, vt in suffocationibus patuit, ni-
 hilominus moritur animal. At mors rerum simplicium
 est mutatio in aliud Ens, sicut spiritus in aerē, aqua in ter-
 ram, aut ignem, quoniam similia sunt & vniformia,
 iccirco sola mutationem formæ alienantur à proprio
 esse. Animalia vero multiformia sunt & composita,
 solaque separationem desinunt esse. Igitur spiritus in aere
 sensit postea sensu quidem aereo, amittitque memoriam
 corporis in quo fuit interclusus, quoniam magnæ mu-
 tationis passio aufert passiones motionesque anteceden-
 tes, & ipsa est fluuius lethæus. Corpus autem remanet
 cum sensu proprio obtuso, naturæ ipsius conuenientes; si-
 que spiritus in neruis relinquatur, sensit adhuc, vt palam
 fit in caudis anguillarum & lacertorum. Quæ ideo po-
 stremò moriuntur sicut & cor, quia vasa spiritus angusta
 sunt nec facile permittunt illi exitum; pariter cum lanii
 decoriant boues, quibusdam in partibus caro tremit &
 mouetur & contrahitur manifesto sensu interfecti quoq;
 homines in conspectu mox interfectoris, sanguinem e-
 mittunt & feruent irā, vel timore sentientes per affectum
 aeris communem adesse odiosum hostem. Et hoc indi-
 cio vtuntur legisperiti, ad agnoscendum homicidam.
 Quidam Nucerinus occidit hominem & obruit humo;
 positusque est in carcerem aliam ob causam, post 20. dies
 plu-

pluuię illuio cadauer detexit, detulitque vsque in plateam ciuitatis vbierant carceres. Cumque cadauer inspectaret proximus de fenestra interfector, cepit ebullire cadauer, & sanguinem mittere ex vulneribus non sine terrore illius conscii sceleris. Quo abeunte ebullitio cessauit, & redeunte rediit. Ac ille homo seorsum confessus est mihi hoc post 29. annos. Quapropter remanet affectus non modo in exhalante spiritu, sed etiam in corpulentia, in qua sanguis est, & tenuitas: Sic & nos inimicum obuiam habentes, aut ebullimus ira, aut tremimus metu. At cum corpus dissoluitur penitus in substantiam alteram, amittit illum sentiendi modum, aliumque sortitur. Præterea generantur vermes in cadauere: quorum sensus ex nihilo manare potis non est, nec ex materiæ potentia, vel sinu, quæ suscipit duntaxat & non dat, sicut in 2. lib. ostendimus. Ergo inerat cadaueri sensus, calorque nobis occultus, qui natura actius cū sit, nunquā agere cessat, aut obliuiscitur, propereaque cresci & liquefacit, & attenuat molem, & foetere facit: foetor enim crassus est, calidusque nimis vapor qui spiritus nostri tenuitatem grauat, & vires exuperat, alienatque à symmetria sua. Idcircoque displicet nobis: non autem brutis illis, quibus spiritus inest calidior, crassiorque. Quæ de re, quod alteri est foetor, alteri odor est. Dum ergo agitur calor & ex portione viscosa tenuem segregare non valet, ingenerat spiritum, & fit vermis, vel aliud animal cui magis cognata est temperies illius caloris, & illius sic efficitæ molis. Præterea in cadaueribus conspiciuntur vn-

Pp

gues,

gues, & capillares. Humor enim: caloris in se autem
 quibus continuo agentis incalescit, forasque effluit, nu-
 tritque portiones extremas, præsertim ipsi excremen-
 titio similes. At temporis mora exhalat attenuatus,
 remanetque cadaver siccum, cum solo sensu obtusis-
 simo osium, donec transmutetur in terram, aliudue
 in corpus. At nutritionem absque sensu fieri non posse
 iam dudum ostendimus. Sal quidem à putredine fer-
 uat, aliaque aromatica, quoniam exhalare faciunt ca-
 lorem quam primum: reliquaque moles remanet sicca,
 duraque illius abscessu in tenuitate: ex quo intelligimus
 calorem debilem plus valere ad putrefaciendum; eo-
 quod nequit exhalare cum attenuata mole, emollitaque
 fedea vititur ad disponendum cæteras duriores, ad re-
 laxationem, ad emolitionem & ad euaporationem: ita
 quod vna omnes putrescunt. Non enim aliud putre-
 factio est, quam relaxatio partium solidarum & euapo-
 ratio mollium, acta simul à calore blando, qui in eis au-
 getur & exire non potest. Non ergo est amissio caloris
 natiui, vt Arist. opinatur, sed augmentum. A quo sub-
 oritur tandem amissio ex viribus nactis ad exhalandum,
 cum fuerit à se paulatim auctus aut à calore externo ad-
 iuuante. Porro cum S. August. de cur. pro mort. affirmat
 nullum inesse cadaveribus sensum, intelligitur de sensu
 humano, & viui spiritus, & animæ, quam gentiles etiam
 ad comedendum in sepultura redire, vel oberrare puta-
 bant, vnde epulas sepulcretis adponebant: Non autem
 de sensu obtuso materiali & communi, quam ipse quo-
 que

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 que in aere agnouit, vt dictum est: quamuis huic physicae operam philosophicam minime dederit.

CAPVT. X.

In rebus diu consumptis remanere sensum antecedentem, & recentem; experimenta mirifica ad magiam.

AT quidem non obtulum modo sensum, quam in cadaueribus remanere narrauimus, experimur, sed etiam passiones affectusq; proprios & peculiare sentientis naturæ. Vnde magia negotiationem nacta est multam. Profectò si tympanum conficies ex lupina pelle, aliudq; tympanum ex pelle agni vel pecudis, illiusq; magis, quæ à lupo vim aut terrorem pertulit; videbis dum simul pulsaueris tympanum lupinum, frangi ac distrumpi ouinum. Euidens indicium, quod passio consueta in rebus sopita excitatur, ac renouatur reminiscencia quadam, propter quod pellis contrahitur, patiturque sicut & nos inimicum obuiam habentes declinamus, siq; nominetur is; à quo timemus valde; timemus, & comæ eriguntur refugientis spiritus abscessu pelle constituta, & quando dæmon nominatur timidi quoque præsertim pueri expauescunt & crines stant, quoniam metum adpræhendunt illis incuti consuetum. Porro eadem res alios læticia afficit, qui ex ea benesperant

ne sperant, alios vero timore, qui male. Timent Turcæ
 in triremi à Christianis impetita; at mancipia lætantur.
 Illi enim mortem, hi vero libertatem præsentiscunt. Nec
 infortunium cupiam imminet quod non præsentiat
 in spontanea quadam lassitudine, aut in diffidentia; aut
 pauore occulto: aut à vate per veritatem, vel per iocum.
 Amicus cui per archibugium instabat mors, dixit nego-
 tiando in via, animo attacto: num quis ne nunc impetat
 archibugio? & dum conuertitur retrorsum pila ignita
 transiuit & bombus à latrone? & quid nemini hæc no-
 ra non sunt. Quoniam aer, in quo fit passio instans adest,
 sensus nobisque communicat. Quapropter redeuntes,
 palam esse dicimus ita remanere affectum in pelle, ovis à
 lupo quid passæ, ac deinde tympanizando excitari, sicuti
 nausea spectanti cibum, quam alias euomit. Iccirco
 quidam dux Bohemus moriens præcepit ex propria pelle
 tympanum fieri, quo terreantur hostes assueti ab eo time-
 re in bello. Credo etiam tympana lupina equos fugare
 posse; & ex pelle Draconis Elephantes. Nam si conficias
 chordas ex intestinis vulpis pulsando eas in lyra, fugiunt
 gallinæ: & ex lupinis, fugit ovis, & ex neruis viperæ
 absterrentur mulieres ab hac bestia pauere solitæ, & con-
 trariorum animalium chordæ in duobus instrumentis
 pulsatæ obstrepunt & rumpuntur. Præterea si concordis
 Cytharas ad symphoniam quis vnus reddere velit, pul-
 sando chordam, quam dicunt primam in altera cythara,
 tunc alterius cytharæ prima, si concordis est, hoc est eo-
 dem prorsus tenfa tractaque modo, mouetur sponte
 nullo.

nullo tangente, vtque id certo agnoscas, superponito illi paleam aut plumam aut chartulam, nam videbis resillire, & excuti paleam, tum pulsas alteram consimilem chordam, & tunc fidicen intelligit iam concordem esse ambas, & vnisonas. Nec quidem excutitur ab aere agitato, qui violenter deinde moueat paleam. Nam si tabulas inter duas cytharas erigas, ne ventulus communicetur idem euenit. Præterea nec vnquam palea mouetur, licet nimis pulses, antequam hæc, quam pulsas omnino redita est illi, cui paleam superposuisti, vnisona, eodem, tensa modulo. Præterea si hoc motus efficeret absque sensu, omnes aliæ chordæ mouerentur & superpositas excuterent festucas, quod quidem non faciunt; nec si cytharas propinques magis. Mouerentur quoque & magis chordæ minus tractæ, minusque tensæ, quæ molliores sunt & flexibiliores. At vero nulla quidem mouetur nisi quæ eiusdem est crassitudinis, & tensa in cythara æque prorsus, vt sit vnisona. Hoc autem fateri cogit, similem gaudere simili, & sentire & consentire simul per motum, non quidem tanquam violentum, sed tanquam portitorem sensus & affectionis sensatæ symbolæque. Porro aiunt colubrum occisum positumque sub vmbra fraxini, sibi natura inimici, adeo agitari donec recedat ab ea. Multaque alia sunt experimenta sensus consensusque in rebus, quæ nobis sensus expertes videntur. Si patiens lienis tumorem ipse vel alius suo nomine, alterius animalis lienem camino suspendat ad fumum, compertum est, quod dum exsiccatur suspensus lien, exiccatur & tu mor

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinoglatinotg>

patientis & lien. Hoc diabolus non facit, quoniam intra nostra viscera non operatur, sed patientis affectio pauore ingenerat in proprio splene, qui contrahitur, stringitur, vomitque humorem compatiendo cum suo simili, & recipiendo per aeris communionem illius affectum. Ast hoc contingit, hac fide affectis magis, vt mox declarabimus. Singula membra sensum habent peculiarem, quo communicant in toto: iccirco metus jecori per aquam incussus mollitiem eidem affert. Vidi quoque acuta securi lienem incidi superposita charta in loco lienis, & percussendo contra ipsam nihil læsa charta, nec ventre: lien vero contremiscebat, diffugiebat, ac per os & per aluū sanguis fæculentus atrabiliosus mox exibat. Affirmāt multi curari vulnera medendo enses, quo vulneratus est quispiam. Hoc non sum expertus; sed fieri potest, quod vulnus sentiat affectum eius, qui nocuit, versus ad auxilium dum medicatur, sicque fiduciam arripiat spiritus in eius fibris, & spem auxiliij, aut gaudium de vindicta, sicque curetur, vt multa mox exempla suadebunt. Si sensus magnetis vsque ad polum extenditur, quis dubitet de sensu cæterorum rerum in aere comunicatum. At quoniam superstitiosa plebs, quæ rerum causas non intelligit, falsa admiscet multa, & dæmon ad decipiendum ingeritur, perpetuo sacerdotes huiusmodi occultas artes persecuti sunt, modicumque scitur. Cæterum qui sensum consensumque & dissensum rerum norunt, Duce Deo perscrutari & inuenire non desistant.

CAPVT.

Non modò remanere sensum absente aut consumpto sentiente, unde deciditur: sed etiam multiplicari & alia in se conuertere: comprobatur in morsu Appule Aranea, & canis rabidi, aperiturque mirabilis quadam latens Magia, nulli hucusque nota.

Ischæ autem omnia veritate comprobantur euidenti in moribus arancarum Appullarum, & rabidorum canum. Nascuntur eiusmodi araneæ (quas Tarentini, tarantulas vulgo à loco nominant) sub feruentissimo cælo æstiuo: nucis magnitudinem adæquant plus minusue: similes cæteris araneis pedes habent, manus, figuramque. Colore croceo, viridi, rubro, nigro, pauonaceo & misto sparso sunt. Mordent rusticos dum metunt aut tritulant. Qui aliquo tempore paruo dolore, sed quodam ardore in cicatrice afficiuntur. Deinde languent, obstupescunt, & cadunt interdum semianimes, sensu motuque ex parte amisso: Insuper vt furentes in motum aguntur, vbi viderint vestem, aut quippiam eo colore coloratum, quo aranea, quæ momordit eos, insequuntur auide hominem, aut bestiam sic coloratam. Sono gaudent, alij fidis, alij cytharæ, alij Barbiti, alij p'alterij: Quisque suo: & sono agitantur, saltant, vt in tripudiis, sed furentius, nulli tamen nocentes. At si cesset sonus cadunt languentes humi & quasi exanimes, cupiuntque semper
falca-

saltare ad sonum; adeoque exsulant, quod lassati decidunt, & conualescunt repetitis sudoribus & laboribus eiusmodi tripudij: Nihilominus post ubi conualuerint, cum vident alios commorsos saltare ad sonum, ipsi quoque reuertuntur ad eandem affectionem, & saltant cum eis. Et singulis annis eodem in tempore, quo mors fuerint, redeunt ad eandem passionem & tripudium, sed non perpetuo. At dicunt rustici, donec supervixerit Tarantula, punctum ab ea reiterare annuas saltationes. Dicunt philosophi vulgares conterranei, nihil rusticos lædi, sed ex ignavia & dolo sic simulare. Alii dicunt secretam esse vim nulli notam. Equidem haut credam eiusmodi pauperculos cupere pecuniam anno quolibet per simulationem fidicinibus, & cytharædis solvere frustra. Nec quia ignoratur causa, sensus tot confirmatus seculis abnegandus est. Quapropter inquam eiusmodi Tarantulam peracutissimo calidissimoque veneno donatum esse, ac prauissima qualitatis ad nos, si aque dum mordet, modicus illo vapor & humor ardens, quam in plaga relinquit, augmentatur paulatim, quoniam eius ardor vehementior est, quam nostrum in particula illa plage; conuertitque humorem nostrum in sui conditionem: ac deinde spiritus nostri illa afficiuntur passim, adeo quod omnes fere immutantur in ardorem inimicum; quoniam ex humoribus reficiuntur & nutriuntur; & iuxta humoris conditionem ipsi qualitatem sortiuntur. Quoniam vero multa exhalatio æstuosa similis Tarantulæ fit in corpore serpendo passim, spiritus ipsi amittunt ordinarios motus suscipiuntque passio-

passionem illam vehementem, & sunt similes spiritibus tarantulæ, sicuti paulo ante dicebamus vaporibus tetrifici spiritum, fierique obscurum & sordidum, posteaque cupere sepulchre a, cadauera, & cloacas, quoniam simile ad simile fertur. Itaque amisso proprio essendi modo, ac in alium verso, quando videt spiritus colorem similem Tarantulæ, unde ipse habet originem istam, currit ad illum tanquam ad similem, si iam penitus aut nimis propria temperies immutata est, in Tarantulæ temperiem: Sin minus, currit ad colorem illius sicut ad rem hostilem, diuinando ex intrinseca passione sua, se passum esse à re, quæ eiusmodi est coloris; neque enim discursu, sed sagacitate & natura hoc fit, vt in 2. lib. dictum est. Propterea autem prosternuntur & languent, quoniam calor & prauitas Tarantulæ iam vicit, quapropter ipsi victi spiritus nesciunt sicut ante corpus regere, nec possunt; nempe à vehementia alienati in tantam passionem nouam, ita quod obliuiscuntur, aut deditcunt quod fuerunt, & quod & quomodo operabantur. At sonum audientes gaudent illo, quoniam res omnis calida mobilis tenuisq; inuitatur à motu ad propriam operationem, qua seruetur. Nec omnes eod. oblectantur sono: Quoniam Tarantulæ variæ sunt, variosq; induunt affectus: & temperies hominum variæ varios affectus ab ead. re quoq; contrahunt. Delectantur autem, aut quia venenum ipsum est illius soni amicum, cum sit similiter tenue ac mobile; aut quia spiritus natura mobilis adpetit sonum, quo ab illa passione infecta in aliam meliorem transfertur, sibiq;

Qq

con-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

conuenientiore; & quod per se facere non poterat, sibi
 impellentis auxilio remediū captat. Sanescūt vero quoniā
 spiritus prave affectus exhalat partim, prauusque humor
 per corpus sparsus, quo vterq; nutriebatur similiter prave;
 attenuatur, egrediturq; per transpirationē, aut per sudore
 rē solidum temperamentū mundatur. Deinde probi exhibi
 ti eibi in nouū meliorem succū fundūtur, & non con
 uertūtur in sui similitudinē à succo priori: hic enim iam
 debilitatus, est per sudorē imminutus, ergo & ineptus ad
 conuertendū in se alimentum, cum iam exhalauerit, ex
 sudaueritq; magna sui pars, & vehementia. Itaq; paulatim
 repetitis sudationibus liberatur morbo generatque spiri
 tus puriores. & blandiores diræ illius affectionis minus
 participes. Idem accidit in febribus, quæ sunt feruores
 spiritus contra prauum humorem intra vasa aggregatū,
 aut iuxta ipsa, & cum spiritus partem illius humoris ex
 pulerit in sudorem & vaporem actam; imminuitur affli
 ctio sequentis paroxismi. aut nō mouetur eod. in tēpore,
 sed tardius. Si vero spiritus parum preualuit in primo præ
 lio, humor crescit, spiritumq; ad prælium prouocat pau
 lo ante. Sed propinquior comparatio est inter hūc & vene
 reū morbū: qui nimirum totū similiter Temperamentum
 minutat. Ideoq; sudoribus oportet ipsum expellere & fuc
 cos probos intus generare & emollire carnē & ossa & viscera,
 ac purgare continuo, donec omnis prauitas exhalet, sudet
 & excernatur, totaq; Temperies innouetur. Postquam
 videmus hominem complexionē mutatum, pinguescere
 magis, quoniam ad puentiam corpus redactum est. Hac
 ratione

ratione ars reuoluenē cendi inueniri potest. Nam aquilæ
 & cerui serpentibus venenosis pasti, & ab illis commor-
 si, post longum cursum sudoremque immerguntur a-
 quis tepentibus & in aquas exit venenum iam exsu-
 dāns; ipsorumque carnes molliuntur; & viscera, red-
 dunturque aptiora ad nutrimentum primæ ætatis. Ve-
 hementia enim veneni apta est in spongiam omnem du-
 ritiam intermutare. Magia id imitatur in theriaca & pur-
 gationibus secretis, & vñctionibus exterioribus. Ad rem
 reuerſi, dicimus, quod quando postea vident quempiam
 à mortu affectū, expergiscitur in eis eadē passio in spiritus
 sopitis motionibus, redeūtq; ad furorē: Sic quādo nausēā
 in mari passi sumus, reminiscētes postea ex visione maris
 aut nauigii in eandē ferimur nausēā. Memoria enim est
 sopitus quidam motus remanēs, quasi vetus cicatrix: spi-
 ritusq; patitur secundum illum quoties aliunde repræsēta-
 tur. Iccirco si ridere alios conspiciamus: ridemus & ipsi sæ-
 pe nescientes propter quid: Si plorare ploramus, & mortē
 amici statim recordamur alios moti videntes; omnisquo
 passio memoriā reuocat. Tempus quoque atq; locus
 apti sunt memoriā reficere: Iccirco eodem in tempore
 anni patiuntur. Sicuti nobis quocunque die aut tempo-
 re, quid mali ingentis aut lætitiæ accidit, cum reuertitur,
 renouat passionem dolorificam aut lætam. Et quidam
 amicus, assuetus per pietatem tergum verberare fu-
 niculis, & stimulis ferreis in hebdomade sancta,
 quotannis pruritem ibidem patitur & ampullas, ita,
 vt si se non verberet, in infirmitatem incurrat. Natu-

Qq 2

ra quo-

ra quoque eandem seruat memoriam, quoniam eiusdem in temporibus quotannis renouat poma, cerasa, uuas, ventos, pluias & in Rep. festiuitates & funeralia repetere natura nostra nos docuit. Et magus si hoc percipit, scit quando ex voto opificium succedet.

Fieri quoque potest, vt passio reuertatur quamdiu Tarantula uiuit, fons causaque damni. Quoniam uiuente causa effectus uiuidior est, quamuis absens, ex natura, & aeris communiōe, & mundi consensu. Eadem enim influentia quæ opitulatur illi, opitulatur & isti, & moriente causa effectus ruit, aut malis premitur magnis. Quoniam influxus inimicus interficiens causam, est quoque effectui contrarius, loquor communi ratione: Noui enim particulari ratione ob circumstantias hoc falsum esse: Nam mortuo patre, non moritur filius, eo quod robustior est iam patre ex noua in ipso uirtute aucta perfectus. Atego expertus sum, quotiescunque amicus quid aduersi patitur, amicos consimiliter pati licet absentes: Sic & in bonis communicare uidi: Amicitia enim ex similitudine oritur: & quæ causæ rem quampiam seruant, seruant & illius similes. Hoc autem nemini non persuadeat, uir Neapolitanus, cui amputatus fuerat nasus, emit mancipium permittendo illi libertatem si sineret nasum refici sibi ex carne brachij, illius secundum Magiam Tropiensium, quæ in 40. diebus hoc opus explet. Refectus est nasus, liberatus est seruus, sed post tres annos mortuus est morbo consueto, & simul particula nasi cæpit languere, & mortua est & computruit eodem tempore &

re & ordine, quo seruus. Quare a me amicus cuiusnam anima vivebat nasi particula, servine an Domini? Si Domini, quare mortua est, mortuo seruo? si serui quare vivebat ab eo separatim? cum quæcunque recisa membra intereant? Præterea quare surculus insertus non moritur, mortua arbore vnde reciditur, & quare filius non moritur mortuo patre, cuius est semen? Respondeo quod secundum animam à Deo immixtam vivebat anima heri, quæ est in toto, quod viuificatur in suo subiecto. Non enim particula nasi erat segregata sicut vermis in ventriculo, sed coalita toti. Sed de hac non est quæstio, quando quidem idem euenisset inter cætera animalia, de altrice & sensitua est sermo. Dicimus ergo ad vniuscuiusque rei constitutionem concurrere totam rerum vniuersitatem, & harmoniam omniaque certo ordine currere, qui præteriri nequaquam potest: & vitas cunctis rebus à Deo statutas omnes, & simul à consensu omnium causarum secundarum, & rerum quæ in virtute primæ sunt & operantur. Quapropter fatendum est vitam illius particule dependere à prima constitutione quam habuit in suo toto, contractam ex tota rerum vniuersitate. Sed quia à suo toto seiuncta erat, quoad radicalem substantiam pertinuisse ad vitam serui, quo vero ad conseruationem nutrimentalem ad vitam heri. Sicut funiculus lucernæ habet substantiam à gossipio, & nutrimentum ab oleo & viuit vitalucernæ & gossipij; Et ramulus insertus de pomo in pyro, viuit vita pomi radicali & pyri nutrimentali. Quapropter si deficit nutrimentum moritur, si substantia nutrita etiam

liber

Q 3

mori-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

monitur. Cum ergo calum & viuicritas rerum termi-
 nassent vitā serui nutu Dei, necesse erat particulā ab eo ab-
 stractam simul commori, quoniam causæ fauētes & ad-
 uersantes cōmunes erant illis. Et quidem mortua est sub-
 stantia radicalis, ergo frustra accurrit nutrimentū cui res
 nutritibilis defecerat. At in plantarum insertione non forte
 similiter euenit, quoniam ramulus desertus aptus est pro
 se aliquid esse & fieri. Videmus namq; plantarū ramos hu-
 mi p̄latatos germinare, & fieri nouas arbores. Similiter &
 semen aptum est fieri animal, & nouo addito nutrimento
 augeri totum in multas partes, quapropter nō seruant ra-
 dicalē substantiā, sed in rem aliā mutantur & mutāt, &
 augentur; Particula vero nasi non excessit primam quan-
 titatem, nec ex ea aliquid per se fieri natum erat, sed ratum
 poterat cum alio nutriti ergo perdita substantia primæ
 constitutionis, ipsam perdi oportuit, cum quia aliud fa-
 cta non erat, vt surculus & semen, nec nouā virtutem &
 esse acquisiuit, nec in rem nouam per se existentem transi-
 uit; sed alteri adhæsit : tum quia per se aliquid esse & fieri
 apta non erat, sicut planta & semen, & periit cum suo to-
 to, quæ esset totum aut fieri apta non fuit. Viuebat autem
 extra totum, quia consimile nutrimentum nacta erat.
 Substantia ergo basilaris nunquam prorsus mutatur, &
 sic venenum viuuit viuente Tarantula. Qui autem mor-
 dentur à cane, vel feli rabidis, molestiam vix sentiunt vs-
 que ad 40. diem. Dehinc languent, & latrāt vt canes, aut
 feles; mordentque alios homines, sicuti ipsi morfi fue-
 runt. In aquam clarā introspicere abominantur &
 fugiunt,

fugiunt, tandem quasi canes aut felis vociferantur
 rabidoque furore pereunt; & emittunt ex genitalibus se-
 men instar catulorū canis, aut felis, & tandē in canes trās-
 formantur, licet non in figura exteriori & misere pereunt
 latrando, & imaginando se esse canes. Vnde palam fit, ar-
 dentem spiritū humoremq; in vulnere à cane derelictum
 passim augeri, & temperamentū vincere; sicut modicum
 coagulū lac multum; Inq; seipsum cōuertit. Quapropter
 spiritus adeo afficitur, quod obliuiscitur esse humanus, i-
 maginaturq; esse caninus. Motiones enim passionēsq; can-
 ninē in eo præualent, imaginātemq; vim caninā faciunt.
 Sicut furiosus quidā se esse Papā credebat. Et veluti modic-
 cum semen frumenti terrā multā mutat in frumentum,
 sic caninus ille spiritus modicus operatur vehementia sua
 immutando temperiem sensumq; in se. Ita q; patiens cre-
 dit se esse canem, & iam canis est intrinsecus nō autem in
 figura: nam sicuti mutatur in corpore canis cibo & san-
 guis in spiritum caninum: ita & in corpore nostro, dum
 caninum semē sic potens est. Mens autem à Deo nobis in-
 dita patitur eadē passione & credulitate, quia est involuta
 spiritu patiente, & credente se canem esse.

Quod si propriam operationē haberet, spiritum corrige-
 ret vt videas nō posse sustineri eius immortalitatem, nisi
 mortalis spiritus hęc passionē agnoscat. Introspicere at-
 quā reluctatur quoniā vident in aqua propriā figurā hu-
 manā & nō caninā, quam vellent. Aut forte si prorsus ca-
 ninus non est factus spiritus, putat se videre in aqua can-
 nā figurā inimicā, causam suę passionis, refugitq;. Hoc a-
 agnosci i

agnoscere possunt. Et odia, quae persequuntur et
 nes. Nam transformati amant, affecti vero oderunt. Ex
 parua delincatione vident praeue imaginantes quicquid
 in animo obuersatur vt dictum est, in lib. 2. Multi quidē
 aegritudine dira mutati credunt se esse gallos, aut vrnas:
 videriam iuuenem, qui cum sanus esset omnino, nihilo-
 minus à calore aestiuo infestatus in sudores liquefcens co-
 gitatione dixit, ita esse pepones putrescentes & ita vehe-
 menter id imaginatus est; quod in sequente passione o-
 mnino credidit, se esse peponem putridum, & sic affirma-
 bat prorsus. Hoc euenit ex magna imbecillitate exilis spi-
 ritus: qui ordinariis non potest moueri motibus ad tuam
 passionem considerandam, sed, passionem propriam
 pensiculando, vt primum in mentem venit quippiam si-
 mile suo passioni; quoniam alias illam rem nouit, imagi-
 natur se esse illud. Hoc autem in somno contingit ma-
 gis, quando intumescunt testiculis communicatur
 motio ipsorum vsque ad caput. Spiritus autem putat
 subito extrinsece futuitionem exerceri quoniam ipse nō
 est in sensoriis oculorum, & aurium ad videndum & cu-
 ius imago mulieris primum in eo expergiscitur per mo-
 tionem illi conuenientem aut procedentem cogitatio-
 nem, illam subagitare se imaginatur; & saepe matrem, ac
 mox ait, peccatum est hoc, quoniam simul in eo cogita-
 tio peccati cum matre mouetur. Videturq; sibi cogi illud
 committere scelus, propterea quod calorem genitalis
 corrigere non valet, quoniam non intelligit, qua ratione
 vectandum est corpus fugiendumque, cum hoc non
 nisi

LIBER IV

35

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

omnibus hæc doctrina cōprobatur. Credam corium canis rabidi, & Tarantulam mortuam super plagis ab eis inflictis adposita posse ad se venenum trahere, ea ratione amicitie, quam cum ipsis habent, & odii nobiscum venena ipsorum. Quas ob res qui sciret ex auro spiritalem vehementiam educere, qualis est in cane rabido, & non ordinariam, qualis in sano, possent eius missione alia metalla in aurum conuertere. Potest habere aurum eiusmodi virtutem sopitam in densitate, (vt patet in magnete, & in silice ignem continente) & per ignem excitari, roborari & vehementia donari; sicuti estiuus ardor solis ipsam in cane excitat; & naturaliter dat Tarantulæ. At nescio num aurum (spiritus nobilis expers, fieri tale possit, & non exhalare, & verti aliud in Ens.

CAPVT XII.

*In lege lepra Moysen docere sensum affectumque
communicari & multiplicari in res dissimili-
mas & distantes, consensumque
comprobare.*

TAndem sapientissimus Moyses docet, non modo animal animali proprias communicare passiones & contagia, sed rebus quoque, quas insensatas & inanimatas vulgus existimat. Ex quo intelliges, quod retulimus de medicamine ensis & lienis non omnino à veritate aberrare. Nam & huius experientiam vidimus. Dicitur

Rr 2 igitur

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

igitur in Levitico, lepram ab homine in hominem con-
 tagione trāsire & in animalia. Deinde vero in vestimenta
 & in parietes domus consimili serpendo modo. Dat le-
 gem, si apparuerit lepræ macula in homine, separetur
 septem dies, & quando macula adparet humilior carne
 reliqua, & quando serpit post primam probationem iu-
 bet dies 40. extra castra manere & curari oportunis reme-
 diis: ac deinde sacerdotis iudicio supponi, an recte cura-
 tus sit; qui hoc quibusdam indiciis in carne & pustulis ex
 colore & plagæ cicatrice agnoscebat. Eadem ratione
 iubet, si in veste adparuerit plaga lepræ separandam esse,
 ac deinde pluries lauari; si que macula staret, amputari à
 reliqua veste, si vero serpat coburis; quoniam volatilis (ait)
 lepra est. Idem de arcibus & pannis absconditis docet.
 Tandem ait, si apparuerit plaga lepræ in parietibus do-
 mus quæ sit lucens & humilior reliquo pariete, abraden-
 dum esse locum plagæ & lauandum & habitatores disce-
 dente à domo donec probetur ad sacerdotis iudicium. At
 si postea redeuntes viderint maculā serpere sæpius, demo-
 liri iubet domum & comburi, quoniam lepra est volatilis
 & vaga & pulueres illius & lapides extra ciuitatem proi-
 ci ad sacerdotis Imperium. Ex quo declarat, vestibus ines-
 se sensum passiuum, qualis homini in partibus sui stupi-
 dius sentientibus; sic etiam parietibus: Hæc quidem
 morbi multiplicatio & contagium non fieret consimili
 modo in illis, vt in nobis, nisi consimiliter paterentur.
 Nec macula & plaga multiplicabilis, volatilisque in ipsis
 fieret, sed vapor duntaxat in eis fieret & inhæreret, qui ad
 ignis.

ignis conspectum euanesceret, & sanaretur. Nec Moyses hoc ex Dei ore docuisset, nisi euenire isthæc contagia ibi consueuissent. Nec mirum si nostris domibus non fiunt, quoniam procul ab æstu solis & ab illa fumus vehementi temperie. Nec enim lepra nisi mitis & rarò apud nos extat. Sed in Ægypto tunc temporis dira fuit, sicut pestis apud nos, quod & scriptores profani testantur. Hoc autem dixi ad minus credentes. Præterea experientia docet, domum, quæ non habitatur ab hominibus, quamuis bene consolidata & ornata sit tota, munitaque citius senescere & corruiere quam domus male concinnata, & exiliter munita, sed habitata. Homo enim est causa eius efficiens, & idealis & finalis. Effectus autem omnis præsentia suæ causæ viuificatur & entificatur magis. Ac veluti corpus hominis à spiritu inhabitatum uiuit, & spiritu abeunte, remanet cadauer mortuum: Sic domus habitatore viuificatur & sine ipso remanet ipsa cadauer. Præterquam quod nascuntur herbæ, puluere necatur, madefit, vermibus scætet, impletur muribus, nõ secus ac cadauer, cui crescunt pili & vngues, puluere obruitur, madefit, vermibus scætet, muribus perforatur. Credo etiam lepram ac rabiem plantis communicari. At parietibus rabiẽ non inteligo: Carent enim spiritu soluto in quo rabies primo residet, nõ tantũ soliditate, subiecto nimirum lepræ, quale os & caro pestes & contagia communicari aquis & aeri, vestibus & cunctis vltualibus rebus palam est. Eademque ratione remora nauim stupefacere potest; vt in l. 3. dictum est.

CAPVT XIII.

Vniuersales Canones ad inueniendum introductionem & immutationem affectuum.

Tot experimentis, rationibusque compertum est remanere passionem & sensum propriæ originis non modo in semine, sed etiam in vapore & humore & neruositate, omnique in re coniuncta; & tangentem rem, nisi potentior fuerit res quæ tangitur, multiplicari, crescere & in se attractam conuertere. Vnde Magus doctrinam elicere queat, inducendi quamlibet affectionem atque sanandi: Sicut humi seminantur & euelluntur semina. Contrarium expellit contrarium, magis autem si applicetur interiorius quam exteriorius, simile educit simile, magis quidem adplicatum de foris, quam intrinsecus. Simul commixta duplicem pariunt effectum, vel dupliciter aut utroque modo operari possunt. Qui potest capere capiat.

Quoniam summum bonum est conseruatio, summumque malum destructio, illa res plus voluptatis, lætitię, amoris, spei, fidעי ingenerat, quæ conseruat magis aut disponit ad conseruationem, vel ipsam ostendit. Illa autē plus doloris, odij, mœroris, diffidentię, incredulitatis, quę magis destruit, aut conseruationem impedit. Nam (vt melius dicam) quæ disponit ad conseruationem aut ad destructionem, secundum habet gradum in introductione

etione affectuum prædictorum. Res conseruatur aut in
 se, aut in prole simili sibi, aut in opinione, fama & hono-
 re. Maximam ergo potestatem habent exhilarandi homi-
 nem & passiones lætas inducendi, cibus, potus; habitatio,
 aer, libertas, dominatus, diuitiæ, securitas, quæ nimirum
 hominem in seipso conseruant: adde lucem, sonos Musi-
 eos, scientiam, robur, & quæcunque spiritui sunt conser-
 uatiua & similia. Opposita his dolorifica sunt, quoniam
 destructiua. Secundo loco potentiam hilariter afficiendi
 habent, formosa mulier, iuuentus, venustas, vigor fæ-
 mineus, & denique filij, & omnia Entia generationem
 concernentia. Et hæc mutant animum in lætitiã, con-
 fidentiam, robur, venustatem, facetias, amorem; Con-
 traria vero in odii tantum: Quod si quis impedit e-
 quo, aut colubro actum venereum, insiliunt viribus
 immensis, nunquam in eis visis, ad vindictam. Ter-
 tio Respub. dignitas, statua, libri, laudes populares, Hi-
 storici, Poetæ, potentissimi sunt ad ingenerandam læti-
 tiam, fiduciam, amorem &c. Contraria autem contrari-
 os effectus. Verum enim verò promissio vitæ æternæ in
 cælo post mortem indit probe credentibus quemcunq;
 magnum, nobilem, charitate sapidum affectû, omnisq;
 mali contemptum; quin & omnis boni, quoniã cõpara-
 tum illi, nullum est. Magia vulgaris ad seminandum odi-
 um, vel amorem inter homines cunctis est nota: osten-
 dēdo alteri quod alter impediatur directè, vel indirectè per
 se aut per accidens, disponendo vel efficiendo rem
 quampiam, aut modum prædictarum conserua-
 tionum:

tionum & destructionum. Insuper existimat homo feruari se rebus quandoque noxiis, eo quod suo sunt humori & spiritui similes. Sicut placet atro bilioso obscuritas, affecto Tarantula eius color, febricitanti aqua; ignorantia ineptia; Libidinoso Venus præpostera. Idcirco his cunctis tanquam ægris inducitur passio quam cupit Magus eorum plaudendo moribus; aut obliuione procurata. Et propinando malum tanquam bonum & bonum tanquam malum; si aut sanescere illos cupis, oportet temperiem spiritus immutare; hoc est tenuitatem, lucem, mobilitatem, calorem, ut dictum est. Maximè Magus Legislator esse debet, ut iubeat res, quæ profint placeantque omnibus, & paucis repugnantibus ut solet, persuadeat esse utiles necessariaeque cælitus & humanitus: Oratores ac Poetæ secundè Magia indigent; qui affectus immutant, sed ad propriam laudem vel utilitatem torquent non sine impietate. Cum enim sint Legis instrumentum contra legem populos docent. Præstantissimus est, qui vile & commodum miscet. Sique addas physicam & Astrologiam, quæ certis rebus & temporibus mouent & mutant, perfectus es.

CAPVT.

CAPVT. XIV.

Canones, quibus animalia, plantæ & mineralia ad magicum vsum adplicantur.

NVnc ergo generatim proponere liceat, animalia, plantas ac mineralia propterea quod proprias passiones nobis communicant, ingredi omnia magiæ vsum. Itaque animalia somnolenta sicut glires & taxi vim habere inducendi somnum, si adplicentur, magis autem si comedantur; præsertim cerebrum, ac cor ipsorum quibus immanet vis spiritualis, eò quod spiritus sedes sunt; quapropter eam nobis affectionem conciliant, quam habent, cum iam compertum sit in eis retineri etsi non vehementem, sicut in humore rabidi canis & Tarantulæ, saltem taliter, quod continuata manducatione ad sui ingenium trahat. Animalia vigilantia, sicut grus, noctua, gallus, canis, vigilantiam indere, si gestentur continuo, vel comedentur viscera, sicut laspis symbolo sanguinis cohibet fluxum: & inspiratio & transpiratio & aviditas hominis erga affectum quæsitum, communicant afficientium rerum vim. Igitur qui carnibus leonum & vrsorum & Luporum, magis autem visceribus vescuntur, fiunt audaces, strenuique; hinc ossium medulla laudatur. Homerus canit; Achillem ex his nutritum euasisse audacissimum, & robustissimum Græcorum. Idem Virgilius de Camilla. E contra animalia timida, sicut lepus, ceruus, hominem

Ss efficere

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 monitur. Cum ergo calum & viuertitas rerum termi-
 nassent vitā serui nutu Dei, necesse erat particulā ab eo ab-
 stractam simul commōri, quoniam causæ fauētes & ad-
 uersantes cōmunes erant illis. Et quidem mortua est sub-
 stantia radicalis, ergo frustra accurrit nutrimentū cui res
 nutribilis defecerat. At in plantarum insertione non forte
 similiter euenit, quoniam ramulus desertus aptus est pro
 se aliquid esse & fieri. Videmus namq; plantarū ramos hu-
 mi plantatos germinare, & fieri nouas arbores. Similiter &
 semen aptum est fieri animal, & nouo addito nutrimento
 augeri totum in multas partes, quapropter nō seruant ra-
 dicalē substantiā, sed in rem aliā mutantur & mutāt, &
 augentur; Particula vero nasi non excessit primam quan-
 titatem, nec ex ea aliquid per se fieri natum erat, sed ratum
 poterat cum alio nutrirī ergo perdita substantia primæ
 constitutionis, ipsam perdi oportuit, cum quia aliud fa-
 cta non erat, vt surculus & semen, nec nouā virtutem &
 esse acquisiuit, nec in rem nouam per se existentem transi-
 uit; sed alteri adhæsit : tum quia per se aliquid esse & fieri
 apta non erat, sicut planta & semen, & perit cum suo to-
 to, quæ esset totum aut fieri apta non fuit. Viuebat autem
 extra totum, quia consimile nutrimentum nacta erat.
 Substantia ergo basilaris nunquam profus mutatur, &
 sic venenum uiuit uiuente Tarantula. Qui autem mor-
 dentur à cane, vel felī rabidis, molestiam vix sentiunt vs-
 que ad 40. diem. De hinc languent, & latrāt vt canes, aut
 feles; mordentque alios homines, sicuti ipsi morfi fue-
 runt. In aquam clarā introspicere abominantur &
 fugiunt,

fugiunt, tandem quasi canes aut felis vociferantur
 rabidòque furore pereunt; & emittunt ex genitalibus se-
 men instar catulorū canis, aut felis, & tandē in canes trās-
 formantur, licet non in figura exteriori & misere pereunt:
 latrando, & imaginando se esse canes. Vnde palam fit, ar-
 dentem spiritū humoremq; in vulnere à cane derelictum
 passim augeri, & temperamentū vincere; sicut modicum
 coagulū lac multum; Inq; seipsum cōuertit. Quapropter
 spiritus adeo afficitur, quod obliuiscitur esse humanus, i-
 maginaturq; esse caninus. Motiones enim passionēq; ca-
 ninē in eo prævalent, imaginātemq; vim caninā faciunt.
 Sicut furiosus quidā se esse Papā credebat. Et veluti modic-
 cum semen frumenti terrā multā mutat in frumentum;
 sic caninus ille spiritus modicus operatur vehementia sua
 immutando temperiem sensumq; in se. Ita q; patiens cre-
 dit se esse canem, & iam canis est intrinsecus nō autē in
 figura: nam sicuti mutatur in corpore canis cibus & san-
 guis in spiritum caninum: ita & in corpore nostro, dum
 caninum semē sic potens est. Mens autem à Deo nobis in-
 dita patitur eadē passione & credulitate, quia est involuta
 spiritu patiente, & credente se canem esse.

Quod si propriam operationē haberet, spiritum corrige-
 ret vt videas nō posse sustineri eius immortalitatem, nisi
 mortalis spiritus hęc passionē agnoscat. Introspicere at-
 quā reluctatur quoniā vident in aqua propriā figurā hu-
 manā & nō caninā, quam vellent. Aut forte si pressus ca-
 ninus non est factus spiritus, putat se videre in aqua can-
 nā figurā inimicā, causam suæ passionis, refugitq;. Hoc a-
 agnōsci i

LIBER IV

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

omnibus hac doctrina coprobatur. Gredam corium canis rabidi, & Tarantulam mortuam super plagis ab eis inflicti adposita posse ad se venenum trahere, ea ratione amicitiae, quam cum ipsis habent, & odii nobiscum venena ipsorum. Quas ob res qui sciret ex auro spiritalem vehementiam educere, qualis est in cane rabido, & non ordinariam, qualis in sano, possent eius mixtione alia metalla in aurum conuertere. Potest habere aurum eiusmodi virtutem sopitam in densitate, (vt patet in magnete, & in silice ignem continente) & per ignem excitari, roborari & vehementia donari; sicuti estiuus ardor solis ipsam in cane excitat; & naturaliter dat Tarantulæ. Ac nescio num aurum spiritus nobilis expers, fieri tale possit, & non exhalare, & verti aliud in Ens.

C A P V T XII.

In lege lepra Moysen docere sensum affectumque communicari & multiplicari in res dissimilimas & distantes, consensumque comprobare.

TAndem sapientissimus Moyses docet, non modo animal animali proprias communicare passiones & contagia, sed rebus quoque, quas insensatissimas vulgus existimat. Ex quo intelliges, quod reuulimus de medicamine ensis & lienis non omnino à veritate aberrare. Nam & huius experientiam vidimus. Dicit

Rr 2 igitur

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

igitur in Leuitico, lepram ab homine in hominem contagione trāsire & in animalia. Deinde vero in vestimenta & in parietes domus consimili serpendo modo. Dat legem, si apparuerit lepræ macula in homine, separetur septem dies, & quando macula adparet humilior carne reliqua, & quando serpit post primam probationem iubet dies 40. extra castra manere & curari oportunis remediis: ac deinde sacerdotis iudicio supponi, an recte curatus sit; qui hoc quibusdam indiciis in carne & pustulis ex colore & plagæ cicatrice agnoscebat. Eadem ratione iubet, si in veste adparuerit plaga lepræ separandam esse, ac deinde pluries lauari; sique macula staret, amputari à reliqua veste, si vero serpat coburi; quoniam volatilis (ait) lepra est. Idem de arculis & pannis absconditis docet. Tandem ait, si apparuerit plaga lepræ in parietibus domus quæ sit lucens & humilior reliquo pariete, abradendum esse locum plagæ & lauandum & habitatores discedente à domo donec probetur ad sacerdotis iudicium. At si postea redeuntes viderint maculā serpere sæpius, demoliri iubet domum & comburi, quoniam lepra est volatilis & vaga & pulueres illius & lapides extra ciuitatem proiici ad sacerdotis Imperium. Ex quo declarat, vestibis inesse sensum passiuum, qualis homini in partibus sui stupidius sentientibus; sic etiam parietibus: Hæc quidem morbi multiplicatio & contagium non fieret consimili modo in illis, vt in nobis, nisi consimiliter paterentur. Nec macula & plaga multiplicabilis, volatilisque in ipsis fieret, sed vapor duntaxat in eis fieret & inhaereret, qui ad ignis.

ignis conspectum euanelceret, & sanaretur. Nec Moyses hoc ex Dei ore docuisset, nisi euenire isthæc contagia ibi consueuissent. Nec mirum si nostris domibus non fiunt, quoniam procul ab æstu solis & ab illa fumus uehementi temperie. Nec enim lepra nisi mitis & rarò apud nos extat. Sed in Ægypto tunc temporis dira fuit, sicut pestis apud nos, quod & scriptores profani testantur. Hoc autem dixi ad minus credentes. Præterea experientia docet, domum, quæ non habitat ab hominibus, quamuis bene consolidata & ornata sit tota, munitaque citius senescere & corruere quam domus male concinnata, & exiliter munita, sed habitata. Homo enim est causa eius efficiens, & idealis & finalis. Effectus autem omnis præsentia suæ causæ uiuificatur & entificatur magis. Ac ueluti corpus hominis à spiritu inhabitatum uiuit, & spiritu abeunte, remanet cadauer mortuum: Sic domus habitatore uiuificatur & sine ipso remanet ipsa cadauer. Præterquam quod nascuntur herbæ, puluere necatur, madefit, uermiculis scatet, impletur muribus, nõ secus ac cadauer, cui crescunt pili & uingues, puluere obruitur, madefit, uermibus scatet, muribus perforatur. Credo etiam lepram ac rabiem plantis communicari. At parietibus rabiẽ non intelligo: Carent enim spiritu soluto in quo rabies primo residet, nõ tantũ soliditate, subiecto nimirum lepræ, quale os & caro pestes & contagia communicari aquis & aeri, uentibus & cunctis uisualibus rebus palam est. Eadem queratione remora nauim stupefacere potest, ut in l. 3. dictum est.

CAPVT XIII.

Vniuersales Canones ad inueniendum introductionem & immutationem affectuum.

Tot experimentis, rationibusque compertum est remanere passionem & sensum propriae originis non modo in semine, sed etiam in vapore & humore & neruositate, omnique in re coniuncta; & tangentem rem, nisi potentior fuerit res quae tangitur, multiplicari, crescere & in se attractam conuertere. Vnde Magus doctrinam elicere queat, inducendi quamlibet affectionem atque sanandi: Sicut humi seminantur & euelluntur semina. Contrarium expellit contrarium, magis autem si applicetur interiorius quam exteriorius, simile educit simile, magis quidem adplicatum deforis, quam intrinsecus. Simul commixta duplicem pariunt effectum, vel dupliciter aut utroque modo operari possunt. Qui potest capere capiat.

Quoniam summum bonum est conseruatio, summumque malum destructio, illa res plus voluptatis, laetitiae, amoris, spei, fidei ingenerat, quae conseruat magis aut disponit ad conseruationem, vel ipsam ostendit. Illa autem plus doloris, odij, moeroris, diffidentiae, incredulitatis, quae magis destruit, aut conseruationem impedit. Nam (vt melius dicam) quae disponit ad conseruationem aut ad destructionem, secundum habet gradum in introductione

ctione affectuum prædictorum. Res conferuatur aut in
 se, aut in prole simili sibi, aut in opinione, fama & hono-
 re. Maximam ergo potestatem habent exhilarandi homi-
 nem & passiones lætas inducendi, cibus, potus, habitatio,
 aer, libertas, dominatus, diuitiæ, securitas, quæ nimirum
 hominem in seipso conferuant: adde lucem, sonos Musi-
 eos, scientiam, robur, & quæcunque spiritui sunt confer-
 uatiua & similia. Opposita his dolorifica sunt, quoniam
 destructiua. Secundo loco potentiam hilariter afficiendi
 habent, formosa mulier, iuuentus, venustas, vigor sæ-
 mineus, & denique filij, & omnia Entia generationem
 concernentia. Et hæc mutant animum in lætitiã, con-
 fidentiam, robur, venustatem, facetias, amorem; Con-
 traria vero in odij tantum? Quod si quis impedit e-
 quo, aut colubro actum venereum, insiliunt viribus
 immensis, nunquam in eis visis, ad vindictam. Ter-
 tio Respub. dignitas, statua, libri, laudes populares, Hi-
 storici, Poetæ, potentissimi sunt ad ingenerandam læti-
 tiam, fiduciam, amorem &c. Contraria autem in contrari-
 os effectus. Verum enim verò promissio vitæ æternæ in
 cælo post mortem indit probe credentibus quemcunq;
 magnum, nobilem, charitate sapidum affectû, omnisq;
 mali contemptum; quin & omnis boni, quoniã cõpara-
 tum illi, nullum est. Magia vulgaris ad seminandum odi-
 um, vel amorem inter homines cunctis est nota: osten-
 dēdo alteri quod alter impediatur directè, vel indirecte per
 se aut per accidens, disponendo vel efficiendo rem
 quampiam, aut modum prædictarum conferua-
 tionum:

tionum & defensionum. Insuper, ut in magis magis
 feruari se rebus quandoque noxiis, eo quod suo sunt hu-
 mori & spiritui similes. Sicut placet atro bilioso obscuri-
 tas, affecto Tarantula eius color, febricitanti aqua; igno-
 ranti ineptia; Libidinoso Venus præpostera. Iccirco his
 cunctis tanquam ægris inducitur passio quam cupit Ma-
 gus eorum plaudendo moribus; aut obliuione procura-
 ta. Et propinando malum tanquam bonum & bonum
 tanquam malum; si aut fanescere illos cupis, oportet
 temperiem spiritus immutare; hoc est tenuitatem, lu-
 cem, mobilitatem, calorem, ut dictum est. Maximè Ma-
 gus Legislator esse debet, ut iubeat res, quæ profint place-
 antque omnibus, & paucis repugnantibus ut solet, per-
 suadeat esse utiles necessariaeque cælitus & humanitus:
 Oratores ac Poetæ secundè Magia indigent; qui affectus
 immutant, sed ad propriam laudem vel utilitatem tor-
 quent non sine impietate. Cum enim sint Legis instru-
 mentum contra legem populos docent. Præstantissimus
 est, qui utile & commodum miscet. Sique addas phy-
 sicam & Astrologiam, quæ certis rebus &
 temporibus mouent & mutant,
 perfectus es.

CAPVT.

CAPVT. XIV.

Canones, quibus animalia, planta & mineralia ad magicum vsum adplicantur.

Nunc ergo generatim proponere liceat, animalia, plantas ac mineralia propterea quod proprias passiones nobis communicant, ingredi omnia magiæ vsum. Itaque animalia somnolenta sicut glires & taxi vim habere inducendi somnum, si adplicentur, magis autem si comedantur; præsertim cerebrum, accor ipsorum quibus immanet vis spiritualis, eò quod spiritus sedes sunt; quapropter eam nobis affectionem conciliant, quam habent, cum iam compertum sit in eis retineri et si non vehementem, sicut in humore rabidi canis & Tarantulæ, saltem taliter, quod continuata manducatione ad sui ingenium trahat. Animalia vigilantia, sicut grus, noctua, gallus, canis, vigilantiam indere, si gestentur continuo, vel comedentur viscera, sicut Iaspis symbolo sanguinis cohibet fluxum: & inspiratio & transpiratio & aviditas hominis erga affectum quæsitum, communicant afficientium rerum vim. Igitur qui carnibus leonum & vrsorum & Luporum, magis autem visceribus vescuntur, fiunt audaces, strenuique; hinc ossium medulla laudatur. Homerus canit; Achillem ex his nutritum euasisse audacissimum, & robustissimum Græcorum. Idem Virgilius de Camilla. E contra animalia timida, sicut lepus, ceruus, hominem

Ss . efficere

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

afficere timidum, fugacemque. Astuta vero vt vulpes, cor-
 uus, apis, simia, hiena, polypus, astutos; stolidi, sicut as-
 nus, phasianus, gallina ignorantes. Quæ noctu loquuntur,
 vt luscinia, gallus, bubo, dormientes loqui. Memoriae ex-
 pertia, vt struthio, musca, Ostrea, obesse memoriae; Sic de
 cæteris iudicabis, quod proprias inferunt passiones & si-
 cut calida calefaciunt, frigida frigefaciunt, humida hu-
 mectant, sicca exsiccant, vel sui missione, ita passiones a-
 lias communicare. Ergo senescentia senescere faciunt,
 iuuentia iuuenescere, venenosa venescere, crudelia
 immitescere, rabida rabire. Præterea arbitror anima-
 lium partes humanis consimilibus partibus conuenire,
 & prodesse vel obesse. Itaque ad roborandos neruos hu-
 manos portionem neruosam animalium maceratam
 contritamque valere: ad ossa vero medullas ossium: ad
 carnes, carnes, ad iecur, iecora, ad splenē splenes, sed quia
 augeri lienem & vasa immunda obest nobis, iccirco ad
 nocendum lieni, & fouendam atram bilem, lien animalium
 valet, ad felleam vesicam ipsorum fel; & quidem ad
 augendos humores, qui excrementa sanguinis sunt con-
 ferunt vasa ipsorum & humores consimiles: Sanguis
 quoque ad sanguinem sed iuuenis & consimilis anima-
 lis; alioquin facile transit in spiritus nutrimentum pra-
 uum. Potest quoque Magia inter homines producere
 affectiones odii, amoris, fiduciae, fastidij vtendo anima-
 libus inimicis & amicis & adplicando. Quapropter ad
 lasciuum amorem augendum, aut imprimendum ma-
 sculum palumbum mulieri, feminam palumbam viro
 exhi-

exhibere in cibum conseruitur. Macerim s' colēba
 vxor fuerit columbi: idem de passeribus ceterisque laici-
 uis animalibus, vt concilient amorem, sed repetitis vici-
 bus. Ad pium amorem valet Pelicanus, aut ciconia, alteri
 matrem, alteri filium Ciconiæ præbendo. Ad odium
 alteri canis, alteri felis detur in cibum, omniaque mutuo
 sese odio prosequuntur. Ad iram excitandam iracunda
 animalia, ad velocitatem velocia, ad pigritiam pigra, ad
 luxuriam luxuriosa. Sed quidem quando prævalent
 passiones iam dictæ, exhibenda videntur magis, vt luxu-
 riosa in Vere, & quando cocunt; & cum belligerant,
 subito præbenda videntur corda vtriusque personis dua-
 bus, quibus rixam aut odium mutuum procuras. Quan-
 do coturnices certant duello, vt Neapoli cōsueuerunt, sunt
 ad rem. Similiter herbis & mineralibus vttemur. Namque
 non modo calefaciunt, lubricant, infrigidant, humectant;
 sed dum has operantur actiones, inducunt iam dictas af-
 fectiones. Quapropter vaporosæ & viscosæ somniferæ
 sunt, vt oppium, lactuca, lentæ, & acuti saporis, & mōtanę
 vigiliam, procurant vt sinapes. Aromaticæ, vires & solitu-
 dinem. Acres salseque luxuriam, acetosæ vel frigidæ ca-
 stitatem. Nigræ & feculentæ atram bilem & mœrorem
 & somnia dira. Albæ acutæque lætitiā. Albæ cor-
 pulentæque plegma & pigritiam. Succiplenæ, rubrę
 que sanguinem, vt cerata & vua, ac proinde hilarita-
 tem. Habent quoque symbolum cum partibus corpo-
 ris humani, quibus etiā profunt. Pulposę carnib. vt pyrū,

frumentum, peps. De quo Galenus, & Cassianus, glandes, cardui; sicca ossibus vt myrtus. Porta autem ex figura putat argumentandum, vt cucurbita capitis; sed melius, si addas calorem, colorem & consistentiam, vt rubrae & succulentę profint sanguini: albæ duræque ossibus crocæ choleram augment, non expellunt, vt putant magi Empyrici, nisi per similitudinem attrahentem, vt dictum est. Vidi apud Neocastrum Citria & limones grandes, quorum alia formantur à natura instar manus hominis cum digitis, & brachiali profus, & plantas; alia sicut cor, alia sicut veretrum cum præputio & testibus: alia sicut cunnus omnino, vt rideas ac mireris simul. Atque existimanda sunt prædictis membris per symbolum prodesse. At in mari Parthenopeo vidimus de genere imperfectorum piscium, quendam profus similem veretro humano. Et alium cunno muliebri. Ipsorum femina humano femini prodesse palam est; præcipue alba pinguique illi similia, vt nuclei pinearum & pistaciorum & oua. Quoniam vero inter plantas est amicitia, & inimicitia & nas & foe nina, eadem ratione qua de animalibus diximus, adplicari ad vsum possunt. Existimabimus insuper res omnes attractiuas ad amorem valere, sicuti magnes, cornu cerui trahentis colubros naso, succinum trahens paleam & caratoblepharon quem gestabant Ægyptiæ adperentes maritum. Quidam pilos & semen conficiunt misturis, vt foemina in illis eorum passionem hauriat, & sensum, & auiditatem. Et quamuis hæc non attrahant plerumque & per se, applicata tamen

men affectum attrahendi habenti mixtionem, & vires addunt. E contra res expulsiuæ ac fætidæ conciliant odium, sicut stercus amasiæ, menstruum, sputum, crepitus, & quando res vna non sufficit, multæ ac multoties sufficiunt. Addit Ouidius remedia contra amorem venationem & bellum & alia exercitia, quæ passionem validiorem indant, & hoc verum est. Iussit Moyses ne coquas hædum in lacte matris suæ. Credo equidem, & vt charitatem etiam erga bestias doceret; quo tenacius erga homines eam coleremus; Et quia remanet sopitus in cadaueribus sensus, & alterius alter & proprio malo dolet, malamque coctionem efficiunt. Haut dubium quin si mortuus aspis ab umbra fraxini recedit, inter matrem & filium passio ingentior symbolumque remaneat. Possemus quoque operari, vt oculus Aquilæ visum nostrum acuat, aures lupi auditum, canis odoratus nostrum iuuet, & sane qui bene Philosophatur, ex coloribus, saporibus, consistentia, figuris, actionibus, vsibus, & proprietatibus rerum, inueniet arcana innumera ad quemcumque cupierit.

vsum.

CAPVT XV.

*Ex oculis manare vim immutatiuam, & per
consensum actiuam.*

OCulus multa ostendit magica. Siquidem homine homini obuiam facto, pupilla contra pupillam, alterius lux vivacior hebetat demittitq; alterum vt sustinere intuitum nequeat, sæpeque quam ipse habet passionem indit patienti, vt amantes amorem, irati iracundiã, turbati mœrorem: Sed parum perseuerant, quoniam amouetur nec pergit mutus intuitus aut passio aliunde nequaquam fouetur. Ferunt Regulum intuitu occidere, quoniam ardentes ac venenosi spiritus, ab eo egrediuntur, quos inspiratione, & oculis inbibimus. Existimatur oculo sæcundare oua, vt & Testudo: Ego tamẽ credo anhelitu: at fascino vim eius patefacit. Inspectantes enim attentione & affectu nimio tenellam arborem, aut infantulum, morte afficiunt. Qui aliquid admiratur erigit supercilium, vt oculi aperiantur, adeo quod intret res quã admiratur, possitque illam cognoscere, vel frui: & in ea apertione emittit foras spiritus, multos auidos rei desideratæ, vel quam admiratur. Qui subito communicantur tenellulæ rei per poros & simul affectus aer, ac proinde operantur sicut in generante, ea quidem ratione, qua rabidi canis venenum conuertere conatur nostras humores, spiritusque in se. Quapropter exuperati hebetati que spiritus

tus arbusculi aut infantis cedunt, nec opera vitæ exercere possunt. Ergo eo moriuntur. Id aniculæ efficiunt magis, quibus obstructæ sunt purgationes menstrua; ideoque foetidis abundant exhalationibus in ore, & oculis, itaque speculum inspectantes obnubilant maculantque: Frigidiusculum enim transpicuumque speculum colligit vaporem crassum sua frigiditate ac resistentia illum densando, sicut marmor aut trinum vaporem: vel interius inspergitur, quia perspicuum. Filum quoque vetularum sputo netum putrescit. Cubare cum amiculis noxium est pueris, breuiatur vita, & languida fit: illis vero proficuum valde. Dormire enim & conuersari cum pueris est sibi spiritus multiplicare, vivificare & reiuuenescere. Tuum enim siccum pascitur ipsorum blando humido, quapropter siccis aridisque coitupinguum succi plenarum mulierum ut plurimum prodest, phlegmaticis vero graciliū ficcarumque, & hac ratione proles optima quoque generatur. Visio lupi te raucum facit; quoniam crassi ipsius vapores in nos ingredientes replent fauces: ac timor ipsarum constrictioni præstat auxilium: quoniam est contractio ad interiora. Iam diximus de timore quo gallus leonem afficit, & mus Elephantem & porcus: quod fiat vel quia stridula vox penetrat, sicut suberis sectio nobis horrorem indens, aut quia spiritus acumen aptius est ad penetrandum hæc quam alia animalia ex temperiei proportionem,

CAPVT

in nobis repentem : sed quidem excitat nos ad sentien-
 dū canē quo affecti sumus, re in omni habente modicam
 cum illo similitudinem. Quod in ægrotis patet, qui ex li-
 nea parua mouentur ad credendum se videre draconem.
 Præterea adposita oculis specilla rubra, aut viridia omnia
 suo colore colorata ostendunt. Quoniam lux obiectis
 tincta rebus cum pertransit specilla, iterum tingitur ipsa
 & res quas defert, & eiusmodi iterum coloratas represen-
 tat. Eadem ratione potest fieri, quod oculi pinguibus
 crassisque vaporibus obnubilentur asininis, ac simul asin-
 ni odorem in spiritum afferant, aut sensum vix, alterius-
 ue commistæ rei, spiritusque affectus videat per nubilo-
 sum vaporē eam rem, qua est affectus, sed quidem in mo-
 dica similitudine, & in hoc plus valet affectio quam ex-
 terior adparentia : sicuti timenti hostem, quicumque of-
 fertur oculis videtur esse hostis, & amanti quicumque in-
 cedit mulier amasia videtur sua. Cuidam persuasum est
 à condiscipulis quod sibi cresceret nasus: illeque sæpe tan-
 gebat & pro certo affirmabat sibi nasum grandescere.
 Quantum igitur valeat in his affectio nota, tantum et à
 ignota in eis, qui capita asinina se videre putant, sicut pa-
 tet in rabidis punctisque affectu ipsis occulto. Atrabilliosi
 pariter horribilia vident ob nigram fuliginem quæ caput
 interuolat, sic & hi à fumo asinino vel alterius rei affecti
 spiritus putant se videre illiusmodi. Quod aiunt quos-
 dam inuisibiles fieri spectantibus, impossibile est, nisi se
 ipsos arment fumosis rebus ita vt semper fumus eos am-
 biat, aut spectantium oculos obnubilet. Nec puto Diabo-

Tt li ope-

li opera posse fieri nisi eadem ratione naturali. Alij in cho-
 rea mulieres expoliari coegerunt. Equidem non ista
 credo: nisi fumus à lucerna, vel igne manasset infestus,
 quo quasi suffocari se sentirent, pectore illum haurien-
 do vel extrahi natium calorem quod crocus efficit, ea-
 que passione affectos se expoliasse. Quin minuisse pos-
 sunt si vapor acutus seminati pulueris eunnum eleua-
 tus stimulasset, quando quidem artemisia & ruta prouo-
 cant sponte menstrua tibialibus adposita. Fiunt arte na-
 turali & mathematica mirabilia quidem, sicut adparere
 in aere pendulam imaginem, quæ reflectitur ex globis
 vitreis transuecta & in pyramidis cono hanc adparenti-
 am efficit. Pariter osculando aut loquendo in speculi
 concaui medio, qui procul est à tergo in puncto reflexio-
 nis sentit sibi osculum dari aut loqui. Alij vero sic non
 sentiunt. Nam aer in medio vnitur sicut lux & non ex-
 panditur ex basi resiliens concaua. Efficiunt adparere
 faciem hominis in speculo adhærente tecto, n& escis vn-
 de in filiat, sed tantummodo scripturam videbis in qua-
 dam tabella. At tabella multas habet scindas, quæ ex in-
 teriori reflectentes lucem ad speculum, quæ superastat ei
 quasi cælum, conueniunt sicut ad formandam eiusmodi
 imaginem; quæ in eis est diuisa, & quidem extrorsum su-
 perne expositæ sunt æqualiter, nec sinunt videri, quando
 retrorsum exporriguntur. Sic in pagina formatur ima-
 go longa palmis duabus aut pluribus, atque si oblique
 spectes lineas illas quæ imaginem recta spectanti non o-
 stendebant, tunc certam ostendunt imaginem; quoni-
 am di-

sim distantiora videntur, deinde iniora & copulata magis.

Faciunt quoque videri cerasum, qui est in fundo cyathi pleni aqua, in superficie vbi lux infringitur, quæ ab eo eleuatur, & ad nos defertur. Hinc vsque Romam potest cuiuspiam imago ostendi, ferrique per multiplicata specula ac contrapostita passim. Opinantur quidam posse ad lunam reflecti scripturam Neapolitani expositam, atque à Luna in Hispaniam deflecti vel alibi, vbi amicus exponendo speculum sub eadem hora & puncto excipiat scripturam legatque. Hoc autem impossibile mihi videtur, quoniam languida lux scripturæ non potest vsque ad Lunam eleuari: Nec angelus qui fit in Luna, poterit tantus esse in tanta distantia, vt distinguat in ambobus angulis basis. Extinguunt alij candelam, ac deinde eam accendunt in ore alicuius imaginis, cui apposuerant sulphuris puluerem: qui tactus igne remanente in funiculo absque flamma inflammatur. Deinde prædicant ab imagine id factum: Carnem coctam calidam fidibus cytharæ minutatim incisis spargunt, quæ à calore statim contrahuntur & extenduntur; & videtur caro vermibus per miraculum scaterere; Eandem de cocta crudam efficiunt superiniiciendo puluerem siccati sanguinis; qui ibi liquefcit adparetque sanguis viuus. Multa similia fiunt per ludum aut dolium. At dæmones facere, vt res videantur aliter quam sunt, non est dubitandum. Cum S. Clemens narret Simonem Magum immutasse faciem Patris eius,

T t 2

eius,

eius, aliaque multa leguntur. Quare necesse est reperta
 in natura hæc arcana, ac dæmonem scire vsum. Nec ipse
 intelligo qua ratione Dæmon incorporeus, vt schola
 Theologorum docet, vel subtilissimo corpore & S. Aug.
 in lib. de diuin. Dæm. opinatur, & patres multi: Et Ephes.
 quondam Concilium videtur dicere, possit visibilis fieri
 oculis nostris, non videntibus nisi res aere crassiores. Alij
 dicunt palpabiles esse tactu nostro, sed molles: alij subagi-
 tari & subagitari. Quod nulli dubium esse potest, teste S.
 Bernhardo & innumeralibus testibus. At nos nō intelli-
 gimus hoc, quoniam aerem, ex quo densato corpus assu-
 mere dicuntur, non cognoscimus adeò dēfari posse, quin
 non conuertatur in aquam. Quis scit, an assumant aliud
 corpus humanum aut bestiale aut Satyrorum? Nec pos-
 sumus intellegere, qua ratione commouēt ventos, maria,
 pluuias, nisi actiui sint, tanquam ignis; qui possint trans-
 mutare & alterare. aut manus habeant, organaque similia
 ad concitandum, aut creature obediunt illis, sicut Deo,
 quod impossibile est, cum ipsi rebus intrinseci non sint,
 nec res habeant ab eis sensum, potestatem & amorem,
 sed à Deo. Dicamus ergo hominis magiam exiguam
 esse, quæ nec vider, has ipsorū artes, nec vincula quib. aerē
 copulant, figurantque & incorporant, & mouent. At ipsi
 corpulentia expediti altius intelligunt vires, actiuitates,
 passibilitates rerum naturalium atque vtuntur. vt libet,
 quantum Deus permisit. At experientia innumeræ & au-
 thoritates potissimæ comprobant eos tot mirabilia face-
 re, cum & nos quoad licet mirabilia quoque efficimus.

Pluuias.

Pluuias homo potest facere ex fumis ascendentibus ad tectum Aulae de super niue opertum; & tonitrua, si miscuerit formis illis camphoram & sulphur ardens : Cuius vapores intra alios compressi accenduntur, & erumpunt. Et eisdem spargendo aquam in aerem contra solem in medio lucis & umbræ; Ventos contrarios aperiendo fenestras, prius tamen fumo repleta domo, aliaque multa.

APPENDIX.

Num lamia cum dæmonibus corporaliter ambulent, ac conuessentur, dubitatio est magna. S. August. putat eas ungi & stupefcere vaporibus unctiois, cadere, dormire, ac somnare se iuisse mouente dæmone imaginatiuam. Quod potest inducendo eos spiritui motus, quos aer afferre solet in somnis. Sed experientia mutæ ipsi docent, eas ire in corpore, & sensu exteriori, ac à dæmonibus plurima videre; at quo pacto ingrediantur exeantque clausis januis non inteligo; nisi per Diabolum aperiuntur. Possunt quoque verè etiam dormiendo ire, cum multi dormiendo ambulent, multasque actiones edant, & reuertantur ad lectum. Dicunt ab imaginante spiritu circumduci, bene. Sed nequit fieri absque communiõne aeris communis spiritus; quo ad certum iter absque errore reguntur. Num corpora immutare possit dæmon dubitatur. Sed non nisi imaginationem credo, qua putat quis se videri canem: & interim corpus eius iacere. Si autem canis à dæmone suppositus in negotio de quo

Tt. 3. som.

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

somniat lamina truncatur, Dæmon lamina corpus truncat
 in lecto, vt verè ambulasse in tali figura credatur; & sic
 experimenta Grillandi & Spinæ declaramus in Metaph.
 Multa contingunt ab astutia quæ dæmonibus vel ange-
 lis tribuuntur. In foro Iulio F. Roccus cum obseruasset
 monachum singulis surgerè noctibus ad orationem co-
 ram statua lignea S. Dominici, deposuit statuam ex altari:
 & induit se sicut S. Dominicus cum disciplina in manu.
 Monachus iuit rogatum. Roccus mouebat disciplinam,
 sed parum quasi minitendo: Monachus cæpit pauere;
 Roccus se mouit, monachus fugit, Roccus insequitur;
 monachus cadit exanimis, Roccus reddita statua ad lo-
 cum suum, accurrit cum aliis monachis & erigebant e-
 um, qui nunquam loqui potuit & capilli omnes albi fa-
 cti sunt, calore introfus redeunte, ac debilitato; mortuus
 est sine voce post paucos dies; Hoc ego postea à Rocco au-
 diui. Idem accidit in Pracanica cuidam seruo summo
 mane ad molendinum eunti, cui conseruus extraneo in-
 dutus habitu præcedens timorem incutiebat. Ergo bene
 opus est distinguere vera à falsis & vim affectus intel-
 ligere, quo quisque fit id, quod imaginatur,
 sicut dictum est, & mox dicetur.

CAPVT

CAPVT XVII.

Sonos qua motus & qua signa vim magicam mirificam certamque continere.

SPIRITUS naturæ mobilis delectatur motu tanquam propria operatione qua seruator inesse suo, purgatur, attenuatur, diffunditur, augetur, viuificatur; propterea soni vim magicam continent, qui mouent ipsum ad diuersas affectiones pro ipsarum veritate, asperi vt tubæ & Tympani, agitant ad iram, molles planique vt fidis & cytharæ ad amorem, faciles & significatiui mysteriorum ad pietatem, vt Templi organa. Idcirco verum est quod Plato docet, mutationem musicæ morum & status adducere, vel significare mutationem, sic quidem multi abiecta Ecclesiæ musica, & nouam inducentes, mutauere religionem. Ergo & bonos & prauos potest effectus inducere. Pythagoras in fanos à motionibus furiosis & in compositis traxit ad sanitatem, musica dulci & leni motiones spiritus componendo. Damon curauit ebrios, attrahendo spiritus in caput, & somnum procurando; vel eos ventillando & à vaporibus purgando. Appuli soni Tarentula oblaesos fanant, spiritum roborando vt possit corpus agitare, sudareque venenum; & quando sonatur gagliarda non potest quis saltare pagnolettam: quoniam sonus mouet spiritum modulis suis, nec permittit spiritum alios motus corpori communicare. Sic furia

furia sanatur contrario sono. Hic autem dicendum restat, num soni quatenus signantur, no quatenus motus, vim habeant magicam? Quod nil dubium est. Videmus enim Oratores ac Poetas homines ad plañctum inducere, ad iram, ad lætitiã memorando res, quę naturã ipsã mouent. Præterea homo hominem obiurgans, adfert metum, blandiens amorem & fiduciam: quoniam quid boni aut mali adprehendit ex vocis significatu, licet non sit. Quare Cæsar in Pharsalico bello, dicens suis militibus; abstine à ciuibus, & faciẽ ferri: molles reddidit Pompeianos clementiam ostendendo, & audaces suos, quod crederẽt se vicisse, cum non esset opus ad victoriã occidere ciues contrarios: itaque singuli studuerunt primi esse, qui victoriã acclamarent. Legimus in Tito Liuiio voces dissonas languensque cladem illius significare exercitus, à quo emittuntur. quoniã ostendunt spiritus debilitatem refugiẽs ad interiora, ex diffidentia pugnã; quod aduersa acies animaduertens capit fiduciam & vincit. Sæpe vox falsa cladem aut victoriã attulit. Extant homines viuacis spiritus venerandique, qui voce aut intuitu horrorem incutiunt. Sicut C. Marius eis, qui ipsum occidere parabant. Idem contigit D. Lælio Vrsino, qui solo intuitu examinauit sicarios mercede conductos ad interficiendũ eum. Et in Germania rusticorum turma impetitus solo intuitu toruo, digito minaci, quoniam regionis linguam non callebat, inuadentes repressit. Patet ergo, aerem alteratum à spiritu nobili absterrere viles. l. Cæsar quoque absterruit eos qui captiuum ipsum detinebant. Mihi quoque

quoque eum PATROCINADO POR EL CANAL in manibus / in mardinglatinotg
 corum. At quo pacto verba simplicia ab lentis animos
 afficere possunt & quando Characteres & scriptura? Aui-
 cen. ait: Confidentia de bono medico sanat ægrotum &
 recte. Nam spiritus imaginans sanari, afficitur sanitate:
 viresq; arripit contra morbum: Fiducia enim est medie-
 tas virium, hæc quoq; fiducia requiritur in diuinis rebus.
 Nam quo in excellentiori confidis re, eo magis crescit a-
 nimus. Ergo in Deum confidere penitus & omnino certif-
 sima ratio est habenti speratam rem. Itaque Christus di-
 cebat semper fides tuæ te saluum fecit. Pari modo procedit
 natura, quæ est ars Dei insita rebus: ubi enim ponit fi-
 duciam, apponit & victoriam, Fiducia supernaturalis ad
 supernaturales gratias erigit: naturalis vero ad naturales:
 eo spiritus peruenit, quorsum mouetur. Spes est motus
 inchoatus in fide certa. Audiui mulierem petiisse schedu-
 lam sacram, qua sanaretur à quartana, & quidam scelestus
 scripsit in ea sic: Deus tibi det malam septimanam,
 & præcepit ne quis legeret, confuit, colloque adpendit, vt
 rem magnæ virtutis. Mulier subito sanata est ex fide. Qui-
 dam in platea sua ferat viro non idiota, ipsum egrotare, &
 singuli dicebant ad illum: Tu es pene mortuus; alij, eheu
 quando pallidus; multique conuentione facta passim id
 dicebant. Tunc vir cœpit dicere se aliquid dolere, & hau-
 sto timore incidit in morbum & mortuus est; quoniam
 spiritus affectus est persuasa infirmitate; operatusque est
 in corpore tanquam infirmus non purgando & nutriendo,
 sicut solebat. Spiritus tenuissimi ac fuliginosi credunt hu-
 iusmodi

Vu

iusmodi

iusmodi persuasionibus, etiam quoque discurren-
 tes similiter. Quoniã nec hi, nec illi discursus habent cla-
 ros, absolutos distinctosq; vt in lib. 2. dictũ est. Hęc credu-
 litas interdũ detegit latronẽ exhibendo ei in potus puluerẽ
 quendã lapideũ: quẽ nimirum deglutire nõ potest, quo-
 niã spiritus timer, ne forte furtũ sic detegatur propterea re-
 fugit, nec libẽter sorbet rẽ; à qua timer, at qui in innocẽtia
 confidit, cupitq; eam palam fieri securus deglutit facileq;
 Sed quidã versutiores hac arte non capiuntur nisi vero re-
 ligionis metu paueant. Moyses in lege exhibet in potu pul-
 uerem quendam mulieri occulti adulterii in simulate per-
 manum sacerdotis cum imprecatione: q; si vera adultera
 esset, disrumpantur viscera eius, si pudica, seruetur; & quidẽ
 iuxta imprecationem contingebat in Veteri Testamento.
 Cum quia Deus Testimoniũ ferebat innocentie vel cul-
 pę, vt promiserat, (q; in T. Novo non promisit, ideo Papa
 probationẽ per ferrum ignitum & per aquã abstulit, vt pa-
 tet in Decreto) tum quia naturaliter accidit vt spiritus cõ-
 sciũs sceleris sic vehementer imaginetur periculũ ex reue-
 rentia sacerdotis, & ex animo culpa pleno semetipsum ti-
 mente, & accusante, q; à se illud ma'ũ pateretur, vt etiã dis-
 rumperet viscera, sicut rabie agitati generãt catulos & la-
 trant. Iccirco Orestis furiam haud falsam reor, aliorumq;
 multorum, quibus in poenã dedit Deus imaginationem
 efficacissimam, teste August. quẽ postmodum in eas pro-
 rumpit actiones. Quilibet enim cogitat & operatur pro-
 ut est affectus, & tales actus figuraq; exprimit formator
 spiritus corporis, quales ipse in generãte habebat; Insuper
 & nouos.

& nouos superuenientes; vnde desidium mulieris infatulo
 expreffum intueri confueuimus. Scribit Galenus, quod
 Esculapii sacerdotes, licet parum docti, plures sanabant
 infirmos quum medici perfectissimi. Nam infirmo in
 cibo & potu obediebant illis magis ; & fides tanta erat,
 quod fiduciam & vires contra morbum nacti sanaban-
 tur. Quapropter sacerdotes prisca solebant corporis ani-
 mique similesse medicis; vt Orpheus, Trismegiltus, Za-
 molxis, Pythagoras & Ægyptij & Hebræi. Verba igitur vim
 habent in nobis ex affectu, quã inprimunt & motu quam
 excitat in sentiēte. Proptereaq; sapientes in se magica vim
 habent ad populum, quoniã existimãtur scire verum & nō
 mentiri. Et viri quoq; probitate insignes vim magicã ha-
 bent, quoniam quacunque cupiditate aut metu vrgente
 mentiri nolle existimantur. Sic patribus & fratribus vim
 magicam exhibemus, quoniã putamus eos nolle decipe-
 re nos: maxime vero si etiã sapientes sint, quoniã nec eos
 decipi posse, nec decipere velle intelligimus. Sed cum fra-
 ter fuerit & sapiens & probus, nihil est, quod dubitemus.
 Sed quidem aliã nationes authoritati credunt magis, vt
 Hispani, aliã rationi, vt Itali; aliã sensui proprio, vt Aequi-
 lonares vt plurimum. Consuetudo quoque magica vi a-
 bundat; quoniam natura habituata est, eiusque mutatio
 in communitate statum & Remp. mutat: In particulari-
 bus vero mores: vt de musica dictum est. Rebelles serui
 Scytharum aduenientes heros de bello armis exceperunt,
 nec potuere vinci, aut domari: sed visis flagellis ad quã
 Domini recurrerunt de consilio magico, superati sunt:

V u 2

quoniam

quoniam consueta passio excitatur, & potest magis in spiritu quam insueta. Nulla vi magis foeminā vinces salacem, quā dicēdo, te velle ipsam futuere & subagitare, propterea quod eius est consuetudinis ita subiacere. Hoc confirmatur ex renouata passione Tarantulæ & nausæ post naufragium, & ex amore vasallorum erga Tyrannos, à quibus duriter & misere habiti, eos tamen suspiciunt, amantque; & filios eorum ad sceptrum vocant, eriguntq; etiam expulsis parentibus, adeo quod plebs Romana luxit Neronem, & Patauina Ezelinum,

CAPVT. XVIII.

*Verba vim in absentes res habere; sed saepe daemones
dolo se interuenire.*

Difficilius quidem captu est, qua ratione verba possint in absentibus mouere amorem, odium, infirmitatem mortem vt malefici & incantatores teiactant. Nec istud modo, sed mutare aerem, tempestates, sidera, & mare. In presentibus iam dictum est imaginationem minuari, imaginantemq; spiritum proinde secundum ipsam operari. Ego in pueritia sanatus sum à morbo lienis cuiusdam mulieris verbis & precibus in aspectu deficientis lunæ; delictia prioris mei F. Andrea Zappaignæ Theologi doctissimi. Verum si, quod vidi in altero, qui sanatus est appenso liene bouino ad fumū credēdū est, hautdubium, quin voces plerunq; affectione & ceremonia prolata plurimos

plurimos pariant effectus. Ceremonie autem per se non valent, nisi ut spiritus noster afficiatur magis, immuteturque actibus exterioribus, & simul aer à spiritu & ceremonia afficiatur vehementius qui deinde comunicat affectione eis, ad quos dirigimus, dum dispositi sint. Quod interdum nobis occultè innotescit sicut venator sentit, utrum iaculum ferierit beluam ex reditu sensus & motus, vel ex consensu rerum. Quapropter Avicen. admiratur qui anima profers affectu vehementi verba eiusmodi, reddat sibi res obedientes. Mulieres quædam condixerunt, ut irent animi gratia in viridarium; una eorum non iuit. Cæteræ Arangium colludentes acceperunt & perforabant eum stylis acutis dicentes: ita perforamus mulierem talem quæ nobiscum venire detrectavit; & proiecto arangio intra fontem abierunt. Postmodum mulierem illam dolentem inuenierant, quod se tranfigi quasi clavis acutis sentiret ab ea hora quæ arangium cæteræ perforarunt: & cruciata est valde donec arangij claves extraxerunt imprecantes bona & salutem. Equidem fateor non intelligere, qua ratione Diabolus infligat dolores, & eiusmodi detrimenta creaturis Dei inferat. Sed posse non negem permittente Deo, cum job tantopere ab ipso maceratus sit dolore & tabe. Veruntamen si Dæmon non est in muliere hac operatus, ratio verisimilis à nobis dicta est de liene paulo antea. Alia plurima huic similia visa sunt & visuntur passim. Imaginem ceream fabricantur similem illi quam afficere volunt. Deinde ad ignem voluunt imaginem dicentes; vero personam talem. Quæ mox languore tangitur arden-

ti, sicut Melcager ad titionis consumptione consumptus est apud Ouidium. Capiunt animal cui similis est persona intenta (alij enim canis , alij simiæ, alij Leonis, alij corui similitudinem in vultu gerunt, vt acute Porta notauit) illudque animal sub cęremoniis percutiunt aut cremāt, & inferunt passiones personę , cuius gratia id agunt, quod Virgilius in Ecloga testatur. Vtuntur etiam capillis, ligulis & soluunt, ligantque in amore: Dicunt verba, quę somnare Venerem vsq; ad seminis emissionem faciunt, quod credibilis est. Idem faciunt in intuitu fixo, quod libidinosus est facile. Noui amicum qui nunquā fere in occursum mulierū formosarum nō stillet seminis quippiā. Attamē existimo opera Diaboli eiusmodi plurima effectū sortiri; & nō sine optima ratione legib. vbiq; vetatur. Sed ad notitiā aerii sensus; vidi aliquādo pueros, qui pallium amiserant, tenentes cribrum forficib. infixis appensum dicentes: Per sanctum Petrum & per sanctum Paulum, rapuitne Flavius palliū; & cū multos nominarent cribrū stabat immotum: cum a. ad nomen Flauii veniebant, cribrum quod vterque ex ambobus forficis ansis tenebant, voluebatur sponte quodam impetu. Ego obstupescens periculum feci eum eis inuocato Deo altissimō ne permitteret me a dæmonib. ludificari: Et similiter nō mouebatur cribrum , nisi ad nomen Flauij , & expiata conscientia per Sacramenta semper reperi idem repetito periculo. Qua de re, patet consciū aerem ita affectum afficere. Sed periculum inest magnum , ne diabolus interueniat quamuis nominas S. Petrum & S. Paulum: His enim do-

lis

lis decipit miscendo sacra prophanis ; vt sancta docet Theologia. Hocce effectus, si naturales sunt , raros fieri existimandū est. Non enim absens semper ad passionem dispositus est ; sicut nec homo dispositus est ad prouidendum pluuiam , coruus autem est. Nec de amici casu somniat nisi pensiculus amicus , vt dictum est. Icciro Magi tempus à stellis captant, vt dicemus. Quod autem aiunt, posse stellas, aerem , ab excantatore mutari & fruges exiccari, intelligere non valeo.

Non enim adeo valet vox, & imaginatio, vt possit cælum & mare immutare. Potest aliquid in disposito subiecto, eo q̄ affectus in hoc creseat, sicut in fascino. At in aere & cælo paulatim deficit sicut motus virguli agitati & aquæ intra cōchā. Quod ergo narrāt historici de Magis Africanis & Tartaris nostri tēporis credibile est, dæmonia arte fieri, qui in extremis regionib. habitāt magis quā alibi, vt Ptolomæus agnouit. At quomodo ista faciat dæmō ipse nouit. Nā fortasse sensum aeris immutat, vt nos hominis, & quia est sphaera actionis suæ, sicut corpus actionis animæ, potest in aere & mari sicut nos in corpore. Sed nō in stellis nisi ad parentiā facere per interpositos vapores vario cōeinnatos modo. Imaginatio humana potest in imagināte, sed extra minime, nisi alter executionem perficiat. At Diaboli astutias expertus tantum intelligi ; equidē fidē facere malignitatis eius possum toti mūdo, vt alibi scripsi. Nā profecto sicut sunt homines alij scelesti, alij sancti, ita esse angelos pios & impios in mūdo & queritare numerum & societatem augere quāq; suam. Nec putem

Trif.

Trimegillum adco obtutum esse, ne id periret, quod
 dixit, hominem facere posse Deos loquentes. Vidit enim
 angelos aut dæmones statuas ingredi, obstupuitq; quod
 tantum posset homo: Ideo vocat ipsum miraculum
 mūdi: Et ex hoc agnoscit, ipsum pertinere ad Deorū socie-
 tatē post mortē. Verum Diogenes & Diagoras aliiq; cum
 Arist. irrideant Apollinis oracula fallacia plerunque; putāt-
 que Pythiæ ex passione suboriri: Sed falluntur quoniam
 vere Dæmon in ea loquebatur. Nec quidem homo queat
 frenare naturā corpore nō irretitā crasso, qualis est Diabō-
 lica; nisi virtute Dei, aut illecebris & reuerētia: Quod quidē
 iniquitas maxima contra Deum est. Dæmon tamē potest
 sibi cultum vsurpare, sicut nos possumus Deum blasphe-
 mare: Et multi homines Dij haberi voluerunt; cum scele-
 ratū essent. Sed Deus huiusmodi permissionibus vtitur ad
 arcana mirifica, alibi dicenda. Flatum colophonii antri
 diuinos fecisse homines, impossibile est absque Deo. Sed
 inde aliquam contraxisse qualitatem, qua attenuatur &
 purgetur spiritus, reddaturq; idoneus ad prophetiam na-
 turalem, fieri potuit vt dictum est. Efficiunt alii, ne homo
 possit futuere, si tantū credat, non enim potest facere quod
 non credit posse facere. Eademque imaginatio soluitur
 arrepta fiducia super affectum.

Sed femina impediri carmine nequit. Tantus enim af-
 fectus qui cunnum obseret non inuenitur, sicut qui vere-
 trum demittit. Quod spiritus timens abscedendo relin-
 quit labascens, quod in muliere facere non potest quin
 remaneat foramen, quo pati non agere est apta. Actiones
 autem

autem affectu prohibentur non passiones. Porro quidam accincti nimia concupiscētia ad veneris actus, nulla precedente magia vires amittūt, labefcente veretro: eo quod spiritus vltro recedit intro, præfentiens in tanta auiditate totum se posse exhalare ac mori: Aut in confluxu impetuoso suffocatur: aut reuerentia amasiæ ipsum timidum reddit. Timor autem fuga naturalis est à proprio malo aut ab agendo malo in alterum. De veneficio contra fruges dictum est superius. Tandem putamus stolidos esse qui arbitrantur vi sonorum ex celo, potuisse Orpheum saxa & plantas allicere mouereque. Non enim vis modicā soni potest in maxima pondera lapidum & plantarum: neque tantus in his sensus est, qui motum arripere possit tantum. Ergo Dæmones & Angeli ista facitare tantum valeat, quibus Magi vti solent. De quo in Metaph.

CAPVT. XIX.

Magia ad Generationem.

AD nobilitandam generationem Magia obseruari posset mirifica: cum iam notum sit adeo affectum generantium valere, quod in regenita exprimunt. Hac magia vsus est olim Patriarcha Iacob; qui dum vellet quod oves parerent foetus albos, adponebat canalibus, in quibus adaquabantur, res virgasque albas. Quo in tempore recreatæ ab æstu mouebantur ad Venerem, & celebrato

XX

brato

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

brato coitu, concipiebant albos pariebantque foetus: cum vero vellet nigros virgas adponebat nigras, cum varios varias, ubi sapientiam mirere viri. Tunc enim oves potabant summa aviditate aquam; in Mesopotamia enim & Syria ingens calor est, aquæ vero pauca & pureales: exque in aviditate inspectantes virgas, quæ erant in aqua, hauriebant oculis, & quasi bibebant imagines virgarum annatarum in amore aquarum, quas in virgis vel ex virgis decurrentes hauriebant; sic & nos cum quid desideratum ab homine quopiam accipimus, retinemus magis illius hominis imaginem in mente quam aliis cernentes vicibus. Quapropter hilariter expletæ contentæque aquis suscipiebant semen eodem in tempore, ea affectum imagine, in utroque parente; masculino & femina. Spiritus vero seminalis eodem affectu & idem operabatur in fabrica corporis & consimiliter exprimebat. Ens enim omne operatur sicuti effectum est, res calida calefacit, frigida frigefacit, iratus iram operatur, timidus in timore, amans amore effectum qui que suum: & in eo effundit seipsum sicuti ipse tunc est; cum agere sit: effundere naturam similitudinemque propriam, sicuti calefacere est facere aliud calidum, sicuti est ipsum calidum calefaciens. Scribere vero est facere & significare id, quod scribentis mente est, & facere scamnum, est exprimere in ligno ideam & similitudinem scamni quam in mente habet artifex. Hinc Arist: ineptias admirari satis nemo queat, qui fabricam foetus & animationem motioni insensatæ & quasi non Enti committit,

cum

cum vis bene actua beneque imaginans requiratur, quæ
possit in foetu imaginem exprimere adpetentis genitoris
vel genitricis.

Regina quædam test. Avicen: in actu Venereo conspi-
ciens imaginem Æthyopis genuit nigrum instar Æthyo-
pis, foetum. lamque moris est principum; picturas equo-
rum & canum generosorum adponere equabus & ca-
nibus cum Venerem exercent, vt consimiles generarent.
Sed miror eorundem bestialitatem qui bestialis genera-
tionis curam tantam gerunt, humanam vero negligunt.
Propterea quidem in Repub. consulendū esset, ne secundū
dotem matrimonia copulentur, sed secundum virtutem,
veluti Ocellus Pythagoricus animaduertit; vtque strenui
viri strenuis mulieribus coniungantur; & statuas imagi-
nesque virorum clarissimorum literis & armis & probi-
tate inspectent, eorumq; amore afficiantur, & tempus
obseruent quando stellæ benignæ sunt in horoscopo in
summo cælo, & plantę felici aspectu mutuo, & ad fixas,
primę magnitudinis præsertim, fruuntur in suis dignitati-
bus; multum enim possunt conferuntque ad prolis
nobilitatem. Item omnes vtantur coitu deficienti-
bus menstruis, quando mundatus est vterus, & se-
men non inficit vitiatō excremento. Item post medi-
am noctem cum iam digestio perfecta est: tunc enim
auctum est semen, plenumque spiritu & eius emissio ge-
nitori non officit interpellando nutritionem & spiritum
imminuendo & ab opere impediendo. Recte con-
sultum est ne sacerdotes generarent, Qui enim

contemplatione utiliorum & utilitatum nauant operam, viribus flaccescunt & paucos attenuatosque habent spiritus; & in coitu non ex capite defluunt in vterum, quoniam pauci sunt, cogitationeque continua irretiti, sed ex testiculis; Ac homines proinde crassos, corpulentia ingenioque procreant, quales Socrates genuit, & Cicero & Samuel & Heli & Dauid & Telephus. At viri minus Minerva imminuti, aliud non cogitant, sed totum spiritum ac semen in cunnum iaculantur; qui robustior est sapientiorque eo quod ex capite defluit, quam sapientum semen ex testiculis. His tamen rarus conueniret coitus cum mulieribus viuacioribus, strenuis & succiplenis & pinguedinis; quæ semen & spiritum eorum optimum licet exilem exciperent, viuificarent, multiplicarentque. Viri acuto præditi ingenio natos generant animo leues, acutos, furiososque. Viri vero graues, sapientesque generant crassos, stupidosque vt dictum est. Quapropter acutis conuenit coniungere mulieres corpulentas, frigidiusculas, corpore & animo blandas, temperatasque. Sic enim semina mirifice coalescunt materno semine pascente paternum abunde; simulatque temperante. Hanc Deus ob causam inter alias, solet in septentrionem Australes ad bellum mittere, & septentrionales in Austrum, vt scilicet semina inferantur. Crassities enim mollities, succulentia & blandus calor Longobardorum, Gothorum, Hunnorum temperauerunt tenuitatem, paruitatem, siccitatem, & caliditatem Italorum, Hispanorum, Pannoniorum & Dalmatarum & Asiaticorum; sicuti Italorum

sanguis.

fanguis nobilitauit Gallos, Germanos, Anglos & Barbaras nationes ciuiles suã mitione fecit, & ipse simul augmentum accepit. Sic quidẽ proles melior pulcriorque nascitur, sicut castaneæ insertæ, nobiliores sunt ordinariis non insertis, grandiores, pulcriores & vigentiores. Omnibus quidẽ hominibus inest anima à Deo immissa. Sed alij ita rudes sunt, quod bestiaẽ adparent, alij vero ita sapientes quod Dij, ergo id procedit ex temperamento spiritus, ut in 2. lib. dictum est; ac comprobatur, mentem agere partique cum illo, & non per se; cum non sit abstracta, sed forma illius, totiusque compositi. Quam ob causam in furiosis, rabidisque hautquaquam spiritui veritatem ostendere & ipsius fallaciam potest, sed rapitur imaginatione qua per illum in illo afficitur. Temperies spiritus oritur ex seminibus maris foeminaeque copulatis, & ex affectibus, quos spiritus cum semine effusus secum fert. Icirco spurij geniti in fugacitate, suspicione, & amore plerunque libidinosi sunt, acres suspiciosi, vigiles. Geniti vero in molitie, molles; in ira iracundi, in infirmitate infirmi; Potest nihilominus semen probius affectum perficere alterum, probitateque afficere. At cum repugnantia sunt, gemellos faciunt, aut duplici animo. Verum & stellas valent multum; ipsarum enim calor tunc disponit & potestea comparatur iuxta propriam virtutem, ac recipientis dispositionem. Itaque monstra & semibestia, & multigenæ figuræ nati homines visuntur, ex repugnantia seminum, vel defectu & abundantia; & quia stellæ calorem illi bestia, cuius simulacrum gerunt, similem admini-

frant. Mas nascitur ex nimio calore quantum in matris
 terdum similis: femina autem ex modico calore in geni-
 talibus foras propellere eas non valente. Sicut in Philoso-
 phia naturali scripsimus. Fœminas quoque vidimus fa-
 ctas mares, ex libidinosa confricatione. De quo alibi. Si-
 milis est matri fœtus, si illius præualet & spiritus & affe-
 ctio; similis patri, si huius præualet robur & imaginatio:
 Con sanguineis vero si de eis cogitarint, aut neutrum su-
 perauerit: Extraneis verò distantibusque gentibus, quan-
 do ea ratione temperantur, qua in gente extranea. Hoc
 autem accidit ex varia generantium dispositione, à variis
 cibis, affectibus, locis, temporibus, & stellis. Qui etiam
 argumentari nouit plantarum & brutorum prolem qua-
 liter sibi placet, progigni efficiet & magnificabit vel de-
 primet, genus humanum his artibus. Mulier quippiam
 adpetens si nimio flagrauerit adpetitu, quoniam fœtus
 secum res vna est, eodem afficitur adpetitu, & cum tenel-
 lus adhuc fuerit exprimit ipsum in opificio; & (aiunt) il-
 la in parte quam sibi auida mulier tangit. Quod possi-
 bile arbitror; spiritus enim partium afficitur appetitu spi-
 ritus totius & quando pars tangitur, putat se tangi à re illa
 quam adpetit. Hoc in veretro patet; quod per se ipsum
 erigitur tanquam proprium habeat sensum, sitque alte-
 rum animal, repugnatque obedientiæ totius, & cum tan-
 gitur, videtur sibi tangi à re imaginatione adpetituque
 concepta operaturque non secus ac cum illa. Igitur
 fœtus membrum respondens per similitudinem mem-
 bro matris atfacto, afficitur illo tactu; imaginaturque

rem adesse desideratam profus proindeque exprimit. Quod in timoribus peculiaribus lecoris & lienis ostendimus, & in titillatione lienis, quæ ad risum agit nolentes dilatando spiritum, ibi semipotentem; sicut in physicis docuimus. Spiritus autem foetus dignoscere per oculos & aures fallacias non consuevit, sed imaginem adprehendit tanquam veram. Quod & nobis dormientibus accidit, cum putamus subagitare reuera mulierem, nec contrarium credimus, cum spiritus non sit in oculis, ubi possit seipsum corrigere. Quas ob res qui pregnantis animo mulieris auditatem rei magnæ vel parvæ ingenerare ingentem nouit, potest efficere ut nascatur partus figuratus, coloratus & affectus illa re; ergo si concupiscat virtutem, nobilitatem, sapientiam communicat foetui hæc ipsa. Itaque spiritus foetus iuxta eundem affectum operatur, fabricatur, crescit, multiplicatur, sicut dicebamus de rabidis conuersis in canem, quando spiritum, & actiones, remanente duntaxat figura ac mente humana, quæ tamen pene amittit cognitionem sui, quod mens sit humana, propter unionem rabidi spiritus in caninum acti. Hanc affectionem studiumque secum fert natus, euaditque talis, qualem procurauit magus. Ergo conceptio, plusque natiuitas potest in foetu: licet variari queat ex nutrimento & accidentibus, in quibus oportet adhuc magum esse sollicitum vsque ad natiuitatem. Quam, quia perfecti est hominis, & certior, & velut principium vnde multa sequitur.

quitur, Astrologus considerat, sed meliora præstat, et
 conceptionem pernoſſet.

Posſunt quoque ex lacte temperies, moresque mutari
 in tenello fœtu, & generosa nutritrix generosos reddit; igna-
 ua ignauos, vt Cryſippus dicebat, & causas diximus. Idē
 obſeruare poſſet magus in generando doctrinam in di-
 ſcipulo vna cum diſidij vehementia. Atque mutare illius
 temperiem aquis deſtillatis, purgationibus, oleis, aere, ci-
 bo, potuque conuenientibus ſpiritu puro, lucido, nobi-
 li. Sed religio longe magis immutat remouendo affectus
 ſordidos, viles, vanosque, inprimendoque cupiditatem
 rerum diuinarum cæleſtium & præſtantiffimarum. Hoc
 autem fiet natura diſponente, & gratia diuina perficien-
 te. Fides ſane nihil hæſitans pura & viuâ fundamentum
 eſt altiffimi ædificij vſque ad Deum grandæſcentis. Hanc
 concedat nobis ipſe Deus. Veh miſeris, qui vilibus ſemper
 in rebus fidem locamus; iccirco etiam ſemper vileſci-
 mus. Ecce quando ipſa naturalis Magia noſtram nobis
 detegit ſtultitiam. Potest & magus veluti plantas vbi li-
 bet oriri facit, facere, vt naſcantur animalia: At illa modo,
 quæ ex putredine fiunt, vt mures, pediculi, muſcæ, an-
 guillæ, vermes, non autem Elephanti, equi, homines. Di-
 citur Architas columbam fabricaſſe, quæ cum aliis vola-
 bat, & in germania artificialis Aquila itidem viſa eſt ſub
 Ferdinando Cæſare. Sed opificium fuit ex attractiōni-
 bus confectum, ſicuti recentia horologia, vt dum rotæ ſi-
 lis circumdatæ voluuntur, eleuent, deprimantque alias.
 Haut equidem credam ſpiritum & carnes in eiſ fuiſſe. Sta-
 tua

tua

tua Dada, quoque ponderibus & argenteo viuo
 mouebatur. Dicitur etiam Albertus caput humanum
 confecisse quod loquebatur, sed fabula est. Animal enim
 tam perfectum non nisi in vtero fabricari potest. Nouem
 enim menses requiruntur ad absolutionem eius. Sol au-
 tem vires suas detinere loco in vno non potest. Tellus e-
 nim in opposito vinceret caelum, nec hic calor concin-
 nari posset vt in vtero: Sicut fecare non possumus stuppa
 & aqua sed ferro. Nec ab arte calortalis & semen affe-
 ctum idea equina vel humana concinnari posset. Deus i-
 gitur perfectis generationem ab inuicem praebuit: Imper-
 fectis vtramque. Nam paruo negotio absoluentur. Auicenn.
 contendit omnia absque semine animalia posse ori-
 riri, sed ipse hoc non fecit nec Epicurus, nec Diodorus Si-
 culus, aliique allegantes quod ex Nili inundatione,
 humefacta Aegyptiaca tellure animalia ingentia nascun-
 tur. Ponunt & syluestres homines sponte generare & ac-
 eolas noui orbis, quos ignoramus vnde & quando co tra-
 sierunt. Equidem contendere in hoc pigresco. Posset forte
 natura eas concinnare vires quibusdam in locis, quae opi-
 ficium perfecti animalis fabricent; Potest & Deus formo-
 so mox opificio infundere mentem, sicut in vtero con-
 suevit. At historiam certam non habemus, nisi de Adamo.
 Et quidem impossibile arbitror assertum Auicenn. incolae
 noui orbis ex nostro transferunt hemisphaerio: Et Plato
 scribit in Atlantico historiam antiquissimam, fuisse quod-
 dam in Oceano Atlanticam insulam, quae vtrumque co-
 pulabat hemisphaerium, quae in diluuiio submersa est. Ita-

Yy

que

que antiquissimis in temporibus sub Noe transfreta sunt. Et memoria perdita est: Sicut apud nos Origines multæ ignorantur. Itidem ex Islandia, quæ est vltima forte Thule ad Est totilantem, breuis est nauigatio & ex China in Japonem, & ex Iapone in Quiram breuior, vt transferrare potuerint, & quidem in Incatham circumcisi more Hebræorum inuenti sunt plurimi incolæ: ritusq; multi nostris persimiles. At similes homines sunt & similia possunt inuētare. Hæc ars efficiēdi perfecta animalia adhuc visa nō est. Nā perdurasset inter homines. In statu enim demones loquebantur. Nec in hoc dubitare licet: Metallū namque nequit spiritu humano animari; Excipere distillatione spiritus animalium intra occisorum possibile non est, nimia tenuitate refugiente; nec refundere sicut magnetis spiritum, quoniam hic est liquor. Sponte nasci ingentia animalia duplici forma decorata, arduum est creditu. Satyri homines sunt syluestres à nostris aberrantes. Nam capti ciuilitatem didicere, & literas & genuerunt homines. Inter Scotiam & Angliam non desunt, & in Scisfinia & Scandinauia: Et Plinius genera multa narrat hominum syluestrium. Qui ergo contemplationi & opificio operam sedulam nauabit, plura quam dicere queam, inueniet & faciet in laudem, Authoris rerum, rite considerans symbola cæli & terræ & maris. Ars volandi possibilis mihi videtur, cum qui super funem ambulat, quasi volant; si quis ergo cibus aptis & abstinentia agilitatem funambulorum sibi comparabit ac alas similes gruis alis parabit, ac bene imitari intelliget, vt brachia

chia sint alata & crura & coxendices pennatae, poterit forte volare, non sicut natate, sed difficiliter, & de ciuitate in ciuitatem ibit, & de Insula in Insulam adiacentem volatu vno, cogitet cui datur. Proculdubio volauit Dædalus, & in Calabria quidam per quingentos passus, sed super nuncem descendens, cruris fracturam passus, artem dimisit: Hæc vna ars mundo deest. Ego autem hic artes non manifesto, sed rerum modo sensum, in quo Magia fundatur,

CAPVT XX.

Necessariam mago optimo Astrologiam esse, & de eius virtute, veritate, & usu.

HOminum nemo ita stupidus est, qui non animaduertat, generationem, corruptionem, alterationes, anni tempora, aeris mutationes & maris & terræ, & animalium & plantarum germinationes, augmenta, decrementaque a duobus effici luminaribus & stellis; Quoniam vero quicumque apud nos fiunt, ab his temporibus & mutationibus efficiuntur, omnisque effectus, ab alteratione, generatione, & corruptione confertur, proculdubio affirmandum est, Deum ordines & leges rerum, quæcunque fiunt in substantia corporea locasse in stellis. Quapropter in Sap. 8. inter sapientiæ diuinæ filias, id est scientias numeratur Astrologia, qua intelligimus signa & mōstra antequā fiant & euctus temporū & seculorum; Ergo

& totius mundi. Porro Greg. intelligit propinqua esse
 signa interitus mundi a Christo permiffa, in sole, Luna &
 stellis ex aeris immutatione ingenti suo tempore facta,
 quando anomalia erat in maxima velocitate, & sol velo-
 ciffime deorfum descendit gradus plurimos, iuxta Alba-
 tegnij obferuationes, qui paulo post Philofophatus est;
 factæque funt alterationes miraculæ in natura & Politica.
 Ergo mutationes quas caufis inferioribus attribuimus
 habent adhuc caufas potiores in cælo, quibus primo ad-
 fcribantur & deinde cæteris: Et concursui totius
 mundi & confenfui vniuerfali. Vere homo &
 Angelus liberam habent voluntatem, non tamen
 efficiere, ponunt quod volunt. Quando enim pluit,
 necesse est pluere, & quando feruet, feruere; & quando de-
 tineris in carcere exoto, manere; libera est voluntas, fed nõ
 actus exteriores. Quin D. Thomas acute 3. Cont. Gen. ait:
 Astrologos plerumq; vera prædicere, quoniã homines ple-
 runq; viuunt fecundũ fenfum alteratũ ab aſtris, & non fe-
 cundum mentem rationalem; & quidem patet poſte ho-
 minem occidere hominem, lætitia afficere, rabie, ebrieta-
 te, ſomno, adplicando res corpus & ſpiritum ad eiufmo-
 di paſſiones mouentes. Ergo res naturales atque ſtelle hoc
 efficiunt manente libero arbitrio; cum inuenias hominẽ
 quadraginta horis tormentorũ feuiſſimorum cogi non
 poſſe, iudici aperire quod poſcit, ſi tanta vis voluntatem
 vincere non poteſt, multo minus poterunt ſidera ſuaui-
 ter mouentia; ſed quidem plurimos videas, qui volupta-
 tibus vinci magis quam doloribus ſoleant, ſtelle autem
 ſuaui-

suauiter agunt, modo quodam naturali, imperceptibili,
 Videmus plantas crescere, Nec quomodo & quando in-
 telligimus. Equidem Astrologorum inimicissimus fui, &
 contra ipsos in adolescentia scripti, sed ex infortunijs di-
 dici, meis multas ab illis veritates aperiri, magnam quoq;
 inter eos ignorantiam versari, cum ob magnitudinem &
 distantiam scientiæ huius; cum quia ineptus quilibet A-
 strologus diuinus esse cupit. Hinc scientia vituperis con-
 spergitur. Sancti patres vno ore laudant Magos, qui Chri-
 stum in stellis cognouerunt. Expectabatur enim tunc
 temporis mundi Monarcha, teste Cicer. & Plat. At S. Au-
 gust. qui vt parum Astrologus negauit Antipodas, putat
 non esse, post mirificum magorum illorum studium &
 experientiam ab eo & cunctis laudatissimam, hinc sci-
 entia operam dandam; puto, quoniam dæmon nigeri
 potest cum eis; qui superstitiones pro Astrologia vendi-
 tant, sed quidē non potest dæmon efficere, vel vnam stel-
 larum mutare situm & ordinem sibi naturalem, vel co-
 metas non oriri, nec Cancrī signum fieri Capricorni, Nec
 scientiam inuenio Dæmonii isthac minus subiectā. Me-
 dicina res tractat, in quibus Dæmon valet multum, nec
 tamen relinquenda. S. Isidorus & Hieron. laudant hoc
 studium, longe magis Albertus Magnus; similiter D.
 Thom. ibid. & in opusc. & in 2. de generat. & corrupt. &
 S. Briggittæ reuelatum fuit; quod si homines cursus sive
 rum bene intelligerent, ac Dei iudicia, nihil casu euenire
 putarent. At quidem Esaias Astrologorum irridet progno-
 stica, sicut Iob consilia Politicorum: Non tamen pru-
 dentia

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

dentia est abiicienda, ergo nec Astrologia quando supponuntur Theologiæ, sed quando opponuntur abiiciendæ sunt, quoniam non filiæ & scientiæ sed sophistica mâcipia erunt. Non equidẽ credo Astrologiam ab hominib. inuentã esse. In mille enim seculis non potuissent homines tot imagines in cœlo designare quæ symbolo & virtute responderent rebus terrestrib. & marinis, & signa Planetis distribuere, iuxta qualitates suas, & triangulos proprios ad signare, & terminos in gradib. 360. & exaltationes. Iosephus & omnis Antiquitas Hebræorũ putat reuelatã fuisse Noc à Deo, qui signa propalauerit pluuiarum, diluuiorum, incendiiorũ, quando mox arcam fieri iussit contra diluuiũ. Idem ait Philon & ab Habram ad Ægyptios delatam fuisse. Moyse quoque sapientissimus hac in sciẽtia videtur, si quis legem & cæremonias suas rite intelligat; & Prisci Patriarchæ hac scientia vitam producebant eorundem testimonio. Plato quoque in Epinomide arbitratur non potuisse absque præeunte Numine hanc scientiam inueniri, putatque reuelatam fuisse. Nec ego satis eius principia defendi puto, nisi reuelatione teneantur. Sed de his in Metaph. Igitur veram esse suppono sed physico intellectu, affirmo stellas esse causas ac signa directe rerũ necessariorum inferioris mundi; indirecte vero actionum liberarum: rerum verò diuinarum tantummodo signa. Maximum opus hominis est, leges hominibus ferre; sub arietis triangulo sunt Monarchiæ ingentes leges iustæ, sapientes diuinorum pietas bona cæli, & Europæi, in nostro hemisphærio; in altero vero sub libræ triangulo ista

loīsta fiunt. Sub triangulo Tauri labalcunt, & partim
 fiunt Resp. & leges variables & doctrinæ. Libido regnat
 & mutationes multæ, & bona terræ & Babylōnij cum
 parte Asiæ meridionali, in nostro hemispherio in altero
 vero oppositi parallelo, & sub Triangulo Scorpij: sub ge-
 minorū triangulo regna sacerdotalia, Resp. multæ, prin-
 cipatus congeminati, cæremoniæ, superstitio, mercatu-
 ra, artes mechanicæ, res aeris; Asia Sep. entrionalis &
 oppositi illi occidentales: Sed in altero hemispherio hæc
 sub sagittarij, Trigono fiunt. Sub Cæcro hèreses, leges ar-
 mis defensæ, impietas, casus eorum, quæ facta sunt in pri-
 mo; inuenera & Inuentiones regionum multæ, imperium
 mulierum, luxuria dira; inuentiones in aqua Tyrannides,
 Africani. At in altero hemispherio sub Capricorno ista fi-
 unt. Coniunctiones magnæ in quolibet Trigono perfe-
 uerant annis fere ducētis, & possunt in subditis; mox trās-
 eunt ad subsequens, & absoluitur omnium circulus in
 800; & tunc in rebus dira mutatio. Saturnus, Iupiter, &
 Mars res longæ durationis efficiunt, & tarditate; Luna &
 Mercurius breuissimæ, alij medicoris. In duodecim signa
 obliquitas solis & Plantarum partitur, quoniam toties sol
 Lunæ cōiungitur in solari obliquitate; ex qua fit annus.
 Cuilibet signo datur 30. gradus; quoniā trigesimo quoq;
 die reconiunguntur. Eorū coniunctiones & oppositiones
 varietatē ordinariam rerum faciunt, & varietatis varietatem
 ex situ ad fixas & cardines, & alias planetas Sed quæ
 fiunt ante ingressum solis in pūcta cardinalia in quatuor
 Arietis

Arietis, Cancer, libra, capricorn, plus valent tribus quo-
 que mensibus: Cætera sequuntur ipsarum regulam. Pla-
 netæ habent domum, trigonum, exaltationem, & Ter-
 minum, quoniam experientia docuit, plus in hoc quam
 in illo signo hunc Planetam operari & valere. Similiter
 plus in quibusdam partibus eiusdem signi & aliorum, vel
 plus immorari, ex quo cognoscitur locus Apogei validus,
 cuius mutatio de signo in signum Planetæ vim transfert,
 & aliis proinde rebus, nationibusque fauet: magis autem
 indicat efficitque transpositio, æquinoctiorum, solstitio-
 rum, excentricitatum & obliquitatis mutatio. Quorum
 varietas alias tardior, alias velocior fit. Res in tarditate ge-
 nitæ, diuturniores sunt, Descensus solis transfert virtutes
 de Oriente & meridie in occidentem & septentrionem,
 Obliquitas miscet septentrionales australibus, quando
 stringitur; Econtra si ampliatur translatio magnarum
 fixarum de signo stellato, in signum non stellatum in
 spatio vniuersali imaginatum, & ex cardinibus Cointel-
 lectum transferunt Principales hominum potestates &
 nationum sedes. Planeta in angulo maxime potest; in
 succedentibus minus; in cadentibus vilescit, & ad male
 agendum valet. Quoniam in 12. domicilia partitur posi-
 tura cæli; quando igitur fit Coniunctio aut oppositio
 Ecliptica, siue alius aspectus, siue Cometa, effectus ma-
 ior erit in prouincia & ciuitate cui perpendiculariter est,
 præsertim si non repugnat origo & Trigonus, & a pheta
 originis, consequenter præualet magis in angulo Orien-
 tali, & postremo in occidentali. Angulus Nadir non tan-
 toperc

topere valent in Occidentis & fundamentis & in Orientali quadrante indicat iuvenes & principia rerum & quæ promouentur; in medio cæli viros, media Principes, templa & quæque clarissima afficit. In occidente vero fines, senes, inimicos, absentiam, prout magis minusue propinquant, & planeta angulares, & signa, & fixæ maiores con significant, & determinant; & interregnantes magis, & signa fixa res stabiles, communia populares & duplices animo, vel res; Æquinoctialia & solstitialia, sacra, doctrinas, leges, & primordia tangunt, quibus adde Configurationem & situm & vim, quam in anni circulo habent: Eandem enim per analogiam in rebus consimilibus seruant. Nascenti cuilibet homini vel ciuitati, vel arti vel rei, vitæ dator tribuitur plerunque sol & Luna, si super terram & in angulo & dignitate, vel in tribus domibus sublimioribus fuerint aut planeta interregnans in angulis potens in locis luminarium & Synodorum aut oppositionis præcedentis & in loco fortunæ. Aut ipsa fortunæ pars, quæ est horoscopus Lunæ, aut ipse horoscopus & partes apheticæ sunt semper sol, Luna, fortuna, horoscopus & Zenith. Porro cum apheta beneficis fouetur stellis, bene succedunt negotia & salus illi cuius est apheta; quando maleficis male. Quilibet Planeta propriis pollet conditionibus & bona malaque inducit per se, quæ ipse potest; Aliis mistus mista. cum ergo tuus præualeat apheta, res tuæ pertinentes ad illiusmodi aphetam & negotia, & salus bene se habent, & tunc oportet operari, vt ex voto succedat actio. Nec enim sub cane vites plantamus, quoniam cæ-

Zz

lum

quirit, Astrologus considerat, sed meliora præstat, si
 PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>
 conceptionem pernoisset.

Posiunt quoque ex lacte temperies, moresque mutari
 in tenello foetu, & generosa nutrix generosos reddit; igna-
 ua ignauos, vt Crysiippus dicebat, & causas diximus. Idē
 obseruare posset magus in generando doctrinam in di-
 scipulo vna cum disidij vehementia. Atque mutare illius
 temperiem aquis destillatis, purgationibus, oleis, aere, ci-
 bo, potuque conuenientibus spiritui puro, lucido, nobi-
 li. Sed religio longe magis immutat remouendo affectus
 sordidos, viles, vanosque, imprimendoque cupiditatem
 rerum diuinarum cælestium & præstantissimarum. Hoc
 autem fiet natura disponente, & gratia diuina perficien-
 te. Fides sane nihil hæsitans pura & viuua fundamentum
 est altissimi ædificij vsque ad Deum grandescentis. Hanc
 concedat nobis ipse Deus. Veli miseris, qui vilibus semper
 in rebus fidem locamus; iccirco etiam semper vilesci-
 mus. Ecce quando ipsa naturalis Magia nostram nobis
 detegit stultitiam. Potest & magus veluti plantas vbi li-
 bet oriri facit, facere, vt nascantur animalia: At illa modo,
 quæ ex putredine fiunt, vt mures, pediculi, muscæ, an-
 guilla, vermes, non autem Elephanti, equi, homines. Di-
 citur Architas columbam fabricasse, quæ cum aliis vola-
 bat, & in germania artificialis Aquila itidem visa est sub
 Ferdinando Cæsare. Sed opificium fuit ex attractioni-
 bus confectum, sicuti recentia horologia, vt dum rotæ fi-
 lis circumdatæ voluuntur, eleuent, deprimantque alias.
 Haut equidem credam spiritum & carnes in eis fuisse. Sta-
 tuæ

tura Dædalus quoque ponderibus & rotis & argento vitio
 mouebatur. Dicitur etiam Albertus caput humanum
 confecisse quod loquebatur, sed fabula est. Animal enim
 tam perfectum non nisi in vtero fabricari potest. Nouem
 enim menses requiruntur ad absolutionem eius. Sol au-
 tem vires suas detinerè loco in vno non potest. Tellus e-
 nim in opposito vinceret cælum, nec hic calor concin-
 nari posset vt in vtero: Sicut secare non possumus stuppa
 & aqua sed ferro. Nec ab arte calortalis & semen affe-
 ctum idea equina vel humana concinnari posset. Deus i-
 gitur perfectis generationem ab inuicem præbuit. Imper-
 fectis vtramque. Nam paruo negotio absoluentur. Auicenn.
 contendit omnia absque semine animalia posse o-
 riri, sed ipse hoc non fecit nec Epicurus, nec Diodorus Si-
 culus, aliique allegantes quod ex Nili inundatione,
 humefacta Ægyptiaca tellure animalia ingentia nascun-
 tur. Ponunt & syluestres homines sponte generare & ac-
 eolas noui orbis, quos ignoramus vnde & quando co trā-
 sierunt. Equidem contendere in hoc pigresco. Posset forte
 natura eas concinnare vires quibusdam in locis, quæ opi-
 ficium perfecti animalis fabricent; Potest & Deus formo-
 so mox opificio infundere mentem, sicut in vtero con-
 suevit. At historiam certam nō habemus, nisi de Adamo.
 Et quidem impossibile arbitror assertum Auicenn. incolæ
 noui orbis ex nostro transferunt hemisphærio: Et Plato
 scribit in Atlantico historiam antiquissimam, fuisse quō-
 dam in Oceano Atlanticam insulam, quæ vtrumque co-
 palabat hemisphærium, quæ in diluuiō submersa est. Ita-

Yy

que

chia sint alata & crura & coxendices pennata, poterit forte volare, non sicut natate, sed difficilior, & de ciuitate in ciuitatem ibit, & de Insula in Insulam adiacentem volatu vno, cogitet cui datur. Proculdubio volauit Dædalus, & in Calabria quidam per quingentos passus, sed super nuncem descendens, cruris fracturam passus, artem dimisit: Hæc vna ars mundo deest. Ego autem hic artes non manifesto, sed rerum modo sensum, in quo Magia fundatur,

CAPVT XX.

Necessariam mago optimo Astrologiam esse, & de eius virtute, veritate, & usu.

Hominum nemo ita stupidus est, qui non animaduertat, generationem, corruptionem, alterationes, anni tempora, aeris mutationes & maris & terræ, & animalium & plantarum germinationes, augmenta, decrementaque a duobus effici luminaribus & stellis; Quoniam vero quicunque apud nos fiunt, ab his temporibus & mutationibus efficiuntur, omnisque effectus, ab alteratione, generatione, & corruptione confertur, proculdubio affirmandum est, Deum ordines & leges rerum, quęcunque fiunt in substantia corporea locasse in stellis. Quapropter in Sap. 8. inter sapientię diuinę filias, id est scientias numeratur Astrologia, qua intelligimus signa & mōstra antequā fiant & euctus temporū & seculorū; Ergo

& totius mundi Porro D. Gregor colligit propinqua esse
 signa interitus mundi a Christo permitta, in sole, Luna &
 stellis ex aeris immutatione ingenti suo tempore facta,
 quando anomalia erat in maxima velocitate, & sol velo-
 cissime deorsum descendit gradus plurimos, iuxta Alba-
 tegnij obseruationes, qui paulo post Philosophatus est;
 factæque sunt alterationes mirificæ in natura & Politica.
 Ergo mutationes quas causis inferioribus attribuimus
 habent adhuc causas potiores in cælo, quibus primo ad-
 scribantur & deinde cæteris: Et concursui totius
 mundi, & consensui vniuersali. Vere homo &
 Angelus liberam habent voluntatem, non tamen
 efficere, ponunt quod volunt. Quando enim pluit,
 necesse est pluere, & quando feruet, feruere; & quando de-
 tineris in carcere exoso, manere; libera est voluntas, sed nõ
 actus exteriores. Quin D. Thomas acute 3. Cont. Gen. ait:
 Astrologos plerumq; vera predicere, quoniã homines ple-
 runq; viuunt secundũ sensum alteratũ ab astris, & non se-
 cundum mentem rationalem; & quidem patet posse ho-
 minem occidere hominem, lætitia afficere, rabie, ebrieta-
 te, somno, adplicando res corpus & spiritum ad eiusmo-
 di passiones mouentes. Ergo res naturales atque stelle hoc
 efficiunt manente libero arbitrio; cum inuenias hominẽ
 quadraginta horis tormentorũ seuissimorum cogi non
 posse, iudici aperire quod poscit, si tanta vis voluntatem
 vincere non potest, multo minus poterunt sidera suauiter
 mouentia; sed quidem plurimos videas, qui volupta-
 tibus vinci magis quam doloribus soleant, stellæ autem
 suauiter

LIBRO IV

suauiter agunt, modo quodam naturali, imperceptibili,
 Videmus plantas crescere, Nec quomodo & quando in-
 telligimus. Equidem Astrologorum inimicissimus fui, &
 contra ipsos in adolescentia scripsi, sed ex infortunijs di-
 dici meis multas ab illis veritates aperiri, magnam quoq;
 inter eos ignorantiam versari, cum ob magnitudinem &
 distantiam scientiæ huius; cum quia ineptus quilibet A-
 strologus diuinus esse cupit. Hinc scientia vituperis con-
 spergitur. Sancti patres vno ore laudant Magos, qui Chri-
 stum in stellis cognouerunt. Expectabatur enim tunc
 temporis mundi Monarchia, teste Cicer. & Plat. At S. Au-
 gust. qui vt parum Astrologus negauit Antipodas, putat
 non esse, post mirificum magorum illorum studium &
 experientiam ab eo & cunctis laudatissimam, hinc sci-
 entia operam dandam; puto, quoniam dæmon nigeri
 potest cum eis, qui superstitiones pro Astrologia vendi-
 tant, sed quidē non potest dæmon efficere, vel vnam stel-
 larum mutare situm & ordinem sibi naturalem, vel co-
 metas non oriri, nec Cancrī signum fieri Capricorni, Nec
 scientiam inuenio Dæmoni isthac minus subiectā. Me-
 dicina res tractat, in quibus Dæmon valet multum, nec
 tamen relinquenda. S. Isidorus & Hieron. laudant hoc
 studium, longe magis Albertus Magnus; similiter D.
 Thom. ibid. & in opusc. & in 2. de generat. & corrupt. &
 S. Brigittæ reuelatum fuit; quod si homines cursus sive
 rum bene intelligerent, ac Dei iudicia, nihil casu euenire
 putarent. At quidem Esaias Astrologorum irridet progno-
 stica, sicut Iob consilia Politicorum: Non tamen pru-

Astro

denia

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

dentia est abiicienda, ergo nec Astrologia quando supponuntur Theologiæ, sed quando opponuntur abiiciendæ sunt, quoniam non filiæ & scientiæ sed sophistica mæcipia erunt. Non equidẽ credo Astrologiam ab hominib. inuentã esse. In mille enim seculis non potuissent homines tot imagines in cœlo designare quæ symbolo & virtute responderent rebus terrestrib. & marinis, & signa Planetis distribuere, iuxta qualitates suas, & triangulos proprios adsignare, & terminos in gradib. 360. & exaltationes. Iosephus & omnis Antiquitas Hebræorũ putat reuelatã fuisse Noc à Deo, qui signa propalauerit pluuiarum, diluuiorum, incendiõrũ; quando mox arcam fieri iussit contra diluuiũ. Idem ait Philon & ab Habram ad Ægyptios delatam fuisse. Moyse quoque sapientissimus hac in sciẽtia videtur, si quis legem & caeremonias suas rite intelligat; & Prisci Patriarchæ hac scientia vitam producebant eorundem testimonio. Plato quoque in Epinomide arbitratur non potuisse absque præeunte Numine hanc scientiam inueniri, putatque reuelatam fuisse. Nec ego satis eius principia defendi puto, nisi reuelatione teneantur. Sed de his in Metaph. Igitur veram esse suppono sed physico intellectu, affirmo ite ilas esse causas ac signa directe rerũ necessariorum inferioris mundi; indirecte vero actionum liberarum: rerum verò diuinarum tantummodo signa. Maximum opus hominis est, leges hominibus ferre; sub arietis triangulo sunt Monarchiæ ingentes leges iustæ, sapientes diuinorum pietas bona cæli, & Europæi, in nostro hemisphærio; in altero vero sub libræ triangulo

Iōistā fiunt. Sub triangulo Tauri labascunt, & partim
 fiunt Resp. & leges variabiles & doctrinæ. Libido regnat
 & mutationes multæ, & bona terræ & Babylōnij cum
 parte Asiæ meridionali; in nostro hemispherio in altero
 vero oppositi parallelo, & sub Triangulo Scorpij: sub ge-
 minorū triangulo regna sacerdotalia, Resp. multæ, prin-
 cipatus congregati, cæremoniæ, superstitio, mercatu-
 ra, artes mechanicæ, res aeris; Asia Sep. entrionalis &
 oppositi illi occidentales: Sed in altero hemispherio hæc
 sub sagittarij, Trigono fiunt. Sub Cæcro hèreses, leges ar-
 mis defenſæ, impietas, casus eorum, quæ facta sunt in pri-
 mo; inera & Inuentiones regionum multæ, imperium
 mulierum, luxuria dira; inuentiones in aqua Tyrannides,
 Africani. At in altero hemispherio sub Capricorno ista fi-
 unt. Coniunctiones magnæ in quolibet Trigono perfe-
 uerant annis fere ducētis, & possunt in subditis; mox trāſ-
 eunt ad subsequens, & absoluitur omnium circulus in
 800; & tunc in rebus dira mutatio. Saturnus, Iupiter, &
 Mars res longæ durationis efficiunt, & tarditate; Luna &
 Mercurius breuissimæ, alij medicorū. In duodecim signa
 obliquitas solis & Plantarum partitur, quoniam toties sol
 Lunæ cōiungitur in solari obliquitate; ex qua fit annus.
 Cuilibet signo datur 30. gradus; quoniā trigesimo quoq;
 die reconiunguntur. Eorū coniunctiones & oppositiones
 varietatē ordinariam rerum faciunt, & varietatis varietatē
 ex situ ad fixas & cardines, & alias planetas Sed quæ
 fiunt ante ingressum solis in pūcta cardinalia in quatuor
 Arietis

Arietis, Cancri, libræ, capricorni, plus valent tribus quot
 que mensibus: Cætera sequuntur ipsarum regulam. Pla-
 netæ habent domum, trigonum, exaltationem, & Ter-
 minum, quoniam experientia docuit, plus in hoc quam
 in illo signo hunc Planetam operari & valere. Similiter
 plus in quibusdam partibus eiusdem signi & aliorum, vel
 plus immorari, ex quo cognoscitur locus Apogei validus,
 cuius mutatio de signo in signum Planetæ vim transfert,
 & aliis proinde rebus, nationibusque fauet: magis autem
 indicat efficitque transpositio, æquinoctiorum, solstitio-
 rum, excentricitatum & obliquitatis mutatio. Quorum
 varietas alias tardior, alias velocior fit. Res in tarditate ge-
 nitæ, diuturniores sunt. Descensus solis transfert virtutes
 de Oriente & meridie in occidentem & septentrionem,
 Obliquitas miscet septentrionales australibus, quando
 stringitur; Contra si ampliatur translatio magnarum
 fixarum de signo stellato, in signum non stellatum in
 spatio vniuersali imaginatum, & ex catidinibus Cointel-
 lectum transferunt Principales hominum potestates &
 nationum sedes. Planeta in angulo maxime potest; in
 succedentibus minus; in cadentibus vilescit, & ad male
 agendum valet. Quoniam in 12. domicilia partitur posi-
 tura cæli; quando igitur fit Coniunctio aut oppositio
 Ecliptica, siue alius aspectus, siue Cometa, effectus ma-
 iorerit in prouincia & ciuitate cui perpendiculariter est,
 præsertim si non repugnat origo & Trigonus, & apheta
 originis, consequenter præualet magis in angulo Ori-
 tali, & postremo in occidentali. Angulus Nadir non tan-
 toper

topere valent, & in Cardano: <https://t.me/cardinglatinotg>
 tali quadrante indicat iuuenes & principia rerum & quæ
 promouentur: in medio cæli viros, media Principes, tem-
 pla & quæque clarissima afficit. In occidente vero fines,
 senes, inimicos, absentiam, prout magis minusue propin-
 quant, & planetæ angulares, & signa, & fixæ maiores con-
 significant, & determinant; & interregnantes magis. &
 signa fixa res stabiles, communia populares & duplices
 animo, vel res Æquinoctialia & solstitialia, sacra, doctri-
 nas, leges, & primordia tangunt, quibus adde Configura-
 tionem & situm & vim, quam in anni circulo habent:
 Eandem enim per analogiam in rebus consimilibus ter-
 uant. Nascenti cui libet homini vel ciuitati, vel arti vel
 rei, vitæ dator tribuitur plerunque sol & Luna, si super ter-
 ram & in angulo & dignitate, vel in tribus domibus sub-
 limioribus fuerint aut planeta interregnans in angulis po-
 tens in locis luminatum & Synodorum aut oppositio-
 nis præcedentis & in loco fortunæ. Aut ipsa fortunæ pars,
 quæ est horoscopus Lunæ, aut ipse horoscopus & partes
 apheticæ sunt semper sol, Luna, fortuna, horoscopus &
 Zenith. Porro cum apheta beneficis fouetur stellis, bene
 succedunt negotia & salus illi cuius est apheta; quando
 maleficis male. Quilibet Planeta propriis pollet condi-
 tionibus & bona malaque inducit per se, quæ ipse potest;
 Aliis mistus mista. cum ergo tuus præualet apheta, res tuæ
 pertinentes ad illiusmodi aphetam & negotia, & salus be-
 ne se habent, & tunc oportet operari, vt ex voto succedat
 actio. Nec enim sub cane vites plantamus, quoniam cæ-

Zz

lum

lunarum, planetarumque, aliarum vero rerum, minime: quod manifesta tempora reb. manifestis efficiunt idē occulta occultis Non enim annus modo solaris exat, sed omnium Planetarū similiter, & synodi, & ceteri aspectus. Agnoscere autem virtutem aphe: & expositione quam ad solem habet, & ad mundi angulos & ad proprias dignitates cōsueuimus. Virtus illorū ingens est in se, in nobis v. pene insensibilis propter distātiā. Solaris tamen & Lunaris patent vbiq;. Propter hoc ordinarię mutationes & res luminarib. competunt; Aliis vero stellis extraordinarię, quas cū ipsis cōtortuntur. Mirifica cū voluptate inueni aphe: tām meum, cum ad Diametrum aphe: propinqui mei pertinisset, vel directione vel transitu inimiciā cōportasse. Et tunc oportet unum arbitror physica iam dicta remedia ad inimiciā applicare: Quando v. sextili, aut trigono radio sese aspiciunt, amicitia per pharmaca & verba procurare: & quid. cōterre ad amorē. Quando in domib. Aphetarum aut in bono aspectu fiunt Ecclipses & magnę synodi prodest ad facinora præclara & nouitates. Obseruanda sunt signa fixa, mobilia, cōmunia, masculina, fœminina, quæ sic dicuntur ex stabilitate, vel origine, vel mutatione temporum in ipsis, aut ex vi influendi. Quinquaginta in cælo stellato sunt imagines animalium aliarumq; rerum pluresq; notari possunt. Omnesq; in terra & in mari sibi similes res habent quib. influunt; & quādo maleficæ in eis stellę sunt, aut cōfigurantur male influunt, cū beneficæ bene. Et res omnis terrestris ad eas refertur, & quicquid reperitur in terra siue à natura, siue ab arte, reperitur & in mari: Itaq; reperias piscē enlē cum ensē, atramentarium cum atramento & pen-

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

& penna, nouacula instar nouacule, catena, lorica, stella, veretrum, episcopu nostro episcopo simile prorlus; & hominē, quē à nobis vix secernas. Et sufficit, q̄ in quā, omnia vbiq; reperiri. Est ergo in arcanis nature symbolū mirificū ab idea cōmuni æterna. Plinius ipse, qui dixit, nō tāta cum cælo nobis societas est, postmodum admiratur heliotropiā cōverti cum sole; & lupinos oliuasq; motum eius obliquum insequētes, & puleium carduumq; intrāte sole in solstiorū puncta florere sub eadem nocte; quib. vtuntur Magi. Sed quid diceret de magnete polum inspectante, & de Indica aui, quē ad Lunę cursum mutat remutatq; circulariter colores? Et de lapidib. stellariis, quæ stellarum imagines habēt? Et de aliis quæ varias animalium formas referunt? Hoc sane: Naturā vniuersā sibi met cōsimilē esse, & in omni re esse vestigium aliarū rerum; sicut in corpore humano; omnesq; demū esse in Ideis diuinis, quę præexistunt in vnica Idēa verbo Dei, viui, veri & sancti. Habeātne Astrologicę Imagines virtutē solummodo à metallis, ex quib. cōficiuntur, vt D. Thomæ videtur, aut etiā à stellis per symbolum, cum fiāt tēpore Dominatus earum & in metallo illis symbolico, equid. nō intelligo, quoniā experi nō licuit. Idē de caracterib. dico; At forte virtutē habēt stellarē exiguā, insensibilē, quæ ab omni vi superatur, nisi affectione nutriatur, vt dictū est. Quod autē eligere tēpus negotiorū & opificiorum volunt, non modolibertati humanę nō nocet, sicut quidam putant, sed actus est sagacitatis liberi arbitrij; teste Alberto Magno. Hoc autem quicumque neget; nauigare nobis suadeat non obseruata Luna, & vētis, & peribimus naufragio; & seminare &

Ta

PATROCINADO POR EL CANAL : <https://t.me/cardinglatinotg>

plantare abluque stellis & tempore, ipsarum motus sobole,
 & colligemus frustra. Sed quidem si his actionibus ita cō-
 ferunt, de ceteris idem restat iudicium. Medicina cogit
 nedum persuadet criticos obseruari dies, hi autem à Lune
 pendent motu. Nam quartus iccirco criticus est, quod
 luna peruenit ad signum succedens & situm contrarium
 illi in quo morbus incepit: Ergo affectum adducit cōtra-
 rium. Ergo vel sanat, quia natiua vis vincit, vel deterius se
 habet, quia vincitur. Quartus autem vindicatus est se-
 ptimi, quoniam tūc peruenit ad aliud Contrarium persi-
 mile primo; simulatque ad perfectum suum quadratum
 totale, aspectum nempe inimicitiae mediocris, in quo
 maior exspectatur mutatio, quae si in aliis compareat die-
 bus, perniciosum symptoma reputatur, quoniam fit in
 signo simili eius origini; nec proinde aduersa ut morbo,
 quod eius fauet exordio. Quin morbus vigorem assumit,
 quoniam in suo sextili, aut trigono sit proficuo sibi; hinc
 patet error medicorum, qui semper in sexto iudicium
 malum credunt, nec ita se habet in Experimento nostro;
 quando luna est velox, (Non enim semper aequali fertur
 motu) peruenit ad suum quadratum in sexto die; quan-
 do vero tardior in octauo, iccirco vtilem facit sympto-
 maticam mutationem: At in 14. ad oppositionem per-
 tingit inimicitiam totalem, & tunc mutationem affert
 mirificam. Idem obseruabis in sequenti hebdomade
 in die 18. & 21. semperque incipias numerum sequentis in
 numero postremo precedentis in medio septenariorum,
 non autem in fine, vt congruat numeratio critica aspe-
 ctibus

etibus lunaribus in cælo. At in acutis dicimus, vnus duo, tres; & deinde repetimus tres, quatuor quinque feriatim. Quoniam in qualibet signi mutatione, quæ fit tertio quoque die fere ipsa Luna mutationem facit, non in crassis rebus parum sentientibus mutationes non vehementes, sed in tenuibus, velocibusque quales sunt acuti morbi ex materia & accensione tenues. In peracutis vero citius. Profecto qui non nouit eius mutationes, stationes, velocitates, tarditates & aspectus ad solem & sidera, imperitus est medicus valde.

Porro cum febres aliæque alterationes tantam cælestium obseruationem requirant, longe maior existimanda est debere cæteris in rebus temporis subiectis. Iccirco generis aegroti thema erigere, & horæ decubitus necessarium est mago; namque eadem influentia, quæ huic nocet, alteri prodest, idem dico in omnibus actionibus. Iisdem quæ amico fauet fauēt, & tibi, & animalibus hominum familiaribus, quæ autem obest tibi, amicis quoque tuis obest propter symbolum; idem in cæteris consimilibus obseruatur rebus: Nam & patiente mari omnes afficiuntur aque & cum Sātūrnus in virgine signo humano pro ducit brucos, obest hominibus humanisq; animalibus vt equis, bobus, ouibus. & particula nasi seruilis coalita herili, & mortua in morte serui indicauit id superius abunde, & Tarantularum affectio, vsque ad ipsarum mortem reuertens. Obseruare singulis in mensibus Lunæ aspectus necesse est, in annis solis ingressum in cardines vigesimo quoque anno synodum magnam, & cyclum ca-

pitis Draconis; in intermedio Periodos Planetarum. In se-
 culis triplicitates absides, excētricitates, obliquitates solsti-
 tia, æquinoctia; tam solis quā planetarum analogice. Itē
 origines magnarum rerū, vt legis, religionis, Monarchiarū
 Rerump. incendiorum, diluuiorum, bellorū, & quicquid
 varietatis addunt ordinario cursui Ecclipses & cometæ.
 singulis autē dieb. positionē solis ad ceteras Planetas, & in
 qualibet diei quarta cardinali introitum solis ad angulos
 tui horizōtis: Reliquum n. illis conformatur. Sed etiam in
 quauis hora Caldeī dominatū Planete obseruarunt, ei ab
 prima hora, in qua singuli per circulū dominātur, dieb. no-
 mina imposuerunt. Quod adhuc perseuerat etiā in Chri-
 stianismo. Sed sane successionē admiror qui potis sit cū in
 eodē tempore hora alia est Romæ & Hispaniæ & Planeta a-
 lius, Potest quoq; Planeta tūc debilis esse, ac prauē aff. ctus,
 quomodo ergo dominabitur? At cū cogito successiones
 huiusmodi etatib. tribui quarum Luna habet, quatuor
 primos annos; Mercurius currit vsque ad 14. Venus ad 22.
 Sol ad 41. Mars ad 56. Iupiter ad 68. Saturn. ad 98. & ab aphe-
 ricis locis fieri profectioes signorum annuas, quę vim in
 genituris habet manifestā, ad hāc etiā successionē creden-
 dā inducor; at quid. virtutis esse imbecillæ, insensibiliq; &
 Planetā qui reperitur inualidus, propria nō carere vicissitu-
 dine sed noxia esse, vt cum sunt in detrimento; & cui libet
 horizōti propriā successionē esse, atq; infinitas esse multi-
 plicationes cōsimiliter ad rerū numerū. Hoc aduertendum
 quoq; videtur hodierno tēpore, ex quo totius orbis ambi-
 tus peragatur & notus est: Posse quēlibet in cælo gradum
 cui libet terræ gradui adaptari ad perpendiculum; & intelli-
 gendi

telligi poterit. Et de Revolutionibus, & Cometa, & Eclipsis super
 subdita prouincia & regno, & ciuitate; Noua q; construi A-
 stro. Ptole. ignota; si mundi genesim certā haberemus mi-
 rifice prädicare ex illa possemus. Sed. Bibliothorum trāslation-
 nes varię Hebræorum & Christianor. & 70. interpretum
 incertitudinem faciunt & anni circulares abq; mensibus,
 & diebus, & diuersitas eorundem sacrorum librorum, oc-
 cultā facit chronologiam. Falso. tamen Cicero Chaldæis
 70000. annos obseruationis tribuit, decepit us ab historico
 gręco: Calithenes enim Arist. teste. Simplicio, 000. tantum
 in archiuis inuenisse ex Babylonia scribit: Alj alios nume-
 ros habent; vt Plinius, Herodotus, sed falsis innixi relatio-
 nib. Nos ergo obseruabimus horas, aspectus, directiones,
 pgressus peculiāres & mundi, & legis, & regiones, & illo-
 rum, quibus adplicatur magica vis, & transitus pecul. vt
 perfectam magiam assequamur & opera. 1

Non minus consideranda sunt metalla, & lapides & plantæ & anima-
 lia & signa cęlestia illis fauentia & noxia; Itidem quę prouincię & leges
 & mores, quib. planetis & astris & constellationib. iuuentur aut turben-
 tur. Noſse insuper decet constellationes vniuersales, p̄potentiores ef-
 se particularib., & speciales Ind. uidualibus. Nam pestis, aut naufragio,
 aut bello effectibus vniuersalib. moritur, qui modicam mortis significa-
 tionem habet. Idem in euentibus felicib. dices. Itaq; cum fortunatis uiue-
 re fortunatum esse solet, aut infortunium certe imminui; Quia in re pe-
 ricula facta sunt plurima. Natiuitas regni p̄æminet Regis natiuitati si-
 gna quę in australi hemicyclo dominantur, seruiunt in Boreali. Vbi
 regnat Saturnus in Borea, ibi Sol & Luna in austro; Sic de cęteris.

Sed de his in proprio cōmentario fauente Deo. Perfectę a-
 ctiones omnes per magiā naturalem indigent temporis
 obseruatione: Sicut medicina, Agricultura, & Nauigatio
 cōp̄bāt: ad augēdum q̄pp̄iā crescente vtere lunę ad immi-
 nuendū & vendendū deficiente, & singulorum Planetarum

potestas & virtus operanda re illi subdita prout
 denda sunt, exque vna operatione simili ad aliam opera-
 tionem similem transfertur in fluētia similis. Nulli igno-
 tum, satellitium luminarium conferre ad sequelam no-
 bilium; pleiadum vero ad vilium, stellamque solitariam
 in angulo exercitui aduersam, & cadentē casui rei bonæ,
 vel malæ perficere, in angulo vero exaltationi & pretio.
 Hoc autem manifesta fit ratione. Stellæ omnes bonæ
 sunt toti mundo: Sed partibus alię bonæ, aliæ malæ: Ho-
 minibus Venus & Iupiter; Colubris, & feris horridis Satur-
 nus & Mars. Quod prodesse vides rei tibi amicæ puta
 tibi quoque vtile esse: At illa in parte aut actione, in qua
 dissimilis. Nec enim similitudo absque dissimilitudine,
 nec dissimilitudo absque similitudine reperitur.
 Stellæ inter se alias habent magias, quoniam aliter
 afficiuntur viuidis ipsarum mutuis viribus. Nobis autem
 isthæc, quam ab effectibus notamus, conueniens est.
 Mensuratur Ierusalem pede Angeli in Apocalypsi: Nostra
 autem pede hominis. Entia quæ apud nos fiunt à calore
 gignuntur, magis minusue robusto, copiosoque & va-
 riis operante modis, & cui liber Entis gradui correspon-
 det caloris gradus demissus ab astro eidem proprio: rece-
 ptusque in tali temperie, talis tantusque. Sic signa vari-
 ant gradus viresque calorum. Apparent quedam frigida,
 siccaque vt Saturnus: Sed quidem talia sunt ad alios
 comparata ca'ores. Nobis aqua & vinum & herba
 frigida sunt tactui, sed calida sibi à calore genita & eo-
 rum

rum gradibus respondet calor calidus qui frigidus adparet. Quilibet caloris gradus agit in quemlibet, variam ob materiæ affectionem. Iccirco tepens aqua feruorem calidæ aufert mista illi, in pluri materia calorem dilatando, imminuendoque robur; oleum extinguit ignem, poros vnde exit obturando. Cichoria refrigerat iecur blando calore suo adaperiendo duritiem, educendo flammam, qua indurabatur. Aqua tepidula crustâ adustionis igneæ sanat adaperiendo & flammæ exitum parando à duritie irretitæ. Sic Saturnus refrigerat, Mars vrit, Iupiter & Venus blando humidoque calido fouent, Luna variū influit, sol feruidum, Mercurius acutum insensilem, & prout sunt tardi motu aut veloces inprimunt tarde aut cito calorem, ex quo omnis est influxus. Sic effectus remanet inde affectus. Sed rerum nostrarum vita motu subdeficientiæ mensuratur, cælestium vero motū reali quoniam plus non-Entis quam entis nostram ingreditur compositionem, vt patuit in nostra Metaphys. Influent & magis à loco superiori quam inferiori, ob rectitudinem, & vapores paucos; & plus ab Angulis ob idem, & plus matutini à sole, quoniam ab ipso viuificantur & non vincuntur, & plus vespertini à Luna, quoniam ad eos vadens dat vires, non tamen vincit, quoniam vires non summas obtinet, situs quoque à mundo considerandus est. Sed Scientia hæc infinita est; Sed qui Sym-bola animaduertit, omnia intelligit, licet non omnino.

Aaa

EPI.

Arietis, Cancer, libra, capricornus, plus valent in illis, quæ
 que mensibus: Cætera sequuntur ipsarum regulam. Planeta
 netæ habent domum, trigonum, exaltationem, & Ter-
 minum, quoniam experientia docuit, plus in hoc quam
 in illo signo hunc Planetam operari & valere. Similiter
 plus in quibusdam partibus eiusdem signi & aliorum, vel
 plus immorari, ex quo cognoscitur locus Apogei validus,
 cuius mutatio de signo in signum Planetæ vim transfert,
 & aliis proinde rebus, nationibusque fauet: magis autem
 indicat efficitque transpositio, æquinoctiorum, solstitio-
 rum, excentricitatum & obliquitatis mutatio. Quorum
 varietas alias tardior, alias velocior fit. Res in tarditate ge-
 nitæ, diuturniores sunt, Descensus solis transfert virtutes
 de Oriente & meridie in occidentem & septentrionem,
 Obliquitas miscet septentrionales australibus, quando
 stringitur; Econtra si ampliatur translatio magnarum
 fixarum de signo stellato, in signum non stellatum in
 spatio vniuersali imaginatum, & ex cardinibus Cointel-
 lectum transferunt Principales hominum potestates &
 nationum sedes. Planeta in angulo maxime potest; in
 succedentibus minus; in cadentibus vilescit, & ad male
 agendum valet. Quoniam in 12. domicilia partitur posi-
 tura cæli; quando igitur fit Coniunctio aut oppositio
 Ecliptica, siue alius aspectus, siue Cometa, effectus ma-
 iore sit in prouincia & ciuitate cui perpendiculariter est,
 præsertim si non repugnat origo & Trigonus, & a pheta
 originis, consequenter præualet magis in angulo Ori-
 tali, & postremo in occidentali. Angulus Nadir non tan-
 toper

topere valet, nisi in occultis & fundamentis & in Orientali quadrante indicat iuuenes & principia rerum & quæ promouentur: in medio cæli viros, media Principes, templa & quæque clarissima afficit. In occidente vero fines, fenes, inimicos, absentiã, prout magis minusue propinquant, & planetæ angulares, & signa, & fixæ maiores con- significant, & determinant; & interregnantes magis. & signa fixa res stabiles, communia populares & duplices animo, vel res Æquinoctialia & solstitialia, sacra, doctrinas, leges, & primordia tangunt, quibus adde Configurationem & situm & vim, quam in anni circulo habent: Eandem enim per analogiam in rebus consimilibus seruant. Nascenti cuilibet homini vel ciuitati, vel arti vel rei, vitæ dator tribuitur plerunque sol & Luna, si super terram & in angulo & dignitate, vel in tribus domibus sublimioribus fuerint aut planeta interregnãs in angulis potens in locis luminarium & Synodorum aut oppositi- nis præcedentis & in loco fortune. Aut ipsa fortune pars, quæ est horoscopus Lunæ, aut ipse horoscopus & partes aphetica sunt semper sol, Luna, fortuna, horoscopus & Zenith. Porro cum apheta beneficis fouetur stellis, bene succedunt negotia & salus illi cuius est apheta; quando maleficis male. Quilibet Planeta propriis pollet conditionibus & bona malaque inducit per se, quæ ipse potest; Aliis mistus mista. cum ergo tuus præualet apheta, res tuæ pertinentes ad illiusmodi aphetam & negotia, & salus bene se habent, & tunc oportet operari, vt ex voto succedat actio. Nec enim sub cane vites plantamus, quoniam cæ-

Zz

lum

& penna, nouacula instar nouacule, catena, lorica, stella, veretrum, episcopū nostro episcopo similē prorsus; & hominē, quē à nobis vix fecernas. Et sufficit, quod in quā, omnia ubiq; reperiri. Est ergo in arcanis naturę symbolū minificū ab idea cōmuni æterna. Plinius ipse, qui dixit, nō tāta cum cælo nobis societas est, postmodum admiratur heliotropiā cōverti cum sole; & lupinos oliuasq; motum eius obliquum insequētes, & pulium carduumq; intrāte sole in solstitorū puncta florere sub eadem nocte; quib. vtuntur Magi. Sed quid diceret de magnete polum inspectante, & de Indica aui, quę ad Lunę cursum mutat remutatq; circulariter colores? Et de lapidib. stellariis, quę stellarum imagines habēt? Et de aliis quę varias animalium formas referunt? Hoc sane: Naturā vniuersā sibimet cōsimilē esse, & in omni re esse vestigium aliarū rerum; sicut in corpore humano; omnesq; demū esse in Ideis diuinis, quę præexistunt in vnica Idęa verbo Dei, viui, veri & sancti. Habeātne Astrologicę Imagines virtutē solummodo à metallis, ex quib. cōficiuntur, vt D. Thomæ videtur, aut etiā à stellis per symbolum, cum fiāt tēpore Dominatus earum & in metallo illis symbolico, equid. nō intelligo, quoniā experi nō licuit. Idē de characterib. dico; At forte virtutē habēt stellarē exiguā, insensibilē, quę ab omni vi superatur, nisi affectione nutriatur, vt dictū est. Quod autē eligere tēpus negotiorū & opificiorum volunt, non modolibertati humanę nō nocet, sicut quidam putant, sed actus est sagacitatis liberi arbitrij, teste Alberto Magno. Hoc autem quicumque neget, nauigare nobis suadeat non obseruata Luna, & vetis, & peribimus naufragio; & seminare &

plantare absque stellis & tempore, ipsarum motus iobole,
 & colligemus frustra. Sed quidem si his actionibus ita cō-
 ferunt, de ceteris idem restat iudicium. Medicina cogit-
 nedum persuadet criticos obseruari dies, hi autem à Lune
 pendent motu. Nam quartus iccirco criticus est, quod
 luna peruenit ad signum succedens & situm contrarium,
 illi in quo morbus incepit. Ergo affectum adducit cōtra-
 rium. Ergo vel sanat, quia natua vis vincit, vel deterius se-
 habet, quia vincitur. Quartus autem vindicatus est se-
 ptimi, quoniam tūc peruenit ad aliud Contrarium perf-
 mile primo; simulatque ad perfectum suum quadratum
 totale, aspectum nempe inimicitiae mediocris, in quo
 maior expectatur mutatio, quae si in aliis compareat die-
 bus, perniciosum symptoma reputatur, quoniam fit in
 signo simili eius origini, nec proinde aduersa ut morbo,
 quod eius fauet exordio. Quin morbus vigorem assumit,
 quoniam in suo sextili, aut trigono sit proficuo sibi; hinc
 patet error medicorum, qui semper in sexto iudicium
 malum credunt, nec ita se habet in Experimento nostros;
 quando luna est velox, (Non enim semper aequali fertur
 motu) peruenit ad suum quadratum in sexto die; quan-
 do vero tardior in octauo, iccirco vtilem facit sympto-
 maticam mutationem: At in 14. ad oppositionem per-
 tingit inimicitiam totalem, & tunc mutationem affert
 mirificam. Idem obseruabis in sequenti hebdomade
 in die 18. & 21. semperque incipias numerum sequentis in
 numero postremo praecedentis in medio septenariorum,
 non autem in fine, vt congruat numeratio critica aspe-
 ctibus

etibus lunaribus in celo. At in acutis dicimus, vnus duo, tres; & deinde repetimus tres, quatuor quinque feriatim. Quoniam in qualibet signi mutatione, quæ fit tertio quoque die fere ipsa Luna mutationem facit, non in crassis rebus parum sentientibus mutationes non vehementes, sed in tenuibus; velocibusque quales sunt acuti morbi ex materia & accensione tenues. In peracutis vero citius. Profecto qui non nouit eius mutationes, stationes, velocitates, tarditates & aspectus ad solem & sidera, imperitus est medicus valde.

Porro cum febres aliæque alterationes tantam cælestium obseruationem requirant, longe maior existimanda est deberi cæteris in rebus temporis subiectis. Idcirco genesis ægroti thema erigere, & horæ decubitus necessarium est mago; namque eadem influenza, quæ huic nocet, alteri prodest, idem dico in omnibus actionibus. Iisdem quæ amico fauet fauēt, & tibi, & animalibus homini familiaribus, quæ autem obest tibi, amicis quoque tuis obest propter symbolum; idem in cæteris consimilibus obseruatur rebus: Nam & patiente mari omnes afficiuntur aque & cum Saturnus in virgine signo humano pro ducit brucos, obest hominibus humanisq; animalibus vt equis, bobus, ouibus. & particula nasi feruilis coalita herili, & mortua in morte serui indicauit id superius aburde, & Tarantularum affectio, vsque ad ipsarum mortem reuertens. Obseruare singulis in mensibus Lunæ aspectus necesse est, in annis solis ingressum in cardines vigesimo quoque anno synodum magnam, & cyclum capit

pitis Draconis; in intermedio Periodos Planetarum. In
 culis triplicitates absides, excētricitates, obliquitates solsti-
 tia, æquinoctia, tam solis quā planetarum analogice. Itē
 origines magnarum rerū, vt legis, religionis, Monarchiarū
 Rerump. incendiorum, diluuiorum, bellorū, & quicquid
 varietatis addunt ordinario cursui Ecclipses & cometæ.
 singulis autē dieb. positionē solis ad ceteras Planetas, & in
 qualibet diei quarta cardinali introitum solis ad angulos
 tui horizōtis: Reliquum n. illis conformatur. Sed etiam in
 quavis hora Caldeï dominatū Planetę obseruarunt, ei ab
 primā hora, in qua singuli per circulū dominātur, dieb. no-
 mina imposuerunt. Quod adhuc perseuerat etiā in Chri-
 stianismo: Sed sane successione admiror qui potis sit cū in
 codē tempore hora alia est Romæ & Hispaniæ & Planeta a-
 lius. Potest quoq; Planeta tūc debilis esse, ac prauē aff. ctus,
 quomodo ergo dominabitur? At cū cogitō successiones
 huiusmodi etatib. tribui quarum Luna habet, quatuor
 primos annos; Mercurius currit vsque ad 14. Venus ad 22.
 Sol ad 41. Mars ad 36. Iupiter ad 68. Saturn. ad 98. & ab aphe-
 ricis locis fieri profectioes signorum annuas, quę vim in-
 genituris habet manifestā, ad hāc etiā successione creden-
 dā inducor; at quid. virtutis esse imbecillæ, insensibiliq; &
 Planetā qui reperitur inualidus, propria nō carere vicissitu-
 dine sed noxia esse, vt cum sunt in detrimento; & cui libet
 horizōti propriā successione esse, atq; infinitas esse multi-
 plicationes cōsimiliter ad rerū numerū. Hoc aduertendum
 quoq; videtur hodierno tēpore, ex quo totius orbis ambi-
 tus peragatur & notus est: Posse quēlibet in cælo gradum
 cui libet terræ gradui adaptari ad perpendicularum, & in-
 telligi

telligi potest. ^{na de constellationis, & cometae.} & Eclipsis super
 subdita prouincia & regno, & ciuitate; Nouāq; construi A-
 stro. Ptolō. ignotā; si mundi genēsim certā haberemus in-
 nifce prædicere ex illa possemus. Sed. Bibliothorū trāslation-
 nes varię Hebræorum & Christianor. & 70. interpretum
 incertitudinem faciunt & anni circulares absq; mensibus,
 & diebus, & diuersitas eorundem sacrorum librorum, oc-
 cultā facit chronologiam. Falso tamen Cicero Chaldæis
 70000. annos obseruationis tribuit, deceptus ab historico
 gręco: Calithenes enim Arist. teste. Simplicio; 3000. tantum
 in archiuis inuenisse ex Babylonia scribit: Alij alios nume-
 ros habent; vt Plinius, Herodotus, sed falsis innixi relatio-
 nib. Nos ergo obseruabimus horas, aspectus, directiones,
 pgressus peculiāres & mundi, & legis, & regiones, & illo-
 rum, quibus adplicatur magica vis, & transitus pecul. vt
 perfectam magiam assequamur & opera.

Non minus consideranda sunt metalla, & lapides & plantæ & anima-
 lia & signa cælestia illis fauentia & noxia; Itidem quæ prouinciæ & leges
 & mores, quib. planetis & astris & constellationib. iuuentur aut turben-
 tur. Noſse insuper decet constellationes vniuersales, præ potentiores ef-
 se particularib., & speciales Ind. uidualibus. Nam pestē, aut naufragio,
 aut bello effectibus vniuersalib. moritur, qui modicam in ortis significa-
 tionem habet. Idem in eue. ibus felicib. dices. Itaq; eum fortunatis uiue-
 re fortunatum esse solet, aut infortunium certe imminui; Quæ in re pe-
 ricula facta sunt plurima. Natiuitas regni præminet Regis natiuitati si-
 gna quæ in australi hemicyclo dominantur, seruiunt in Boreali. Vbi
 regnat Saturnus in Borea, ibi Søl & Luna in austro; Sic de cæteris.

Sed de his in proprio cōmentario fauente Deo. Perfectę a-
 ctiones omnes per magiā naturalem indigent temporis
 obseruatione: Sicut medicina, Agricultura, & Nauigatio
 cōpbāt: ad augēdum qppia crescente vt ere lunę ad immi-
 nuendū & vendendū deficiente, & singulorum Planetarum

potestas & obiectio in tractanda re illi subdita per omnia
 denda sunt, exque vna operatione simili ad aliam operationem
 similem transfertur influentia similis. Nulli ignotum, fatellitium
 luminarium conferre ad sequelam nobilium; pleiadum vero ad vilium,
 stellamque solitariam in angulo exercitui aduersam, & cadentē casui rei
 bonæ, vel malæ perficere, in angulo vero exaltationi & pretio.
 Hoc autem manifesta fit ratione. Stellæ omnes bonæ sunt toti mundo:
 sed partibus aliq̄ bonæ, aliæ malæ: Homini- bus Venus & Iupiter;
 Colubris, & feris horridis Saturnus & Mars. Quod prodesse vides
 rei tibi amicæ putari tibi quoque vtile esse: At illa in parte aut actione,
 in qua dissimilis. Nec enim similitudo absque dissimilitudine,
 nec dissimilitudo absque similitudine reperitur. Stellæ inter se
 alias habent magias, quoniam aliter afficiuntur viuidis
 ipsarum mutuis viribus. Nobis autem isthæc, quam ab effectibus
 notamus, conueniens est. Mensuratur Ierusalem pede Angeli in
 Apocalypsi: Nostra autem pede hominis. Entia quæ apud nos
 fiunt à calore gignuntur, magis minusue robusto, copiosoque &
 variis operante modis, & cuiuslibet Entis gradui correspondet
 caloris gradus demissus ab astro eidem proprio: receptusque
 in tali temperie, talis tantusque. Sic signa variant gradus
 viresque calorum. Apparent quedam frigida, siccaque vt Saturnus:
 sed quidem talia sunt ad alios comparata calores. Nobis aqua &
 vinum & herba frigida sunt tactui, sed calida sibi à calore genita &
 eorum

rum gradibus respondet calor calidus qui frigidus ad-
 paret. Quilibet caloris gradus agit in quemlibet, variam
 ob materiæ affectionem. Iccirco tepens aqua feruorem
 calidæ aufert mista illi, in pluri materia calorem dilatan-
 do, imminuendoque robur; oleum extinguit ignem, po-
 ros vnde exit obturando. Cichoria refrigerat iecur blan-
 do calore suo adaperiendo duritiem, educendo flam-
 mam, qua indurabatur. Aqua tepidula crustâ adustionis
 igneæ sanat adaperiendo & flammæ exitum parando à
 duritie irretitæ. Sic Saturnus refrigerat, Mars vrit, Iupiter
 & Venus blando humidoque calido fouent, Luna vari-
 um influit, sol feruidum, Mercurius acutum insensilem,
 & prout sunt tardi motu aut veloces inprimunt tarde
 aut cito calorem, ex quo omnis est influxus. Sic effectus
 remanet inde affectus. Sed rerum nostrarum vita motu
 subdeficientiæ mensuratur, cælestium vero motu reali
 quoniam plus non-Entis quam entis nostram ingredi-
 tur compositionem, vt patuit in nostra Metaphyl. Influ-
 unt & magis à loco superiori quam inferiori, ob rectitu-
 dinem, & vapores paucos; & plus ab Angulis ob idem, &
 plus matutini à sole, quoniam ab ipso viuificantur &
 non vincuntur, & plus vespertini à Luna, quoniam ad
 eos vadens dat vires, non tamen vincit, quoniam vires
 non summas obtinet, situs quoque à mundo conside-
 randus est. Sed Scientia hæc infinita est; Sed qui Sym-
 bola animaduertit, omnia intelligit, licet non om-
 nino.

Aaa

EPI-

EPILOGVS

De sensu Vniuersi.

MVndus ergo totus est sensus, vita, anima, corpus, statua
 Dei altissimi, ad ipsius condita gloriam, in potestate,
 sapientia & Amore. Nullam ob rem dolet. Fiunt in-
 tra ipsum tot mortes ac vitæ, seruientes ipsius magnæ vi-
 tæ. Moritur in nobis panis & fit chylus, qui moritur,
 & fit sanguis, sanguis moritur & fit caro, neruus, os,
 spiritus, semen, patiturque varias vitas, mortes, dolo-
 res, voluptates, nostræ tamen vitæ seruientes; Sic toti
 mundo res omnes lætitia sunt & vtilitas, quoniam res
 cunctæ totius gratia sunt; totum autem Dei gratia in
 gloriam ipsius. Intermanent sicut vermes in ventre a-
 nimalis, omnia animalia in mundi ventre, nec putant
 sentire mundum, sicut vermes ventris nostri, nos sentire
 minime norunt: nec animam longe diuiniorem habere,
 quam ipsi habent: non tamen animantur animalia a-
 nimatione beatæ animæ mundi, sed quodlibet propria,
 vt vermes in nobis, qui rationales non sunt, vti nos.
 Homo ergo epilogus est totius mundi, eius cultor & ad-
 mirator dum Deum nosse velit, cuius gratia factus est.
 Mundus est statua, imago, Templum viuum & codex
 Dei, vbi inscripsit & depinxit res infiniti decoris, gestas in
 mente sua, & proprios conceptus expressit quem viuus
 ornauit statuis simplicibus in cælo, demortuis mistif-
 que in terra. Sed ex omnibus ad Deum attollimur?

Beatus

Beatus qui legit in libro hōe, & ab eo dicitur
quidditates, non autem proprio confingit arbitratu aut
alieno. Hinc percipit artem & regimen diuinum; ac
proinde Deo similis fit & spiritus vnus, & cum eo in eius
lumine videt res omnes bonas esse; Malumque esse respe-
ctiuum ac laruam in partibus agentibus iucundam co-
ram Deo comædiam, & secum gaudet, admiratur, legit,
canit infinitum, immortalem Deum, Primam Potenti-
am, Primam Sapientiam, Primum Amorem, vnde om-
nia sunt, & omnis Entitas, potestas, sapientia & amor
deriuatur, & est, & conseruatur & mutatur ad fines com-
muni animæ notos; quæ à creatore discit, & creatoris ar-
tem in rebus in fitam intelligit, & per illam res omnes ad
finem summum ducit mouetque, quousque omnia fa-
cta fuerint omnia; & omnibus exprimentur diuitiæ &
formositates ideæ æternæ. Qui eas admiratur, cognoscit;
Qui cognoscit, operatur, qui operatur, similis amicusque
Deo est, particeps vniuersalis sapientiæ perpetuo
gloriose. Quam obsecrare æquum est, vt
ad sui agnitionem perfectam nos
cleuare dignetur Amen.

FINIS.

plantare abluque telis & tempore, plantarum motus soboles,
 & colligemus frustra. Sed quidem si his actionibus ira cō-
 ferunt, de ceteris idem restat iudicium. Medicina cogit
 nedum persuadet criticos obseruari dies, hi autem à Lune
 pendent motu. Nam quartus iccirco criticus est, quod
 luna peruenit ad signum succedens & situm contrarium
 illi in quo morbus incepit: Ergo affectum adducit cōtra-
 rium. Ergo vel sanat, quia natua vis vincit, vel deterius se
 habet, quia vincitur. Quartus autem Tindicatius est se-
 ptimi, quoniam tūc peruenit ad aliud Contrarium per si-
 mile primo; simulatque ad perfectum suum quadratum
 totale, aspectum nempe inimicitiae mediocris, in quo
 maior exspectatur mutatio, quae si in aliis compareat die-
 bus, perniciosum symptoma reputatur, quoniam fit in
 signo similitudinis origini, nec proinde aduersa ut morbo,
 quod eius fauet exordio. Quin morbus vigorem assumit,
 quoniam in suo sextili, aut trigono sit proficuo sibi; hinc
 patet error medicorum, qui semper in sexto indicium
 malum credunt, nec ita se habet in Experimento nostro;
 quando luna est velox, (Non enim semper aequali fertur
 motu) peruenit ad suum quadratum in sexto die; quan-
 do vero tardior in octauo, iccirco vtilem facit sympto-
 maticam mutationem: At in 14. ad oppositionem per-
 tingit inimicitiam totalem, & tunc mutationem affert
 mirificam. Idem obseruabis in sequenti hebdomade
 in die 18. & 21. semperque incipias numerum sequentis in
 numero postremo praecedentis in medio septenariorum,
 non autem in fine, vt congruat numeratio critica aspe-
 ctibus.

etibus lunaribus in celo. At in acutis dicimus, vnus duo, tres; & deinde repetimus tres, quatuor quinque feriatim. Quoniam in qualibet signi mutatione, quæ fit tertio quoque die fere ipsa Luna mutationem facit, non in crassis rebus parum sentientibus mutationes non vehementes, sed in tenuibus; velocibusque quales sunt acuti morbi ex materia & accensione tenues. In peracutis vero citius. Profecto qui non nouit eius mutationes, stationes, velocitates, tarditates & aspectus ad solem & sidera, imperitus est medicus valde.

Porro cum febres aliæque alterationes tantam cælestium obseruationem requirant, longe maior existimanda est deberi cæteris in rebus tempori subiectis. Idcirco generis ægroti thema erigere, & horæ decubitus necessarium est mago; namque eadem influenza, quæ huic nocet, alteri prodest, idem dico in omnibus actionibus. Iisdem quæ amico fauet fauēt, & tibi, & animalibus hominibus familiaribus, quæ autem obest tibi, amicis quoque tuis obest propter symbolum; idem in cæteris consimilibus obseruatur rebus: Nam & patiente mari omnes afficiuntur aquæ & cum Sātūrnus in virgine signo humano producit brucos, obest hominibus humanisq; animalibus vt equis, bobus, ouibus. & particula nasi seruilis coalita herili, & mortua in morte serui indicauit id superius abūde, & Tarantularum affectio, vsque ad ipsarum mortem reuertens. Obseruare singulis in mensibus Lunæ aspectus necesse est, in annis solis ingressum in cardines vigesimo quoque anno synodum magnam, & cyclum capit;

telligi potentia constellationis & cometæ & Eclipsis super
 subdita prouincia & regno, & ciuitate; Nouaq; construi A-
 stro. Ptol. ignotâ; si mundi genesim certâ haberemus mi-
 rifice prædicere ex illa possemus. Sed. Bibliothorum trãslatio-
 nes variè Hebræorum & Christianor. & 70. interpretum
 incertitudinem faciunt & anni circulares absq; mensibus,
 & diebus, & diuersitas eorundem sacrorum librorum, oc-
 cultâ facit chronologiam. Falsò tamen Cicero Chaldæis
 70000. annos obseruationis tribuit, deceptus ab historico
 græco: Calithenes enim Arist. teste. Simplicio, 3000. tantum
 in archiuis inuenisse ex Babylonia scribit: Alj alios nume-
 ros habent; vt Plinius, Herodotus, sed falsis innixi relatio-
 nib. Nos ergo obseruabimus horas, aspectus, directiones,
 pgressus peculiãres & mundi, & legis, & regiones, & illo-
 rum, quibus adplicatur magica vis, & transitus pecul. vt
 perfectam magiam assequamur & opera.

Non minus consideranda sunt metalla, & lapides & plantæ & anima-
 lia & signa cælestia illis fauentia & noxia; Itidem quæ prouinciæ & leges
 & mores, quib. planetis & astris & constellationib. iuuentur aut turben-
 tur. Nosse insuper decet constellationes vniuersales, præpotentiores es-
 se particularib., & speciales Ind. uidualibus. Nam peste, aut naufragio,
 aut bello effectibus vniuersalib. moritur, qui modicam mortis signifi-
 cationem habet. Idem in eueñibus felicib. dices. Itaq; cum fortunatis uiue-
 re fortunatum esse solet, aut infortunium certe imminui: Quam re pe-
 ricula facta sunt plurima. Natiuitas regni præeminet Regis natiuitati si-
 gna quæ in australi hemicyclo dominantur, seruiunt in Boreali. Vbi
 regnat Saturnus in Borea, ibi Sol & Luna in austro; Sic de cæteris.

Sed de his in proprio cõmentario fauente Deo. Perfectæ a-
 ctiones omnes per magiã naturalem indigent temporis
 obseruatione: Sicut medicina, Agricultura, & Nauigatio
 cõpbât: ad augẽdum quppia crescente vterelunç ad immi-
 nuendũ & vendendũ deficiente, & singulorum Planetarum

potestas & obiectio in tractanda re illis subdita pependenda sunt, exque vna operatione simili ad aliam operationem similem transfertur influentia similis. Nulli ignotum, satellitium luminarium conferre ad sequelam nobilium; pleiadum vero ad vilium, stellamque solitariam in angulo exercitui aduersam, & cadentē casui rei bonæ, vel malæ perficere, in angulo vero exaltationi & pretio. Hoc autem manifesta fit ratione. Stellæ omnes bonæ sunt toti mundo: Sed partibus alię bonæ, aliæ malæ: Hominibus Venus & Iupiter; Colubris, & feris horridis Saturnus & Mars. Quod prodesse vides rei tibi amicę puta tibi quoque vtile esse: At illa in parte aut actione, in qua dissimilis. Nec enim similitudo absque dissimilitudine, nec dissimilitudo absque similitudine reperitur. Stellæ inter se alias habent magias, quoniam aliter afficiuntur viuidis ipsarum mutuis viribus. Nobis autem isthęc, quam ab effectibus notamus, conueniens est. Mensuratur Ierusalem pede Angeli in Apocalypsi: Nostra autem pedē hominis. Entia quę apud nos fiunt à calore gignuntur, magis minus uerobusto, copiosoque & variis operante modis, & cui libet Entis gradui correspondet caloris gradus demissus ab astro eadem proprio: receptusque in tali temperie, talis tantusque. Sic signa variant gradus viresque calorum. Apparent quedam frigida, siccaque vt Saturnus: Sed quidem talia sunt ad alios comparata calores. Nobis aqua & vinum & herba frigida sunt tactui, sed calida sibi à calore genita & eorum

rum gradibus is respondet calor calidus qui rigidus ad-
 paret. Quilibet caloris gradus agit in quemlibet, variam
 ob materiæ affectionem. Iccirco tepens aqua feruorem
 calidæ aufert mista illi, in pluri materia calorem dilatan-
 do, imminuendoque robur; oleum extinguit ignem, po-
 ros vnde exit obturando. Cichoria refrigerat iecur blan-
 do calore suo adaperiendo duritiem, educendo flam-
 mam, qua indurabatur. Aqua tepidula crustâ adustionis
 igneæ sanat adaperiendo & flammæ exitum parando à
 duritie irretitæ. Sic Saturnus refrigerat, Mars vrit, Iupiter
 & Venus blando humidoque calido fouent, Luna vari-
 um influunt, sol feruidum, Mercurius acutum insensilem,
 & prout sunt tardi motu aut veloces inprimunt tarde
 aut cito calorem, ex quo omnis est influxus. Sic effectus
 remanet inde affectus. Sed rerum nostrarum vita motu
 subdeficientiæ mensuratur, cælestium vero motu reali
 quoniam plus non. Entis quam entis nostram ingredi-
 tur compositionem, vt patuit in nostra Metaphys. In flu-
 unt & magis à loco superiori quam inferiori, ob rectitu-
 dinem, & vapores paucos; & plus ab Angulis ob idem, &
 plus matutini à sole, quoniam ab ipso viuificantur &
 non vincuntur, & plus vespertini à Luna, quoniam ad
 eos vadens dat vires, non tamen vincit, quoniam vires
 non summas obtinet, situs quoque à mundo conside-
 randus est. Sed Scientia hæc infinita est; Sed qui Sym-
 bola animaduertit, omnia intelligit, licet non om-
 nino.

Aaa

EPI

EPILOGVS.

De sensu Vniuersi.

MVndus ergo totus est sensus, vita, anima, corpus, statua Dei altissimi, ad ipsius condita gloriã, in potestate, sapientia & Amore. Nullam ob rem dolet. Fiunt intra ipsum tot mortes ac vitæ, seruientes ipsius magnæ vitæ. Moritur in nobis panis & fit chylus, qui moritur, & fit sanguis, sanguis moritur & fit caro, neruus, os, spiritus, semen, patiturque varias vitas, mortes, dolores, voluptates, nostræ tamen vitæ seruientes; Sic toti mundo res omnes læticia sunt & vtilitas, quoniam res cunctæ totius gratia sunt; totum autem Dei gratia in gloriã ipsius. Intermanent sicut vermes in ventre animalis, omnia animalia in mundi ventre, nec putant sentire mundum, sicut vermes ventris nostri, nos sentire minime norunt: nec animam longe diuiniorẽ habere, quam ipsi habent: non tamen animantur animalia a animatione beatæ animæ mundi, sed quodlibet propria, vt vermes in nobis, qui rationales non sunt, vt nos. Homo ergo epilogus est totius mundi, eius cultor & admirator dum Deum nosse velit; cuius gratia factus est. Mundus est statua, imago, Templum viuum & codex Dei, vbi inscripsit & depinxit res infiniti decoris, gestas in mente sua, & proprios conceptus expressit quem viuus ornauit statuis simplicibus in cælo, demortuis mistifque in terra. Sed ex omnibus ad Deum attollimur?

Beatus

Beatus qui legit in libro hoc, & ab eo discit, non
quidditates, non autem proprio confingit arbitratu aut
alieno. Hinc percipit artem & regimen diuinum; ac
proinde Deo similis fit & spiritus vnus, & cum eo in eius
lumine videt res omnes bonas esse; Malumque esse respe-
ctiuum a claruam in partibus agentibus iucundam co-
ram Deo comædiam, & secum gaudet, admiratur, legit,
canit infinitum, immortalem Deum, Primam Potenti-
am, Primam Sapientiam, Primum Amorem, vnde om-
nia sunt, & omnis Entitas, potestas, sapientia & amor
deriuatur, & est, & conseruatur & mutatur ad fines com-
muni animæ notos; que à creatore discit, & creatoris ar-
tem in rebus insitam intelligit, & per illam res omnes ad
finem summum ducit mouetque, quousque omnia fa-
cta fuerint omnia; & omnibus exprimentur diuitiæ &
formositates ideæ æternæ. Qui eas admiratur, cognoscit;
Qui cognoscit, operatur, qui operatur, similis amicusque
Deo est, particeps vniuersalis sapientiæ perpetuo
gloriosæ. Quam obsecrare æquum est, vt
ad sui agnitionem perfectam nos
eueare dignetur Amen.

F I N I S .

